

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı

**SOSYO-POLİTİK PARAMETRELER AÇISINDAN VAN'DAKİ SİYASAL
TEMSİL ANLAYIŞI: İL MERKEZİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Hazırlayan:

Yunus KOÇ

Tez Danışmanları:

Yrd. Doç. Dr. Selahaddin BAKAN

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin BAL

Yüksek Lisans

MALATYA, 2012

**SOSYO-POLİTİK PARAMETRELER AÇISINDAN VAN'DAKİ SİYASAL
TEMSİL ANLAYIŞI: İL MERKEZİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Hazırlayan:

Yunus KOÇ

**İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı /
Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı**

Tez Danışmanları:

Yrd. Doç. Dr. Selahaddin BAKAN

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin BAL

Yüksek Lisans

MALATYA, 2012

KABUL VE ONAY

Yunus KOÇ tarafından hazırlanan “**SOSYO-POLİTİK PARAMETRELER AÇISINDAN VAN'DAKİ SİYASAL TEMSİL ANLAYIŞI: İL MERKEZİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**” başlıklı bu çalışma, [Savunma Sınavı Tarihi] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

ONUR SÖZÜ

“Yrd. Doç. Dr. Hüseyin BAL’ ın ve Yrd. Doç. Dr. Selahaddin BAKAN’ ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “SOSYO-POLİTİK PARAMETRELER AÇISINDAN VAN’DAKİ SİYASAL TEMSİL ANLAYIŞI: İL MERKEZİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.”

Yunus KOÇ

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece İnönü Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Yunus KOÇ

ÖNSÖZ

Bu çalışmada “sosyo-politik parametreler açısından Van’daki siyasal temsil anlayışı: İl merkezi üzerine bir araştırma” ana başlığı altında inceleme kararı aldık. Öncelikle siyasal temsil konusunun neden önemli olduğunu, bu kavramın Van ölçeğinde nasıl bir önem arz ettiğini tespit etmeye çalıştık. Siyasal temsilin şehrin konumuna ve demografik yapısına, kentin siyasal duruşuna nasıl bir etkisi olduğunu, Van ilinde şehir halkının siyasal temsil anlayışına yön veren, onları etkileyen siyasal, sosyal ve ekonomik faktörlerin neler olacağını tartıştık. Daha sonra siyasal temsil kavramını, bu kavramın demokrasi ve egemenlikle ilişkisini ele aldık. Ve siyasal temsilin tarihsel gelişimin ilk filizlerinin görüldüğü İngiltere ve Fransa’daki tarihini inceledik. Bununla beraber farklı siyasal temsil türlerini ele alıp inceledik. Son olarak da Van ilinde anket tekniğini kullanarak desteklediğimiz siyasal temsil kavramını beş alt başlık altında ele aldık. Bunlar, sosyo-demografik arka plan, siyasal temsil ve demografik ilişki, siyasal temsil ve kültürel-siyasal farklılıklar, siyasal temsil ve tercihler, siyasal temsil ve Türkiyelilik algısı ekseninde, şehir halkının Türkiye algısını, ekonomik, siyasal ve kültürel önceliklerini değerlendiren bir çalışma yaptık.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, “Tezin Temel Çerçevesi”ni, ikinci bölümde, “Siyasal Temsil”i ele aldık. Üçüncü bölümde ise “Sosyo-Politik Parametreler Açısından Van’daki Siyasi Temsil Anlayışı Üzerine Alan Araştırması: Bulgular ve Tartışma” başlığıyla önceden ön gördüğümüz varsayımları elde ettiğimiz somut verilerle tartıştık. Son olarak da sonuç ve genel değerlendirme bölümüyle çalışmamızı tamamladık.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük katkısı olan kıymetli hocalarım ve tez danışmanlarım Yrd. Doç. Dr. Hüseyin BAL’a ve Yrd. Doç. Dr. Selahaddin BAKAN’a; yüksek lisans ders hocalarıma; çalışma arkadaşım Adem PALABIYIK’a; kıymetli ağabeylerim Kazım KOÇ, Orhan KOÇ ve Hüseyin KOÇ’a; Van’daki değerli dostlarım Eyüp ERTAŞ’a ve Suat KELEŞ’e; ilgi ve katkılarından dolayı, ayrıca burada adını zikredemediğim arkadaşlarıma ve bana destek olan aileme teşekkür ederim.

Yunus KOÇ

ÖZET

Biri ya da birilerinin yerine karar verme, eylemde bulunma şeklinde tanımlanabilen siyasal temsil kavramının, birden çok anlamı vardır. Bu anlam kargaşasının önemli sebebi ise tarihsel süreçte siyasal temsilin farklı evrelerden geçmesinden kaynaklanmaktadır.

Nitekim aydınlanma öncesi dönemde mutlak olan din olduğu için bu dönemin egemenlerinden kilise ve krallar kendilerini Tanrının yeryüzündeki temsilcisi sayar, egemenlik gücünü Tanrıdan aldıklarını söyleyerek dine göndermede bulunuyorlardı. Haliyle siyasal temsil, din eksenli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktaydı. Aydınlanma döneminde ise mutlak olanı belirleyen “din”in yerini “evrensel akıl” aldı. Böylelikle bireyi temsil eden, birey merkezli olan ve kralın, kilisenin olmadığı cumhuriyetler, ulus devletler kurulmuştur. Aydınlanma sonrası döneme gelindiğinde, artık mutlak doğrunun olmadığı, her şeyin izafi olduğu bir anlayış hâkim olmaya başladı. Yani modern dönemde baskın olan olgu, postmodernizm ile yok olmuş yerini yoruma bırakmıştır. Haliyle modern dönemde evrensel akıl ile tanımlanan temsil, postmodern dönemle yok olmuştur. Artık temsil kavramını evrensel akıl bireye göstermiyor aksine birey zihin dünyasında sorgulayarak bu kavramı şekillendirmeye başlıyor.

Türkiye için temsil algısındaki değişim, Cumhuriyet’in kuruluşu ile başladı. Bu 29 Ekim 1923’te batı modernleşmesinin temel parametreleri olan ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel öğelerin nazarı itibara alındığı bir cumhuriyetti. Evrensel akıl (merkez akıl) bireyin nasıl ya da ne konuşacağını, giyineceğini, inanacağını, yazacağını, yaşayacağını, düşüneceğini belirleme yetkisinin kendinde olduğunu iddia ediyordu. Bu argümanın Özal’la çatladığı, AK Parti hareketiyle yavaş yavaş kutsal olanın, dokunulmaz denilenin sorgulanmaya başlamasıyla kırıldığını görürüz. Yani siyasal temsilin ne olduğu ya da nasıl olduğunu belirleyen evrensel akıl yok olmuş, artık birey yorumuyla siyasal temsil şekillenmeye başlamıştır.

Bireyin kavramları şekillendirdiği, tanımladığı, merkeze bu tanımlamayla yön verdiği bir dönemde, Van halkı için siyasal temsilin ne ifade ettiği, nasıl olması gerektiği, kavramın doğruluğuna ne kadar inanıldığı, temsil edilenlerin temsil

edildiklerini düşündürenin ne olduğu, temsil edenlerin önceliğinin ne olması gerektiği, temsilcilerin kime, neye karşı sorumlu olduğu sorgulamalarını çalışmamızda inceledik.

Anahtar Kelimeler: Temsil, siyasal temsil, demokrasi, egemenlik, iktidar, sözleşme.

ABSTRACT

Political representation concept which can be defined as deciding for one or more individual has more than one meaning. One of the most important reasons for this kind of a meaning chaos is the fact that the political representation has experienced different stages throughout history.

As the absolute truth was religion before the enlightenment period the sovereign powers of that age, the churches and the kings were regarding their selves as the representative of god and they used to imply that they take their rule power from god. Thus the political representation was regarded and discussed as a religion oriented term. During the enlightenment period “universal reason” replaced the “religion” as the determiner of absolute truth. So the nation states, the republics in which there is no king or church and which represent and take the individual to the center, established. After the post enlightenment period the idea, that there is no absolute truth and everything is relative, became dominant which means the phenomenon which was dominant during the modern age disappeared and left its place to interpretation. So the representation which was defined by reason during the modern times, disappeared by postmodern age. Now, the universal reason does not show the representation concept to the individual, and the person himself shapes this term in his mind by questioning it.

The change for representation perception has begun in Turkey by foundation of the Republic. A republic founded in October, 29, 1923 in which the parameters of western modernization such as economic, political, social and cultural elements were focused. The universal reason (central sense) were claiming that it has the authority to determine what and how an individual speaks, dresses, believes, writes, lives and thinks. We witness that this argument cracked by Özal period and broke by AKP movement by a process in which the sacred and inviolable began to be questioned. The universal reason which were determining what and how the political representation was, disappeared and by individuals comment the political representation began to be shaped.

We have studied in our work; what the political representation means for Van people, how should it be, how much the people believes the terms truth, what makes the represented one to believe that they are being represented, what should be the priority of representatives, and to whom and what the representatives are responsible, in a period that the individual shapes, defines and directs the center by this definition.

Key words: Representation, political representation, democracy, sovereignty, potency, social contract.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iii
BİLDİRİM	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR	xxiv

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TEZİN TEMEL ÇERÇEVESİ	3
1.1. Araştırmanın Konusu Ve Önemi	3
1.2. Araştırmanın Varsayımı Ve Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Yöntemi	11
1.4. Araştırmanın Evren Ve Örneklemi	13
1.5. Araştırmanın Sağlayacağı Yararlar	13
1.6. Bilgi Derleme Ve İşleme Araçları	13
1.7. Kavram Tanımları	14

İKİNCİ BÖLÜM

2. SİYASAL TEMSİL.....	16
2.1. Kavramsal Çerçeve: Siyasal Temsil Kavramı	16

2.1.1. Siyasal Temsil	16
2.1.2. Siyasal Temsil ve Demokrasi.....	21
2.1.3. Siyasal Temsil ve Egemenlik	27
2.1.4. Siyasal Temsilin İki Yansıması.....	34
2.1.4.1. Batı.....	34
2.1.4.2. Türkiye.....	36
2.2. Tarihsel Çerçeve: Siyasal Temsilin Tarihi Gelişimi	40
2.2.1.İngiltere.....	42
2.2.2. Fransa.....	47
2.3. Kuramsal Çerçeve: Siyasal Temsil Teorileri.....	55
2.3.1. Mütevelli Modeli.....	57
2.3.2. Delege Modeli.....	61
2.3.3. Vekâlet Modeli.....	65
2.3.4. Benzerlik Modeli.....	70
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. SOSYO-POLİTİK PARAMETRELER AÇISINDAN VAN'DAKİ SİYASİ TEMSİL ANLAYIŞI ÜZERİNE ALAN ARAŞTIRMASI.....	73
3.1. Bulgular Ve Tartışma	73
3.1.1. Sosyo-Demografik Arka Plan	74
3.1.2. Siyasal Temsil Ve Demografik İlişki	89
3.1.3. Siyasal Temsil Ve Kültürel-Siyasal Farklılıklar	130
3.1.4. Siyasal Temsil Ve Tercihler.....	150
3.1.5. Siyasal Temsil Ve Türkiyelilik Algısı.....	196
3.2. Araştırmanın Genel Değerlendirmesi Ve Öneriler	228
SONUÇ.....	244

EKLER.....	247
KAYNAKÇA	262

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1: Cinsiyet	74
Tablo 2: Cinsiyet Dağılımını Gösteren Grafik	75
Tablo 3: Cinsiyet ve Yaş ilişkisini Gösteren Tablo	76
Tablo 4: Cinsiyet ve Doğum Yeri İlişkisini Gösteren Tablo	77
Tablo 5: Cinsiyet ve Meslek İlişkisini Gösteren Tablo	78
Tablo 6: Cinsiyet ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Gösteren Tablo	79
Tablo 7: Cinsiyet ve Öğrenim Durumu İlişkisini Gösteren Tablo	80
Tablo 8: Cinsiyet ve Mahalle ilişkisini Gösteren Tablo	81
Tablo 9: Cinsiyet Ve Bir Aşirete Mensup Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	82
Tablo 10: Bir Aşirete Mensup musunuz? Ve Hangi Aşirete Mensupsunuz? İlişkisini Gösteren Tablo	84
Tablo 11: Cinsiyet Ve Aile Veya Akrabalarda PKK'ya katılan Var Mı? İlişkisini Gösteren Tablo	85
Tablo 12: Cinsiyet Ve Aile Veya Akrabalarda Korucu Olan Var Mı? İlişkisini Gösteren Tablo	86
Tablo 13: Cinsiyet Ve Aile Veya Akrabalarda Polis/Asker Var Mı? İlişkisini Gösteren Tablo	87
Tablo 14: Cinsiyet Ve Kuzey Irakta Bağımsız Bir Kürt Devleti Kurulmalı Mıdır? İlişkisini Gösteren Tablo.....	87
Tablo 15: Anadiliniz Ve Bölge Dışında Rahat Bir şekilde Kürtçe Konuşabiliyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo	88

Tablo 16: Cinsiyet ve Van'a Başka Bir Yerden Mi Göç Ettiniz? İlişisini Değerlendiren Tablo	89
Tablo 17: Cinsiyet ve Nerden göç ettiniz? İlişisini değerlendiren Tablo	91
Tablo 18: Vana Başka Yerden Mi Göç Ettiniz ve Göç Etmenizde En Önemli Faktör İlişini Gösteren Tablo	92
Tablo 19: Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Ailenizden veya Akrabalarınızdan PKK'ya Katılan Var Mı? İlişisini Değerlendiren Tablo	93
Tablo 20: Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Ailenizden veya Yakın Akrabalarınızdan Siyasi tutuklu Var Mı? İlişisini Değerlendiren Tablo	94
Tablo 21: Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve A. Öcalan'ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz? İlişisini Değerlendiren Tablo	95
Tablo 22: Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz? İlişisini Değerlendiren Tablo	95
Tablo 23: Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz? Ve Etnik Kökeniniz Seçimlerde Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkili Olmakta Mıdır? İlişisini Değerlendiren Tablo	96
Tablo 24: Van'a Başka Bir Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişisini Değerlendiren Tablo	97
Tablo 25: Nereden Göç Ettiniz ve Sizi temsil ettiğine inandığınız parti ya da kişi/hareket kim/hangisi olabilir? İlişisini Değerlendiren Tablo	99
Tablo 26: Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişisini Gösteren Tablo	100
Tablo 27: Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Seçim Sistemine Güveniyor Musunuz? İlişisini Gösteren Tablo	101
Tablo 28: Oy Verirken Tercih Yapmanızda En Çok Ne Etkili Oluyor? Ve Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? İlişisini Değerlendiren Tablo	103

Tablo 29:Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz? Ve Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? İlişkisi Değerlendiren Tablo.....	104
Tablo 30: Kürt halkını temsil eden aydın kim olabilir? Ve Van'a Başka Bir Yerden Mi Göç Ettiniz? İlişkisini Değerlendiren Tablo	105
Tablo 31: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Aile Aylık net Gelir İlişkisini değerlendiren Tablo	106
Tablo 32: Aile Aylık Net Gelir Ve İslam'a Bakış Açınızı Nasıl Değerlendirirsiniz? İlişkisini Değerlendiren Tablo.....	107
Tablo 33: Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz? Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Değerlendiren Tablo	108
Tablo 34: Aile Aylık Net Gelir Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo	109
Tablo 35: Siyasal Temsil Denildiğinde Size En Çok Ne İfade Ediyor? Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Gösteren Tablo.....	111
Tablo 36:Aile Aylık Net Gelir ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo	112
Tablo 37:Sizi Temsil Ettiğine İnandığınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Gösteren Tablo.....	113
Tablo 38:Aile Aylık Net Gelir ve A. Öcalan Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo	114
Tablo 39:En Çok Hangi Kürtçe Dergi Takip Ediyorsunuz? Ve Aile Aylık net Gelir İlişkisini belirleyen Tablo	115
Tablo 40:En Çok Hangi Türkçe Dergi Takip Ediyorsunuz? Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Belirleyen Tablo.....	118
Tablo 41: En Çok İzlediğiniz TV Kanal? Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Belirleyen Tablo	119

Tablo 42: Cinsiyet Ve Anadiliniz İlişisini Değerlendiren Tablo.....	120
Tablo 43: Cinsiyet Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnaniyor Musunuz? İlişisini Değerlendiren Tablo.....	120
Tablo 44: Cinsiyet Ve Sizi Temsil Ettiğine İnanmışınız Parti Kişi Kim Hangisi Olabilir? İlişisini Değerlendiren Tablo	121
Tablo 45: Cinsiyet Ve Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz? İlişisini değerlendiren Tablo	122
Tablo 46: Cinsiyet Ve İslam'a Bakış Açınızı Nasıl Değerlendirirsiniz? İlişisini Değerlendiren Tablo	123
Tablo 47: Cinsiyet, Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo	124
Tablo 48: Cinsiyet, Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz? İlişisini Değerlendiren Tablo.....	125
Tablo 49: Cinsiyet Ve Oy Verirken Tercih Yapmanızda En Çok Ne Etkili Oluyor? İlişisini Gösteren Tablo.....	127
Tablo 50: Cinsiyet, Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Dünya Görüşünüz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkili midir?	128
Tablo 51: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve En çok Hangi Kürtçe Dergiyi Takip Ediyorsunuz? İlişisini Değerlendiren Tablo.....	129
Tablo 52: Cinsiyet Ve Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? İlişisini Değerlendiren Tablo	130
Tablo 53: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Anadiliniz İlişisini Değerlendiren Tablo	131
Tablo 54: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve İslam'a Bakış Açınızı Nasıl Değerlendirirsiniz? İlişisini değerlendiren Tablo	132

Tablo 55: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	134
Tablo 56: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız, Seçim Sistemine Güveniyor Musunuz? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo	135
Tablo 57: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Etnik Kökeniniz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir? İlişkisini Gösteren Tablo.....	136
Tablo 58: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız, Hangisine Güveniyorsunuz? Ve Etnik Kökeniniz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir? İlişkisi.....	137
Tablo 59: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Oy Kullandığınızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır? İlişkisini Gösteren Tablo	139
Tablo 60: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Hangi Parti Ya da Adaya Oy Vereceğiniz Ne Zaman Kesinleşir? İlişkisini Değerlendiren Tablo.....	140
Tablo 61: Kendini tanımlama, Temsil Edildiğine İnanmışınız Parti Ve Dünya Görüşünün Oy vermedeki Etkisini Gösteren Tablo.....	141
Tablo 62: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız, Hangisine Güveniyorsunuz? Ve Dünya Görüşünüz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir?	143
Tablo 63: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve A. Öcalan'ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	145
Tablo 64: Anadiliniz, Etnik Kökeniniz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir? Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo	146
Tablo 65: Anadiliniz, Size Temsil Edildiğinizi Duygusunu Oluşturan En Çok Nedir? Ve TBMM Sizce Doğru Bir İfade Biçimi Midir? İlişkilerini Gösteren Tablo.....	147
Tablo 66: Anadiliniz Ve Sizi Temsil Ettiğine İnanmışınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? İlişkisini Gösteren Tablo	148

Tablo 67: Anadiliniz Ve A. Öcalan'ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	149
Tablo 68: Cinsiyet Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo....	150
Tablo 69: Seçimlere Katılıyor Musunuz? Ve Seçimlere Katılmanızın En Önemli Sebebi? İlişkisini Değerlendiren Tablo.....	151
Tablo 70: Seçimlere Katılıyor Musunuz? Ve Seçimlere Katılmamanızın En Önemli Sebebi? İlişkisini Gösteren Tablo.....	151
Tablo 71: Cinsiyet Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	152
Tablo 72: Sizi Temsil Ettiğine İnanığımız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir, Siyasal Temsil Denildiğinde Size En Çok Ne İfade Ediyor? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo	153
Tablo 73: Seçim Sistemine Güveniyor Musunuz, Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo	154
Tablo 74: Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	156
Tablo 75: Seçimlere Katılmanızın En Önemli Sebebi? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişkisini Değerlendiren Tablo.....	158
Tablo 76: Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişkisini Gösteren Tablo	160
Tablo 77: Sizi Temsil Ettiğine İnanığımız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişkisini Gösteren Tablo	162
Tablo 78: Etnik Kökeniniz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	164

Tablo 79: Dünya Görüşünüz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	166
Tablo 80: Hangisine Güveniyorsunuz? Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	168
Tablo 81: A. Öcalan'ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	170
Tablo 82: Cinsiyet Ve Hangisine Güveniyorsunuz? İlişkisini Gösteren Tablo	171
Tablo 83: Cinsiyet Ve Sizi Temsil Ettiğine İnandığınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? İlişkisini Gösteren Tablo	172
Tablo 84: Cinsiyet Ve Size Temsil Edildiğinizi Duygusunu Oluşturan En çok Nedir? İlişkisini Gösteren Tablo.....	175
Tablo 85: Cinsiyet Ve Sizi Temsil Ettiğini Düşündüğünüz Adayın Hangi Özelliğinden Etkilendiniz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	176
Tablo 86: Cinsiyet Ve Oy Kullandığımızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır? İlişkisini Gösteren Tablo.....	177
Tablo 87: Sizce Kürt Halkını Temsil Eden Aydın Kim olabilir? Ve Cinsiyet İlişkisini Gösteren Tablo	178
Tablo 88: Öğrenim Durumu Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo	179
Tablo 89: Öğrenim Durumu Ve Size Temsil Edilmediğinizi Düşündüren Neden En Çok Nedir? İlişkisini Gösteren Tablo	180
Tablo 90: Öğrenim Durumu, Sizi Temsil Ettiğine İnandığınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? Ve Cinsiyet İlişkilerini Gösteren Tablo.....	181
Tablo 91: Öğrenim Durumu, Oy Kullandığımızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır? İlişkisini Gösteren Tablo.....	182

Tablo 92: Öğrenim Durumu Ve Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? İlişkisini Gösteren Tablo	184
Tablo 93: Öğrenim Durumu Ve A. Öcalan'ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz?	185
Tablo 94: Yaşınız Ve Devlet Sizin Beklentilerinize Uygun Politikalar Geliştiriyor mu? İlişkisini Gösteren Tablo	186
Tablo 95: Yaşınız Ve Siyasal Temsil Denildiğinde Sise En Çok Ne İfade Ediyor? İlişkisini Değerlendiren Tablo.....	187
Tablo 96: Yaşınız Ve Size Temsil Edildiğinizi Duygusunu Oluşturan En Çok Nedir? İlişkisini Gösteren Tablo.....	188
Tablo 97: Yaşınız Ve Temsilciler En Çok Kime/Neye Karşı Sorumlu Olmalıdırlar? İlişkisini Gösteren Tablo.....	189
Tablo 98: Yaşınız, Sizi Temsil Ettiğine İnanmıştığınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkilerini Değerlendiren Tablo	190
Tablo 99: Yaşınız Ve Size Temsil Edilmediğinizi Düşündüren Neden En Çok Nedir? İlişkisini Gösteren Tablo.....	191
Tablo 100: Yaşınız Ve Oy Kullandığınızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır? İlişkilerini Gösteren Tablo	192
Tablo 101: Yaşınız Ve Oy Verirken Tercih Yapmanızda En Çok Ne Etkili Oluyor? İlişkisini Gösteren Tablo.....	193
Tablo 102: Yaşınız Ve Türkiye'deki Kürt Meselesinin Kalıcı Çözümü İçin Ne Yapılabilir? İlişkisini Gösteren Tablo.....	194
Tablo 103: Yaşınız Ve A. Öcalan'ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo.....	195

Tablo 104: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum Ve Türkiye'nin En Önemli Sorunu Nedir? İlişkisini Gösteren Tablo	196
Tablo 105: TC Benim Devletimdir, TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum Ve Cinsiyet İlişkilerini Gösteren Tablo.....	197
Tablo 106: İstiklal Marşı Benim Marşımdır, Türk Bayrağı Hepimizindir Ve Cinsiyet İlişkilerini Gösteren Tablo	198
Tablo 107: Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir, Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur Ve Cinsiyet İlişkilerini Gösteren Tablo.....	199
Tablo 108: Cinsiyet Ve Türkiye Halkını Bir Arada Tutan En Önemli Unsur İlişkisini Gösteren Tablo	200
Tablo 109: TC Benim Devletimdir, TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum Ve Anadiliniz İlişkilerini Gösteren Tablo	201
Tablo 110: Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir, Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur Ve Anadiliniz İlişkilerini Gösteren Tablo	202
Tablo 111: TC Benim Devletimdir, TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkilerini Gösteren Tablo.....	204
Tablo 112: Türk Bayrağı Hepimizindir, Kürtler İle Türkler Kardeştir Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkilerini Gösteren Tablo	206
Tablo 113: Aile Aylık Net Gelir Ve Türkiye Halkını Bir arada Tutan En Önemli Unsur İlişkisini Gösteren Tablo.....	207
Tablo 114: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum, TC Benim Devletimdir Ve Öğrenim Durumu İlişkilerini Gösteren Tablo.....	208
Tablo 115: Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur, Güvenlik Güçlerinin Size Karşı Davranışı Nasıl Ve Öğrenim Durumu İlişkilerini Gösteren Tablo.....	210
Tablo 116:Türk Bayrağı Hepimizindir, Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir Ve Öğrenim Durumu İlişkilerini Gösteren Tablo.....	211

Tablo 117: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum, TC Benim Devletimdir Ve Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz?	212
Tablo 118: Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur, Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir Ve Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo	213
Tablo 119: Türk Bayrağı Hepimizindir, İstiklal Marşı Benim Marşımdır Ve Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo	214
Tablo 120: Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır, Türkiye'deki Kürtlere bağımsızlık Verilmelidir Ve Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo.....	215
Tablo 121: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum, TC Benim Devletimdir Ve Devlet Sizin Beklentilerinize Uygun Politikalar Geliştiriyor mu? İlişkilerini Gösteren Tablo	217
Tablo 122: Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir, Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur Ve Devlet Sizin Beklentilerinize Uygun Politikalar Geliştiriyor mu? İlişkilerini Gösteren Tablo	218
Tablo 123: TC Benim Devletimdir, TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum Ve Kürtler İle Türkler Kardeştir İlişkilerini Gösteren Tablo.....	219
Tablo 124: Türk Bayrağı Hepimizindir, İstiklal Marşı Benim Marşımdır Ve Kürtler İle Türkler Kardeştir ilişkilerini Gösteren Tablo.....	220
Tablo 125: Ülkede Kürtlere Şiddet Politikası Uygulanmakta, Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur Ve Türkiye'deki Kürtlere Bağımsızlık Verilmelidir İlişkilerini Gösteren Tablo	221
Tablo 126: Türk Bayrağı Hepimizindir, Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir Ve Türkiye'deki Kürtlere bağımsızlık Verilmelidir İlişkilerini Gösteren Tablo.....	222

Tablo 127: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum, TC Benim Devletimdir Ve Devlet Kürtlere İkinci Sınıf Vatandaş Muamelesi Göstermektedir İlişkilerini Gösteren Tablo	223
Tablo 128: Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir, Türk Bayrağı Hepimizindir Ve Devlet Kürtlere İkinci Sınıf Vatandaş Muamelesi Göstermektedir İlişkilerini Gösteren Tablo	224
Tablo 129: İstiklal Marşı Benim Marşımdır, Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur Ve Devlet Kürtlere İkinci Sınıf Vatandaş Muamelesi Göstermektedir İlişkilerini Gösteren Tablo	225
Tablo 130: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum, TC Benim Devletimdir Ve Ülkede Kürtlere Şiddet Politikası Uygulanmakta İlişkilerini Gösteren Tablo.....	226
Tablo 131: Türk Bayrağı Hepimizindir, Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir Ve Ülkede Kürtlere Şiddet politikası Uygulanmakta İlişkilerini Gösteren Tablo.....	227

KISALTMALAR

- AKP** : Adalet ve Kalkınma Partisi
- ANAP** : Anavatan Partisi
- BDP** : Barış ve Demokrasi Partisi
- BÜSAM** : Bahçeşehir Üniversitesi Uluslararası Güvenlik Ve Stratejik Araştırmalar Merkezi
- CHP** : Cumhuriyet Halk Partisi
- DEHAP** : Demokratik Halk Partisi
- DTP** : Demokratik Toplum Partisi
- DYP** : Doğru Yol Partisi
- E.G.** : Etats Generaux
- FP** : Fazilet Partisi
- HADEP** : Halkın Demokrasi Partisi
- MHP** : Milliyetçi Hareket Partisi
- PKK** : Partiya Karkerên Kurdistan - Kürdistan İşçi Partisi (PKK, amaçlarını ve hedeflerini gerçekleştirme doğrultusunda eylemler gerçekleştiren illegal silahlı örgüt. PKK, ulusal ve uluslar arası arenada terör örgütü olarak kabul edilmiştir. AB, NATO, BM, ABD, Avustralya, Kanada, Irak, İran, Suriye, Yeni Zelanda gibi örgütler ve ülkeler tarafından terör örgütü / etnik ayrılıkçı militan bir örgüt olarak kabul etmişlerdir.)
- TBMM** : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- TİKKO** : Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu

- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK : Yüksek Öğretim Kurumu
v.b : Ve Benzeri

GİRİŞ

Batı'da aydınlanma öncesi dönemde gerçek olanın din ile anlaşılması ve egemenliğin Tanrı kaynaklılığı iddiası yüzünden bu dönemde temsil kavramı bir olgu değil de olay olarak karşımıza çıkar. Modern dönemle gerçek doğruyu gösteren araç evrensel akıl olarak değiştiği, postmodern dönemle ise mutlak doğrunun olmadığı izafi olduğu kişiden kişiye değiştiği anlayışı hâkim olmaya başlamıştır. Yani modern dönemdeki gibi mutlak olmadığı, merkez akıl tarafından tanımlanmadığı aksine bireyin temsil kavramını tanımladığı / yorumladığı ve bu tanımların / yorumların mutlak olmadığı söylenebilir. Kısacası modern dönemde gerçek olan olgu iken postmodern dönemde ise olay olduğu görülür.

Batıdaki bu modern dönem algısının yansımalarını izah etmek ve uygulamak radikal değişimler gerektirmekteydi. Türkiye için geçerli olabilecek bu radikal değişim Cumhuriyetin ilk yıllarında başladı. Özellikle Şapka ve Kıyafet Kanunuyla modern Türkiye halkının nasıl giyineceği, Harf Kanunuyla modern Türkiye halkının nasıl okuyacağı ve yazacağı, tek dil, tek millet, tek vatan paradigmasıyla diğer etnik dillerin yaşam hakkını güç kullanarak modern Türkiye halkının nasıl konuşacağı, Laiklik anlayışıyla modern Türkiye halkının nasıl inanacağı, Milliyetçilik ve Türkçülük paradigmalarıyla modern Türkiye halkının nasıl düşüneceği ve tüm bunlarla birlikte batı felsefesi literatürüne dayalı bir yaşam biçimiyle nasıl yaşanacağı anlatılmış ve öğretilmişti. Merkez akıl ile bireylerin inkılâplarla nasıl giyineceğini, yazacağını, konuşacağını, inanacağını belirleyen modern anlayış Kemalist dönemde hâkim olduğu görülürken Özal dönemin de bu modern argümanlarda kırılmaların olduğu ve AKP ile tartışılmaz, eleştirilemez olanların, mutlak gerçeklerin yoruma açılarak artık yavaş yavaş kapı araladığını görürüz.

Bunlardan hareketle, her dönemde farklı yollarla aranan gerçekliğin, siyasal temsil kavramının gerçekliğine ulaşma noktasında acaba kozmopolit bir şehir olan Van'ın, siyasal temsil de nasıl bir prototipe sahip olduğu ve sahip olduğu siyasal temsil anlayışının Van halkı üzerinde nasıl bir algıya neden olduğunu, bu kavramı

nasıl ele aldığını yapmış olduğumuz araştırma neticesinde üç ana başlık halinde inceledik. Tez öncelikle araştırmanın konusunu ve önemini, varsayımını ve amacını, yöntemini, evren ve örneklemini, sağlayacağı yararlar, bilgi derleme ve işleme araçları, son olarak kavram tanımlarını içine alan “Tezin Temel Çerçevesi” ana başlığı altında birinci bölümü oluşturduk. İkinci bölümü “Siyasal Temsil” ana başlığı ile “kavramsal çerçeve: siyaset temsil kavramı” (bu da kendi içinde siyaset temsil, siyaset temsil ve demokrasi, siyaset temsil ve egemenlik diye üç bölümden oluşuyor), “siyaset temsilin tarihsel gelişimi” (iki bölümden oluşuyor: İngiltere, Fransa) ve “siyaset temsil teorileri” (bu ise dört alt başlıktan müteşekkildir: Mütevelli modeli, delege modeli, vekâlet modeli, benzerlik modeli) ile üç alt başlık altında ele aldık. Üçüncü bölüm de ise tezin ana temasını oluşturan kesim olan “sosyo-politik parametreler açısından Van’daki siyasi temsil anlayışı üzerine alan araştırması: bulgular ve tartışma” başlığı altında ele alınarak “sosyo-demografik arka plan”, “siyaset temsil ve demografik ilişki”, “siyaset temsil ve kültürel-siyaset farklılıklar”, “siyaset temsil ve tercihler”, “siyaset temsil ve Türkiyelilik algısı” bölümleriyle beş ayrı alt başlık altında değerlendirmeye tabi tuttuk.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TEZİN TEMEL ÇERÇEVESİ

1.1. Araştırmanın Konusu Ve Önemi

Bir toplumda, bazı kavramlar üzerine (Demokrasi, Temsil, Adalet, Eşitlik, Etnik Azınlık vb) sürekli birçok şey yazılıyor, çiziliyor, konuşuluyor ise; bu durum, kullanılan kavramların net bir biçimde tanımlanmasından ziyade, kavramların, o toplum içerisinde farklı biçimlerde ya da manalarda algılandığının belirtisidir. Yani “ sürekli ondan bahsetmemize ve onu işitmemize rağmen ondan bahsettiğimizi fark edememek” anlamına gelir (Eflatun, 2000, 131).

Bu vesileyle temsil üzerine yapılan tanımlara göz atmadan evvel temsilin bir monark, diplomat, bir bayrak ve hatta seçilmiş bir yasama tarafından karakterize edilebileceğini bilmek gerekir. Siyasette temsil, bazı kişilerin diğerleri adına hareket ettiği düzenlemeler anlamında izah edilebilse de aslında “Temsil nedir”, sorusuna verilen cevaplarda farklılıklar olduğu görülür. Mesela Jacques Rousseau temsili bütün bir cemaatin iradesi yerine, yalnızca belli sayıda insanın iradesini temsil edeceğini, bunların çakışmasının ve hatta benzerlik göstermesinin hiçbir garantisinin olmadığını ileri sürmüş iken; Thomas Hobbes, eyleme yetkili olan birinin adına hareket etmek olarak tanımlar böylelikle, temsilcinin eylemi temsil edilene atfedilir ve onu bağlar (Miller, 1995, 358-360).

Demokrasinin temel öncülerinden birisi olan temsilin hem kavram hem de bir kurum olarak ortaya çıktığı 12. yüzyıldan günümüze geçirmiş olduğu anlam ve işlev değişimi, onun tanımlanmasını güçleştirmekte ve bir anlam kargaşası yaratmaktadır. Diğer yandan, son 30-40 yıl içinde Batı Demokrasilerinde giderek güçlenen “yeni sosyal ve siyasal hareketler”, temsili demokrasi konusunda yeni tartışmaları gündeme getirmiş ve temsil kavramının yeniden irdelenmesi eğilimini güçlendirmiştir. “İnsanlarda temsil edildiği duygusunu veya inancını yaratan nedir? Parlamento binası mı? Oy vermek mi? Özdeşleşme duygusu mu? Milli marş veya ulusal bayrak mı? Yani, insanların temsil edildiklerine inanmaları için, somut bir şekilde temsil edilmesi gerekmektedir. O zaman, temsil nedir? Bu soruya tek bir

yanıt vererek cevaplayabilmek kolay görünmemekte; aslında tek bir tanımın temsil olgusunu anlayabilmemize yardımcı olacağı da oldukça şüpheli görünmektedir. Çünkü daha yakından incelendiğinde, temsilin çok boyutlu bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, temsilin ne olduğu, kimin, neyin, nasıl, ne kadar temsil edildiği sorularına, her biri temsilin bir veya birkaç boyutunu inceleyen farklı yaklaşımlar ve uygulamalardan yararlanarak cevap aramaya çalışmak daha yararlı bir yol olabilir. Çünkü belki de ancak bu yöntemle, temsili bir bütün olarak anlamak tamamen mümkün olmasa da, daha kolaylaşacaktır” (Örs, 2006, 7).

Peki demokraside önemli rol oynayan temsil kavramının köken itibariyle analizi nasıl yapılabilir? Her şeyden önce burada tek bir doğru anlayışından ziyade farklı anlayışların var olduğudur. Nitekim Pitkin temsili ‘temsil etmek’ veya ‘sembolize etmek’tir diye tanımlarken “Birch temsil kelimesinin üç temel kullanımından bahseder: (a)Müvekkili adına faaliyette bulunan bir görevliyi anlatmak için (b) bir bireyler grubunun bazı karakteristiklerini taşıyan bir kişiye işaret etmek için; ve (c) bir bireyler grubunun kimliğini veya niteliklerini sembolize eden bir kişiyi ifade etmek için” (Holden, 2007, 58-59).

Demokratik teori içinde yer alan farklı temsil teorileri, birbirlerinde farklı olan şu fikirler üzerine yoğunlaşır: (a) Temsilcinin seçmenlerinden özerklik derecesi, (b) seçmenlerin çıkarlarının temsili ile kanaatlerinin temsili arasında bir farklılık olup olmadığı; böyle bir farklılık varsa, bu ikisini birbirleriyle nasıl mecz edeceği, (c) seçmenlerin çıkar ve kanaatleri ile ulusal çıkarlar arasında çelişki olduğu takdirde, temsilcinin bunlardan hangisini gözeteceği. Bu meseleler ve bunların farklı teorilerinde ele alınma şekilleri birbirleriyle bağlantılıdır (Holden, 61-62). Burada ortaya çıkan sorun, temsilcinin eylemde bulunurken nasıl davranacağı, neyi temel alacağıdır. Temsilci, temsil ettiği kişinin davranacağı gibi mi davranmalı, yoksa kendi tercihlerine göre mi davranışını belirlemelidir?

Sonuç olarak siyasal temsil, birçok kuramsal ve kılışsal konuyla kuşatılmıştır: temsilciler kime ya da neye karşı sorumludur? Kendilerini destekleyenlere mi, tüm seçim bölgelerine mi, partilerine mi, yoksa kamu yararına mı? Temsil geleneksel seçim bölgelerine, partilere, işlevsel gruplaşmalara, yoksa sayılara (bir insan, bir oy)

göre mi olmalıdır? Eğer bölgeler geleneksel olarak belirlenirse, adil bir paylaşımı oluşturan şey nedir? Siyasal temsilde en önemli şey nedir; temsilcilik (yasamanın ulusa benzemesi, azınlıkların oransal varlığı); aracılık (seçmenler tarafından yönlendirilen ve idare edilen temsilciler); karar verme (bağımsız temsilcilerin düşünceleri ve bağımsız kararları); ya da lidere, siyasaya veyahut siyasal partiye bağımlılık mı? (Miller,1995: 360) ve en nihayetinde bütün bu söylenenler ışığında bu konunun Van ili örneğinde önemini daha da arttırmaktadır.

1.2. Araştırmanın Varsayımı Ve Amacı

Varsayım 1: Şehir halkı, siyasal temsilcilerinin varlığına rağmen, kendilerinin siyasal ve sosyal olarak temsil edilmediklerini düşünmektedirler.

Varsayım 2: Şehir halkının kültürel, ekonomik ve siyasal önceliklerini değerlendirdiğimizde, Türkiyelilik algısında bazı kaygıların öne çıktığı görülmektedir.

Varsayım 3: İkamet edilen yerlere göre bireylerin siyasi temsil anlayışlarında farklılıklar görülmektedir.

Varsayım 4: Dünya görüşünün (dini inancın, felsefi görüşün, yaşam tarzının) bireyler üzerinde göstermiş olduğu etki siyasi temsil anlayışlarına yansımaktadır.

Varsayım 5: Anadilinin Kürtçe ve Zazaca olduğunu ifade edenlerin, diğerlerine nazaran gerçek anlamda, kendilerini TBMM’de temsil edecek partinin olmadığı ileri sürülebilir.

Varsayım 6: Şehir dışından Van’a göç eden aslen Vanlı olmayanlar ile diğerleri arasında temsil anlayışında önemli farklılıklar görülmektedir.

Varsayım 7: Van ili kent merkezinde yaşayan yoksul bireyler, kendilerini daha çok muhafazakâr partilerin TBMM’de temsil ettiğini düşündüğü ileri sürülebilir.

Varsayım 8: Kadınların siyasi temsil anlayışı erkekler ile karşılaştırıldığında daha çok dindar/İslamcı ve muhafazakâr olduğu görülür.

Varsayım 9: Karizmatik liderler ile şehir halkının temsil anlayışı paralellik göstermektedir.

Varsayım 10: Eğitim düzeyi yüksek olanların siyasi temsil anlayışı daha çok ideolojik boyuttur.

Varsayım 11: Yaşça büyük olanların, genç kuşağa nazaran kendilerini temsil edenlerden beklentileri farklılaşmakta ve artmaktadır.

Van ilinde şehir halkının siyasal temsil anlayışına yön veren onları etkileyen siyasal, sosyal ve ekonomik çatısı altında toplayabileceğimiz birden çok faktör vardır. İşte konuya bu açıdan yaklaşıldığında ve bu etmenlerin bir kaçını ele aldığımızda temsil anlayışı nezdinde ne kadar önem arz eden bir kent olduğu anlaşılacaktır.

İlk olarak şehrin konumu ve demografik yapısı, kentin siyasal duruşuna yapmış olduğu etki dolayısıyla önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Van'ın konumuna baktığımızda, kuzeyden Ağrı ili, Doğubeyazıt, Diyadin ve Hamur ilçeleri; batıdan Van Gölü ile Patnos ilçesi, Bitlis'in Adilcevaz, Tatvan ve Hizan ilçeleri; güneyden Siirt'in Pervari ilçesi, Hakkâri ili, Beytüşebap ve Yüksekova ilçeleri ile komşudur. Doğusunda ise İran Devleti sınırı yer alır. İl, toprakları 19.069 km kare olan yüzölçümü ile Türkiye topraklarının %2,5'ini oluşturur. Van, Yüzölçümü bakımından Türkiye'nin altıncı büyük ilidir. Van ili, komşusu olan iller içinde en fazla nüfusa sahip ildir. Bunun nedenleri arasında bölge müdürlüklerinin merkezi olması, kolorduya ve bir üniversiteye sahip olması sayılabilmektedir. Ayrıca il hem göç alan hem de göç veren bir konumdadır. Örneğin 1985-1990 arası dönemde net göç (-0,40) civarında olmuştur. Bu da ilin sosyo ekonomik yapısının bozulmasına neden olmaktadır. Öte taraftan 1927-97 yılları arasında Van nüfusunun, 1935-40 yılları arası hariç, daima ülke ortalamasının üzerinde arttığı görülür. 2008 yılına gelindiğinde adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre ilin toplam nüfusu 1.004.369 olmuştur. 2007-2008 yılı verilerine göre kentin aldığı göç 21.187 kişidir. 2010 yılına gelindiğinde ise adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre ilin toplam nüfusu 1.035.418'dir. 2009 yılına göre kent 13108 kişi yani %12,7 artış göstermiştir. Bu yoğun göç, diğer illerden olduğu gibi, Van

merkezinden uzakta yeni göçle oluşmuş mahallelerden de bulunmaktadır. Van ilinde göçle oluşmuş periferide bulunan 12 mahalle bulunmaktadır (Bostan içi beldesi, Süphan Mahallesi, Yalınerez Mahallesi, Karşıyaka mahallesi vb.). Nitekim bu oluşan mahallelerde alt yapı eksikliği, kente uzaklık, kentin imkânlarından faydalanamama ve eğitim eksikliği açıkça gözlenmektedir. Kent ortamında komünote'ler yarı dağılmış bir tarzda mahalle olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu durum istatistiksel bir yoğunlaşma yuvasıdır. Söz konusu mahalleler kentin diğer semtlerine kıyasla komünote mensuplarının birim alan başına daha çok buldukları alandır. Bir diğer ifade ile bu mahallerde aynı yerden gelen kişiler bir arada yaşamaktadırlar ve birbirlerine destek sağlamaktadırlar. Aynı zamanda kendi kültürel özelliklerini hemşehrileri ile sürdürmektedirler. Tüm bunlara bağlı olarak buralarda sosyal baskı da yoğun olarak hissedilmektedir. Bu mahallelerde bireyler çoğunluğun ortak görüşüne katılmasalar dahi mahalle baskısı nedeniyle ona karşı çıkamamaktadırlar. Bu sosyal baskı kişilerin gerçek duygu ve düşüncelerini açıkça ortaya koymasını engellemekte, var olduğu varsayılan hâkim düşünce sistemi referans alınarak hareket edilmektedir (Şeker, Tunç ve Şahin, 2010: 234-235; Kanberoğlu, 2008: 154; TUİK, 2010: 3). Mevcut olan bu durumdan da anlaşıldığı üzere kentin nasıl bir temsil anlayışına haiz olduğu merak konusudur.

Öte yandan Van ilinin gerek yurtiçine, gerekse yurtdışına kara, hava ve demiryolu (özellikle tren ile Van gölü feribot bağlantılı İran'a düzenlenen tarifeli seferler) ile ulaşım açısından önemli olanaklara sahip olması, kentin, İran ile komşu olması, Asya ve Türkî Cumhuriyetlere açılan bir kapı konumunda olması Van'ı şu tür neticelere gebe bırakmıştır: Sınır ticaretine olanak sağlamışken, inanç, kıyı turizmi ve arkeolojik turizm açısından zengin bir konuma getirmiştir. Öte taraftan bu durum kentin sosyo-ekonomik boyutunu etkilediği gibi siyasal anlayışını da etkilemiştir. İlin tüm bu olumlu nitelikleri karşısında ülkemizde Kürt meselesi dolayısıyla çevre illerde, insanların yaşamış olduğu can güvenliği sebebiyle özellikle 1994 yılı sonrasında itibaren halka da cazip gelen bu kent bir göç merkezi halini almıştır ve bu durum şehre heterojen bir demografik yapı özelliğinin yanında bir de bölgede farklı etnisitelere karşın ekseriyetle Kürt nüfusunun en yoğun olarak bulunduğu bunun yanı sıra bölgenin en fazla gelişmiş illerden biri olma niteliğini

kazandırmıştır. İşte bu vesileyle bu topraklar da yaşayanların zihinlerindeki siyasal temsil önem arz etmektedir.

Üçüncü olarak nüfusun her geçen yıl giderek artmasına, ilin sınır bölgesinde ve ulaşımın rahat olmasına karşılık sanayileşmemiş ve köyden kente göç edenlerin yoğunlukta bulunduğu kapitalistleşmemiş bir kent örneği olarak Van ili büyük önem arz etmektedir.

Öte taraftan seçmenin siyasal tercihleri ve bu tercihleri yöneten faktörler ile ilgili araştırma ve tartışmalar hem Doğu Anadolu illerinde (örneğin Van, Diyarbakır, vb.) hem de Türkiye’de sıklıkla yapılmaktadır. Ülke düzeyinde yapılan bu çalışmalara yerel düzeylerde yapılacak analizlerle katkıda bulunmak bölgeyi ve bölgenin ülkeye olan etkisini anlamak açısından önemlidir. Yerel dinamikleri anlayarak ve aynı zamanda ülke çapındaki olguların yansımalarına bakarak yapılacak yerel düzeydeki analizler, Türkiye siyasal hayatını açıklamak için yapılan bu çabalara önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda Van’da, temsil edilenin, temsil edene bakış açısı ve bu anlamda şehir merkezindeki seçmen davranışını ortaya koymak önem arz etmektedir. Paralel olarak bu tercihleri yönlendiren sosyo-politik parametreler arasındaki bağlantıları keşfetmek gerekecektir.

Son olarak, Doğu Anadolu Bölgesinin 1950’lerden itibaren süregelen geleneğinde göze çarpan ortak karakter, yerel liderler ile siyasi partiler arasındaki dayanışmadır. Bu bölgede, aşiret ve benzeri geleneksel ve cemaatçi yapıların siyaset üzerindeki etkisi uzun bir dönem belirleyici olmuştur. Aşırı genelleştirmelere gitmeden, bu durumun altını çizmek gerekir ki. Van da doksanlı yıllara kadar süren 40-50 yıllık dönemde aşiret reislerinin egemen olduğu bir siyaset sahnesi görülür. Kartal, Yıldız, Görentaş ve Bedirhanoğlu aileleri uzun süren bu geleneğin sembolik isimleridir. Ve bu ailelerin liderliği altında kent temsil edilmiştir.

Ancak doksanlı yıllardan itibaren yeni bir eğilim doğmaya başladı. Kimlik temelinde yükselen yeni bir siyasi akım siyaset sahnesini ikili bir yapıya doğru evrilme yönünde geliştirmeye başladı. Etnik temelde konumlandığı iddia edilen ve Türkiye’deki Kürtlerin önemli bir kısmının oyunu alan DTP ve öncüleri ile muhafazakâr bir çizgide olan AK Parti ve öncülleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu

Bölgesinde, neredeyse oylarının tamamını bölüşmektedirler. Bu durumla birlikte Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri fiili anlamda iki partili bir sisteme dönüşmüştür. Van'da, ikiden fazla partinin hatırı sayılır oranda oy aldığı son seçim, 1999 genel seçimidir (HADEP %35.71, FP %18.87, DYP % 11.07, ANAP % 9.76). Bu tarihten sonraki seçimler iki parti arasında oyların yüzde seksenden fazla bir oranda bölüşüldüğü seçimlerdir (2002 genel seçimlerinde, DEHAP % 41.22, AKP 32.43, 2007 genel seçimlerinde, AKP % 52.26, BAĞ. % 35.74, 2011 genel seçimlerinde ise BDP (BAĞ.) % 49.64, AKP % 40.18). 2002 seçiminde Bruki aşiretinin bir temsilcisinin CHP listesinden seçilmeyi başarması seçim barajıyla ilgiliydi. Yüz bin civarında oy alan DEHAP barajı aşamadığı için hiç milletvekili çıkarmazken, AK Parti 66 bin civarında oy ile 6 milletvekili çıkardı. CHP ise düşük miktarda aşiret mensuplarının oyuyla bir milletvekili kazanmayı başardı. Bu milletvekili aşiret ve CHP oylarının son temsilcisi gibiydi. Öyle ki, 2007 seçiminde AK Parti listesinde aşiret lideri olarak bilinen hiç kimse ilk sıralarda yer almadığı halde uzak ara bir birincilik elde etmeği başardı. Listesini aşiret liderleri ile dolduran CHP ise milletvekili çıkaramadı. 2011 seçimlerinde ise AK Parti'ye nazaran % 10 gibi bir farkla BDP Van'da birincilik elde etmesiyle artık, seçmen nezdinde dindar ve muhafazakâr olarak bilinen AK Parti ile Kürt sorunu ve bu sorunun ima ettiği hak talepleri noktasında konumlanan DTP, Doğu'nun ve tabii ki Van'ın başı çeken iki siyasi aktör rolünü almışlardır.

Son on yıllık dönemde Van ilinde yapılan seçimlerde iki parti, oyların yüzde seksenden fazlasını paylaşmaktadır. Diğer partilere giden küçük miktarlardaki oyların açıklayıcı nedenleri adayların kişisel karizma, aile, aşiret ve ilçe düzeyinde hemşerilik gibi faktörler olarak görünmektedir.

İşte bu noktada, Van'da neden birçok siyasal partiden ziyade temsile haiz yalnızca iki kimlik partisinin (Kürt ile muhafazakâr ya da dindar) bulunduğu sorusunu kendimize sorduğumuzda gerçekten Van'da, özellikle iki partiye (AK Parti ve BDP/HADEP/BAĞ.) yönelik olarak kullanılan oyların, değişik yaklaşımlar açısından izah edilecek boyutları var. Bu yaklaşımlar, oy kullanana halkın nitelikleriyle ilgili olabilir. Van halkının sahip olduğu ve çeşitlendirebileceğimiz birden fazla niteliği mevcuttur, örneğin halkın dindar-muhafazakâr kimliği AK Parti

yaklaşımını benimsetebilirken; etnisite ve ideolojik yaklaşımla belirtebileceğimiz farklı bir Kürt kimliği, BDP'ye olan yaklaşımı tamamlayabilmektedir. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren Van'da hâkim olan iki siyaset çizgisinin olduğunu söyleyebiliriz. Bunlardan biri, muhafazakâr bir söyleme ve çizgiye sahip iken, diğeri Kürt kimliği ve bu çerçevedeki talepler temelinde şekillenmiştir. İki çizginin de kimlik boyutu ön plandadır. 2009 yerel seçimlerinden sonra Levent Köker, yaptığı değerlendirmede bu boyuta dikkat çekiyordu (Köker, 2009): Aslında seçimlerden sonra ortaya çıkan "siyâsî temsil haritası", Türkiye siyasetinde kimliklerin önemli ve çoğu kez belirleyici bir rol oynadığını açıkça göstermektedir... Pek çok sosyal bilimcinin, dünya üzerinde kültürel kimlik ve değerler temelinde oluşan siyasi taleplerin, sosyal ve ekonomik hak talepleriyle birlikte ve bazen onların da yerini alacak tarzda öne çıktığına işaret etmelerinin üzerinden onlarca yıl geçmiş bulunuyor. Naci Bostancı ise (1998), etnik kimliğin taşıdığı ruhani ve mistik mesajın kitleler üzerindeki etkisini vurgulayıp, bu mesajın yol, su ve okul gibi hizmetlerin önüne geçebileceğini vurgulamaktadır.

Kısacası, demokratik hayatımızın başlamasından 50-60 yıl sonra bugün Van'da iki kimlik partisi ezici bir çoğunlukla hâkim durumdadırlar. Biri dindarlık, diğeri Kürt kimliği ile konumlanmış iki parti oyların tamamına yakını almaktadır. Bu durum ilginçtir. Çünkü bu iki partinin temsil ettiği kimlikler bastırılmış, yok sayılmış, tehlikeli ilan edilmişler ve bu nedenlerle kamusal ve modern alanlardan sürülmüşlerdir.

Bu genel seçim sonuçları, sisteme egemen olan dünya görüşünün nerelerde tıkandığına dair ipuçları sunuyor. Aynı zamanda, kenara itilen ve bastırılan kesimlerin kendilerini en iyi ifade eden, kamusal alana çıkararak siyasi hareketlere destek sağladıklarını bize gösteriyor. Bu durum sıkça dile getirilen merkez-çevre ayrımı, bürokratik elit sınıf ile halk arasındaki ayrım ve mücadele, resmi ideolojinin mantığı gibi konuları yeniden anlamaya ve düşünmeye davet ediyor bizi. Askeri ve sivil bürokrasinin kurduğu ve belli kabuller, idealler üzerine inşa ettiği siyasal sistem ile toplumsal gerçeklerimiz arasındaki gerilim ve çatışmayı doğru okunmadan Türkiye'nin demokrasi ve seçim tarihini ve dolayısıyla siyaset sosyolojisini anlamak zordur. Bu olgu, yakın siyasal tarihimizin ve demokrasi maceramızın temel dinamiği

gibi görünmektedir. 2000’li yıllardan itibaren Van’ın en başat iki siyasal partisinden birinin dindarlık, diğlerinin Kürt kimliği ile kimlik kazanmış olan iki siyasal hareket olmasını bu çerçevede okumak gerekir. Böylesine bir okumaya giriştiğimizde ise karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır.

Son on yıldır şehirde giderek artan eylemler, kentın siyasal partiler için bir kale gibi görünmesi, böylelikle fethetme politikasıyla eylemlerde bulunulması ve bunun neticesinde şehrin genç beyinlerine bunu gerçekleştirme pahasına doğrudan rol verilmesi; öte yandan İl, PKK’nın şehir yapılanması için önemli bir konumu teşkil etmesi dolayısıyla kent bölgesinde ayrı bir öneme sahiptir. Ve tüm bu gerçekler karşısında Van halkının, sizi kim temsil ediyor sorusuna verecekleri cevap soru işareti olarak zihnimizi kurcalıyor.

Kısaca bu çalışmada varsayımlar çerçevesinde amaçlanan temel hedef kısaca şudur: Van ilinde anket tekniği kullanarak desteklenecek olan siyasal temsil kavramı beş alt başlık altında ele alınarak yani sosyo-demografik arka plan, siyasal temsil ve demografik ilişki, siyasal temsil ve kültürel-siyasal farklılıklar, siyasal temsil ve tercihler, siyasal temsil ve Türkiyelilik algısı ekseninde şehir halkının Türkiye algısını, ekonomik, siyasal ve kültürel önceliklerini değerlendiren bir çalışma amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Sosyo-Politik Parametreler Açısından Van’daki Siyasal Temsil Anlayışı: İl Merkezi Üzerine Bir Araştırma konulu tezimizde amaç kısmında da ele alınan varsayımların denenmesine yönelik olan alan araştırması, anket uygulaması şeklinde yapılmıştır. Fakat bu tür sosyal analizlerin amprik yöntemlerin yanında, anketin hazırlanması, örneklem içinde sonuçlarının alınması değerlendirilmesi için değişik araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Biz de bu çalışmada alan üzerine yapılan önceki gözlemler, görüşmeler ve kazanılan deneyimler dışında araştırmada temel olarak iki araştırma tekniği kullandık.

İlk etapta araştırmalarda başlıca yöntemlerden biri olan kaynak araştırması ve bunların gözden geçirilerek değerlendirilmesi yapılmıştır. İkinci aşamada ise uygulanan anket formu hazırlanırken gerek çeşitli kurumlara yaptırılan kamuoyu araştırmaları gerekse bireysel olarak temsil üzerine yapılan araştırmalar incelenerek, anket yönteminde kullanılacak soru kâğıdının hazırlanmasında, tez konusunda ileri sürülen varsayımların sınanması için, doğrudan ve dolaylı destekleyici sorular sorularak hazırlanmıştır. Bu anket formu 61 sorudan oluşmuştur. Anket soruları hazırlanırken ucu açık sorulara yanıt verilmemesinden endişe edildiğinden sorulmamıştır. Ankette olası aksaklık ve eksikliğin giderilmesi için 3-17 Aralıkta 2011 tarihleri arasında 40 denek üzerinde n deneme yapılmıştır. Bu n deneme anketleri değerlendirilerek, soruların anlaşılmaşlığı ve düzeni revize edilerek ve son hali verilmiştir.

Son olarak uygulama sonucu 500 denek üzerinde yapılan anketler toplanarak elde edilen veriler SPSS İstatistik Programına ham bilgi olarak aktarılmış ve bu program yoluyla uygun istatistiksel teknikler kullanılarak analiz edilmiş ve çıkan sonuçlar hem tablo hem de grafikler halinde sunulmuştur. Araştırmanın amaçları doğrultusunda apraz Tablo (Crosstabs) ve Frekans Tablosu ile analizler sunulmuştur. Kay – Kare testi (Chi- Square), verilerin analiz edilmesi için beklenen değerin beşten küçük olan kategorik sayısının, toplam kategori sayısının %20'sini aşmaması ve tüm kategorilerde bu değerin birden büyük olması ($sd > 1$) gerekir (Palabıyık ve Koç, 2012: 6). Bu analizde yapılan Kay-Kare testinde gözenek sayısı, toplam gözenek sayısının %20'sini aştığı için anlamlılık testine ilişkin sonuçların yorumlanması doğru değildir. İkinci bir sebep ise değişkenlerin kategorik olmamasından dolayı anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek mümkün olmamıştır.

1.4. Araştırmanın Evren Ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Van ili kent merkezi tercih edilmiş ve örneklem için eldeki olanaklar ölçüsünde 500 denek seçilmesi kararlaştırılmıştır. Temsil vasfına haiz çevrelerin cinsiyet farklılıklarının da görülebilmesi amacıyla 500 örneklem grubunun 369'u erkek, 131'i bayan seçilmiştir. Bu çalışmanın örneklem anketi tabakalı ve tesadüfi örneklem ilkelerine bağlı olarak 131 kadın 369 erkek toplam 500 kişidir.

1.5. Araştırmanın Sağlayacağı Yararlar

Yapılan araştırmanın araştırmacıya, ilgili anabilim dalına ve Türkiye'ye sağlayabileceği yararlar konusunda bilgi verecektir.

Araştırmacı Kamu Yönetimi alanında yüksek lisans yapmaktadır. Akademik ve bilimsel bir yönlendirme ile siyasi ve toplumsal olayları tarihi gelişim sürecinde objektif bir şekilde inceleyip özgün sonuçlar ortaya çıkarabilecektir. Bu bağlamda bu çalışma araştırmacıya gelecekteki çalışmaları için farklı bir deneyim olacaktır.

Bu çalışma Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmaktadır. Bu anlamda yazılan bütün tezler bilgi ve kaynak birikimi sağlaması açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda bölümdeki bilim insanları içinde bu tez katkı sağlayacaktır.

Hazırlanacak olan bu tez çalışması; enstitüde, kütüphanede ve YÖK'ün tez sayfasında yer alacak ve yararlanıldığı ölçüde yol gösterici olacaktır ve bu yönüyle de Türkiye'ye de yararlar sağlayacaktır.

1.6. Bilgi Derleme Ve İşleme Araçları

Araştırmada bilgi toplama yöntemlerinden var olan bilimsel bilgiler gerek üniversite gerekse halk kütüphanelerinde çalışma konumuz ile ilgili kitap, dergi (sürelî yayınlar), tez gibi dokümanlara ulaşılmış. Özellikle internet kanalıyla farklı

üniversite kütüphaneleri üzerinden ve çeşitli arama motorları aracılığıyla konuyla alakalı olarak önemli kaynaklar elde edilmiş ve netice olarak bu gibi çeşitli yöntem ve araçlarla uzun bir süre literatür taraması yapılmıştır. Bu araştırmayla ilgili bilgiler 01.05.2011/01.08.2011 tarihleri arasında toplanmıştır.

Amaca uygun olarak gözden geçirilen bilgiler toplanarak faydalanılmıştır. Bu araştırmada 01.08.2011/ 01.04.2012 tarihleri arasında bilgi işleme araçlarında nitel bilgi çözümleme tekniğiyle metnin çözümlenmesi yapılmıştır ve derlenen bilgiler yazıya dökülmüştür.

1.7. Kavram Tanımları

Temsil: Bazı kişilerin diğerleri adına hareket ettiği düzenlemeler anlamına gelir (Miller, 1995: 358).

Siyasal Temsil: Toplumsal örgütlenmelerin, siyasal kararların alınmasında etkili olabilmeleri, bireyi devlet karşısında korumanın gerçek güvencesidir (Sabuncu, 2006: 42).

Sözleşme: Belli bir soyutlama düzeyini ifade eder. Öte taraftan belli bir topluma girmek veya belli bir yönetim formunu benimsemek anlamından ziyade belli bir *moral* ilkeleri kabul etmek anlamına gelir (Hünler, 1997: 31).

Temsili Demokrasi: Yönetimin doğrudan vatandaşlar tarafından değil, onların eşit ve serbest bir biçimde seçtiği temsilciler tarafından idare edildiği yönetim biçimidir (Lijphart, 1986: 11).

Parametre: Matematiksel, istatistiksel, ekonomik, ekonometrik veya başka bir modelde yer alan ve değeri, istenildiği gibi belirlenen, uygun görülen şekilde tanımlanabilen sayı ya da değişken (Demir, Acar, 1993: 287)

Sosyo-Politik: Genelde toplumun değişik sosyal kesimlerinde ortaya çıkan muhtelif sosyal sorunları ortadan kaldırmayı ve herkesin sosyal refahını temin etmeyi ve yaygınlaştırmayı hedefleyen tedbirlerin ve uygulamaların bütünüdür (Köse, 2010: 76).

Demokrasi: Politik –idari ve yasal- kararlara varmak için belli bir tür kurumsal organizasyondur (Schumpeter, 2007: 310). Ya da yoksulların ve yığınların yönetimi, halkın halk tarafından halk için yönetimi, çoğunluğun yönetimi ilkesine dayanan bir karar alma sistemi şeklinde de tanımlanabilir (Türköne, 2003, 188-199).

Egemenlik: Devletin, sınırları belirlenmiş toprakları (territoryal) üzerinde bir başka erkin güç kullanmaması anlamına gelen egemenlik, geniş anlamda devlet gücü, devlet otoritesi, kamu gücü gibi kavramlarla ifadesini bulan ve devletin kamu ve özel yaşama müdahalesine onay veren bir anlayışı simgelemektedir (Aydınlı ve Ayhan, 67).

Kilise: Manevi baskı tekelini idari organı vasıtasıyla kendi elinde tutan dini (hierokratisch) müesseseye kilise denir (Weber, 2004: 119).

Devlet: Siyasi bir kurumun idari organı tekelinde bulundurduğu meşru fiziki şiddete, düzeni uygulayabilmek için başarılı bir şekilde başvurabiliyorsa (ve başvurabildiği sürece) bu siyasi kuruma devlet denir (Weber, 2004: 119). Diğer bir ifadeyle, devlet belli bir toprak parçası üzerinde egemen olan, bir siyasal sisteme dayanan ve politikalarını yürütmek için askeri güç kullanma yeteneğinde olan bir politik aygıttır (Giddens, 2000: 361).

İKİNCİ BÖLÜM

2. SİYASAL TEMSİL

2.1. Kavramsal Çerçeve: Siyasal Temsil Kavramı

2.1.1. Siyasal Temsil

Temsil Kavramı, günümüzde olduğu kadar, geçmişte de üzerinde önemle durulan bir konu olmuştur. Çeşitli sebeplerle kişilerin kendi adına ve/veya çıkarına ait hukuki bir işlem yaptırabilmesi için gerekli ortamın oluşturulmasıyla birlikte temsil kavramından söz edilmeye başlanmıştır. Bir şeyi o şeyin yokluğunda ikame etme, o yokluğu giderme girişimi olan temsil sözcüğü Romalıların “repraesentare” teriminden ortaya çıkarılmış olabileceğini söylememiz mümkündür. Öte yandan Arapça’da “misal” sözcüğünden türetilmiş olabileceğini düşünenler de vardır (Güzel, 2001: 28, Örs, 2006: 2-3, Gültekin, 2006: 9). Ancak bu terimin o dönemdeki (XII. yy) anlamı ile bugün kullandığımız anlamları arasında farklılıklar vardır. Nitekim o dönemde var olmayan bir şeyin yazılı olarak meydana getirilmesi veya soyut olan bir şeyin somut nesnede kullanılması şeklinde kendini göstermiştir (Örs, 1997: 25). Latince kullanıldığı anlamıyla daha önce var olmayan bir şeyi ortaya çıkarmak veya bir soyutlamanın bir nesne içinde vücut bulması demek olan temsil, bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. (Sartori, 1996: 77-78).

Haliyle, yerleşik hayat süren ve bugün ulus devletlerin geniş alanları üzerinde dağılan kalabalık nüfuslu toplumlarda, Atina sitesinde görülen doğrudan yönetimi ikame etmek mümkün olmadığı için, temsili yönetimler bir zaruret olarak ortaya çıkmışlardır. İlk bakışta buna, coğrafi alanın genişliği ile demografik artışın yol açtığı düşünülmektedir. Siyasal temsil, modern anlamda kullanılmaya başlandığı andan itibaren Hobbes’un deyimiyle yönetme hak ve yetkisine sahip gerçek bir kişiyle bu yetkiyi onun yokluğunda kullanma izni ve hakkı kendisine gerçek kişi tarafından verilmiş olan yapay kişi arasındaki bir ilişkidir. Yani bu anlamda bir yetki tescili işleminden kaynaklanır. Burke’ye göre ise temsilin, temsil edilen nüfusun herhangi bir büyüklükteki bölümünün sözcüsü olmak anlamını taşıdığını öne sürüyordu. Bu noktada temsil tanımını yalnızca vatandaş ile temsilci arası bir ilişki

olarak algılamamak gerekir. Aynı zamanda temsil ilişkisine, herhangi bir tekil kişiye ait olmayan fakat bir grubun, sınıfın veya zümrenin çıkarlarının savunulması anlamı da verilebilmektedir (Kalaycıoğlu, 1986: 314, Sabine, 1969, 302, Bulaç, 1995: 32).

Temsil, çok kullanışlı ve suiistimale açık olduğu için cevabı kendi içinde saklı ve yüklü bir terimdir (Kuper, 2004: 75). Kavramsal olarak günlük dilde bir resmi bir manzarayı veya bir kişiyi temsil ettiği de söylenebilir. Aynı zamanda, olduğu gibi tanımak veya mevcut kılmak anlamı taşır iken bir eylem türü için biçimsel yetkilendirme ya da sorumluluğun ötesine geçecek şekilde, diğerleri adına bağımsız olarak eylemde bulunmak gibi de görülebilir. Veyahut kişiye verilen yetkiler çerçevesinde yaptığı her şey temsildir de denilebilir. Siyasi bir ilke olarak temsil, bazı kişilerin diğerleri adına hareket ederek yaptığı ya da gerçekleştirdiği düzenlemeler anlamına gelir. Bir monark, diplomat ve hatta bir bayrak temsil amacı taşıyabilir. Fakat çağdaş temsili hükümet, bir bakıma seçilmiş bir yasama tarafından karakterize edilir. Çağdaş temsil, genellikle sayıya ya da nüfusun bölgesel gruplaşmasına dayanır. Yani siyasal temsil bir bireyin veya grubun daha geniş bir insan topluluğu adına hareket etmesini sağlayan bir ilişki biçimidir şeklinde tanımlanabilir (Heywood, 2007: 323-324, Miller, 1995: 358-359, Pitkin, 1972: 39).

En genel anlamıyla temsil, bir kişinin fiziksel olarak mevcut olmadığı bir yerde mevcut olmasıdır *fictio iuris*'i (hayalî salâhiyeti). Diğer bir deyişle temsil, bir kişinin (temsilci), başka birine (temsil edilen) vekâlet ettiği ve aynı zamanda onu cisimlendirdiği süreçtir. Ya da siyasi partilerin hem üyelerinin hem de seçmenlerinin görüşlerini ve tercihlerini siyasal sisteme taşımaları anlamına gelmektedir. Yani temsil ister somut olsun ister soyut olsun, bir varlığın mecazi anlamda yeniden bir yerde bulunması şeklinde tanımlanabilir. En nihayetinde bu kavram bir dizi toplumsal ilişkiyi düzenleyen karar verilemez bir oyunun adıdır, ama bu oyunun işleyişi ebediyen tek anlamlı bir mekanizma altında sabitlenemediği gibi akılcı bir düzlemde de kavranamaz. (Laclau, 2003: 153-155, Türköne, 2003: 255).

Toplum ve siyasete ilişkin çelişen varsayımlar bağlamında temsile oldukça farklı anlamlar verilmiştir. Yani siyasal temsil ilişkisinin, temsilin kaynağını, tekil bir bireyin, grubun veya çıkarın oluşturup oluşturmadığına, temsile konu olan kişisel

gruba ait veya genel çıkarın içeriğinin nesnel veya öznel olarak tanımlanıp tanımlanmadığına göre farklı kapsamda algılandığı göze çarpmaktadır. Bu algı farklılıkları siyasal sistemden sisteme, siyasal rejimden rejime ve nihayet aynı yasama sistemi içindeki farklı üyeler arasında ortaya çıkabilmektedir. Birch'in de dediği gibi temsil, felsefi ve siyasal teori düzeyinden pratik siyasi düzeye geçişte çok fazla anlaşmazlıklara yol açan bir kavramdır. (Kalaycıoğlu, 1986: 314, Birch, 2007: 135).

Bu tanımların ötesinde karmaşıklıklar ve belirsizlikler vardır ayrıca. Haliyle mevcut olan şu koşullar bizi konuyla ilgili bir takım sorular içinde boğuşmaya sürüklüyor. Misal olarak, hangi anlamda ve hangi koşullarda bir varlık, diğeri yerine geçebilir ve hangi zeminde temsil olduğu ya da olmadığı söylenebilir? Bir kişi bir başkasını nasıl temsil eder, temsil uygulamaya nasıl konur? Temsilciler kime ya da neye karşı sorumludur? Siyasal temsilciler, toplumsal eyleyenlerin (*temsil edilenlerin*) çıkarlarını ve tasarılarını hangi koşullarda temsil ederler? Temsilciler kendilerini destekleyenleri mi, tüm seçim bölgelerini mi, partilerini mi, yoksa kamu yararını mı esas almalıdır? Temsil geleneksel seçim bölgelerine, partilere, işlevsel gruplaşmalara, yoksa sayılara (bir insan bir oy) göre mi olmalıdır? Siyasal temsilde en önemli şey nedir; temsilcilik (yasamanın ulusa benzemesi, azınlıkların oransal varlığı); simgesel anlamlılık (insanlarda dâhil oldukları ya da önem verdikleri duygusunun yaratılması kapasitesi); aracılık (seçmenler tarafından yönlendirilen ve idare edilen temsilciler); karar verme (bağımsız temsilcilerin düşünceleri ve bağımsız kararları); ya da lidere, siyasaya veyahut siyasal partiye bağımlılık mı? Bu belirsizlikler karşısında herkesin kabul göreceği bir temsil tanımı yapılabilir mi? Söz konusu sorular siyasal temsil açısından oldukça önem arz etmektedir. (Bogdanor, 2003: 399, Heywood, 2007: 323, Miller, 1995: 360, Touraine, 1997: 80).

Bu süreçte farklı düşünürlerin yaşadıkları çağın iktidar ilişkilerini çözümlenmeye, anlamlandırmaya ve belki de muktedirlerin konumlarını meşrulaştırmaya çalışırken ulaştıkları noktada temsil kavramını nasıl ele aldıkları ve yukarıda sorulan sorulara cevap aradığımızda birçok düşünür tarafından farklı değerlendirmelerde bulunulduğuna tanık oluyoruz. Nitekim Birch temsil kelimesini irdelerken üç temel noktadan ele alır. İlk olarak Müvekkilli adına faaliyette bulunan

bir görevliyi anlatmak için; ikinci olarak ise, bir bireyler grubunun kimliğini veya niteliklerini sembolize eden bir kişiyi ifade etmek için kullanır. Birinci anlamdaki temsilci görevi başka birinin veya birilerinin belirli çıkar ya da arzularını yerine getirmek olan şahıstır- vekil. Satış temsilcileri ve avukatlar buna örnek verilebilir. Temsil kelimesi ikinci anlamıyla, temsilcinin mensup ve temsilci olduğu daha geniş grup veya kategorinin tipik karakteristiklerini ifade eder. Birch burada kamuoyu araştırmalarından temsili bir örnek verir. Buna göre bir kamuoyu araştırmasında yeterli miktarda insan sayısı istatistiklere yansımışsa, o araştırma nüfusun ana karakteristiklerini göstermiş olacaktır. Temsilin üçüncü anlamı, demokratik teoride daha az önemlidir. Bu anlamda temsilci, temsil edilenleri simgesel olarak sembolize eder veya onlarla özdeşleşir (Holden, 2007: 58-59).

Hem Pitkin'in tanımında hem de 1967'den sonra yapılan tanımlarda ise temsilcilerin temsil edilmeleri için seçmenlerine karşı yanıtlayıcı (responsive) olmaları gerektiği kabul edilmiştir. Bu nedenle Eulau ve Karps yanıtlayabilirlik (responsiveness) olarak dört tür siyasal temsilci ilişkisi olduğunu önermektedirler. İlk olarak temsil ilişkisi siyasa yanıtlayabilirliği (policy responsiveness) özelliğine sahip olabilir. Kamuyu ilgilendiren büyük çaplı siyasaların içeriği konusundaki temsilciyle temsil edilenin ilişkisi veya etkileşimi siyasa yanıtlayabilirliğinin kapsamını oluşturur. İkinci olarak, seçim bölgesindeki tekil seçmenlere veya seçmen gruplarına temsilcinin sağlayabildiği özel yararlar siyasal temsilin hizmet yanıtlayabilirliği özelliğine işaret eder. Üçüncü olarak temsilcinin idareye veya yasama faaliyetine etkide bulunarak seçim bölgesine yararlar (kaynaklar) temin etmesinden ibaret olan dağıtım yanıtlayabilirliğinden bahsedilebilir. Dördüncü olarak kamuya yapılan konuşma- söylev gibi jestlerden oluşan ve seçmenle temsilci arasındaki bağı güçlendirme ve güven yahut destek teminine yarayan simgesel yanıtlayabilirlik söz konusu olabilir. Bu dört özellikten ilkinin şimdiye kadar en fazla ilgiyi çektiği en sonuncusunun ise 1970'lerin sonundan itibaren yani incelenmeye başlanan bir konu oluşturduğu ifade olunabilir. (Kalaycıoğlu, 1986, 318).

Birch ise Siyasal temsilin altı önemli fonksiyonunu öne sürer (Birch, 2007: 140-142): İlk olarak, siyasal temsil hem yerel hem de ulusal düzeyde seçim mekanizması olanağını sağlar. İkinci olarak temsilde kamu seçimleri çok sayıda

gönüllü katılım için fırsat sağlayan destekleyiciler oy ile basit bir şekilde siyasal süreçte önemli bir rol oynayabilir. Bu anlamda tartışılabilir ve rekabet edilebilir bir kamusal düzen sağlar. Üçüncü bir işlevi temsilcinin davranışı hem yanıt verme hem de sorumluluk özelliğini sağlar. Temsilci bu sorumluluk niteliği dolayısıyla genel olarak halkın istek ve çıkarlarına duyarlı olması gerekir. Dördüncü fonksiyonu ise siyasi temsilcilerin sorumluluklarını yerini getirmelerini sağlamak için belli aralıklarla yapılan seçimlerin önemli bir etkisi vardır, nitekim bu ve diğer üç madde hükümetin halk denetimi başlığı altında toplayabiliriz. Beşinci olarak seçim mekanizması temsilciye belli bir sorumluluk yüklerken ya da denetimini sağlarken aynı zaman da temsilciye yapacaklarının meşruluğunu da kazandırır. Temsilin bir diğer fonksiyonu ise, rızanın harekete geçirilmesidir.

Ancak bu noktada Pitkin iki durumda, bir başkasının rızasıyla hareket edilen temsilden söz edilebileceğine vurgu yapar (Pitkin, 2007: 43-44): İlk olarak kişi sözleşmeyle ve kendi arzularıyla bir başkasına belli bir şekilde hareket edebilme yetkisi verdiğinde, ikinci ise temsilci, temsil edilenin yerine alınan kararlar ve yapılan eylemler için sorumlu olduğunda. Yönetilenlerin, yöneticilere kendi eylemleri için sorumlu olduğu söylendiğinde temsili hükümet yeniden bir hükümet biçimi olarak tanımlanabilir.

Benzer bir şekilde Kuper da bu kavramı ele alırken, temsil için gerekli olan üç temel esasa değinir (Kuper: 2004: 79): Her şeyden önce temsilci daha iyi bir kamu yararı için yasa ve yargı gücüne ve iradesine sahip olmalıdır. İkinci olarak temsilciler aldıkları temsil yetkisini oyun, şans veya başka kaprisler için kullanmak yerine, yine bu yetkinin doğal uzantısı olan kurumsal güç ve kısıtlama özelliğine sahip olacak şekilde yetkiyi taşımalıdır. Üçüncü gerekli nitelik ise, temsilciler halk tarafından sistemin onlara tanıdığı hak ve yetki gereği kendilerini denetleyebilecek sistematik bir denetim yolu oluşturmalıdır (Kuper, 2004: 79).

Bugün siyasal temsilde gelinmiş olan nokta iktidar olabilme ile ilgili noktadır. Yani iktidarın gerçekte kime ait olduğu sorundur. Aslında iktidar, demokratik ilkenin saf ve en son haliyle tüm halka ait olması gerektiği sorundur. Ama biliyoruz ki, bu saf ilke halka yalnızca simgesel nitelikte bir hak vermektedir. Bu hakkın,

iktidarın kullanılması suretiyle yerine getirilmesine söz konusu ilkenin hiçbir yardımı olmamaktadır (Sartori, 1996: 77-78). Yani iktidara ortak olma noktasında aslında temsil ilkesi halka çok şey vermemektedir. Ancak kaçınılmaz bir sonuç olarak yönetimin halkta olması düşüncesinin hayata geçirilmesinde temsil ilkesinden daha uygun bir yöntemde bugüne değin oluşturulabilmiş değildir.

Her ne kadar temsil ilkesi halk ve iktidar arasında önemli bir araç ya da halkın egemen üzerinde bir kontrol mekanizması görevi sağlamış olsa da öte taraftan demokrasi'nin vekâlete veya temsili bir niteliğe dayanması yukarıda da değinildiği gibi temsil aracıyla gerçek manada halk ve yönetmek arasında bir köprü görevini sağlayamamıştır ya da halkın iktidar olabilme sorununu tam anlamıyla çözebilmiş değildir.

Jeremy Bentham “Yönetim Üstüne” eserinde temsil konusundaki düşüncelerini açıklarken, bu ilginç fakat zihin karıştıran kelime birçok tartışmaya yol açmakta, birçok düşmanlığın kaynağı ve vesilesi olmaktadır der. Yani temsili sistem bütün demokratik özelliğine rağmen, temeldeki sorunu muhafaza etmeye devam ediyor (Tunçay, 2008: 46). Sorun şu ki, iktidarın düzenli biçimde el değiştirmesini sağlayan temsil yordamları (teknikleri) dışında, dış risklerin üstesinden gelebilecek başka bir yordam bilinmemektedir (Sartori, 1996: 241). Buna rağmen çoğulcu bir yapının içinde, siyasal temsil mekanizması olan siyasal partiler, yine de bireyi devlet karşısında korumanın gerçek güvencesi olarak görülmektedir (Sabuncu, 2006: 42).

2.1.2. Siyasal Temsil ve Demokrasi

Demokraside temsilin anlamı/mahiyeti nedir, sorusuna verilen yanıtlar farklılıklar gösterir. Bu soruya şöyle bir giriş yaparak yanıt verilebilir: Her şeyden önce şunu belirtmek gerekir ki, yurttaşlık anlayışı devleti ulusal devlete, kişisel hükümdarı ortak hükümdara, yani halka dönüştürür; devlete meşruluğunu kazandıracak tek şey halk egemenliğidir (Touraine, 2011: 2011, Rosema, 2011: 22). İşte demokrasilerde halkın yönetimini hayata geçirecek ya da gerçekleştirecek araç alternatifsiz olan temsil mekanizmasıdır. Yani Demokratik rejimde en etkin öge

halktır. İktidar savaşımına katılanlar, bu durgun görünen ve fakat aslında durmamacasına irdeleyen, irdeledikçe bilinçlenip gelişen halk yığına, çekici ve haklı görünmek zorundadırlar. Demokrasinin hüneri, eğitici ustalığı, buradadır. O, bir yandan halkı (temsil edileni), öte yandan da önderleri (temsilcileri) yetiştirir (Selçuk, 1987: 8). İşte demokrasi ile temsil arasında oluşan bu ilişki perspektifinden hareketle, konuyu irdelemeye başlayabiliriz.

Demokrasinin gelişimi üzerinde Eski Yunan'ın olağan üstü etkisine rağmen modern demokratik fikirler ve kurumlardan olan James Mill'in ifadesiyle modern zamanların büyük keşfi olan temsil anlayışı önemli derecede etkili olmuştur. Yani doğrudan doğruya demokrasi niteliğini taşıyan İsviçre kantonları veya Yunan sitelerinde site halkının Agora'da toplanarak site ile ilgili kararlar alma biçimi, günümüz devletleri için olanaksızdır. Bütün modern demokrasiler temsili mahiyette olup, yönetenler, seçimlerle iş başına gelmektedir. Diğer bir deyişle adı demokrasi de olsa cumhuriyette olsa, Yunanistan'daki, Roma'daki ve İtalya'daki halkçı hükümetler, modern temsili demokrasinin pek çok karakteristik özelliğinden yoksundu. Bugünün bakış açısıyla, bu sistemlerin hepsi de eksikliği fark edilen en az iki temel politik kurumdan yoksundu: Seçilmiş temsilcilerden oluşmuş bir ulusal parlamento ve ulusal hükümetin altında çalışan, halkın seçtiği yerel yönetimler. Alt seviyedeki demokrasiyi halkın seçtiği üst düzeydeki bir parlamentoya birleştiren bir sistem henüz icat edilmemişti (Dahl, 2001: 17, Çam, 2005: 129, Rosema, Denters ve Aarts, 2011, 21). Demokrasi, bundan böyle yönetimin doğrudan vatandaşlar tarafından değil, onların eşit ve serbest bir biçimde seçtiği temsilciler tarafından idare edildiği yönetim biçimi olarak algılanacaktı (Koç, 2001: 11-12).

Nitekim bugün, doğrudan demokrasinin yerini dolaylı demokrasi almıştır. Dolaylı demokraside yasaları yapanlar, vatandaşların seçimle saptadıkları temsilcilerdir. Benzer bir tabirle Weber "doğrudan demokrasi ancak küçük ve görece basit toplumlarda olanaklıdır; buna karşılık ilerisindeki daha büyük daha karmaşık ve farklılaşmış toplumlarda halkın dolaylı yönetimi söz konusudur" der (Gürbüz, 1987, 23, Bottomore, 1987: 13).

Bu noktada Gladstone konuyu şöyle değerlendirmiştir: Ulus denilebilecek büyüklükteki bir halk, hiçbir zaman kendisini, yönetmemiştir. İnsan yaşamında erişilmesi mümkün olan en yüksek düzey yönetenlerin seçilmesidir. Gerçekten demokrasi de bu amaca yardım edebilecek bir araç, ancak temsili bir sistem olabilir (Çam, 2005: 388-389,).

Böylece demokrasi ve temsil ilişkisi en basit ve en gerçekçi şekliyle şöyle ifade edilebilir: Yöneticilerin, dürüst ve serbest seçimler yoluyla, yönetilenler tarafından seçildiği rejim olan demokraside, seçmenin mekanizması hakkında hukukçular on sekizinci yüzyıl filozoflarını izleyerek, bir temsil teorisi meydana getirmişlerdir. Buna göre seçmen kendi adına konuşmak ve hareket etmek üzere milletvekiline bir vekâlet verir, böylece ulusun vekili olan Parlamento, ulusal egemenliği ifade eder (Duverger, 1993, 453-454). Yani demokrasi bir nevi temsil kurumunun varlığını zorunlu kılmaktadır. Halk, kendi adına siyasi ve hukukî kararların alınması ve yönetim işlevinin yerine getirilmesi amacıyla bazı insanları seçerek, onları kendisini temsil etmekle görevlendirir (Türköne, 2003: 156). Diğer bir tabirle demokraside temel yöntem, temsilcilerin temsil edilenler tarafından “yarışmacı seçimler” yoluyla seçilmeleridir. Kısacası çağdaş demokrasiler (a) sınırlı çoğunluk yönetimine (egemenliğine); (b) seçim usullerine ve (c) iktidarın temsil yoluyla devredilmesine dayanırlar (Sartori, 1996: 31-32, Huntington, 2007: 3).

Netice itibariyle demokrasilerde halk (bireyler), kendilerinden ayrı ve bağımsız bir siyasal iktidarla değil, bizzat kendilerinden kaynaklanan, kendilerinin tercihinin ürünü olan bir iktidarla yönetilirler. Son tahlilde, siyasal iktidarın meşruiyeti ile vatandaşların bilinçli isteklerinin ve arzularının, yani toplumsal rızanın temsili aynı şeydir. Demokrasinin üstünlüğü de zaten temsil ile meşruiyetinin en geniş oranda ve alanda örtüşmesidir (Türköne, 2003: 62, Durgun, 2005: 26). Böylelikle demokrasi, yöneticilerin temsilciliğini, başka bir deyişle siyasilerin aracılığını ve temsilciliğini yapacağı toplumsal eyleyenlerin varlığını gerektirir... Demokrasi, ancak çoğulcu olduğu ölçüde temsilciğe olanak sağlar (Touraine, 1997: 45).

Demokratik bir yönetimin çoğunluğun çıkarlarını temsil etmesi gerekiyorsa, bu her şeyden önce en kalabalık sınıfların anlatımı olsun diye, tanımını halk ulamlarının çıkarlarıyla olan bağına dayandırsın diye böyledir. Söz konusu temsilcilik, toplumsal istemlerin kendi içlerinde temsil edilebilir olmak istediklerini, yani siyasal oyunun kurallarını ve çoğunluğun kararını kabul ettiklerini varsayar (Touraine, 1997: 94,88).

Ancak şunu da unutmamak gerekir ki, temsili bir sistemden söz edildiğinde ortaya yeni bir sorun çıkmaktadır: Azınlık hakları ile çoğunluk haklarının karşılıklı durumları. Şöyle ki, bir demokrasi de çoğunluk hakları nerede başlar? Bu sorunun getireceği geniş tartışmalara girmeden sadece şunu belirtelim ki; azınlığın çoğunluk olma ve iktidara gelebilmenin çoğunluk tarafından önlenememesi demokrasinin ana ilkesidir. Bu ilkeyle kitlenin büyük bir kısmının seçme yapması sonucu azınlık çoğunluğa, çoğunluk azınlığa dönüşebilmektedir (Çam, 2005: 389). Fakat demokraside temsil mekanizmasının görülen en önemli sorunlarından biri de, daha çok temsil daha az istikrar getireceği gerekçesiyle, daha az temsil daha çok istikrar zihniyetiyle hareket eden iktidar çoğunluğun, her zaman ve her koşulda haklı kabul edilmesi, buna bağlı olarak azınlığın haklarına ise gerekli önemin gösterilmemesidir (Buran, 2005: 15, Sarıbay, 1998: 73). Yani teoride demokratik toplumlarda farklı grupların orantılı olarak temsil edilmesi gerektiği üzerine bir uzlaşma olmasına karşın pratikte demokratik karar verebilme bağlamında temsil daha fazla ve karmaşık bir sorun olmaya devam etmektedir (Benhabib, 1996: 184).

Genel olarak, demokratik yönetimin bir aracı olan temsilin, toplumsal hakları ya da tüm halkın çıkarını resmi olarak gerçekleştirdiğini iddia etmekte, ancak bu toplumların son derece eşitsiz oldukları da açık bir gerçektir. Temsil edenler (hükümetler) fırsat eşitliğini geliştirmeye çalışmakla birlikte, liberal bir politik çerçeve içinde genellikle sonuç eşitliğini güvence altına almaya çalışmazlar. Bu yüzden, eşitlik ideolojisi ile eşitsizlik deneyimi arasında bir çelişki ya da gerilim yaşanır (Turner, 2000: 56).

İşte bu noktada aslolan vekâlet ilişkisinin Laclau'n ve Mouffe'nin de belirttiği gibi temsil edilmesi gereken, yalnızca eşdeğerlikli ilişkilerin farklılık tikelciliği değil,

zincirin tümü şeklin de olması gerektiğidir (Laclau ve Mouffe, 2008: 15). Diğer bir ifadeyle temsilci, kamu haklarıyla kısmen ifade olanağı bulan çok sayıda kişisel görüşler ile bu görüşlerin aralarındaki farklılıkları çözecek ve azaltacak tek sesli genel buyruklara duyulan gereksinme arasında aracı olmak zorundadır (Poggi, 1991: 111).

Ulusal devletlerin yönetimlerini demokratikleştirmeye yardımcı olan bu araç (temsil), hem tarihsel bir olgu ve hem de eşitlik mantığının geniş ölçekli bir siyasal sisteme uygulanması olarak anlaşılabilir. Ancak şu gerçeği gözden kaçırmamak gerekir, temsil, demokratlar tarafından icat edilmemiş olup, monarşik ve aristokratik bir ortaçağ yönetim kurumu olarak gelişmiştir. Bunun başlangıçları ise, özellikle İngiltere ve Fransa'da bazen monarklar bezen de soyluların kendileri tarafından, devletin gelir, savaş, kralın halefinin belirlenmesi gibi önemli sorunlarını görüşmek üzere toplanan meclislerde bulunabilir. Nitekim Temsili yönetimin kendisi de dâhil olmak üzere, sadece demokratik sürecin gerekleri hakkında soyut bir akıl yürütmenin ürünü olarak ortaya çıkmamışlardı. Aksine bu kurumlar, hali hazırda var olan siyasal kurumların özgül ve birbiri ardına gelen değişiklikleri sonucunda oluşmuşlardı. Bu kurumlar, sadece soyut demokratik süreç projeleriyle iş gören demokrasi savunucularının ürünleri olsalardı, ortaya çıkan sonuçlar muhtemelen oldukça farklı olurdu (Dahl, 1993: 29, 35, 36, 273,275).

Öte taraftan en genel tabirle halkın yönetimi olarak tarif edilen demokrasinin temsil aracıyla beraber kullanılmasındaki en önemli nedenlerinden biri çeşitli sebeplerle artan nüfusun yönetime doğrudan katılımını imkânsız kılmasıdır. İşte bu idare şeklinin önemli bir uzvu olan temsil aracı halkın yönetime katılmasında demokrasi için önemli bir kolaylık sağlarken öte taraftan en önemli zaafı arasında da yer almaktadır.

Hegel, bu noktada yalnız toprak, nüfus ölçütleri üzerine dayanan temsil görüşünü saçma buluyordu; çünkü birey, devletle ilişkilerinde, sivil toplumun desteklediği bir ya da birçok derneğin üyesi olarak görülmektedir. Yasama organı bu derneklerin devletle karşılaştığı noktayı temsil eder. Sivil toplum bakımından temsil edilmesi gereken şeyler, önemli alanlar ya da çıkarlar veyahut görevsel birimlerdir.

Bu görevsel temsil görüşünün son çeyrek yüzyılda karşılaştığı güçlükler, Hegel'in bu ilke üzerine kurulu, uygulanabilir herhangi bir temsili hükümet planına neden hiç ulaşmadığını anlatmaktadır (Sabine, 2000: 64). Yani devleti sivil toplumun serüveni değil de yalnızca onun bir yansıması olarak gören Hegel modern anlamda devletin temsil mekanizması, tümüyle burjuvazinin/güçlünün ortak işlerini yürüten bir komiteden başka bir şey olmadığına değinir ve temsili sınıf egemenliğinin, çıkarlarının aracı olarak ele alır.

Benzer bir şekilde demokrasiyi genel çıkarları temsil eden nötr bir güçten ziyade güçlülerin çıkarlarını yani tüm insanların değil, baskın sınıfın çıkarlarını gözetten (Hall ve Ikenberry, 2000: 19) bir yönetim edasıyla, Mouffe ve Laclau konuyu şu şekilde ele alırlar: Çoğunlukla demokratik özgürlükler için mücadelenin öncülüğünü yaptığı halde burjuvazi, demokratik aşama tamamladığında onu ilk ortadan kaldıran da kendisi olmuştur. Nitekim toplumsal failerin çıkarlar biçimi içinde rasyonalist şekliyle kavranan kimliği ile temsil araçlarının temsil edilene ilişkin saydamlığı, kurulacak hegemonik bağlantının dışsallığını sağlar. Çünkü üretim ilişkileri alanı, sınıf oluşumunun özgül zemini olduğundan, sınıfların politik alandaki varoluşları ancak çıkarların temsili olarak anlaşılabilir (Laclau ve Mouffe, 2008: 98-99). Yani egemen sınıfın sınıfsal siyasetini uygulayan siyasal temsilciler, tek bir yönetim ya da iktidardaki sınıfın siyasal temsilcilerinin yönetimi altında örgütlenmiş-birleşmiş olduğu için devletin baskı aygıtının organik bir bütün olduğunu söyleyebiliriz (Althusser, 2010: 55).

Bu problemin çözümü ise sosyalizm ve demokrasinin birbirlerine kalıcı bir biçimde eklemlenmesiyle "temsili etme" denen şey, temsil edilenin doğasını değiştirdiğine göre, politika alanı artık çıkarların temsili edilmesi olarak görülemez (Laclau ve Mouffe, 2008: 103-104).

Yine giderek artan eleştiriler arasında seçim yoluyla halk adına karar alma yetkisini elde eden siyasi temsilcilerin görevlerini hakkıyla yerine getirmediklerinin, söyledikleri ile yaptıkları arasında bir tutarlılık olmadığını ve bu durum temsili edilen ile temsilci arasındaki güven bunalımı gittikçe derinleşmekte; diğer bir ifadeyle temsili eden ile temsili edilen arasında toplumsal taleplerin karar alma süreçlerine

eklemlenmesi bağlamında bir temsiliyet krizi yaşanmaktadır. Dolayısıyla demokrasinin en önemli parçasını oluşturan temsil mekanizmasının işlevi bir soru işareti haline geliyor. (Zavala, 2006: 31, Gözübüyük, 2003: 25, Keyman, 1999: 45).

Öte yandan demokraside temsil mekanizması, demokratik bir toplum açısından vazgeçilmez addedilen sorumluluk meselesinde karşımıza çıkardığı güçlükler nedeniyle sık sık eleştirilir. Ama bu eleştirilerin büyük bir kısmı yanlış temellendirilmiştir. Tehlikeyi sadece seçmenin iradesinin göz ardı edileceği veya kötüye kullanılabilceği ihtimalinde görmek, tek taraflı bir tutumdur. Eğer temsil edilenin kimliğinde, temsil sürecinin doldurması gereken bir boşluk varsa, toplumsal bölgelerin temsilcilik mekanizmasına uygun bir şekilde daraltılmasıyla ister istemez daha demokratik bir biçimde yönetilen toplumlara varılacağı iddiası doğru olamaz. Yani bu temsil süreçleri ağından kaçamayız. Temsil mekanizmasının kapsam ve faaliyet alanını daraltmaya çalışmak yerine, onun işleyebileceği ya da beslenebileceği noktaları çoğaltan demokratik alternatifler inşa edilmelidir (Laclau, 2003: 155-156).

2.1.3. Siyasal Temsil ve Egemenlik

Temsil, özellikle egemenlik kavramı ile olan yakın ilişkisinden dolayı kamu hukuku ve siyaset bilimi literatürünün tartışmalı konularındandır. Öyle ki siyasal temsil birçok filozof ve hukukçunun anladığı anlamda egemen bir iktidardır. Nitekim dünyadaki pek çok anayasa, temsil ile egemenlik arasındaki ilişkiyi vurgulayan ifadelere yer vermektedir. Örneğin 1958 Fransız Anayasası'nın 3. maddesinin ilk fıkrasında, halka ait olan ulusal egemenliğin, temsilcileri ve referandum vasıtalarıyla kullanılacağı hüküm altına alınmıştır. Yine 1949 tarihli Federal Almanya Anayasası'nın m.20/2 hükmünde, egemenliğin halkta olduğu ve bu egemenliğini yetkili organların seçimler yoluyla kullanacağı kayıt altına alınırken, Federal Millet Meclisi'nin seçimlerini düzenleyen m.38/1 hükmünde, milletvekillerinin halkın temsilcisi oldukları ifade edilmiştir. 1947 tarihli İtalyan Anayasası'nın 1/1. maddesi "Egemenlik halkındır; halk bu egemenliği, Anayasada gösterilen şekil ve sınırlar içinde kullanır" hükmünü içermektedir. 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 6. maddesi de, "Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti, egemenliğini,

Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır” demek suretiyle temsili demokrasiyi benimsediğini göstermektedir (Gülsoy, 2006: 76, Duverger, 2007: 133).

Böylelikle egemenlik (üstün iktidar), şüphesiz ki onu açıklayacak ifade edecek bir iradenin varlığını gerektirir. Millet, fiziki bir varlığa sahip olmasa da, bir manevi kişi olarak kendine özgü bir iradeye sahiptir. Egemenlik, bu milli irade de ifadesini bulur ve onun tarafından seçilen temsilciler vasıtasıyla kullanılır (Kapani, 2002: 72).

Nitekim bir devlette siyasal iktidarın kaynağının ne olduğu, hükümet edenlerin kullandıkları üstün kudreti, egemenliği nereden aldığı, kısaca devlette egemenliğin sahibinin kim olduğu sorusunun cevabı, egemenlik kavramında düğümlenmektedir. Egemenliğin kaynağı, sahibi, kullanılışı ve sınırları, kavramın başlıca sorunsalları olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu sorunsallar, siyasal temsil ile yakından ilişkilidir (Gülsoy, 2006: 72).

Egemenlik ve temsil konusu ile ilgili noktalarda siyaset felsefesinde öne çıkan Althusius, Rousseau, Hobbes, Locke gibi önemli düşünürlerin farklı fikirleriyle günümüz temsil anlayışına kaynaklık etmişlerdir. Bu çerçevede “Bodin, egemenliği bir ölçüde kralın kişiliği ile özdeşleştirmekteyken Althusius, egemenliğin zorunlu olarak bütüncül sembiyotik toplulukta bulunduğunu vurgular. Egemenliğin sahibi tek bir beden oluşturan halktır, kral ise yalnızca bir yöneticidir (temsilcidir). Althusius’un egemenliğin hiçbir zaman bir yöneticiler sınıfının, bir ailenin ya da bir hanedanın mülkiyetine geçemeyeceğine ilişkin görüş, Rousseau tarafından da benimsenecektir. Bu bakımdan Althusius’un halk egemenliğini savunan Rousseau’yu büyük ölçüde etkilemiş olduğu söylenebilir” (Ağaoğulları, 2009: 76-77).

Halk egemenliği fikri temelde Rousseau’nun, halkın kendisiyle ve liderleri arasında yaptıkları Toplumsal Sözleşmesi’ne dayanır. Rousseau halk egemenliğin kurucusu olmasa dahi, ona son şeklini vermenin yanında pratik alanda önemli noktalara gelmesini sağlamıştır (Sarica, 1969: 88, Russell, 1990: 188). Rousseau’ya, yalnızca kişilere ait olan egemenliğin temsili yolla kullanılmasını tercih ettiren etken, büyük topluluklarda herkesin bir araya gelerek karar almasının güçlülüğüdür. Bu

temsili demokrasinin uygulanma nedenini oluşturmaktadır. Ancak Jean- Jacques Rousseau sözde temsil kurumlarının bütün bir cemaatin iradesi yerine, yalnızca belli sayıda insanın iradesini temsil edeceğini, bunların çakışmasının ve hatta benzerlik göstermesinin hiçbir garantisinin olmadığını da ileri sürmüştür. Rousseau'ya göre yöneten ve yönetilen ayrımı kaldırılamaz, gerçek demokrasi asla var olamaz, çoğunluğun yönetmesi ve yönetilmesi doğal düzene aykırıdır (Duverger, 1986: 8).

Diğer bir ifadeyle Rousseau'nun temsil anlayışına göre bireyin gelecekteki isteklerini şimdiden başkaların iradesine bırakması, onun hürriyetini ortadan kaldırır. İktidardan hissesine düşenin elinden çıkmasına yol açar. Yani Paulo Coelho deyimiyile “Özgürlüğün özlemini çekecekleri yerde kendilerine bir çoban arayanlara acımak gerekir! Herkes üstün güçle karşılaşabilir, ama üstün güç sorumluluğu başkalarına bırakanlara uzak düşer.” Bundan dolayı insan iradesinin temsil edilmesi mümkün değildir. Nitekim temsili sistemde özgürlükten/hürriyetten söz etmeye imkân yoktur (Zabunoğlu, 1963: 62, Coelho, 2008: 23).

Ancak bu noktada Locke, Rousseau'dan farklılaşarak “Temsil mekanizması altındaki insanın özgürlüğü demek sürekli toplumdaki her insan için ortak ve o toplum içinde kurulmuş yasama iktidarı tarafından çıkarılan kurala (doğal yasaya) sahip olmak demektir... İşte bu özgürlük keyfi isteğine tabi olmadığım bir özgürlüktür” der (Locke, 2004: 21-22). Şayet doğal yasalara uyulmaz ise doğal durumda her birey doğal yasaları bozan kişinin özgürlüğü üzerinde bir yaptırım gücüne sahip olabilir (Kriegel, 2010: 102).

Temsil sisteminin ilk savunucularından olan Locke'a göre yasama iktidarı ya da egemen iktidar en üstün güçtür ve onun sahibi de halktır. Temsilciler ya da yasa koyucular bu hakkı halk adına kullanır. Halkın yönetimi çoğunluğun iradesi yönünde olur. Peki yasama iktidarı sınırsız mıdır, sorusuna karşılık Locke yasama iktidarının sınırsız olmadığını belirtir. Çünkü kişilerin can ve mal varlıkları, sahip oldukları değerleri kutsaldır. Rızası olmaksızın müdahaleye kimsenin hakkı yoktur. Öyleyse kamu giderleri karşılama ve toplumda ortak iyiliği gerçekleştirmek amacıyla salınacak olan vergi ya halkın iradesine veya temsilcilerinin iradesine dayanacaktır (Koç, 2001: 19-20)

Yine Rousseau, oy verenlerin yalnızca seçim anında özgür olduklarını; temsil edilir edilmez bir kez daha yabancı bir iradenin tebaası olduklarını söylemiştir. 17. yüzyıldan bu yana temsil, halkın kendini doğrudan yönetmek için çok kalabalık olduğu yerlerde doğrudan demokrasinin ikame edicisi olarak görülmüştür... Kişinin kendisinin yönetime katılması, yalnızca sağladığı yarar açısından değil asıl itibariyle de değerli bir şeydir, yalnızca siyasete katılan ve faal bir halk özgürdür. Temsil kurumları, etkin olan yurttaşlığın cesaretini kırar hale gelmiştir (Miller, 1995, 360). En genel mahiyette “insanlar özgür doğarlar, oysa her yerde zincire vurulmuşlardır” diye sözlerine başlayan Rousseau’ya göre, egemenlik genel iradedir, irade ise temsil edilemez. Çünkü milletvekilleri diye adlandırılan kimseler ulusun temsilcileri değildir ve olamazlar da bunlar ulusun bazı işleri yapmakla görevlendirdiği görevlilerdir. Halk kendine temsilci seçtiği anda köle olmuştur (Göze, 2009: 214, Şenel, 1996: 359). Nitekim bu düşüncelerini “*Toplum sözleşmesi*” kitabında değinerek şöyle belirtir. Egemenlik hangi nedenlerden ötürü başkasına aktarılmazsa, yine aynı nedenlerden temsil edilemez. Egemenlik başlıca genel isteme temsil olunmaz, ya genel istemdir, ya değildir. İkisinin ortası olamaz. Buna göre, milletvekilleri milletin temsilcileri değildir ve olmazlar. Olsa olsa geçici işlerinin görevlileri olabilirler, hiçbir kesin karara da varamazlar. Halkın onamadığı hiçbir yasa geçerli değildir, yasa sayılmaz. İngiliz halkı kendini özgür sanıyorsa da aldanıyor, hem de pek çok; o ancak parlamento üyelerini seçerken özgürdür: Bu üyeler seçilir seçilmez, İngiliz halkı köle olur, bir hiç dercesine iner. Kısa süren özgürlük anlarında, özgürlüğünü o kadar kötüye kullanır ki, onu yitirmeyi hak eder... Ne olursa olsun, bir ulus kendine temsilciler seçer seçmez, özgürlüğünü de varlığını da yitirmiş olur (Rousseau, 2010: 90-92).

Rousseau’dan farklı olarak Montesquieu ise, akılcı bir yoldan giderek temsili bir demokrasiyi akılcı bir temele dayandırmıştır. Halk karar hakkına sahiptir. Ancak kararları almak için gerekli siyasal kültür ve zamana sahip değildir. Dolayısıyla bilgelikleriyle kendini kabul ettirmiş kişileri seçerek egemenlik hakkını kullanmakla yetinmeli, kararların alınmasına doğrudan doğruya katılmak yerine, halkın kendisinin doğrudan yapamayacağı işleri yapmak için temsilcilerini seçmek zorunda olduğunu belirtmiştir. (Çam, 2005: 400, Dahl, 1993: 35).

Thomas Hobbes'a göre ise temsil eyleme yetkili olan birinin adına hareket etmektir. Böylelikle, temsilcinin eylemi temsil edilene atfedilir ve onu bağlar. Hobbes temsilin zamana göre ya da faaliyet alanına göre sınırlandırılabilceğini düşünmüşse de, toplumsal sözleşmede insanlar egemeni yetkilendirdiklerinde onu kendilerinin sınırsız temsilcisi yaparlar (Miller, 1995: 359). Böylelikle Hobbes insani yaşamın iğrenç ve kısa olduğu sürekli şiddet ve çatışmanın tehdidiyle karşılaşan ussal insanlar, üçüncü bir partinin yalıtılmış ekonomik ögeler arasındaki etkileşimlerini düzenlemesi ve gözlemesiyle sosyal sözleşmenin değerini anlamışlardır der. Ve şöyle devam eder insanlar bireysel özgürlüklerden bir parça feragat edip, en yüksek güce sahip politik bir otoriteye uygulanan sözleşmeler oluşturarak toplumsal istikrar ve politik düzene erişeceklerdir. (Turner, 2000, 32). Yani Hobbes'a göre bir topluluğun üyelerinin birbirleriyle yaptıkları ahitlerle her birinin huzur ve sükûnu ve ortak savunmaları için içlerinden birinin, onun uygun bulacağı şekilde, hepsinin birden gücünü ve imkânlarını kullanabilmesidir. Bu kişiliği taşıyana temsilci ya da egemen denir. Onun dışında kalan herkese temsil edilen denir (Hobbes, 1994: 100).

Tabi burada şunu unutmamak gerekir ki Hobbes'un sözleşmesi, Rousseau'da olduğu gibi vatandaşların kendileriyle temsilciler arasında yaptıkları değil sadece kendi aralarında birbirleriyle yaptıkları sözleşmedir (Russell, 1990: 188).

Öte taraftan Hobbes, kişiyi, sözleri ve eylemleri ya kendisine ait olduğu ya da bir başkasının kileri temsil ettiği kabul edilen kimse olarak nitelendirir. Birinci durumda bir doğal kişiden söz edilir. Bir başkasının sözlerini ve eylemlerini temsil eden ise kurgusal ya da yapay kişi olarak adlandırılır. Hobbes, organizmacı görüşünün uzantısı olan ve doğallıktan yapaylığa geçiş olanağı tanıyan temsil kuramını ortaya koyarken, kişinin Latincedeki karşılığı olan persona kavramının, sahnede taklit edilen bir insanın dış görünüşünü ya da bazen yüzü gizleyen maskeyi anlattığını söyler. Bu bakımdan persona aktördür, oyuncudur, temsil edendir. Onun sözlerini ve eylemlerini kendisinin kileri olarak kabul eden kimse ise yapımcıdır, yaratıcıdır, temsil edilenlerdir. Her ne kadar Hobbes, bireyleri ya da bireylerin toplamı olan halkı devletin, dolayısıyla da devletin içerdiği egemenliğin temelini yerleştiriyorsa da, modern halk-ulus kuramının tersine, halka temsilcisinden (ya da

temsilcilerimden) bağımsız bir kişilik tanımaz. İşte burada yaratılan Leviathan, halkın temsilcisi olan egemendir (Ağaoğulları, 2009: 219-220). Bu siyasi varlığın başlangıçta oluşmasını sağlayan anlaşmalar ve sözleşmeler bir emirnameye benzer. Diğer bir deyişle tanrının yaratılış öncesinde ‘haydi bir insan yaratalım’ demesi gibidir” (Hobbes, 1994: 2).

İşte Hobbes, oluşturduğu ‘Leviathan’ı yani egemen gücü kendi sözcükleriyle şöyle ele alır. Bir insanı ya da insanlardan oluşan bir meclisi atarlar ve varlığı ortaya çıkarırlar, herkes onu genel barış ve güvenliği sağlamakla ilgili konularda hareket eden ya da harekete neden olan bir otorite varlık olarak kabullenir, sahiplenir ve böylece kendi iradelerini onun iradesine, kendi yargılarını onun yargısına teslim ederek boyun eğler (Redhean, 2001: 140-141).

Ancak şu hususu da gözden kaçırmamak gerekir ki, Hobbes’u temsilin kuramcısı olarak düşünmemek gerekir, o yalnızca temsil kavramını çalışmasının merkezine koyar. Nitekim Hobbes temsil tartışmasını büyük eseri olan Leviathan’ın hemen hemen 16. bölümün tamamına koymuştur (Pitkin, 1972: 14-15).

Nihai olarak, temsil mekanizmasının Hobbes’un kuramına sağladığı çeşitli avantajlar vardır. Her şeyden önce, devlete ya da egemene karşı herhangi bir başkaldırı kuramsal olarak olanaksızlaştırılmıştır. İkinci olarak, temsil mekanizması, yönetenleri yönetilenlerden ayıran mesafeyi ortadan kaldırmaya yarar. Egemen bir bakıma kendi doğal kişiliğini terk edip onun adına davrandığı halkın kişiliğini üstüne geçirir. Hobbes, De Cive’de çok acayip görünse de kral, halk diye adlandırdığıdır derken bunu kast etmektedir... Bir diğer işlevi, halkı bir doğal kişi olarak yaratmasıdır. Temsil mekanizması, son olarak toplum sözleşmesi kurgusuna açıklık getirir (Ağaoğulları, 2009, 222-224).

Kısacası egemenliğin doğuşundan günümüze gelinceye kadar geçirdiği bu serüvende asli unsurları değişmiştir. Yöneten (temsilci) ve yönetilenlerin (temsil edilen) kimler olacağı, sınırları ne olacağı üzerine her geçen dönem içinde evrim geçirerek günümüze kadar gelmiştir.

Bu evrimde, modern toplumlarda egemenlik feodal toplum düzeninden mutlak monarşiye geçiş dönemi ile ortaya çıkmıştır. Bu dönemin düşünürleri arasında önemli bir yere sahip olan Bodin ve Hobbes'ta egemenliğin kaynağı tanrı olmakla birlikte, kullanımı ve sahibi noktasında tek kişi belirleyici etkindir. Ancak, hesap verilen tek yer yine tanrıdır (doğal yasalar gereği). Bu evrede önemli olan tek şeyin kilise iktidarlığının bertaraf edilerek yerine egemenliğin tek elde yani mutlak bir monarşide toplanmasıdır. Yani siyasal bir toplumdaki iktidarın kaynağı ve kullanımı da yeryüzüne inmiştir. Böylece modern bir kavram olarak egemenlik, meşruluğunu kendisinde bulmaktadır. Tarihsel gelişim süreciyle, Hobbes'ta tek kişinin mutlaklığı (mutlak monarşi), bölünmez ve devredilmez güce sahip egemen anlayışı Locke'da farklılaşarak egemenliği yasama, yürütme, konfederatif güçler olarak ayırır, bireysel hak ve özgürlükleri ön plana alır, egemen bireyin mutluluğu ve güvenliği için vardır, egemen artık sınırsız bir güce sahip değildir. Yani Locke egemenliğin içeriğini ve sahibini tamamen değiştirmiştir. Daha sonraki süreçte ise; Rousseau, Locke'den farklı olarak egemenliğin mutlak niteliğini daha önceki dönemdeki gibi kurmaktadır, egemenliğin sahibi ve kullanılması tek kişinin yerine tüm topluma aittir. Yani Rousseau egemenliğin içeriğine hiç dokunmadan sadece sahibini değiştirmiştir.

Görüldüğü gibi toplumsal sözleşmenin kuramları içinde en karmaşık olanı Rousseau'ya aittir. Nitekim genel olarak Locke'un kuramı liberal; Hobbes'un ki otoriter devleti işaret ederken, Rousseau'nun toplum sözleşmesi, özellikle temsil mekanizması devreye girdiğinde, hem demokratik hem de otoriter devlet tiplerine ulaştırabilecek bir özellik taşımaktadır (Türköne, 2003, 80).

Sonuç olarak; günümüzde gelinen aşamada artık egemenliğin bazı temel özellikleri değişmiş, mutlak niteliğinin yerini sınırlı egemenlik anlayışı almış. Benzer bir biçimde bölünmez niteliğinin yerini güçler ayrılığı ile bölüştürülerek kullanımı söz konusu olmuştur.

2.1.4. Siyasal Temsilin İki Yansıması

2.1.4.1. Batı

Aydınlanma öncesi dönemde ortaçağın epistemesi (bilgiyi tanımlaması) din merkezli bir tanımlama üzerine kuruluydu. Bilginin doğruluğunu veya yanlışlığını skolastik Hıristiyan felsefesi belirliyordu. Nitekim merkezde bilgiye sahip olduğu inanılan bir “kilise” vardı ve bu epistemolojide bireye yer yoktu. Bu yönüyle kilise Tanrının yeryüzündeki temsilcisi olarak görülüyordu. Mutlak olan din olduğu için krallar da egemenlik/hükmetme güçlerinin Tanrıdan geldiğini iddia ediyorlardı. Egemenliğin Tanrı kaynaklılığı iddiası yüzünden bu dönemde temsil kavramı bir olgu değil de olay olarak karşımıza çıkar. Kral meclisleri, birey ile Tanrı arasında bir temsil görevi gören kilise temsilcileri ile birlikte, kendi topraklarını temsilen feodal beyler, kentlerin oluşmasıyla ortaya çıkan tüccarlar-burjuvalar ve tüm ülkeyi temsil eden kraldan oluşmaktaydı. Bu dönemde siyasal temsil kendini tamamlamamış halde, olaylar üzerinden okuma yapılmaya müsait bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısaca siyasal temsil varlığına ışık tutan bu süreç şu şekilde ele alınabilir. “Kilise kuralları feodalite yararına, serfler ya da köylüler aleyhine olduğu için zaman zaman gelişen köylü isyanları hem feodaliteye hem de Katolik kilisesine yönelmişti. Şehrin belediye meclislerinin, krallara, feodallere, onların ideolojisine karşı direnmeleri, krallık çapında genel meclisleri (Parlamentoları, Etats Generaux) yaratacaktı. Ortaya çıkan bu kurullar, giderek burjuvaların politik arenası haline dönüşecekti. İsteklerini orada ileri sürecek, gerektiğinde ihtilal hareketlerini orada başlatacaklardı. Öyle ki, burjuvalar, egemenlik gücünü Tanrıdan aldığını iddia eden kralların egemenliğini sınırlamak zorunda idiler. Bunlar demokratik denilen söz, oy özgürlüğünü elde etmek ve parlamentoda karar, yani politik güç sahibi olmakla sağlanabilirdi. İşte bunun için burjuvalar Fransız ihtilaline de başvurular” (Küçükömer, 2010: 29-34).

Aydınlanmayla beraber modern dünya, aklın merkezde olduğu entelektüel, siyasi ve kültürel yönleri olan farklı bir bakış açısı geliştirmiştir. Artık bilginin doğruluğunun veya yanlışlığının ölçütü akıl olmuştur. Bunun siyasi anlamda yansımalarını özellikle Fransız devriminin eşitlik, özgürlük, kardeşlik söyleminden hareketle kurulan dünyada eşitliğin de, özgürlüğün de, kardeşliğin de temel

belirleyici unsuru yine Descartes, Voltaire, Diderot, Hegel, Kant, Rousseau, Locke gibi aydınlanma dönemi düşünürlerinin de belirtmiş olduğu gibi aklın merkezde olduğu evrensel akıldır (evrensel kabuldür). Bundan dolayı epistemenin (bilginin) kiliseden kopuşu aynı zamanda siyasal anlamda da kopuşa işaret ediyordu. Böylelikle herkes için tek gerçek olduğuna inanıldığı evrensel aklın ölçüt alınarak, bireyi temsil eden, birey merkezli olan ve kralın, kilisenin olmadığı cumhuriyetler ve ulus devletler kurulmuştur. Yani herkesin kabul ettiği, inandığı, tek bir doğrunun olduğu gerçeği yönetim anlayışlarına da yansımıştır. Nitekim burada akıl, bireyin (öznenin) hem kendi varlığı hakkında açık seçik bilgisine sahip hem de doğru bilgiye ulaşmada tek gerçek olarak kabul ediliyordu. Öyle ki evrensel akıl tarafından birey yerine düşünülen gerçekler demokrasinin en iyi yönetim şekli olduğu, temsilin varlığının tek doğru olduğu, bilimin tek gerçek olduğu iddiaları evrensel kabul olarak görülmüştür. Bu manada evrensel kabul gören temsil, bireylerde kavramdan öteye gidememiştir. Bu kavramı belirleyen tek gerçek de akıl (bilim) olmuştur. Burada birey ancak evrensel (toplumsal) akıl gerçeği ile temsil edilme farklılığına ulaşır.

Modernizm ile kurulmuş olan bu büyük hakikatler, evrensel ve genel geçer akla olan inanç, postmodernizm ile birlikte sekteye uğramıştır. Özellikle iki dünya savaşı bu durumu (evrensel akli) sorgulanır hale getirmiştir. Epistemolojinin (bilginin) tek ölçütü olan evrensel akılda yaşanan kopuş nedeniyle ulus devletler artık sorgulanır hale geldi. Temsile yüklenen anlam artık evrensel akıl yoluyla değil bireyin zihin dünyasıyla şekilleneceği bir anlayışa evrildi. “Klasik temsil epistemolojisi, bilen benliğe ilişkin bir izleyici anlayışını, işaret etmeye dayalı bir anlam teorisini ve düz anlamsal bir dil teorisini önceden varsayıyordu. Ancak postmodernizm ile birlikte kendi bilincinin hapisanesine kapılmış olan birey (özne) yitirmiş olduğu dünyayı yeniden bulmaya çalıştı. Tercih şıkları çok değildi: Bir kişi ya duyumların sunduğu doğrudan ve dolayimsız kanıt yoluyla dünyanın yeniden elde edileceğine inanarak (amprisizm) kendine olan güvenini tazeleyecekti ya da yaratıcının rasyonelliğinin veya zihin ile doğa arasındaki ahengin iki temsil düzeni arasındaki tekabüliyeti garantileyeceği (rasyonalizm) konusunda ısrar edecekti. İster ampirist isterse rasyonalist olsun, modern epistemologlar bilginin görevinin, kökenleri ne olursa olsun, şeylerin yeterli bir temsilini kurmak olduğu konusunda

anlaşıyorlardı (Benhabib, 1999: 272-273). Nitekim Foucault, 1650 ile 1800 yılları arasında (klasik dönemde) temsilin açık, sahici ve dolaysız olduğunu ileri sürmüştür; temsil evrensel, tarafsız, bilinçli nesnel bir düşünce tarzıydı. Ama on sekizinci yüzyılın sonunda özne olarak insan ortaya çıkınca temsil matlaştı. İnsan kendi bilgisinin öznesi ve nesnesi olunca temsil de karmaşıklaştı. İşte postmodern dünya da sahici temsilden yoksun bir dünyadır (Rosenau, 2004: 140-141). Burada bireyin klasik temsil kavramını modern düşünürlerin (evrensel aklın-merkez benliğinin) tanımlamalarını, işaretlemelerini önceden kabul ettiği görülürken, postmodernizmde ise birey kendi dünyasıyla postmodern epistemologlara temsil kavramını tanımlatma gereğini göstermiştir. Yani modern dönemde bireye temsil olgusunu evrensel (merkez) akıl verirken, postmodernizm ile temsil kavramının içini dolduran, nasıl olması gerektiğine birey, zihin dünyasında sorgulayarak karar vermiştir. Evrensel aklın pozitivism ve rasyonalizm ile sunduğu modern dönemin kalıpları ya da üst söylemleri, modern sonrası dönemde her birey için sorgulanabilen bir hal almıştır. Bu sorgulamanın temel nedeni bireyin belli kavramlara kendi bilinç dünyasında yer verebilmesinin sebebidir aslında. Hatta öyle ki modern dönemde olan “olgu” postmodernizm ile yok olmuş onun yerini “yorum” almıştır. Diğer bir ifadeyle modern anlamda temsil postmodernizm ile yok olmuştur. Bilgi, hakikat artık göreceli olmuş, mutlak doğru yerine birden fazla doğru anlayışı hâkim olmuş. Bilinen doğrular tez-antitez-sentez sirkülasyonu içerisinde kendini yinelemiştir. Bu dönemde “merkezde olma” ortadan kalkmış, yerellik-çevre yapılar (kimlik, federe yapılar) ön plana çıkmıştır. O yüzden postmodernizmde kimlik ve aidiyet krizi, temel de merkezdedir.

2.1.4.2. Türkiye

Yukarıda belirtildiği gibi modernist dönemde işaret etmeye dayalı bir anlam teorisi ve düz-anlamsal bir dil teorisi varsayılmaktaydı. Lakin bu dil teorisi modern batı dünyası için geçerli olan bir teoriydi. Çünkü tarih batı tarihini anlatmaktaydı. Bu yüzden temsilin batılı paradigmalara izahı gerekiyordu. Batı dünyasından Doğu’ya doğru bir sefere çıktığımızda ise karşımıza İslami değerlerle meydana getirilmiş bir temsil anlayışı çıkmaktaydı. İslam’ın hilafet sisteminin egemen olduğu topraklarda

batılı paradigmaları izah etmek ve uygulamak radikal değişimler gerektirmekteydi. Türkiye için geçerli olabilecek bu radikal değişim Cumhuriyet'in kuruluşu ile başladı. Mustafa Kemal ve silah arkadaşlarının önünde iki yol vardı. Ya İslami hükümleri seçip bir şeriat devleti kuracaktı ya da batılı paradigmaları kabul edip batıdan model alınan bir modern devlet kurulacaktı. Mustafa Kemal ve arkadaşları ikinci yolu seçti. Böylece 29 Ekim 1923'te batı modernleşmenin temel ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel öğelerini dikkate alan Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Kurulan Cumhuriyet, Batılı paradigmalardan devraldığı temsil anlayışını hilafetin yerine oturttu. Evrensel aklı (merkez aklı) mutlak doğru olarak gören modern dünyanın, bireyin sorgulamadan kabul ettiği, önüne ne sunulduysa öyle tanımladığı, birey yerine düşünen, ön gören, gerçek doğrunun ne olduğunu bilen bu evrensel ya da merkez aklın temsil paradigmasını ele alış şekli buydu. Ve postmodernizmin Türkiye'ye dahil oluşuna kadar temsil anlayışı olduğu gibi devam etti. Peki Cumhuriyet'teki temsil anlayışı ne diyordu? Aslında söylediği tek bir şey vardı, o da halk devlet için olmalıydı. Halk, devlet için vardıysa, o halde Modern Türkiye Devleti halkına ne diyordu? Kemalist paradigmanın halkı için söylediği temel öneriler, Batı modernizminin öngörüleriydi. Şapka ve Kıyafet Kanunuyla modern Türk halkının nasıl giyineceği, Harf Kanunuyla modern Türk halkının nasıl okuyacağı ve yazacağı, tek dil, tek millet, tek vatan paradigmasıyla diğer etnik dillerin yaşam hakkını güç kullanarak modern Türk halkının nasıl konuşacağı, Laiklik anlayışıyla modern Türk halkının nasıl inanacağı, Milliyetçilik ve Türkçülük paradigmalarıyla modern Türk halkının nasıl düşüneceği ve tüm bunların beraberinde batı felsefesi literatürüne dayalı (özellikle de Fransız) bir yaşam biçimiyle nasıl yaşanacağı anlatılmış ve öğretilmişti. Peki halk neden modern olana inanmak, kabul etmek ve onu yaşamak zorundaydı? Çünkü modern olan Kemalizm'in kendisiydi. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu paradigması da bu Kemalizm'in özünü oluşturmaktaydı. "Kemalizm bir siyaset yaptırma biçimi, bir siyaset grameri olarak tanımlanabilirdi. Saltanata karşı olması, vatandaşlık kavramını getirmesi, Batılılaşmacı ve seküler olması modern toplumu kurmak istemesi, en yüksek iyi olan, toplumun iyi hayatını kurma kaygısında olması ve bunu bireylerin ahlaki özerkliğini korumak kaygısı ile bireysel çıkarların kovalandığı piyasanın görünmez eline bıraktığı, dolayısıyla içeriksel bir ortak iyi siyaseti gütmekteydi. Kemalizm,

Batılılaşmacı/demokratikleştirici hedeflerine ulaşmak için toplumu hazırlamaya yetecek kadar geçici bir süre vesayetçi bir yönetimi öngörmüş, iyi işleyen istikrarlı bir demokrasiye tedricen geçileceğini vaat etmiştir” (Çınar, 2005: 163-165). “Tanzimatla başlayan dışarıdan “düşünce” ve “kurum” ithal etme süreci, Kemalizm’in ilk şekillendiği yıllar olan 1920 ve 1930’lu yıllarda fanatik bir inkârcılık ile sürdürüldü. Merkez otoritenin güçlendirilmesinin sağlandığı olanakların da yardımıyla Kemalist iktidar tarihte eşine az rastlanır bir inkârcılığı dayattı. Bu kendi geçmişimizi toptan inkâr etmek biçiminde tezahür etti. Bu yüzden Takrir-i Sükûn adı altında insanlara şapka giydirildi. Arapça-Farsça melezleşmesidir diye Osmanlıca bir çırpıda yok sayıldı. Arap alfabesi Latin alfabeye değiştirildi. Bütün bunlar “inkılâp” sayıldı. Baskıcı koşullarda gerçekleştirilen bu inkılâpların bekçiliğini yapmak da, Cumhuriyet aydınlarına düşecekti. Nitekim Kemalizm’in aydınları (mutlak doğruyu elinde tutan evresel aklın beyni olanların koruyucuları) üstlendikleri ideolojik işlev bakımından batı burjuvazisinin Türkiye’deki organik aydınlarıydılar” (Başkaya, 2011: 27). Dönemin siyasal temsilcileri, yönetimde kalabilmek için halktan oy istiyor fakat iktidarın kullanımı sırasında siyasal temsilcilerin gözünde halk, vaatlerle oy vermesi sağlanabilen bir kalabalıktır, ondan itaat ve tahammül beklenir, ama ona iktidarın (temsil edenin) yardımcısı olma sorumluluğu yakıştırılmazdı (Özel, 1988: 69). Fakat kuruluş aşamasından beri devam eden Kemalist gelenek, rasyonelliği benimsemesi, evrensel aklı ve merkez aklı, ilk şart sayması vesilesiyle seçici ve ihtiyatlı davranmıştı. “Bu açıdan, Kemalizm sınırlı ve sınırlayıcı bir modernleşme projesidir. Sınırlayıcıdır çünkü izin vermeyeceği belli tercihler vardır, sınırlıdır çünkü eleştirmeyeceği belli şeyler vardır” (Çınar, 2005: 166). Bu durum modern dönemde katı yüzüyle kendini gösterirken postmodernizmi tam anlamıyla tamamlayamamış Türkiye’de bu noktada çatlakların oluştuğu veyahut temsilciler kısmen de olsa eleştirebilme aşamasına gelinebilmiştir. Fakat özellikle 12 Eylül darbesinden sonra ilk sivil hükümet olan Anavatan Hükümeti ve Başbakan Turgut Özal ile birlikte ülkenin kadim tarihinden gelen paradigmalardan bazılarında kırılmalar yaşandı. Özellikle Özal’ın Kürt kavramını kullanması düşünsel anlamda bir kırılmayı ifade ediyordu. Fakat Özal’ın değişim rüzgârları küresel ekonomiye ayak uydurma çabasıyla birlikte en fazla ekonomideki değişimlerle hissedildi. Nitekim 1979 yılının sonuna yaklaşırken ekonomik bunalım halk sınıflarını ve

sermaye sınıflarını derinden etkilemişti. T. Özal, 1979 yılının sonlarında Demirel'e sunduğu "24 Ocak kararları" diye anılacak istikrar programı 1980'li yıllar boyunca iktisat politikalarının belirlenmesinde başrol oynayacaktı. Yani bu yeni dönemde burjuvazinin 24 Ocak ve 12 Eylül operasyonları ile 1977-1979 krizine yanıt getirilmiştir. Bu yanıt esas olarak iş gücü piyasasının ekonomik dışı yani askeri ve yasal yöntemlerle disiplinin altına alınmasıdır (Boratav, 1995: 162-163). 12 Eylül ile gelen devlet rejiminin belli başlı iki amacı vardı. Birincisi, Türkiye'ye yeni bir sermaye birikimi modelini kabul ettirmek, bunun için gerekli düzenlemeyi yapmak; ikincisi de, Türkiye'yi emperyalizmin Ortadoğu'daki çıkarlarının korunması amacıyla alt emperyalist role hazırlamak (Başkaya, 2011: 312). Özal dönemindeki ekonomi rüzgârlarının, kültürel, siyasal ve sosyal rüzgârlara dönüşeceği zaten bekleniyordu. Bu gelişmeyi ise yaklaşık on beş yıl sonra 2002'de yapılan siyasal seçimlerle AK Parti gerçekleştirecekti. Ancak farklı olarak AK Parti ile başlayan bu değişim rüzgârı kendisini modern dönemde mutlak olarak kabul edilen bazı kavramların (tepedeki aklın) tanımlamış olduğu temsil eden, temsil edilen, Kürt kimliği, Kemalizm, halk, özgürlük, eşitlik gibi sorgulanmasıyla gösterecekti. Yıllardır merkez parti konumunu işgal eden CHP, temsiliyet anlamındaki boşluğu dolduramadığı için AK Parti önemli bir hareket alanı kazanıyordu. Bu başlangıç, postmodern dönem temsil siyasetinin bir başlangıcıydı. Çağdaş toplumun rahatsız edici yönlerini öne çıkararak, eleştiren, sorgulayan ve örtük bir biçimde de olsa yeni bir dünyanın çerçevesini çizmiş bir tavır ifade eden, tekillik değil çoğulluktan dem vuran ve merkez-çevre ilişkisinin had safhaya çıkmasına neden olan postmodernizmin, Türkiye içi etkilerine bakılacak olursa; modernizmin getirmiş olduğu paradigmlar sorgulanmaya başlanmış, kırmızı çizgiler yok sayılmış, dokunulmaz denilenlere (Kürt hakları, laikliğin sorgulanması, ordunun gücünün kırılması) dokunulmaya başlanmıştır. Halk önceden var olan her türlü "kutsal değer" sorgulanmasına girişilmiş, konuşulması güç olan kavramların tartışılmaya ve yeni başlayan "her şey tartışılmaya açık olmalıdır" dürtüsü hakim olmaya başlamıştır. Siyasette yerleşme artmakta ve dolayısıyla siyasal temsilciler iktidarda kalabilmek ya da iktidar olmak için halkın isteklerine, söylemlerine, yorumlarına, eleştirilerine kulak vermek zorunda kalmıştır. Postmodernizm ile "Kürt meselesi", "Alevi çalıştayları", "Ermeni açılımı", "Roman açılımı" vb. durumlar farklı kimliklerin de siyasi arenada söz

söylemesine imkân sağlamıştır. Devlet vatandaşı olma modern dönem içerisinde Hegel'ci yaklaşım bağlamında "mutlak devlet" ya da Hobbes'çu manada bir Leviathan anlayışını benimsemiş olmak ile alakalıyken; Postmodernizm ile devletin imkânlarından yararlanabilme, vatandaş olarak hakkını arayabilme, sorgulayabilme, eleştirebilme ve kazanabilme ile "kısmen" de olsa eşdeğer bir "sosyal devlet" anlayışı haline gelmiştir. 1982 tarihli ve "Darbe Anayasası" olarak nitelendirilen Anayasa'nın değiştirilmesinin istenmesi de bu sürecin bir parçası sayılabilir. (Palabıyık; 2010)

Batı'da aydınlanma öncesi dönemde gerçek olanın din ile anlaşıldığı, modern dönemde gerçek doğruyu gösteren araç evrensel akıl olarak değiştiği, postmodern dönemle ise mutlak doğrunun olmadığı izafi olduğu kişiden kişiye değiştiği anlayışı hâkim olmaya başlamıştır. Yani modern dönemde gerçek olan olgu iken postmodern dönemde ise olay olduğu görülür. Türkiye'de ise batıdaki modern anlayış Kemalist dönemde hâkim olduğu görülürken Özal dönemin de bu modern argümanlarda kırılmaların olduğu ve AKP ile tartışılmaz, eleştirilemez olanların, mutlak gerçeklerin yoruma açılarak artık yavaş yavaş kapı araladığını görürüz.

2.2. Tarihsel Çerçeve: Siyasal Temsilin Tarihi Gelişimi

Temsil konusu, derin ve sürekli tekrarlanan siyasi bir tartışma yaratmıştır. Eski mutlak hükümdarın bile üç siyasi sınıfın – asilzade, ruhban sınıfı ve avam-tavsiyelerini almak suretiyle yönetmesi beklenirdi. Ancak on yedinci yüzyılda kral ve parlamento arasında gerçekleşen iç savaş, parlamentoda önemli grupların ve çıkarların temsil edilmesini reddetme teşebbüsü sonucunda patlak vermiştir (Heywood, 2007: 324).

Bu anlamda temsilin tarihsel gelişimi, incelendiğinde, siyasal temsilin geçirdiği evrim toplumsal zorunlulukların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Daha öncede değindiğimiz gibi temsil, demokratlar tarafından icat edilmemiş olup, monarşik ve aristokratik bir ortaçağ yönetim kurumu olarak geliştiğini görmekteyiz. Bunun başlangıçları ise özellikle İngiltere ve Fransa'da bazen Monarklar bazen de soyluların kendileri tarafından, devletin gelir, savaş, kralın halefinin belirlenmesi gibi

önemli sorunlarını görüşmek üzere toplanan meclislerde ortaya çıktığı görülmektedir (Dahl, 1993: 35, Erten, 1996: 11).

Diğer bir ifadeyle temsil kurumu ve temsili rejimler, İngiltere ve Fransa'da kralların kendilerine ait toprakların dışında genellikle asker ve vergi toplamak için danıştığı senyörler ve kilise büyüklerinden ibaret meclislere zamanla halktan seçilmiş kişilerin de temsilci sıfatı ile katılmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan temsil kurumuna ve temsili rejimlere, feodal düzenin bir ürünüdür denebilir (Araslı, 1972: 14). Kısacası Ortaçağda siyasal süreç meclise olan gereksinimi arttırmıştır. Nitekim İngiltere'de Simon de Montfort tarafından parasal gereksinimleri görüşmek üzere ilk meclis toplantısı 1256 yılında yapılmış daha sonraki yüzyıllarda ise meclisler kralın çağrısı ile ve onu desteklemek üzere toplanmıştır (Lipson, 1984: 377).

Var olan bu durum karşısında şunu da gözden kaçırmamak gerekir ki, Ortaçağ öğretisi gerçek bir yetki devrini öngörmemişti. Özellikle, ortaçağ temsil öğretisinde, temsilcinin –yetkinin devredildiği kişi veya kurulun- seçilmiş bir temsilci olması gerekli değildi. Dolayısıyla temsil kavramı ile, hükümdarın ve onun soyundan gelenlerin kalıtım yoluyla sahip buldukları sürekli geri alınmaz temsil hakkına dayanan sınırsız (mutlak) monarşi de meşru, ya da haklı gösterilebilirdi ve gerçekte gösterilmiştir de (Sartori, 1996: 31).

Fakat şöyle de bir geçek var ki, her geçen zaman bu mutlaklık yerini modern anlamda temsil anlayışına ulaşma yolunda, sınırlı bir egemene bıraktığı görülür. Nitekim parlamentonun oluşturulması Avrupa temsil kurumlarının ilk ortaya çıkışındaki bir kaynaktan gelmektedir. Bu da Avrupa'da kralın yetkilerini sınırlamak gayesi ile ortaya çıkan ve sonuçta tedrici bir şekilde bunu başaran aristokratların çabalarından başka bir şey değildir (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2007: 306).

Öte taraftan yasama işleminin yürütüldüğü meclisler her şeyden önce 'temsili' organlardır. Bu temsil siyasal nitelikte bir temsildir. Siyasal temsilin kaynaklarına inmek istendiğinde, orta çağın sonlarına doğru başlayan toplumsal gelişmelere kadar gitmek gerekir. Feodal dönemde toplumsal tabakayı oluşturan dört sınıf vardı. Bunlardan soylular ve din adamları ayrıcalıklı sınıfı, köylüler ve serfler

alt sınıfı oluşturuyorlardı. Bu çağın sonlarında ticaret ve zanaatların gelişmesiyle kentlerde yeni bir sınıf oluşmuştur. Bu kentliler anlamına gelen burjuva sınıfıydı. Nitekim batıda 13. yüzyıldan itibaren başlayan bu iktisadi ve toplumsal gelişmeler öncelikle Fransa ve İngiltere’de ilk temsili organların kurulmasına yol açmıştır: Fransa’da Etats Généraux, İngiltere’de Parlamento. Bu dönemlerde önceleri soylular ve rahiplerin, sonraları da burjuvaların ayrı sınıflar halinde toplanması, Kralın da onayladığı bu siyasal temsil organlarının kurulmasına önayak oluşturmuştur. (Yavaşgel, 5-6).

Yani Ortaçağ’da, Fransa’da ve İngiltere’de aynı siyasal kurumlar vardı: Feodal monarşi. Ama bu kurum her iki ülkede de bütünüyle karşıt bir biçimde evrim geçirdi. Fransa’da feodal monarşi yerini mutlak monarşiye bıraktı. İngiltere’deyse önce sınırlı monarşiye, sonra parlamenter monarşiye dönüştü (Duverger, 1986: 71). Diğer bir tabirle, İngiliz feodalitesi ile Fransız feodalitesi birbirinden farklı bir biçimde yerleşip ilerlediğinden, temsili rejim İngiltere ve Fransa’da değişik yollardan gelişmişlerdir.

2.2.1.İngiltere

Temsil, İngiltere’de Kilise Konseylerine katılmak üzere gönderilen kişiler için veya İngiliz Parlamentosu için kullanılmaya başlandığını görüyoruz. Ortaçağ yazarları arasında, kavramın modern anlamıyla kullanımına rastlayamıyoruz. Çünkü “başkasının yerine ve adına” kamusal faaliyetleri yürüten kişi biçiminde bir anlayışın varlığı söz konusu değildi. Bu anlayışın gelişimi, büyük ölçüde, 12. yüzyılda hukuk alanında başlayan gelişmelerin ürünü olduğunu görüyoruz (Örs, 2006: 2-3).

Norman istilasından önce (1066) İngiltere’de kurulan krallıklarda, kralın otoritesini ve iktidarını kısıtlayan danışma meclislerinin varlığını görüyoruz. Witan adı verilen bu danışma meclisinin üyeleri, kraliyetin ileri gelenleri yanında, kraliyet müşavirleri, kontlar, baronlar ve kralın yüksek rütbeli subaylarından oluşmaktaydı. Günümüz parlamentolarının çekirdeği olarak da kabul edilen bu meclis, o dönem de ülkenin parlamentosu ve adalet kurumu görevini görmekteydi. I.William 1066

yılında İngiltere'yi fethettiği zaman, iktidarını meşrulaştırmak için Witan meclisini ilan ettirmiştir. İngiltere'de Norman istilasından önce Witan adını alan bu danışma meclisi istiladan sonra Magnum Concilium adını almıştır. Feodal beyler, asilzadeler ve din adamlarından oluşan bu meclis, danışma işlevi yanında yüksek mahkeme görevi de görmekteydi (Erten, 1996: 28-29).

XII'nci yüzyıla gelindiğinde İngiltere kralları, ülkenin yönetiminde kendilerine yardımcı olan iki kuruldandan yararlanıyorlardı. Bunlardan biri, Magnum Concilium Regis (büyük kral konseyi) adını taşıyordu ve feodal beylerden ve din adamlarından oluşuyordu. Kral bu kurulu, vergi salma ve vergileri toplama işlerine ortak ediyordu. Vergi, bu kurula katılanların kefaleti altında salınıyordu ve toplanıyordu. İkinci kurul, kral konseyi Curia Regis adını taşıyor ve günlük işlerin yürütülmesinde krala yardımcı oluyordu. Bu kurulu, kralın özellikle güvenini kazanmış feodal beyler oluşturuyordu. Kurul, krallığın idari, mali, adli sorunlarıyla ilgileniyordu (Göze, 2009: 456-457).

İngiltere'de 1245 yılında kral için bir tür danışma meclisi görevi gören Magnum Concillium, zamanla gerçek bir parlamento halini almıştır. Bu teoride olmasa da, pratikte siyasal temsil anlayışını oluşturmuştur. İngiltere'de 13. ve 14. yüzyıllarda emredici vekâletin yürürlükte olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemde vekillerin, ancak seçildikleri topluluklar adına hareket ettiklerini, görev sürelerinin sonunda seçmenlerine hesap verdiklerini, yerine getirdikleri temsil görevi karşılığında seçmenlerinden ücret aldıklarını ve seçmenleri tarafından gerektiğinde azledilebildiğini görmekteyiz. Bu dönemde hâkim olan uygulama emredici vekâlet iken 17. ve 18. yüzyıla gelindiğinde yerini yeni temsil anlayışı olan temsili vekâlete bıraktığını görüyoruz (Sarica, 1969: 41, Erten, 1996: 27-28).

XIII'üncü yüzyılın sonlarında parlamento yapısını tamamlamıştır. P'inci Edward'ın 1295'de büyük ve model Parlamento (great and model Parliament) diye anılan parlamentosunda dört yüz kişi yer almıştır. Parlamentoya kendi adlarına katılan feodal beyler ve yine kendi adlarına katılan din adamları, bunların yanında kilise temsilcileri, büyük şehirler ve shire'ların (eyalet, sancak, liva, kontluk) ikişer temsilcisi bu parlamentoda yerlerini almışlardır (Göze, 2009: 458).

Gelecek yüzyıllarda temsili hükümet fikrine ve uygulamasına en büyük etkiyi yapacak olan bir temsili parlamento belirsiz bir başlangıçla yavaş yavaş ortaya çıkmıştır. Bu, Ortaçağ İngilteresi'nin parlamentosuydu. Bir plan ve tasarı ürünü olmaktan çok gelişli güzel bir evrimle ortaya çıkan bir parlamento. I. Edward'ın 1272-1307 yılları arasındaki hükümdarlığı sırasında düzensiz aralıklarla, ihtiyaç duyulduca toplanan meclislerden ortaya çıkmıştır (Dahl, 2001: 21.). İngiltere'de krallar, bu toplantıları düzenli olarak yapmayabiliyorlardı. Öte yandan, toplantıda beliren görüşlerin kendisi için ne ölçüde bağlayıcı olacağına da yine kral kendisi karar veriyordu. İngiltere'de meclisler düzensiz dahi olsa toplanabiliyordu. Ancak Fransa'da bu yalnızca olağanüstü dönemlerde olmuştur. Bu da bu mecliste bir süreklilik sağlayamamıştır.

Kısacası İngiltere'de, parlamento birinci kuruldan yani Magnum Concilium Regis'den, kabine ise ikinci kuruldan yani Curia Regis'den doğacaktır. Kuşkusuz bu gelişme sarsıntısız olmamıştır. İlk olarak kanunların hazırlanmasında yalnızca bir danışma meclisi görevi gören Magnum Concillium, 1312-1377 yılları arasında, yine bu meclis tarafından onaylanarak kabul edilen bir kanun ile bundan böyle kralın tek başına oluşturulmuş olan kuralları/ yasaları değiştiremeyeceği ilkesini kabul etmiştir. 1254 yılında farklı bölgelerden soyluların vekillerinin katılmasıyla genişletilen Magnum Concillium kökü, feodal yapıya dayanmaktadır. İşte bu kuruldan zamanla İngiliz parlamentosu ortaya çıkmıştır (Sarıca, 1969: 43-45).

Göze, bu konuyu farklı bir tarzda şöyle açıklamıştır. (Göze, 2009: 458): Başlangıçta Magnum Concilium Regis'e katılacak kimselerin sayılarını ve niteliklerini belirleyen açık kurallar da yoktu. Ancak ülkenin büyük feodal beylerinin kurula katılmaları söz konusu idi. Ne var ki, giderek daha fazla mali kaynaklara ihtiyaç duyan krallar, istedikleri gibi vergi salma için daha geniş tabanlı bir kurulun desteğini sağlamak isteyecekler ve bunun içinde Magnum Concilium'un yapısını genişletmişlerdir. Bu yönde en önemli gelişmeler XIII'üncü yüzyılda olur. Feodal beylerin ve din adamlarının yanı sıra az çok otonomiye sahip yerel yönetim birimlerinin ikişer şövalye ile ve önemli şehirlerin de yine iki burjuva temsilcisi ile Magnum Concilium'a katıldıkları görülür. Bu gelişme Simon de Montfort'un

girişimleriyle gerçekleşir. Bu nedenle Montfort'un İngiliz Parlamentosunun kurucusu olduğu söylenecektir

Ne var ki, İngiltere'de kral, baron ve din adamlarını sarayına yılda iki veya üç defa danışmak için davet ederdi. Başlangıçta büyük toprak sahiplerinin basit toplantıları şeklinde kabul edilen bu konsey (Consillium) daha sonra, baron ve yüksek rütbeli din adamları yanında, her kontluk için iki şövalyenin ve en önemli kentlerde ticaret ve zanaat dolayısıyla güçlenmeye başlayan burjuvaziyi temsilen iki burjuvanın toplantılara davet edilmesiyle Büyük Konsey (Magnum Concillium) hüviyetine bürünmüştür. XII'nci yüzyıldan başlayarak, bu konuda bazı geleneklerin yerleşmeye başladığını görüyoruz. Kral, önemli bir karar alacağı ya da yeni bir düzenlemeye gideceği zaman, önceden Magnum Concilium Regis'e danışma gereğini duyacaktır (Çam, 2005: 540).

Burjuvazinin Magnum Concillium'a (Büyük Konseye) katılması kralların ve asillerin aralarındaki savaşlar ve mücadeleleri sebebiyle zayıflaması; buna karşın burjuvazinin ise böylesi bir ortamda zenginleşmesi ve güçlenmesi sonucunda gerçekleşmiştir (Tocqueville, 1962: 2).

Böylelikle Magnum Concilium'un daha geniş bir tabana dayandırılmasında izlenen hedef, Kral için danışma mahiyetinde olmayıp yeni vergilerin uygulanması hususunda heyetin onayını almak ve aynı zamanda merkezi otoritenin kırsal kesim ve şehirler halkı üzerinde etkinliğini arttırmaktır. Yani kraliyet gücünün inşası, hükümdarların bu toplumla uzlaşmasını gerektirdi ve bu temsilci kurumu üyelerinin seçilmesi ve baskı altında tutulması gündeme geldi. Netice olarak 1265'den (XIII. yüzyıldan) sonra baronlar, yüksek rütbeli din adamlarıyla şövalye ve burjuva temsilcilerinden kurulan Magnum Concillium'a kilise temsilcilerinin de katılmasıyla Konseyin adı Parlamento olmuştur (Hall ve Ikenberry, 2000: 65, Göze, 2009: 458).

14. yüzyıla gelindiğinde, İngiliz parlamentosu baronların, şövalyelerin, ruhban sınıfının ve burjuvazinin ayrı ayrı temsil edildiği, birden fazla bölümden oluşan bir kurum haline gelmişti. Ancak daha sonra, 1327 yılından itibaren parlamentonun tekrar tek bir organ haline geldiğini görüyoruz.... Bu dönem İngiliz parlamentosuna parlamento diyebilmemizi sağlayan önemli özellikleri vardı. İlk

olarak, temsilciler bölgeleri adına konuşmak ve yine bölgeleri adına alınan kararlara rıza göstermek için parlamentoya geliyorlardı. İkinci olarak, krala bölgelerinin sorunlarını anlatıyor, bir bakıma onları temsil ediyorlardı.... Üçüncü olarak, temsilciler kral ile tartışabiliyorlardı. Bu hak, çoğu kez bir formalite olarak kullanılmakla beraber, bazen da kral ile ciddi pazarlıklara dönüşebiliyordu. Dördüncü olarak, birçok temsili kurum gibi, İngiliz parlamentosu da yöneten ve yönetilen arasında iletişim kanalı işlevi görmekteydi (Örs, 2006: 6). Öte taraftan İngiltere’de Parlamantonun yapısı içindeki beş tür üye (baron, yüksek rütbeli din adamları, şövalye, burjuva ve kilise temsilcisi) aralarında gruplaşarak yüksek kamara (Yukarı Meclis) ile aşağı kamaranın (Alt Temsilci) oluşumuna yol açmışlardır (Çam, 2005: 540).

Nitekim İngiltere’de XIV’üncü yüzyılın ilk yarısında kilise, krala karşı vergi yükünden kurtulmak için parlamentoya temsilci göndermekten vazgeçer, kendi vergi yükünün kilise meclislerinde oylanmasını tercih eder, bu ayrılmadan sonra geriye kalan parlamento üyeleri ikişer ikişer gruplaşacaklardır. Feodal beyler (Baronlar) kendi adlarına parlamentoya katılan din adamları ile birlikte hareket etmeye başlarlar. Bu birlik yukarı meclis dediğimiz Lordlar Kamarasının nüvesini oluşturacaktır. Şövalyeler savaştan fazla tarımsal ve ticari bir zümre görüntüsüne sahip olduklarından burjuvalara yakın idiler. Bu yüzden Şövalyeler de çıkarlarını kendilerinininkine daha yakın gördükleri şehir temsilcileri ile birlikte hareket etmeye başlarlar, bu birleşme de alt meclis dediğimiz Avam Kamarasını oluşturacaktır. Birbirlerinden farklı sosyal sınıfların temsil eden Lordlar ve Avam Kamaraları böylece ortaya çıkar (Göze, 2009: 459).

Özetle diyebiliriz ki Yüksek Meclis (Lordlar Kamarası) ile yasama kudretini elinde bulunduran ve seçime dayanan aşağı meclisin (Avam Kamarası) bir araya gelmesiyle oluşan bir parlamento. Başlangıçtan itibaren Lordlar Kamarası, alt meclise (Avam Kamarasına) oranla haklar bakımından da bir üstünlüğe sahip idi. Ancak Alt Meclis XIV. yüzyılın başından sonra tartışılmayan vergi koyma hakkını kullanmak suretiyle kısa bir zamanda büyük önem kazanmıştır. Bu yöndeki devamlı gelişme sonucunda XV. yüzyılda Lordlar ve Avam Kamaraları yasa tasarıları hazırlamak ve kaleme almak hakkını kazanmış olduklarından yasalaşması kralın son

onayına bağılı olmasına rağmen gerçek bir yasalaşma organı görüntüsüne bürünmüşledir (Çam 2005: 540-545).

Sonuç olarak İngiltere’de 1714’te Hanovre soyundan I. ve II. George ‘in tahta çıkışı, bu konuda kökü birkaç yıl önceye dayanan önemli değişikliklerin meydana gelmesine yol açtı. Kral, meclis toplantılarında sıkıldığı için (kral, İngilizce bilmiyor ve bu yüzden de müzakereleri çok güç izleyebiliyordu) bu toplantılara katılmamaya başladı. Böylece kral bütünüyle süs ve sembol görevi yüklenerek önemini yitirirken, bakanlar ulusun genel siyasetinden sorumlu bir kurul durumuna geldi. Kralın danışma kurullarına katılmamasıyla meclis toplantıları hayatı kolaylaştırması, kralın iktidarının denetlenmesi ve sınırlandırılması faaliyeti haline dönüşümüyle birlikte yasama olgusunun önemi büyük ölçüde artmıştır (Kalaycıoğlu, 1986, 313, Duverger, 1986, 74-75).

Bu dönüşüm, Avrupa’da kralların egemenliğini kutsal haklara dayanan öğretiyi bir kenara iterek, halk egemenliğini savunan öğretiyi benimseyen genel düşünce akımına uymaktaydı. Kralın önemini yitirmesi sonucu boşalan yeri, doğal olarak, kabine içinde oturumları yönetmek ve genel siyaseti düzenlemekle görevli bir şefin (başkanın) aldığını görüyoruz. Böylece, parlamenter rejimin başlıca çarkları yerine oturmuş oluyordu. XVIII. yy.’da İngiliz siyasal partilerinin gelişmesi, bu çarkların düzenli işlemlerini sağladı ve o günden bu yana hiçbir ciddi güçle karşılaşmadı. Böylece bugünün İngiltere’si, yavaş ve kademe kademe ilerleyen bir değişikliklerle, geçmişle birden bire ilişkisini kesmeden, feodalite İngiltere’sinden koptu. Kaldı ki 1215 tarihli Büyük ferman (Magna Carta), demokrasiye giden bu yönelişi daha o dönemde göstermişti. (Duverger, 1986: 74-75, Örs, 2006: 5).

2.2.2. Fransa

Fransa, adını Roma imparatorluğu yıkıldıktan sonra 5. yüzyılda bu topraklara egemen olan Franklardan aldı. Ülkenin siyasal birliği de ilk kez franklar tarafından kuruldu. Ancak Batı Roma İmparatorluğu yıkıldıktan sonra, Frank Krallığı, Fransa’da siyasal birliği gerçekleştirerek merkezi bir devlet kuramamıştır. Feodal

sistem siyasi düzeni sağlayan yapı olarak kalmıştır. Feodal düzenin gereği olarak, Fransa'da da İngiltere'de görüldüğü gibi kolektif kuruluşlar vardır: Curia Regis, Concilium gibi. Kral yılda iki üç defa vassallarını toplayarak onlara danışır ve aynı zamanda yargı görevini yerine getirirdi. Vasallar da bu toplantılara katılırlardı (Göze, 2009: 563, Eroğlu, 2005: 141).

İngiltere'de mutlak bir monarşi, zayıf bir feodalite şeklinde kurulan devlet, 17. yüzyılın sonunda temsili ve meşruti bir monarşi şeklini alırken; Fransa'da zayıf bir monarşi fakat kuvvetli bir feodalite ile başlayan devlet, yine 17. yüzyılda mutlak bir rejime dönuşmüştür (Erten, 1996: 28).

Parlenter demokrasinin ilk biçimlerinin Batı Avrupa'da ne zaman olduğu sorusunu anlayabilmek için, o dönem Avrupa'sında parlamentoya denk gelebilecek temsili kurumlara bakmak gerekmektedir. Avrupa'da temsili parlamentoların gelişimini anlatırken, parlamentoları aslında ikiye ayırmak gerekir. Bunlardan ilki, aslında parlamento adını veremeyeceğimiz, danışma niteliğindeki konsey ya da meclislerdir. Bu meclisler, kralın karar ve eylemlerini duyurmak ya da belirli olaylara resmlik kazandırmak amacıyla, kral tarafından çoğu soylu ve din adamlarının oluşturduğu toplantılardı ve istışari gücü yoktu. Fransa' da Parlamento adını verebileceğimiz ilk meclis düzenli olarak toplanmamasına rağmen karar alma sürecinde etkili olan Etats-Generaux'tur (Örs, 2006: 5-6).

Nitekim İngiltere'nin feodalite döneminde gördüğümüz Witan veya Magnum Concillium türü meclislerin benzerleri Fransa'nın feodalite döneminde de karşımıza çıkacaktır. Bu dönemin feodal ilkelerine göre, kralın yasama yetkisine bağlı toprakların dışında yani vassalların durumunda olan senyörlerin topraklarında da kullanılabilmesi veya vergi toplayabilmesi, onların rızasını almayı gerekli kılmaktaydı. İşte bu amaçla kral tarafından toplantıya çağrılan senyörler ve rahipler sınıfının mensuplarından oluşan danışma meclisi niteliğindeki Curia Regis'lerin temeldeki toplanma sebebi, kralın kendisine bağlı topraklar dışında da vergi toplayabilmesini sağlamaktır. Curia Regis'lerin danışma meclisi olma görevi yanında kral mahkemesi, askeri ve idari şura ve ruhani görevleri de vardı. Bu meclis sonraları

Tiers Etat'ların (burjuvaların) da katılımıyla Etats Generaux adını almıştır (Erten, 1996: 30).

Yani “Önceleri soyluların ve kilise büyüklerinin katıldıkları Curia Regis'lere daha sonra ayrıcalıklı şehirlerin, komünlerin temsilcileri de katılacaklardır. Krallar genişleyen, güçlenen iktidarları için gerekli mali kaynakları bu genişlemiş Curia Regis'lere dayanarak elde edeceklerdir”(Göze, 2009: 564).

XI'inci yüzyıldan sonra, Fransa'da krallar iktidarlarını genişletmek ve güçlendirmek istediklerinde feodal beylere karşı mücadele vereceklerdir. Bu mücadelelerinde kralları şehir halkı olan burjuvalar destekleyeceklerdir. Capet sülâlesinden gelen krallar merkezi iktidarı güçlendirme çabasına girdiklerinde, kolektif kuruluşların, kral meclislerinin önemi artacak ve yapısı değişecektir. Kral meclisi “Etats Generaux” adını alacak olan kuruluşa dönüşecektir (Göze,2009: 563).

Böylelikle, Fransa'da siyasal temsilin doğuşu topraklar üzerinde yasama yetkisini kullanmak için senyör ve rahiplerin katıldığı Curia Regis adlı meclislere 1302'de bir de imtiyazlı şehirlerden seçilmiş burjuvaların yani tiers etat'ın (temsilcilerin) çağrılmasıyla olmuştur. Nitekim bu meclis Etats Generaux adını almıştır. Böylece, Fransa'da, Philippe Auguste, VIII. Louis, Saint Louis ve III. Philippe dönemlerindeki Curia Generalis meclisleri 1302 dönemi Etats Generaux'nun kurumlarına bir geçiş sağlamışken. İngiltere'de de parlamentonun doğmasına yol açtılar... Bu dönemde etkili olan emredici vekâlet iken İngiltere'de olduğu gibi 17. ve 18 yüzyıla gelindiğine yerini yeni temsil anlayışı olan temsili vekâlete bırakmıştır (Sarica, 1969: 18, Selçuk, 1987: 18-20).

Bir başka ifadeyle, 1302 Etats Generaux (E.G.) meclislerinin çağrılışı, 1300'de Roma'ya kutsal haç ziyaretçisi çeken jübileye bir cevaptır. XIV'üncü yüzyılın başında, 1302 de Fransa Kralı Philippe Le Bel, Papa VIII'inci Boniface'a karşı mücadelesinde geniş bir desteğe ihtiyaç duyduğundan 1 Kasım 1302'de, Roma'da genel bir konsil (din adamları kurulu) toplantısı düzenlenmişti. Soyluların ve din adamlarının yanı sıra ayrıcalıklı şehirlerden temsilciler de çağrılmıştır. İşte böylece Paris'e gelen temsilciler, 10 Nisan 1302'de, Roma konsilinden önce, Notre-Dame Kilisesi'nde bir araya gelerek Etats Generaux'nun kurulması sağlanmış olur

(Selçuk, 1987: 45). Nitekim kral kilisede bir konuşma yaparak, Fransa krallığının üstünde hiçbir güç olmadığını, kralın krallığını Papa'dan değil Tanrıdan aldığını formülleştirmiştir. İşte Etats Generaux denilen mecliste buluşan Fransız toplumu üç ordre, denilen düzen ya da sınıftan oluşmaktaydı. Bunlar soylular sınıfı, din adamları sınıfı ve üçüncü olarak da tiers etat, burjuva sınıfıydı. Her üç sınıf da toplum içinde kendi başına ayrı bir düzen ayrı bir birim oluşturuyordu. Üç sınıf ayrı ayrı temsil edilmekte, ayrı ayrı toplanmakta, ayrı ayrı oy kullanmaktaydı (Göze, 2009: 567).

Fransa'da, meclisi oluşturan zümrelerden her birinin ayrı bir amaç için orada bulduklarını görürüz. İlki, soylulardır. Kralın vassalı konumunda bulunan, krallıktaki senyörler, yardım ve tavsiye görevlerini yapmak üzere toplantıya katılmaktaydılar. İkincisi ise, kilise mensuplarının üst düzeydeki temsilcileridir. Onlar da krala bağlılık andı içen kimselerdi. Bunlar bir tür kilise senyörleri idiler. Geriye ayrıcalıklı kentler kalıyordu. Kral bu kentler üzerinde hem koruma, hem de denetim yetkisine sahip olduğundan, bunlar hem bağlılık ödevleri gereğince hem de egemenliğini sürdürdüğü sürece Güzel Philippe, dayanma gereği duymuşlardır. Öte yandan bu grup yasa yapma açısından baronlarla mücadele içinde olduğundan ve bunda başarıya ulaşmak için de Tiers – etat'a dayanmak gereğini duymuşlardır. Bu zümre, yüksek dereceli din adamlarıyla baronların toplantılarına, onları bu sebeplerden dolayı E.G. (Etats Generaux) meclislerine çağırılıyordu (Selçuk, 1987: 26-27,44).

Şu aşamada kısaca, Etats Generaux'ların tarihi gelişimini iki gruba ayırabiliriz: 1302-1484 yılları arasındaki dönem yani Etat Generaux'lara bizzat katıldıkları feodal dönem olarak adlandırılırken; 1484-1789 Fransız Devrimine kadar olan süreyi içine alan dönemi de temsili dönem olarak adlandırabiliriz. İkinci dönemin temsil anlayışı, genel olarak, temeli Roma Hukuku'na dayanan Emredici Vekalet şeklinde niteleyebileceğimiz bir vekalet anlayışını içermektedir. Bu dönemin bir yeniliği olarak her şehirden üç temsilcinin seçildiğini görüyoruz. Bu temsilciler ayrı ayrı sınıfları temsil etmekteydiler. Kilise ve feodalite temsilcileri yanında burjuva temsilcilerinin oluşturduğu Tiers Etat bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu dönemde İngiltere'de olduğu gibi Fransa'da da seçilen temsilciler Fransız milletini değil sadece kendi seçim bölgelerini temsil ediyorlardı. Fransız kralının çağrısı ile

toplanan bu mecliste kararların alınabilmesi için her üç sınıfın karar hakkında ittifak etmesini gerekli kılıyordu. Kararların oy birliği ile alınması ilkesi, karar almayı güçlendiren bir unsurdur. Etats Generaux'lar niteliği itibariyle danışma kuruludur. Etats Generaux'nun iktidara katılması, iktidarı kral ile paylaşması söz konusu değildir. Etats Generaux, kralın istediği zaman toplantıya çağırdığı bir danışma meclisi niteliğindedir (Erten, 1996: 31).

Nitekim XV'inci yüzyılın sonlarına kadar arada sırada toplantıya çağrılan Etats Generaux'nun toplantıları giderek seyrekleşir. XVI'ncı yüzyılda ekonomik sıkıntılar (1560) Etats Generaux'nun tekrar toplantıya çağrılmasına yol açar, fakat 1614-1789 yılları arasında Etats Generaux toplanamaz (Göze, 2009: 564).

Feodalitenin giderek zayıflaması ile Etats Generaux'nun yapısında zamanla değişiklik olur –XV'inci yüzyılın sonu 1484- Senyörler, Etats Generaux'ya kendi adlarına katılmak yerine, -yol masraflarını, zahmet ve tehlikeleri göze almak istememektedirler- kendilerini temsil edecek kişiler aracılığı ile katılmaya başlarlar. Şehirlerden gelen temsilciler de üç ayrı sınıf tarafından seçilir. Her seçim bölgesinde biri soyluları, biri kiliseyi, biri de burjuvaziye temsil eden üç kişi belirlenir (Göze, 2009: 564).

Şunu belirtmek gerekir ki, E.G. meclisleri, kral yönetimince düşünülmüş ve istenilmiş bir kurum değildirler. Ancak, üç olay, onların ortaya çıkmalarında başlıca etken olmuştur. İlk krallık yönetimi büyüdükçe, siyasal ve akçalı desteğe daha çok gereksinim duyuluyordu. O nedenle kral, onlara dayanmak istiyordu. Yani kral bu yeni güçlerden mali destek aramaktadır. İkinci olarak, kentlerin gelişip büyümeleri ve feodal toplumda ayrı bir değer kazanmaları olgusu, önemli bir sonuç doğurmuştur ki krallıkla feodal güçler arasındaki uzlaşmazlıklarda ağırlıklarını hissettirmiştir. Böylece krallar, E.G. meclislerinin yardım (aide: auxilium) ve tavsiyelerine (conseil: consilium) gerek duymaktaydılar. Son olarak ise özellikle olağanüstü dönemlerde (savaş gibi) önemli girişimde bulunmak için kaynakların olması gerekiyordu. (Selçuk, 1987: 20-22). Ancak olağanüstü dönemler ortadan kalktığı zaman artık Etats Generaux'dan vazgeçilebilirdi ve vazgeçildi de.

Nitekim Kıtadaki komşularının baskısı yüzünden Fransa, hızla ve devamlı, bir ordu kurmak zorundaydı ve bu ordu için Etats Generaux'un sürekli toplanacak bir vergiyi kabul etmesi gerekiyordu. Kral, senyörlerin egemen oldukları bölgelere vergi salamayınca (Feodal ilkelere göre, kral kendi ülkesi üzerinde bile olsa, genel vergiler koyma hakkına sahip değildir bu dönemde. Bu hak, senyörün yargı yetkisine bağlıdır.) doğal olarak laik ve dinsel kişiler yanında kendi alanlarında vergi koyma özgürlüğünü elde eden büyük kent temsilcilerinin de (Burjuva) bulunduğu E.G meclislerinin toplanmalarına yol açmıştır. Tersine İngiltere'nin bu tür bir olağanüstü (askeri) gereksinimleri yoktu. Ayrıca, parlamento, vergi toplama iznini bir defalık verdiği için her para sıkıntısında parlamentonun toplantıya çağırılması gerekiyordu. Bunun sonucu olarak Britanya parlamentosu belli aralıklarla toplanır hale gelmiştir (Duverger, 1986: 72-73, Selçuk, 1987: 21-22, Göze, 2009: 564.).

Görüldüğü üzere temsil bu iki ülkede (İngiltere ve Fransa) bütünüyle farklı yönlerden gelişerek evrilmiştir. Fransa'da vasallar, yetkisiz bir krala egemendirler ve onu kısa sürede kesin denetim altına alacak kadar güçlü görünüyordular. Oysa İngiltere'de kral, feodal senyörler üzerindeki büyük otoritesini her zaman korumuştur. İngiliz kralının bu gücü, ileride güçsüz düşmesine yol açacaktır. Çünkü halk ve burjuvalar kralın ayrıcalıklarına son vermek için baronlarla birleşmişlerdir. Oysa Fransız halkı feodalite vesayetini yıkmak için krallarına yardım etmişlerdir. Bu iki hareketin sonucunda İngiltere kralı güçsüz düşmüş; Fransa kralıysa çok güçlenmiştir (Duverger, 1986: 72). Sonuçta siyasal temsil anlayışının, Avrupa'da da görüldüğü gibi uzun bir sürecin beklenen sonucu olduğunu ileri sürülebiliriz (Kalaycıoğlu, 2007: 303).

Bu uzun süreç içerisinde Fransa'yı içine alan ve kral otoritesinden ayrı bir güç olarak ortaya çıkan Etats Generaux'da iki şeye dikkat etmek gerekir: ilkin Etat temsilcileri danışma ve tavsiye söz konusu olduğunda, bunu hakkın kullanımı olarak değil, krala borçlu buldukları bir sadakat görevi olarak kabul ediyorlardı. İkincisi, kral amacına ulaşabileceğini kestirdiği anda E.G. meclislerinin tamamı değil yalnızca onları oluşturan zümrelerden birini, ikisini veya tümünü çağırabiliyordu. Bu nedenle,

kamu özgürlüklerinin kaynağı kabul edilen kurum, sonradan onarıp iyileştiremediği, doğuştan bir zaafı bünyesinde taşımaktaydı (Selçuk: 1987: 25).¹

Yani feodal toplumun başlıca güçlerini temsil etmelerine karşılık, E.G. meclisleri, temsili ve seçimle beliren meclislerden olamadılar. Bu sistemde, soylular ve din adamları, Etat'larda hazır bulunmak zorunluluğunda olmadıklarından bizzat çağrılmıyorlardı. Aynı çevreden, bir ya da birden çok temsilci seçiyorlardı. Bu sonuç, ilgililer kadar, kralın da isteğine uygundu. Böylelikle, bunların temsili, seçim esasına dayandırılmaya başlanılmıştı. Üstelik giderleri azaltmak için temsilci sayısı da giderek azaltılıyordu. Onların Etat'larda bulunmaları, yararlı bir hak olmaktan çok güç bir görev sayılıyordu bir yerde. E.G meclisleri, gerçek bir temsilciler meclisi değillerdir. Ama bir tür temsil yetenekleri başından beri kabul edilmiştir. Bunlar, gelecekte yeşerecek olan ilk tohumlardır (Selçuk, 1987: 26, 29-30).

Son olarak, Fransa'da toplum yapısında bulunan bu üç sınıf – asiler, ruhbanlar ve Tiers Etat – bağlayıcı etkisi olmayan, sadece danışma görevi gören Etats Generaux'da temsil edilmektedir. 130.000 kişilik ruhbanlar sınıfı halktan vergi toplamak, devlete vergi vermemek gibi bir dizi mali ve iktisadi ayrıcalıklara sahiptir. Ancak ayrıcalıklardan sadece belirli bir grubun yararlanmış olması ruhbanların

¹O dönemde, bunlar yalnızca Fransa'da değil, birçok Avrupa ülkelerinde de ortaya çıkmışlardır. Gerçekten, feodal düzene karşın, belli bir birliği gerçekleştiren ülkelerde, aynı temeller üzerine kurulmuş, bu tür meclisler, sözgelimi İspanya'da, 1188 ve 1189'larda, baronlar ve yüksek düzeydeki din adamlarıyla komün temsilcilerinin de katıldıkları Leon ve Castille aynı niteliktedir. 1196'da Aragon'da, 1218'de Catalogne'da ve XIX. Yüzyılda Navarra'da da benzer meclisler toplandılar. Aynı dönemde Fransa'nın güneyinde, 1212'de Simon de Montfort, papazlar, soylular ve soylu kent soylulardan oluşan bir parlement'ı fethedilen ülkelerin yönetimini saptamak amacıyla Pamiers'de toplanmıştır.1296'da Carcassagne mahkemesinin toplantısında, temsil edilen kentler bulunmaktadır. Almanya'da 1232 yılından itibaren kentler Diete'te temsil edilmektedirler. Yerel olanlar landstang, ülke çapındakiler ile landstaende adını almaktadırlar. İsveç , İsviçre, Macaristan, ve Polonya'da da durum aynıdır. Üstelik İsveç'te köylüler de temsil edilmektedir. Özellikle İngiltere'de Parliamentonun kökeni E.G. meclislerinin kökeniyle çakışmaktadır. 1297 yılında I. Edouard, Model Parliament ile kralın magnum consilium'unu oluşturan din adamlarıyla yasalarca seçilmiş temsilcilerinin bağlanmasıyla ortaya çıkan parlamento, üç temel zümre üzerine kurulmuştur (Selçuk, 1987: 25-26).

yüksek ve aşağı ruhbanlar olarak ikiye ayrılmasına neden olmuş ve aşağı ruhbanlar Tiers Etat ile birlikte davranmışlardır. 400.000 kişiyi kapsayan asiller sınıfının ayrıcalıkları iktisadi olmayıp, genellikle asalete dayanmaktaydı. 25 milyon kişi ile toplumun tabanını oluşturan Tiers Etat, burjuvazi, esnaf ve halktan oluşan homojen bir yapı göstermektedir. Burjuvazinin iktisaden güçlenerek ayrıcalıklara karşı siyasal haklar mücadelesine girişmesi, 1789 Devriminin habercisi olmuştur (Çam, 2005: 570).

Kısaca Etat Generaux'ların temsil anlayışına etkilerini başlıca iki grupta toplayabiliriz (Erten, 1996: 31):

Toplantılara doğrudan doğruya katılanlar zamanla mahkemelerde olduğu gibi, kendi yerlerine birer vekil göndermeye başlamışlardır.

Etats Generaux'lara vekil yollanması istenen topluluklar, vekillerini seçim sonucu tayin etmişlerdir. Ayrıca şehirler adına gönderilen vekillerin de seçim sonucu tespit edildiği görülmektedir.

Genel olarak bu tarihsel gelişmeyi ele aldığımızda şu sonuca varılabilir. 14. yüzyılın sonunda, diğer Avrupa monarşilerinde de benzer gelişmeler sonucu, temsili kurumlar yönetim mekanizmasının bir parçası haline gelmişti. Fakat bu gelişmenin demokratik anlamda olmadığı, bu kurumların hakların, ayrıcalıkların toprak sahiplerine ait olduğu feodal toplumlarda geliştiği unutulmamalıdır. Kralın, soylularını ve din adamlarını toplantıya çağırma nedeni, bu sınıfların güçlerinden kaynaklanmaktaydı. Daha sonraları kral şövalye ve burjuvaziye de bu toplantılara çağırarak dahil etmiştir. Söz konusu sınıfların toplantılara çağırılma nedeni vergi veren halk adına meclislerde söz sahibi oldukları içindir. En etkili üyeler, sadece kendilerini temsil ediyor, diğerleri ise toprak sahipleri ve vergi ödeyenler ile kral ve yöneticiler arasında aracılık görevi görüyorlardı. Bununla birlikte, modern dünyanın temsili kurumlarının, sözünü ettiğimiz bu kurumlardan geliştiğini de unutmamak gerekiyor. Temsilin ve temsili kurumların, yukarıda anlatılan tarihsel gelişiminden de anlaşılacağı gibi, temsil, aslında demokrasinin bir ürünü olarak ortaya çıkmamıştır, ya da Dahl'ın ifade ettiği gibi demokrasinin bir icadı değildi, ve fakat ortaçağ monarşik ve aristokratik devletlerinin bir kurumu olarak gelişmiştir (Örs, 2006: 6).

2.3. Kuramsal Çerçeve: Siyasal Temsil Teorileri

Her şeyden önce bilmemiz gereken, üzerinde mutabakata varılmış tek bir temsil teorisi olmadığıdır. Aksine birbirleriyle çatışan çok sayıda teori mevcuttur (Heywood, 2007, 325). Temsilin çok boyutlu bir kavram özelliğini taşıması hasebiyle temsilin ne olduğu, kimin, neyin, nasıl, ne kadar temsil edildiği sorularına, her biri temsilin bir veya birkaç boyutunu inceleyen farklı yaklaşım ve uygulamalardan yararlanarak cevap aramaya çalışmak yararlı bir yol olabilir. Bu yöntemle, temsili bir bütün olarak anlamak tamamen mümkün olmasa da, çok daha kolaylaşacaktır (Örs, 2006: 7).

Genellikle temsil teorilerinin zorunlu olarak demokratik oldukları farz edilir. Fakat bu böyle değildir. Temsil edilen grubun tüm halkı içine alması gibi bir zaruret yoktur. Hatta tüm halkın temsil edilmesi halinde bile, bu temsilin ille de karar alma faaliyetini içine alması zorunlu değildir. Mesela kralın tüm halkı temsil ettiği ortaçağ anlayışında, siyasal kararları alan kişi kraldı. Yani temsil kavramı ve uygulaması aslında, temsili demokrasi teorilerinden daha önceye gider (Holden, 2007: 59).

Nitekim temsil, niteliği itibariyle çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Temsilin, demokrasiler ortaya çıkana kadar tarih boyunca başka yöntemlerle gerçekleştiğini görmekteyiz. Teokratik, monarşik, aristokratik, oligarşik ve diktatörlük gibi yönetimlere ve anlayışlara dayanan siyasal sistemler, temsilin demokratik olmayan görünüm biçimleridir. Bunlar, demokrasilerin dayandığı ulus-halk egemenliğinin dışında, başka egemenlik anlayışlarından güçlerini alırlar. Bunların ortak özelliği otokratik olmalarıdır. Halk bakımından kaygıları halkın yönetimde temsilini sağlamak değil, halkın yönetime itaat etmesi ve mevcut yöneticiler ile siyasal sistemin meşruluğunu benimsemelerini/kabullenmelerini sağlamak içindir (Gülsoy, 2006: 71).

18. yüzyıla gelindiğinde temsil teorisinin temel ilkeleri saptanırken belli bir siyasal anlayış hâkimdir ve temelinde bireyci felsefe yatmaktadır. Oysa değişen sosyal koşullar, (örneğin bir sendikacılık akımı) kişilerin yerine grupların temsil

gereğini ortaya çıkarmıştır. Başka bir deyişle demokrasinin yalnız siyasal değil; sosyal ve ekonomik bir içerik kazanmaya başlamasıyla temsilin ötesinde temsil biçimleri belirmiştir (Çam, 2005: 402).

Demokratik teori içerisinde yer alan farklı temsil teorileri, birbirlerinden değişik olan şu fikirler üzerine yoğunlaşır: (a) temsilcinin seçmenlerinden özerklik derecesi; (b) seçmenlerin çıkarlarının temsili ile kanaatlerinin temsili arasında bir farklılık olup olmadığı; böyle bir farklılık varsa, bu ikisini birbiriyle nasıl mecz edeceği ve (c) seçmenlerin çıkar ve kanaatleri ile ulusal çıkarlar arasında çelişki olduğu takdirde, temsilcinin bunlardan hangisini gözeteyeceği... Bu meseleler ve bunların farklı temsil teorilerinde ele alınma şekilleri birbirleriyle bağlantılıdır (Holden, 2007: 61-62).

En nihayetinde her temsil teorisi, şu sorularla ilgili bir değer ve inançlar kümesi teşkil eder. Toplumun tüm olarak nasıl temsil edilmesi gerekir? Milleti meydana getiren çeşitli unsurların özel menfaatlerine karşılık milli menfaati kim veya ne temsil edecektir (Erten, 1996: 10)?

Temsil teorilerinin farklı oluşu, seçmenler ve onların temsilcileri arasındaki ilişkilere dair farklı açıklamalardan kaynaklanmaktadır. Fakat bunların hepsinde de ana düşünce şudur. Seçilmiş olmak, seçilen kişilerin hakiki temsilci gibi hareket etmelerine imkân tanır. Buradaki önemli argüman şöyledir: Meclisi oluşturan bireyler tarafından seçilmiş kurul üyeleri bu seçimden dolayı aktüel olarak (a) kurulu oluşturan bireylerin vekili gibi davranacak ve/veya (b) onlarla aynı karakteristiklere sahip olacaktır (Aslında (b)'nin gerçekleşme ihtimali (a)'dan daha zordur.) (Holden, 2007: 60).

Sonuç olarak üzerinden uzlaşılan yalnızca tek bir temsil teorisinin olmadığı görülmektedir. Buna mukabil dört temel temsil modeli ortaya konmuştur (Heywood, 2007: 325):

√ Mütevellilik / Vesayet

√ Delegasyon

√ Vekâlet

√ Benzeyiş

2.3.1. Mütevelli Modeli

Mütevelli (Liberal) temsil teorisinin iki temel ilkesi, ferdicilik ve parlamentoculuktur. Ferdicilik ilkesiyle, siyasal temsilin birimlerinin sosyal gruplar değil, fertler olması gerektiğini ifade eder. Mütevelli temsilin ikinci temel ilkesi olan parlamentoculuk da bir bakıma bu ferdietçi perspektiften doğmaktadır. Parlamento, toplum içerisindeki çeşitli ve farklı menfaatleri temsil eden bir organ değil, bağımsız milletvekillerinin akılcı oylarıyla (deliberations) yoluyla kamu iyiliğini arayacakları bir kuruluştur. Diğer bir deyimle milletvekili, kendi seçmenlerinin iradesini yansıtmak üzere meclise gönderilmiş bir delege olmayıp kendi bağımsız düşüncelerine ve kamu iyiliği anlayışına göre hareket etmesi gereken bir temsilcidir (Erten, 1996: 45-46). Locke'da bu konuda siyasal temsilin elinde bulundurmuş olduğu, mülkiyeti düzenlemek ve korumak için ölüm cezası dâhil diğer bütün hafif cezaları da içeren yasa yapma hakkı ve toplumun gücünü bu yasaların uygulanması ve devletin dışarıdan gelecek saldırılara karşı savunulması gibi hakları kamu yararı için kullanması gerektiği vurgular (Locke, 2004: 3).

Bu modelde seçilen temsilciler hukuken kendilerini seçenlerden bağımsızlaşırlar. Çünkü temsilciler kendilerini seçenlerin ve seçtikleri bölgenin değil, bütün milletin temsilcileridir. Sonra, temsilcilerin yasama tasarrufuna herhangi bir müdahale ve katılımda bulunulamaz (Gülsoy, 2006: 75).

Böylelikle Mütevelli bir başkasının sahip olduğu mülk veya onu ilgilendiren meselelerde kendisine resmi olarak sorumluluk yetkisi verilen kimsedir denilebilir. Öte taraftan Burke'e göre temsilin esası olgun / yerinde kararlar vererek ve aydınlanmış vicdan muhasebesi yaparak seçmenlere hizmet etmektir. Nitekim mütevellilik biçiminde ki temsilin ilk klasik ifadesi Edmund Burke'ün 1774 yılında Bristol seçmenlerine hitaben yaptığı konuşmadır (Heywood, 2007: 325):

Siz aslında bir üye seçiyorsunuz, ancak onu seçtiğinizde, o artık Bristol'ün değil, parlamentonun bir üyesidir... temsilciniz sadece çalışmalarını için değil, kendi yargıları için de size karşı sorumludur; bunu sizin fikrinize kurban ederse size hizmet etmek yerine ihanet etmiş olur.

Seçmenle ilişkili olarak temsilcisinin asli rolü, uzun zamanlardan beri tartışma konusu olmuştur. Bu konuya ilişkin olarak Edmund Burke'nin Bristol seçmenlerine yapmış olduğu bu konuşmada aslında parlamentonun farklı yerel çıkarların elçilerinin kongresi olmadığını.... Ancak bir çıkarın, yani bütünün çıkarının, bir ulusun görüşmeye dayalı meclisi olduğunu ileri sürmüştür (Bagdanor, 2003: 402-403).

Aslında, çıkar nedir ve bu çıkarlar kimindir? Ulusun mu, tek tek bireylerin mi, yoksa sınıfların ya da toplumsal sektörlerin mi? Sorularına aradığımız yanıtlarda farklı bir söylemle Burke, siyasal temsil, çıkarların temsilidir ve çıkarın objektif, kişiden bağımsız bir gerçekliği vardır. Parlamento üyeleri ulus için en iyi olanı anlayabilen ve onu gerçekleştirebilen bir seçkinler grubudur. Ve bu grubun faaliyetleri, gerçek temsildir. Burke'ün anlayışının tam karşıtı olan liberal temsil anlayışının "çıkarlara" bakışı, sınıfsal ya da sektörel olmaktan çok bireysel niteliktedir. J. Mill'e göre ise, toplum kendi çıkarlarına ters olan bir çıkara sahip olamayacağına göre, gerekli olan şey, temsilcilerin çıkarlarının toplumun çıkarları ile aynı olmasını sağlamaktır (Örs, 2006: 15-17).

Kısacası, Burke birleşik ve ülkenin genellikle izlemek istediği ve halk ruhunu taşıyan bir azınlığın önderliği altında yönetilen bir parlamenter hükümet düşünmüştü. Ona göre parlamento, tüm ülkenin menfaatleriyle ilgili olarak bu azınlık liderlerinin eleştirdiği ve partileri tarafından hesap vermeye çağrıldığı bir yerdir (Sabine 1969: 302).

Edmund Burke gibi bağımsızlık kuramcıları, temsil eden kişi temsil edilenin istediğini mi yoksa kendisinin en iyi bildiği şeyi mi yapmalıdır sorusu karşısında savundukları fikir, temsilcilerin ulusal yasamadaki rollerini ve kamu yararına karşı yükümlülüklerini vurgularlar. Söyledikleri şey, eğer bir temsilci, başkalarının verdiği kararların mekanik taşıyıcısıysa gerçekte, onun kimseyi temsil etmediğidir (Miller,

1995: 360). Bu noktada Hannah Pitkin de temsili duyarlı bir şekilde kamu yararına hareket eden bir sözleşme olarak tanımlar (Kuper, 2004: 75-76).

Mamafih, Burke'ün ortaya koyduğu bu temsil anlayışı açıkça demokratik olmayan bir nitelik taşımaktadır. Bu perspektifte müteveli temsil anlayışı ciddi anlamda eleştirilere maruz kaldığını görürüz (Heywood, 2007: 326).

Benzer bir görüş J.S.Mill tarafından liberal temsil teorisi biçiminde geliştirilmiştir. John Stuart Mill “özgürlük üstüne” adlı eserinde bir zaman geldi ki artık insanlar, kendilerini yönetenlerin mutlaka ayrı ve çıkarı kendininkilerine zıt bir güç olmasını, doğanın bir gereği saymaz oldular,. Onlara devletteki çeşitli makam sahiplerini, diledikleri zaman görevden alabilecekleri birer ücretli memur veya vekil haline getirmek daha uygun oldu. Bu durumda iktidarı sınırlama, çıkarları halkın çıkarlarına zıt olan yönetenlere karşı elverişli bir önlem sayıldı. Böylece yönetenler ile yönetilenler özdeşleştirilecek, halkın çıkar ve istekleri yönetenlerin çıkar ve istekleriyle örtüşecekti. Çünkü diyor. J.S.Mill: halkın bizzat kendi iradesine karşı korunmaya ihtiyacı yoktu, onun kendine zorbalık yapması düşünülemezdi (Bulaç, 1995: 40-41).

Mill, belli bir eğitime ve diplomaya sahip olanlara dört veya beş oy, kalifiye ve yönetim kadrosunda olan işçilere iki veya üç oy sıradan işçilere tek oy kullanma hakkının verildiği çoğu / çoklu oy kullanma sistemini ortaya koydu. Mill ayrıca rasyonel düşünen seçmenlerin sadece oy veren insanların görüşlerini yansıtan siyasetçilerden ziyade bilinçli bir biçimde kendileri adına hareket eden siyasetçileri destekleyeceklerini iddia etti. (Heywood, 2007: 325-326).

Nitekim J.S. Mill *Consideration on Representative Government* (1861) adlı yapıtında müteveli temsil’de profesyonel siyasetçilerin seçmenlerden daha eğitilmiş ve deneyimli olması gerektiğini ileri sürer; temsilciler erdemlerinin yararlarını seçmenlere borçlu olmalarına karşın seçim bölgelerinin yargılarına bağımlı olmak durumunda değildir. Bu bütün vatandaşların kendileri için neyin iyi neyin kötü olduğu ayırımına gidemediği, bilginin ve aklın toplum içinde eşit olarak dağıtılmadığı yönündeki inanca dayanır (Bagdanor, 2003: 403-404).

John Stuart Mill'in *Temsili Hükümet Üstüne Düşünceler*'inde işlediği ana fikir ise, gerçek demokrasinin, yalnızca çoğunluğun değil, herkesin temsilini gerektirdiğidir. Mill'in gösterdiği çözüm sağlam olmamakla birlikte, parmak bastığı sorun (demokraside azınlık hakları), kuşkusuz çok önemlidir. Zaten Mill'e göre, demokrasinin başka rejimlerden üstünlüğü, herkesin zekâ ve yeteneklerini seferber etmesidir. Çünkü bu gibi rejimlerde, kamu etkinliklerine katılmayan öteki yurttaşlar, zekâ ve enerjilerini maddi ve bencil zevk ve çıkarlar ardında harcayacaklar, içlerindeki yetileri alabildiğine geliştirme olanağı bulamayacaklardır (Tunçay, 2008: 79).

Dolayısıyla, Çoğunluğun çıkarlarının savunucusu olan John Stuart Mill Fransız devriminde halkın egemenliğini değil, halk adına konuşan yöneticilerin egemenliğini görüyordu (Touraine, 1997: 133).

Mill'e göre, çoğunluğun kararlar alarak yönetme hakkı vardır, ancak bu temsil ile aynı şey değildir. Çoğunluk adına karar alırken, çoğunluğu yönetiyor olursunuz, ama onu temsil ediyor olamazsınız, çünkü çoğunluk bir eylem aracı olabilir, ancak bir temsil aracı olamaz. Bu görüşe yöneltilen eleştiriler, özellikle iki noktada toplanmaktadır. Bunlardan birisi, yasamanın işlevi parlamentoda bilgi verme noktasından öteye gitmediği için parlamento sınırlı işlevler ile donatıldığında toplum adına kararlar alamıyorsa temsil etmenin bir anlamı kalmıyor bu meşrulaştırma aracı olmaktan öteye gitmiyor demektir. İkinci eleştiri ise, parlamentonun toplumu nasıl bu kadar kesin bir biçimde yansıtabileceği sorunu ile ilişkilidir. Toplumdaki farklı çıkarların, hangi seçim sistemi uygulanırsa uygulansın, matematiksel olarak kesin ve hassas bir biçimde yansıtılması pek mümkün görünmemektedir. (Örs, 2006: 10-11).

İlk olarak eğer halk cahil ve kandırılmaya müsait olduğu için siyasetçilerin kendi başlarına hareket etmeleri gerekiyorsa, o zaman hiç şüphe yok ki halkın temsilcilerini seçmelerine izin vermek başından yanlıştır. İkincisi, temsil ve eğitim arasındaki ilişki de tartışmalıdır. Eğitim karmaşık siyasi ve ekonomik sorunların anlaşılmasında önemli bir değer olabilir, ancak başkalarının çıkarları doğrultusunda doğru ahlaki yargılamalar yapmak için siyasetçilere yardımcı olduğu hususu kesinlikten uzaktır. Mesela Burke'ün ve Mill'in eğitimin altruizme (aydınlanmış öz

çıkar veya insanlık yararının tanınması temelinde başkalarının refahı için duyulan kaygı) yol açtığı ve insanlara kapsamlı bir toplumsal sorumluluk verdiği yönündeki inancını destekleyen çok az kanıt mevcuttur. Son olarak, geleneksel olarak Thomas Paine gibi radikal demokratlar tarafından ortaya konduğu üzere eğer siyasetçilerin kendi yargılarını uygulamalarına izin verilirse bu serbestliği kendi bencil çıkarları yönünde kullanacakları korkusu mevcuttur. Bu şekilde, temsil demokrasisinin sadece bir ikamesi olabilecektir. Paine, risalesi Common Sense’de “seçilmişler asla seçmenlerden bağımsız olarak kendi çıkarları için çalışmamalıdır” düşüncesi üzerinde ısrar ederek vekâlet temsili idealine yaklaştı.

2.3.2. Delege Modeli

Modern bir siyasi sistemde baskı gruplarının sözcüleri tarafından en göze çarpan şekli delege temsil modelidir. Genellikle bu modelde temsilci temsil edilene bağlı olmalı mıdır sorusu üzerine yapılan tartışmalar neticesinde neredeyse tamamen bağımlı olduğu bir temsil ilişkisini ön gören bir cevap verilmiştir (Birch, 2007: 135).

Böylelikle delege seçmenlerin talimatlarıyla hareket eden mümkün olduğunca onların görüşlerini izleyen bir temsil modelidir denilebilir. Delege teorisinde halkın temsilcilerin şahısları ve tasarrufları üzerinde etki ve müdahalede bulunma hakkı vardır. Bu bakımdan, temsilciler halk tarafından azledilebilir ve her türlü yarı doğrudan demokrasi vasıtaları kullanılabilir. (Bagdanor, 2003: 403, Gülsoy, 2006: 75).

Farz edelim ki, temsil yetkisi, bir program onaylanması olarak yorumlanacak olursa, bu durumda temsilcilik sıfatının kazanılması, uygulanacak programa bağlı olacağından, temsilci, bu programın gerektirdiği davranış kalıplarının dışına çıkamaz. Temsilci, temsil yetkisini kazanmakla birlikte, kendisine dışına çıkamayacağı bir emir verilmiş demektir. Onaylanan program, temsil yetkisini verenin uygulamasını istediği bir direktif niteliğini taşır. Bu durumda temsilciliğin devamı direktife uyulmasına bağlıdır. Ancak temsilci direktiften ayrıldığı gün temsilcilik sıfatını kaybeder. Programın onaylanması ile birlikte temsilciye sınırları

çizilmiş belli bir husus için vekâlet verilmiştir. Temsilci yetkisini belirlenen gayelerin gerçekleştirilmesi için kullanır. Bu anlayışta temsilci, önceden seçmenler tarafından öngörülen bir programın uygulayıcısı olması için yetkilendirilmiştir. Söz konusu temsilcinin mevcut konumu aracı olmayı içerir. Bu biçim temsil, delegasyon olarak da tanımlanır. Burada temsilci delege sıfatı kazanır (Erten, 1996: 12).

Terim daha dar anlamıyla başkalarının temsilci olarak, kesinlikle belirlenmiş bir ya da bir dizi eylemde bulunma yönünde yetkilendirilmiş kişileri belirlemek için de kullanılabilir. Bu anlamıyla kendisine takdir yetkisi içeren daha geniş bir temsil otoritesi verilen ve yeddiemin (trustee) diye adlandırılan kişiden ayrılır. Bu kısıtlı anlamıyla delege, bir görev yetkisi (mandate) aracılığıyla temsil ettiği grupla sıkı sıkıya özdeşleşmiş bir konumdadır (Bagdanor, 1999: 184-185).

En açık tanımıyla delege, verilen açık öneri ve talimatları temel alarak başkaları adına hareket etmesi için seçilen kimsedir. Diğer bir deyişle, kendi yargılarını veya tercihlerini uygulama yetkisine sahip olmayan, kendisinden diğer insanların görüşlerini ifade eden bir aracı olarak davranması beklenen kimsedir. Kurallara göre hiçbiri kendi başına karar verme yetkisine sahip olmayan satış temsilcileri ve büyük elçiler bu gruba dâhildir. Benzer şekilde nasıl oy kullanılacağı ve ne söyleyeceği yolunda talimatlar alarak bir konferansa katılan bir sendika görevlisi, orada Burke'ün tanımladığı biçimde temsilci gibi değil, bir vekil olarak hareket eder. Delegasyon biçiminde ki bu temsil modelini savunanlar genellikle siyasetçilerin mümkün olduğunca temsil edilenlerin görüşlerine sıkı sıkıya bağlı olmasını sağlayan mekanizmaları destekler (Heywood, 2007: 326-327).

Bu modelde seçmenleri ile ilişkilerinde temsilcilerin bağımlılığını savunan yazarların bir kısmı, ne olursa olsun, temsilcinin seçmenlerin direktifleri doğrultusunda hareket etmesi gerektiğini, ancak bu yol ile gerçek temsilin gerçekleşebileceğini savunmaktadır. Yani –vox populi, vox dei- halkın sesini en son otorite ve bilgeliğin sesi olarak kabul eder. Mütevelli modelinde ise temsilci-temsil edilen ilişkisini, temsilcilerin bağımsızlığı prensibi üzerine kuran teorisyenler ise, bir temsilcinin seçilip göreve geldiği andan itibaren, eylemlerinde tamamen serbest

olması gerektiği fikrini savunmaktadırlar. Çünkü onlara göre en iyi temsilci, bu işi yapabilecek en iyi uzmandır (Popper, 2005: 160, Örs, 2006: 15-13).

Delege modelinde bir kimse bir diğerine kendi adına hareket etme yetkisi verebilir. Ancak onun yapacağı işlemlerin sonuçlarını vekâlet veren önceden yüklenir. Bu anlayışla milletvekillerinin tayini, seçilenlere seçmenler tarafından verilmiş bir görev gibi kabul ediliyordu. Bundan dolayı da temsil eden (milletvekili) temsil edilenin isteklerine uymak zorunda idi. Bu isteklere uymadığı takdirde seçmenleri kendisini azledebilirdi. Avrupa’da başlangıçta uygulanan bu biçim yetki vermeye “emredici ya da bağlayıcı vekâlet” deniliyordu. Daha sonra seçilen temsilciye verilmiş şahsi vekâlet anlayışının emredici vekâlet yerini sınırsız ve toplu temsil etme almıştır (Gültekin, 2006: 10, Çam, 2005: 400).

Emredici vekâletin/delege modelinde teorik ve pratik olarak halk egemenliği anlayışının bir sonucudur. Bu vekâlet tipinde, seçim temsilci ile onun seçildiği seçim çevresi seçmenleri arasında bir akittir. Buradaki temsil ilişkisi, vekil ile onun seçildiği seçim çevresindeki seçmenler arasındadır. Emredici vekâlette temsil hem emredici hem de bağlayıcı niteliktedir. Emredicidir, çünkü seçmenler seçtikleri kimselere bir takım talimatlar verir. Temsilcilerine parlamentoda nasıl hareket edeceklerini ve belirli bir konu hakkında ne şekilde oy kullanacaklarını bildirirler. Bağlayıcıdır, çünkü seçmenler, seçtiklerini beğenmedikleri, onların kendilerinin emir ve talimatlarına uymadıklarını gördükleri takdirde, yasama dönemi bitmeden önce de temsilciyi azledebilirler. Bu nedenle emredici vekalet aynı zamanda “bağlayıcı vekalet” olarak da adlandırılmaktadır (Gülsoy, 2006: 78).

Paine gibi radikal demokratlar bu modelde mekanizmalar yani düzenli seçimler, kısa süreli iktidarlar, halka siyasetçiler üzerinde daha fazla denetim vermenin bir aracı olarak inisiyatif (halkın yasama konusunda önerilerde bulunmasını sağlayan bir tür referandum.) kullanmayı ve geri çağırma (seçmenlerin, başarısız kamu görevlilerini hesap vermeleri için çağırıp bunun sonucunda da görevden aldığı süreç.) hakkını savunmuşlardır (Heywood, 2007: 327).

Öte taraftan mütevelli modelde halkın temsil edilmesinin anlamı, temsilcilerini görevlendirmede değil, onların aldıkları kararları peşinen kabul etmekte

yatar. Delege modelinde ise egemenlik sahibi ulus sadece kullanma yetkisini devretmektedir. Bu biçimde de temsilcinin yaptığı işlem doğrudan ulus tarafından yapılmış sayılmaktadır. O halde bu temsilcilik niteliği ulusun iradesini ifade edebilecek temsilciyi bağlayıcı kararlar almak yetkisinden ibarettir. (Çam, 2005: 401).

Temsilcinin sorumluluk özelliğinin ön plana çıktığı bu görüşe göre temsil yetkisini aldığı seçmenlerin görüş ve düşünceleri dışında hareket edemez. Temsil edilenlere karşı sorumluluk ise temsilcinin görevine temsil edilenler tarafından son verilebilmesiyle belli olur (Erten, 1996: 16).

Şunu belirtmek gerekir ki, seçmenle ilişkili olarak temsilcilerin rolü farklı gelenek ve kültürlere göre değişiklik gösterir. Bu perspektiften bakılacak olursa, tutucu ve liberal partiler halen bireysel temsilcilerin bağımsızlığını vurgulama ve partinin parlamenter üyelerine daha çok ağırlık verme eğilimdeyken Sosyalist partiler gibi radikal kökleri olan sol kanat partileri, sıkı parti disiplini ve ayrıntılı manifestoları yeğleme eğilimi gösterir. Böylelikle radikallerin delege temsil modelini benimsedikleri söylenebilir. Bu model ayrıca birleşik devletler ve daha az aristokratik ve daha çok çeşitli siyasal kültürlere sahip olan Britanya dominyonlarından da kök salmıştır (başbakanlık sisteminden dolayı, birleşik devletler bir istisnadır. Delege temsil modelinin eşitlikçi art zemin ve gücüne karşın, erk ayrılığı, siyasal partilerin genel olarak belirli siyasalara bağlanmış olan, gevşek koalisyonlar olarak kalmasını olanak kılmıştır. Ayrıntılı seçim bağlanışlıkları halen yaygındır, ancak bu bağlanışlıklar ulus çapındaki bir parti programına değil de bireysel bölgelerin seçmelerine yapılmaktadır) (Bagdanor, 2003: 403-405)

Ancak Hayek bu konuya eleştirel biçimde yaklaşmıştır ve faşizmle sosyalizmin, kolektiviteyi yüceltmek bakımından aynı özün varyasyonları olduklarını ileri sürmüştür ki, bunda pek haksız sayılmazdı. Gerçi bu ikisinde de halk vardı, ama o sadece dünde kalan veya geleceğe atıfta bulunan bir mitti, yoksa aktüel insanların oluşturduğu gerçek halk değil. Faşizmde ve otoriter sosyalizmde gerçekten de halk yoktur; var olan sadece halk adına hareket ettikleri iddiasında bulunan bir takım kerameti kendilerinden menkul misyoner taslaklardır. Bunların halkı temsil ehliyetleri de aynı kerametın bir eseridir. Bu keramet, dayanağını her zaman halkın

sözümüne hakiki veya gerçek iradesine ilişkin illüzyonlarda bulur. Bu irade ise, halkın gönüllü katılımında değil de mobilizasyonun da (seferber edilmesinde) kendini gösterir (Erdoğan, 1993: 225-226).

Halk egemenliği idealini gerçekleştirme noktasında temsili hükümet durumuna yakınlaşan delege modeli halkın katılımını mümkün kılan çok büyük fırsatlar sağlarken öte taraftan politikacıların kendi çıkarlarına hizmet etme yönündeki eğilimlerini denetler. Ancak bu modelin sakıncaları da çok açıktır (Heywood, 2007: 329).

İlk olarak, temsilcilerinin seçmelerinin çıkarlarına bağlı olmasını sağlayarak bölgeselliği besler ve çatışma yaratır. Yasama üyelerinin bir ulusun temsilcileri olmaktan ziyade seçmenlerinin talimatlarını yerine getiren büyük elçiler olarak hareket etmesi Burke'ün tam olarak meydana gelmesinden korktuğu şeydir. Burke'ün ortaya koyduğu gibi; parlamento, tek bir çıkara sahip bir ulusun belli bir amaç doğrultusunda oluşturulmuş meclisidir. İkinci dezavantajı, profesyonel politikacılara kendi yargılarını uygulamaları yönünde güven duyulmadığı için delegasyonun liderliğin ve devlet adamlığının faaliyet alanını sınırlamasıdır. Politikacılar, seçmenlerinin görüşlerini yansıtmaya hatta onların olumsuz isteklerini tatmin etmeye zorlanır; dolayısıyla yeni bir vizyon veya ilham sağlayarak insanları harekete geçiremez.

2.3.3. Vekâlet Modeli

Temsil işlevini yerine getirdiği farz edilen dört temel fikirden biri olan vekalet modelinin ardında şu fikirler yatmaktadır: Birincisi sadece seçmenlerin menfaatleri ve kanaatleri doğrultusunda hareket edeceğini söyleyen kişiler seçilebilir; ikincisi seçim, temsilci olarak seçilenlerin kendilerini seçenlerin tipik karakteristiklerini edinmelerini sağlayacaktır. Üçüncü yaklaşım, seçmenlerin seçimden sonra temsilcilerin münasip bir tarzda davranacaklarından emin olduklarıdır. (Bunun ardında yatan düşünce, yapmaları için seçildikleri şeyleri yerine getirmeyen meclis üyelerinin, meclisi oluşturan şahıslar tarafından tekrar

seçilmeyeceğidir.) Dördüncü yaklaşım, seçimle gelen görevin güven telkin etmediğine dairdir. Burada temsilcilerin, doğal kamu görevlileri sıfatıyla daha sonra kendilerini aleyhte etkileyecek olan yasama faaliyetini desteklemeye yanaşmayacakları düşünülmektedir. İşte bu argümana tekabül eden temsil türü “vekâlet temsili” dir; “benzeme temsili” ise ona dolaylı olarak tekabül eder. (Holden, 2007: 60-61).

Daha açık bir ifadeyle, vekâlet kendisine itaat edilmesini talep eden üst düzey bir organdan gelen talimat veya emirdir. Halkın vekâlet fikri, seçimi kazanan bir parti adına partinin ortaya koyduğu vaatlerin bunları hükümet programları halinde dönüştürme yetkisi vererek onayladığı iddiası neticesinde ortaya çıkar. Dolayısıyla, vekâlet doktrini, sorumlu parti hükümetini garanti eder; öyle ki, iktidardaki parti sadece aldığı emirname / vekâlet çerçevesinde hareket edebilir. Bu siyasa vekâletidir (Heywood, 2007: 330).

Yani temsilci doğrudan temsil edilenin sesi, vekili olmak yerine, seçmen, bir parti programına ya da denetimine bağlandıkça adaylarda seçilmek için buna dâhil olarak patiye bağlanıyorlar. Dolayısıyla temsilciler büyük kitle partilerinin temsilcisi konumuna gelirler (Sartori, 2006: 88-89). Neticede temsilcilerin iradesi, parti programı ve görüşleriyle sınırlandırılmış olduğundan parlamentoda milletin ve seçmenlerin değil, sadece partilerin temsil edildiği ileri sürülebilir (Sarıbay, 2001: 99).

Bu noktada partiler halkın hizmetkârı mıdır veya başka bir deyişle partiler temsil ettikleri şeyler vatandaşların sahip oldukları düşünceleri mi temsil etmektedir sorusuna cevap aramak bu temsil modelini betimlemede önümüze ışık tutacaktır (Powell, 1990: 102).

Her şeyden önce şunu belirtmek gerekir, her temsilci belirli bir bölgeyi ve toplumsal kesiti temsil etmek amacıyla seçilse de, yerel ve sınıfsal çıkarlardan önce ulusal çıkarları gözetmek zorundadır. Elbette, burada, çoğu kez göz ardı edilen bir görüşe göre, aslında birçok siyasal sistemde, seçmenler siyasal partilerin gösterdiği temsilci adayları arasında seçim yapmaktadır. Bu nedenle, günümüz modern devletlerinde, temsilci ne tam olarak kendi seçmenlerinin çıkarları ile ne de ulusal

çıkarlar ile bağlıdır, bunun yerine, üyesi olduğu ve kendisini aday gösteren siyasal partinin çıkarları ile bağlıdır (Örs, 2006: 13-15).

Öyleyse parti vekaleti de denilebilecek bu model, özellikle günümüzde siyasal partilerin ulaştıkları belirleyici rolün bir sonucudur. Nitekim Siyasal partilerin belirli bir program çerçevesinde seçimlere katıldığını, seçmenlerin de çoğunlukla parti programına ya da belli bir ideolojiye bakmak suretiyle oy kullanmaktadır. Dolayısıyla, temsilin aracıları ferdiyetçi özelliği taşıyan siyasetçi değil partiler olmaktadır. Ancak parti vekaleti doktrini, Ulusal politikaların belirlenmesinde, uluslararası kriz durumlarında yetersiz kalacağı ve ancak çoğunlukçu seçim sistemlerinde uygulanabileceği noktalarında eleştirilmiştir (Erdoğan, 2001: 237).

Mütevelli modelde ve delege modelinde (buyurucu ya da emredici vekalet) temsilciler esasında bağımsız aktör rolü gören feodal toplum yapısının ürünü iken, yeni temsil anlayışında burjuvazinin eseri olan vekalet modelinde ise adaylar artık bir partinin neferleri olarak görülüyor ve partinin halkın gözündeki imajı veya ortaya koyduğu siyasalar neticesinde destekleniyorlar. Bu doğrultuda da yeni temsil teorileri ortaya çıkmıştır. (Yavaşgel, 10, Heywood, 2007: 329).

Burkegil'e göre vekâlet temsil modeli, kitlesel siyasal partilerin güçlenmesini önceler. Nitekim 20. Yüzyıl temsili hükümetinde hemen hemen tüm temsilciler bir siyasal partiye üyedirler ve seçilmelerini bu üyeliğe borçludurlar. Temsilciler, parti üyeleri olarak, partilerinin ilkelerini ve platformunu desteklenmeye bağlanmışlardır ve tamamen bağımsız bireyler değildirler. Artık tüm partiler bir dereceye kadar seçmen yetkilendirmesi öğretisini benimsemektedir. Buna göre her parti seçmenlere siyasal program sunar. Parti iktidara gelirse bunları uygulamaya adanmıştır. Bu uygulama seçmenlere alternatif hükümetler yanı sıra alternatif hükümet siyasaları arasında tercih olanağı sunar; bu modern temsili hükümetin benimsenen bir bölümüdür (Bogdanor, 2003: 404).

Beer'e göre ise kolektivist temsil teorisinin iki ana ilkesi parti hükümeti ve fonksiyonel temsildir. Fonksiyonel temsil, temsil birimlerinin fertler değil, sosyal gruplar olması gerektiğini ifade eder ve böylece liberallerle radikallerin ferdiyetçilik ilkesinden ayrılır. Kollektivist teoriye göre, toplum her biri toplumun tümü için

önemli bir fonksiyon ifa eden çeşitli sosyal gruplardan veya tabakalardan meydana gelir. Bu gruplar, fertlerin ortak fikir ve kanaatlerine dayanan iradi kuruluşlardan ibaret olmayıp, grup üyeleri arasındaki fonksiyon ve menfaat özdeşliği gibi objektif şartlardan doğan varlıklardır. Seçmen kitlesi, vekâleti, fert olarak milletvekillerine değil belli bir siyasal programı tecessüm ettiren bir partiye verir. Kollektivist teoride, milletvekili kendi kişisel görüşlerine göre hareket eden bağımsız bir temsilci değil, çoğunluk partisinin programının uygulanmasında sadece bir araç rolü oynayan bir delege daha doğrusu bir parti delegesidir (Erten, 1996: 47-48).

Öte taraftan temsil teorilerini şöyle bir irdelediğimizde en etkili olan doktrinin vekâlet modeli olduğu görülür. Bu model, bir partinin bir seçimi kazanarak halkın vekâletini aldığı düşüncesine dayanır bu partiye seçim kampanyası boyunca açıkladığı bütün siyasaları ve programları gerçekleştirme yetkisi verir. Temsilin aracı politikacılardan ziyade bir parti olduğu için vekâlet modeli, parti birliği ve parti disiplini yönünden açık bir meşruiyet kazandırır. Aslında politikacılar seçmenlerine kendilerini düşünerek veya onların görüşlerini nakletmenin bir aracı olarak hareket ederek değil, partiye ve parti siyasalarına bağlı kalarak hizmet ederler (Heywood, 2007: 329).

Nitekim bir temsilci seçmenlerinin istediğini mi yoksa kendisinin en iyi olduğunu düşündüğü şeyi mi yapmalıdır? Sorusuna vekâlet kuramcılarının verdiği yanıt yukarıdaki parafattan da anlaşılacağı üzere parti programı ekseninde hareket eden bir temsilci figürü görürüz. Öte taraftan bu kuramcılar temsilcinin seçmenlerine karşı yükümlülüklerini de vurgularlar ve savundukları şey, eğer temsilcinin eylemleri yani parti programları genel anlamıyla temsil edilenlerin ihtiyaçları ya da istekleriyle ilgisizse, temsil edilenlerin gerçekte temsil edilmedikleridir (Miller, 1995: 360).

Siyasal partilerin “temsil” ilkesinin gereklerine uygun davranıp davranmadıklarına ilişkin tartışmaya konu olarak iki önemli nokta dikkat çeker. İlk olarak, siyasal partilerin parti içi örgütlenmelerindeki görev dağılımlarında ve bu görevler için yarışma ortamlarında temsil kavramının anlamına uygun davranılması gerekir. İkinci bir boyut olarak da siyasal partilerin seçimlerde halkın temsilcisi olarak seçilmek üzere kendi listelerinden aday olmak isteyen kişiler arasından

parlamentar adaylarını tespit ederken uyguladıkları yöntemler ve tekniklerin yerinde olması gerekir (Tekin ve Çiftçi, 2006: 75).

En nihayetinde bu doktrinin dört farklı eleştiriye maruz kaldığını görürüz (Heywood, 2007: 329-330). İlk olarak, seçmenlerin siyasalar ve meseleler temelinde oy kullandıklarını ileri süren oy verme davranışını çok tartışmalı bir modeli üzerine dayanır. Seçmenler, bu modelin iddia ettiği gibi rasyonel ve iyi bilgilendirilmiş insanlar değildir her zaman. Liderlerin kişilikleri, partilerin sahip olduğu imaj, alışılmış sadakatler ve toplumsal şartlanma gibi çok çeşitli rasyonel unsurlardan etkilenebilirler. İkinci olarak, seçmenler siyasalardan etkilense bile, manifestoda (bir partinin iktidara geldiğinde gerçekleştireceğini vaat ettiği siyasaları veya programı özetleyen (kabataslak) belge) ileri sürülen belirli vaatlerle muhtemelen cezbedilecekler ama bölümlerle daha az ilgilenecekler ya da beklide onlara karşı çıkacaklardır. Dolayısıyla, bir partiye verilen bir oy, partinin ortaya koyduğu manifestonun tamamına, aslında her bir seçim vaadine verilen onay olarak alınmamalıdır. Üçüncü olarak, bu doktrin adeta bir deli gömleği niteliğindedir. Hükümet siyasalarını, partinin seçim boyunca açıkladığı görüşler ve siyasalarla sınırlar ve değişen şartlar doğrultusunda siyasaların dönüştürülmesi için olanak tanımaz. Mesela uluslararası veya ekonomik bir kriz halinde vekâlet yönergeleri nasıl bir rehberlik önerir? Son olarak, vekâlet doktrini sadece çoğulcu seçim sistemlerinde uygulanabilir ve seçimden galip çıkan parti, oyların %50'sini almayı başaramazsa, bu modelin kullanımını anlamsız bir hale gelir.

Nihai sonuç olarak, vekâlet modeli demokrasinin yapısal bir sorunudur. Bundan dolayı Joseph A. Schumpeter gibi yazarlar, haklı olarak demokrasilere halk hâkimiyeti veya halkın kendi kendini yönettiği rejimler denemeyeceğini, belki en doğrusu “halkın tasvip ettiği rejimler” denebileceği söylemektedirler (Bulaç, 1995: 40).

2.3.4. Benzerlik Modeli

Bu modelde temsilcilerin temsil iddiasında oldukları grupların simgelerini daha az kullandıkları gibi onlara benzerlikleri daha azdır (Heywood, 2007: 330). Benzerlik modeli fiziksel bir benzerlik gösterir. Burada temsili sanat ve soyut sanat ayırt edilebilir. İstatistiksel yöntemlerle seçilen nüfusun temel özelliklerini çok iyi örneklendirecek bu temsil örneklem teriminde nüfusun örnek bir yansıması olacaktır. Sembolik temsilde ise modelinin ana kullanımı bir nesne ya da amblem olarak tanımlanmaktadır. Örneğin adaletin terazisi hukukun temel karakterini temsil etmesi gibi (Birch, 2007: 136- 137). Yani bu temsil modeli ile simgesel temsil birbirinden farklı durumları izah etmektedir.

Daha açık bir tabirle sembolik temsil, siyasal temsilin çeşitli semboller vasıtasıyla gerçekleştiğini öne süren bir yaklaşımdır. Ulusu, ulusal çıkarları temsil eden şey bir amblem, bir bayrak olabileceği gibi, bir kral ya da devlet başkanı da olabilir. Bazı durumlarda sembol, bir şeyi hem sembolize eder yani duyguları, fikirleri çağrıştırmayı, temsil ettikleri şeyin bazı özelliklerini, hem de temsil eder. Örneğin, ABD bayrağındaki 50 yıldız, ülkedeki 50 eyaleti temsil etmektedir ya da Türk bayrağı Türkiye'yi temsil eder, Kraliçe Elizabeth'in İngiliz ulusunun sembolü oluşu veyahut cumhurbaşkanının devletin bütünlüğünü sembolize etmesi gibi... (Örs, 2006: 11-12, Tekin ve Çiftçi, 2006: 72, Erdoğan, 2001: 239).

Öte taraftan benzerlik modelinde, toplumun belli kesimini değil de tamamını diğer bir deyişle farklı cinsiyetten /ırklardan /yaşlardan vb. grupları kendi çatıları altında toplama gayreti içerisindedir. “Bu standarda göre, temsili hükümet, toplumun(sosyal sınıf, cinsiyet, din, etnisite, yaş bakımından) bütün gruplardan ve kesimlerden gelen üyelere sahip ve genel anlamda toplum içinde mevcut olan grupların büyüklüğüyle orantılı sayıda olacak şekilde geniş anlamda toplumun bir örneğini (mikrokozmunu) oluşturacaktır. Tipik temsil fikri veya genelde adlandırıldığı üzere mikrokozmetik temsil; temsil olarak sosyalist ve radikal düşünürler tarafından kabul görmüştür. Bunlar, önemli kurumlar içinde işçi sınıfı, kadınlar ve azınlıklar gibi grupların yüksek mevkilerde temsil edilmemesinin bu

grupların çıkarlarının marjinalleşmesini veya göz ardı edilmesini sağladığını ileri sürerler” (Heywood, 2007: 330-331).

Yani mikrokozmetik temsilde/benzerlik modelinde, temsil edenlerin toplumun/temsilcilerin bir mikrokozmosu olmasını istemek belirleyici bir rol oynar. Bu görüşe göre, temsili bir hükümet hem toplumdaki bütün grup ve kesimlerden olmalıdır hem de sayı bakımından toplumdaki grupların büyüklüğüyle orantılı bir düzeyde olması gerekir. Benzerlik diğer adıyla mikrokozmetik temsil de, temsili dışlayıcı ve dar anlamda tanımladığı için farklı açılardan eleştirilmektedir. Örneğin işçileri ancak bir işçi, kadınları ise ancak kadınlar, temsil edebilir (Erdoğan, 2001: 238).

Bu modeli farklı bir söylemle ele alırsak her şeyden önce siyasal temsilcilerin işlevleri, temsilin farklı anlamları ve boyutlarına göre değişiklik gösterir. Bir anlamda temsilciler, seçmenler ve bunların çıkarları adına hareket etmek üzere seçilen bir aracı olarak görülebilir. Başka bir anlamda, temsilin tipik ya da mikrokozmetik anlamıyla, bir temsilcinin temsil edilenlerin özelliklerini paylaşması beklenebilir. Nitekim sözgelimi bir çiftçilik ya da madencilik bölgesinden gelen bir temsilcinin bölgenin seçmenlerinin temsilcisi olabilmesi için çiftçi ya da madenci olması gerektiği söylenebilir. Meclisler toplumsal sınıf, cinsiyet, yaş ya da etnik kimlik gibi açılardan doğru bir kesit sağlamıyorlarsa bir bütün olarak toplumu temsil etmezler. Tipik temsilciler topluluğu yansıttıkları ve uygun biçimde simgeledikleri için değerli görülebilir. Ayrıca bazen yanlış olarak çıkarların etkin aracı temsili için gerekli ve yeterli görülürler. Ama bir aracı olarak etkin bir temsilcinin, temsil edilenlerin özelliklerini paylaşması gerekmez. Temsilcilerin özellikle seçmenlere karşı yeteri derecede hesap vermedikleri durumlarda kendi çıkarlarını yeğleme eğilimde olacakları doğrudur (Bogdanor, 2003: 402).

Benzerlik modeli, belli bir gruptan gelen ve o grubun tecrübelerini paylaşan insanların sadece bütünüyle o partinin çıkarlarıyla özdeşleşebileceğini ileri sürer. Kedinin başkasının yerine koyma ve diğer insanların yaşadıklarını doğrudan ve kişisel olarak tecrübe etme arasındaki fark budur. Yeni adam veya feminizm taraftarı erkek mesela kadınların kaygılarını paylaşır ve cinsiyet eşitliği ilkesini destekler, ancak

asla kadınlar kadar kadınların sorunlarını ciddiye almayacaktır; zira bunlar onların sorunları değildir (Heywood, 2007: 331).

Genel düzeyde, nispi temsil olarak karşımıza çıkan bu anlayışa göre, toplumun ırk, din, dil, yaş hatta cinsiyet gruplarının yanında siyasi tercihlerinin de tam olarak parlamentoda temsili öngörülmektedir. Bu anlayışta temsilciler, temsil ettikleri grubun özelliğini taşımalıdır. Burada temsilciler açısından bir mensubiyet ilişkisi vardır. Bu anlayışta esas olan nokta parlamentonun, toplumun içindeki farklılıkları nispi olarak yansımasıdır (Erten, 1996: 16-17).

Diğer taraftan bu modelin yani temsilcilerin temsil edilene benzemesi gerektiği düşüncesi hiç şüphe yok ki çok sayıda eleştiriye maruz kalacak zorlukları da beraberinde getirir (Heywood, 2007: 331-332):

Bu zorluklardan biri, bu modelin kadınları temsil edebileceğine, siyahi bir kişinin sadece diğer siyahileri temsil edebileceğine inanarak çok açık olmayan dar bir anlamda temsil kavramını tanımlamasıdır. Eğer bütün temsilciler geldikleri grupların çıkarlarını gerçekleştirirlerse, bunun sonucu hiç kimsenin ortak yararı gözetmediği veya geniş kapsamlı kamu çıkarlarını gerçekleştirmediği toplumsal bölünme ve çatışma olacaktır. Bunun yanında, toplumun bir temsili olan hükümet, toplumun güçlü yönlerini olduğu kadar zayıf taraflarını da yansıtacaktır. Mesela, nüfusun çoğunluğu meseleler karşısında ilgisiz olan, yanlış bilgilendirilmiş ve yetersiz eğitilmiş kişilerden oluşan bir topluma benzeyen bir hükümetin sağladığı avantajlar nelerdir? Son olarak mikro kozmik ideale yalnızca seçim tercihi ve bireysel özgürlüğe güçlü baskılar uygulanması sayesinde ulaşılabilir. Temsil adına, siyasi partiler kadınlar ve azınlıklar için kotalar oluşturmaya zorlanabilir, seçmenler belli bir grup ve çevreden gelen adaylar için bir kenara atılabilir veya dramatik olarak, seçmenler sınıf, cinsiyet, ırk temelinde sınıflandırılabilir ve sadece kendi gruplarına mensup adaylar için oy kullanılmasına izin verilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SOSYO-POLİTİK PARAMETRELER AÇISINDAN VAN'DAKİ SİYASİ TEMSİL ANLAYIŞI ÜZERİNE ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. Bulgular Ve Tartışma

Dünyada temsil gerek kavram olarak gerekse kurum olarak 12. Yüzyıldan itibaren sosyal, siyasal, ekonomik ve demografik unsurlar sebebiyle geçirmiş olduğu değişim onun tanımlanmasını ve işlevini zorlaştırmıştır. Siyasal temsil, aracı var olan yönetimlerin çalışma performansını arttırmak ya da yükünü hafifletmek için ortaya çıktığı gözlenmiş olsa da geçmişten bugüne değişen sosyo-politik parametreler, siyasal temsilin de artık sorgulamasını gerekli kılmaktadır. Ve nitekim artan nüfus ile meclise gönderilen temsilci sayılarının da sınırlı olduğu göz önüne alındığında kendisini temsilci olarak seçen temsil edilenlerden çoğunluğu mu, her bir bireyi mi, mensubu olduğu parti ideolojisini mi, parti başkanını mı temsil edeceği önemli bir problem olarak karşımıza çıkar.

Bu sorun temsilci olarak parlamentoya giren parlamenterin partisi ile temsil etmek konumunda bulunduğu kitle arasındaki sıklıkla gündeme gelen ikilemde belirginleşmektedir. Özellikle Türkiye gibi katı bir parti disiplinin bulunduğu siyasal yapılarda, parti çıkarları, seçim çevresinin çıkarları ve ülke çıkarlarının çatışması durumunda sıkıntılı bir süreç yaşayabilmektedir. Yani iktidar partisi üyesi olan parlamenterlerin çoğunlukla bu üç seçenek arasında bir ikilemle karşı karşıya oldukları gözlenir (Tekin ve Çiftçi; 2006: 76-77).

Yine bu tartışmada ihmal edilen ya da ez azından göz ardı edilen bir diğer gerçek de temsil kavramı ile ilgili olarak siyasal partilerin de en az parlamentolar kadar önemli olduğudur. Bu gerçeğin doğal bir sonucu siyasal partilerin de “bir temsil krizi” içinde olup olmadığıdır (Tekin ve Çiftçi, 2006: 70).

En genel manada siyasal temsilin geçirmiş olduğu değişim beraberinde birtakım yeni problemler ortaya çıkarmıştır. Bu vesileyle günümüzde şehir merkezin de yaşayan Van halkının bu konulara yaklaşımını değerlendirmek üzere siyasal

temsil olgusunun ne olduğu, temsilcinin kimi ve neyi temsil ettiği, ne kadar temsil ettiği, nasıl temsil ettiği, temsilcilerin nasıl seçileceği (diğer bir deyişle, seçim sistemi), temsilcinin görevi ve sorumluluk alanı gibi konulara nasıl baktığı ve hangi beklentiler içerisinde olduğu önem arz etmektedir.

“Sosyo-politik parametreler açısından Van’daki siyasal temsil anlayışı: İl merkezi üzerine bir araştırma anketi”ni yaparken işte bu durumlar hesaba katılmıştır. Araştırmanın genel çerçevesi neticesinde anketler sonucu elde edilen veriler bu bölümde analize edilmiştir. Bu aşamada analizler beş başlık altında toplanmıştır:

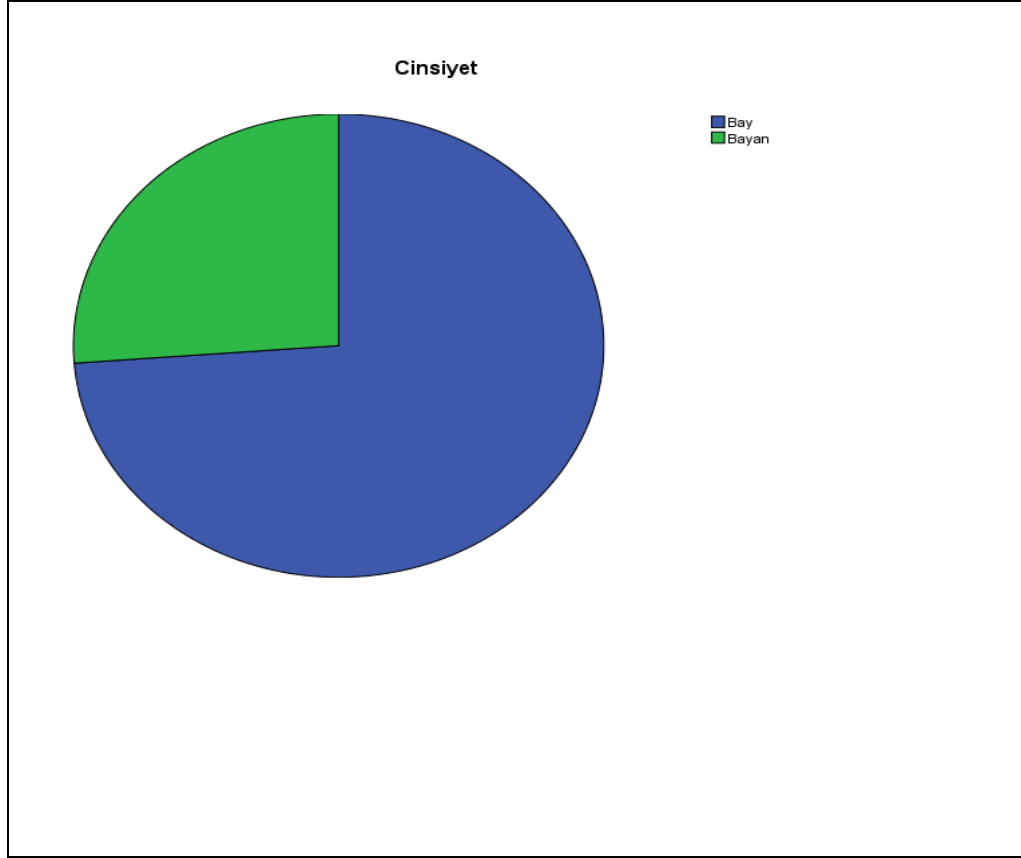
1. Sosyo-Demografik Arka Plan
2. Siyasal Temsil ve Demografik İlişki
3. Siyasal Temsil ve Kültürel-Siyasal Farklılıklar
4. Siyasal Temsil ve Tercihler
5. Siyasal Temsil ve Türkiyelilik Algısı

3.1.1. Sosyo-Demografik Arka Plan

Sosyo-demografik arka plan da özellikle siyasal temsil anlayışına haiz bireylerin ailesel yapıları üzerinde durulmuş, yaşadıkları ve geldikleri yerler perspektifinde yapılan analizlere yer verilmiştir. Öncelikle örneklemimizi tanımlama adına cinsiyet başlığı altında örneklem grubu ile bilgi vermek gerekli olacaktır. Sonrasında ise yine yapılan analizler sosyo-demografik niteliklerle birlikte ele alınacaktır.

Tablo 1: Cinsiyet

Cinsiyet	Sayı (F)	Yüzde (%)
Bay	369	73,8
Bayan	131	26,2
Toplam	500	100,0

Tablo 2: Cinsiyet Dağılımını Gösteren Grafik

Araştırmamızın başlığını oluşturan sosyo-politik parametreler açısından Van'daki siyasal temsil anlayışı: İl merkezi üzerine bir araştırma için yapılan bu araştırmada temsilci seçebilme niteliğine sahip tablo 1'de görüldüğü üzere 500 bireye ulaşılmış, bunların %75,8'lik oranla ile 369'u erkek, %26,2'lik oranla 131'i kadın olarak belirlenmiştir.

Tablo 3: Cinsiyet ve Yaş ilişkisini Gösteren Tablo

Yaşınız		Cinsiyet		
		Bay	Bayan	Toplam
18-25	Sayı	103	46	149
	Yüzde	69,1%	30,9%	100,0%
25-30	Sayı	101	33	134
	Yüzde	75,4%	24,6%	100,0%
30-39	Sayı	101	24	125
	Yüzde	80,8%	19,2%	100,0%
40-49	Sayı	45	11	56
	Yüzde	80,4%	19,6%	100,0%
50-59	Sayı	13	9	22
	Yüzde	59,1%	40,9%	100,0%
60 ve üzeri	Sayı	6	8	14
	Yüzde	42,9%	57,1%	100,0%
Toplam	Sayı	369	131	500
	Yüzde	73,8%	26,2%	100,0%

Tablo 3’de görüldüğü gibi %69,1’lik oranla 103’ü bay, %30,9’luk oranla 46’sı bayan olmak üzere toplam 149 kişi ile araştırmaya en fazla katılım “18-25” yaş aralığı genç nüfustan olmuşken bunu takip eden %75,4’lük oranla 101 bay ve %26,6’lık oranla 33 bayandan oluşan “25-30” yaş grubu olmuştur. Ankete en az %42,6’lık oranla 6’sı bay, %57,1’lik oranla 14’ü bayandan oluşan “60 ve üzeri yaş” grubu katılmıştır. Gerçekleşen katılımın en fazla genç nüfustan olmasının sebebi özellikle 23 Ekim 2011 tarihinde Van depremi nedeniyle şehri terk etmek zorunda kalan yaşlı ve bakıma muhtaç insanlar olmuşken gençler evlerini ve iş yerlerini hırsızlardan korumak adına şehirde bulunmalarından kaynaklanmıştır. Temsil eden ya da temsil edilen bir niteliğe sahip olabilmenin belki de anahtar kelimesi kimlik sahibi olabilmekten geçmektedir. İşte bu noktada özellikle aklımıza 18 yaş’ın altın da olan birinin temsil vasfına haiz olamamasının en önemli nedeni rasyonel olarak düşünme hususunda pek de istenildiği gibi davranamayacağının düşünülmesidir. Bunu ancak bir toplum içerisinde yaşamayı öğrenerek yenebilecektir. Çünkü "genç" farklılıklara, değişik düşüncelere, aykırı fikirlere hoşgörü ve tahammülü ile birlikte kendi ilkeleri ve bilimsel bilgisindeki ısrarını da bu yolla pekiştirecektir. Çünkü genç bilecektir ki, düşüncenin varlık koşulu, kendisi değil, karşı düşüncelerdir

(Tüzmen&Meder, 2002: 130). Düşüncenin varlığı yetmez, karşı düşüncelerin de özgür olması gerekir. Karşıtına var olma hakkı tanımayan düşünce, güçlü olsa da özgür sayılmaz (Güvenç, 1996: 66). Şüphesiz genç bunu kazanırken kişisel bir kimliğe bürünecektir. Ayrıca bu kişisel kimlik bir birlik ve tutarlılık duygusu içermekte ve çok sayıda kimliği bütünleştiren bir sistem olarak kendini ortaya koymaktadır. (Bilgin, 1994: 240-241). İşte kişisel kimliğe ulaşmış birey toplum yapısının neresinde yer alacağı, hangi davranışları benimseyeceği fikrine sahip olurken (Mardin, 1992: 149) bu durum bireye siyasal temsil vasfını da kazandırmış olacaktır.

Tablo 4: Cinsiyet ve Doğum Yeri İlişkisini Gösteren Tablo

Doğum Yeri	Cinsiyet		
	Bay	Bayan	Toplam F
Van (%)	295 (74,7%)	100 (25,3%)	395 (100,0%)
Mardin (%)	2 (50,0%)	2 (50,0%)	4 (100,0%)
Manisa (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Kırkkale (%)	0 (0%)	2 (100,0%)	2 (100,0%)
Hakkari (%)	20 (80,0%)	5 (20,0%)	25 (100,0%)
Erzurum (%)	1 (33,3%)	2 (66,7%)	3 (100,0%)
Konya (%)	1 (33,3%)	2 (66,7%)	3 (100,0%)
Ağrı (%)	2 (100,0%)	0 (0%)	2 (100,0%)
Muş (%)	6 (85,7%)	1 (14,3%)	7 (100,0%)
Bingöl (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
İğdir (%)	2 (100,0%)	0 (0%)	2 (100,0%)
Bitlis (%)	5 (83,3%)	1 (16,7%)	6 (100,0%)
Batman (%)	3 (75,0%)	1 (25,0%)	4 (100,0%)
Yozgat (%)	0 (0%)	3 (100,0%)	3 (100,0%)
Şırnak (%)	6 (75,0%)	2 (25,0%)	8 (100,0%)
Siirt (%)	6 (75,0%)	2 (25,0%)	8 (100,0%)
İzmir (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Mersin (%)	3 (100,0%)	0 (0%)	3 (100,0%)
Kayseri (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Ankara (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Antalya (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Adana (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Rize (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Adıyaman (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Kars (%)	2 (66,7%)	1 (33,3%)	3 (100,0%)
Kastamonu (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
İstanbul (%)	2 (100,0%)	0 (0%)	2 (100,0%)
Aydın (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Elazığ (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Trabzon (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Diyarbakır (%)	2 (40,0%)	3 (60,0%)	5 (100,0%)
Bursa (%)	1 (50,0%)	1 (50,0%)	2 (100,0%)
Toplam F (%)	369 (73,8%)	131 (26,2%)	500 (100,0%)

Her şeyden önce şu hususu gözden kaçırmamak gerekir ki, her ne kadar tablo 4'te daha çok %74,7'lik oranla 295 bay ve %25,3'lük oranla 100 bayan ile toplam 395 kişinin kendini Van doğumlu olduklarını belirtmiş olsalar da Van merkezde yaşayan halkın önemli bir kısmı çeşitli sebeplerle çevre illerden göç etmişlerdir. Aynı zamanda diğer bölgelerden gelenlerin çoğunun ya atama (iş icabı) ya da evlilik sebebiyle geldikleri görülür. Nitekim bu durumu ilerde açıklayacağımız tablo 16, 17, 18 görebiliriz. Van doğumlu olmayanların ekseriyetle %80'lik oranla 20 bay ve %20'lik oranla 5 bayan ile toplam 25 kişinin Hakkâri doğumlu oldukları görülür.

Tablo 5: Cinsiyet ve Meslek İlişkisini Gösteren Tablo

Mesleğiniz		Cinsiyet		
		Bay	Bayan	Toplam
İşsiz	Sayı	46	24	70
	Yüzde	65,7%	34,3%	100,0%
Serbest Meslek (Esnaf-tüccar)	Sayı	74	4	78
	Yüzde	94,9%	5,1%	100,0%
Memur	Sayı	51	7	58
	Yüzde	87,9%	12,1%	100,0%
İşçi	Sayı	59	1	60
	Yüzde	98,3%	1,7%	100,0%
Çiftçi	Sayı	7	1	8
	Yüzde	87,5%	12,5%	100,0%
Avukat	Sayı	4	0	4
	Yüzde	100,0%	0%	100,0%
Polis	Sayı	2	2	4
	Yüzde	50,0%	50,0%	100,0%
Doktor	Sayı	3	0	3
	Yüzde	100,0%	0%	100,0%
Hemşire	Sayı	3	5	8
	Yüzde	37,5%	62,5%	100,0%
Ev Hanımı	Sayı	3	56	59
	Yüzde	5,1%	94,9%	100,0%
Akademisyen	Sayı	23	1	24
	Yüzde	95,8%	4,2%	100,0%
Öğrenci	Sayı	42	20	62
	Yüzde	67,7%	32,3%	100,0%
Öğretmen	Sayı	34	10	44
	Yüzde	77,3%	22,7%	100,0%
Mühendis	Sayı	8	0	8
	Yüzde	100,0%	0%	100,0%
Diğer(Emekli, Özel sektör)	Sayı	10	0	10
	Yüzde	100,0%	0%	100,0%
Toplam	Sayı	369	131	500
	Yüzde	73,8%	26,2%	100,0%

Araştırmaya katılanların “mesleğiniz nedir” sorusuna daha çok tablo 5’te görüldüğü üzere %94,9’luk oranla 74 bay’ın, %5,1’lik oranla 4 bayan’ın toplam 78’inin “serbest meslek” ve %65,7’lik oranla 46 bay’ın ve %34,3’lük oranla 24 bayan’ın “İşsiz” cevabı verdikleri görülürken en az ise %100’lük oranla 3 bay’ın doktor olduğu görülür. Tabi burada özellikle kendi mesleğini serbest meslek olarak belirtenlerin ekseriyetle sabit bir işi olmadığı için ya da tablo 6’da da görüldüğü üzere asgari ücret veya altında bir maaş almaları hasabiyle bu topraklarda yaşayan insanların en önemli probleminin iş sorunu olduğu sonucu çıkarmak mümkündür. Nitekim bu sonuç yapmış olduğumuz araştırmada “Van’ın en önemli sorunu nedir” sorusuna daha çok %46,3’lük oranla 171’inin baylardan ve %50,4’lük oranla 66’sının bayanlardan toplam 237 kişi “ekonomik sorunlar/ işsizlik” cevabını verdiklerini görmek mümkündür. Öte taraftan baylardan 38’inin %10,3’lük oranla bayanlardan ise 15’inin %11,5’lik oranla toplam 53 kişinin vermiş oldukları yanıtlardan Van’ın diğer en önemli sorunu ise etnik sorunlar olduğu görülür.

Tablo 6: Cinsiyet ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Aile Aylık net Geliri						Toplam
		0- 499	500-999	1000-1999	2000-2999	3000-3999	4000 TL ve üzeri	
Bay	Sayı	48	105	125	55	22	14	369
	Yüzde	13,0%	28,5%	33,9%	14,9%	6,0%	3,8%	100,0%
Bayan	Sayı	22	39	44	21	5	0	131
	Yüzde	16,8%	29,8%	33,6%	16,0%	3,8%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	70	144	169	76	27	14	500
	Yüzde	14,0%	28,8%	33,8%	15,2%	5,4%	2,8%	100,0%

Yukarıda da değinildiği gibi ilin en önemli sorunları arasında yer alan işsizlik ve ekonomik temelli problemin yansımalarını tablo 6’da da görmek mümkündür. Nitekim baylardan 48’inin %13’lük oranla, bayanlardan 22’siyle %16,8’lik oranla toplam 70 kişinin aylık gelirlerine vermiş oldukları “0-499 TL” arası cevapla açlık sınırının altında yaşamlarını sürdürürken ve baylardan 105’inin %28,5’lik oranla bayanlardan 39’unun %29,8’lik oranla toplam 144 kişinin “500-999 TL” cevabıyla asgari ücret ve altında bir maaş karşılığında hayatlarını idame ettirmektedirler. Bir

memur şehri olarak da bilinen Van da özellikle aylık gelirleri düşük olan ailelerin istihdam edinebilecekleri iş imkânı yokluğu gerekçesiyle ve tarım ve hayvancılığın da yeteri kadar gelişmemiş olması, tarımda çalışanların da yalnızca iklim koşulları sebebiyle iki aylık gibi kısa sürede ürününü topladıktan sonra iş için ekseriyetle ülkenin batısına göç ettiklerini gözlemek mümkündür.

Tablo 7: Cinsiyet ve Öğrenim Durumu İlişkisini Gösteren Tablo

Öğrenim Durumu		Cinsiyet		
		Bay	Bayan	Toplam
Okuryazar	Sayı	32	12	44
	Yüzde	72,7%	27,3%	100,0%
Okuryazar değil	Sayı	14	15	29
	Yüzde	48,3%	51,7%	100,0%
İlköğretim(İlkokul-Ortaokul)	Sayı	50	26	76
	Yüzde	65,8%	34,2%	100,0%
Orta öğretim (Lise)	Sayı	107	35	142
	Yüzde	75,4%	24,6%	100,0%
Önlisans	Sayı	43	14	57
	Yüzde	75,4%	24,6%	100,0%
Lisans	Sayı	88	24	112
	Yüzde	78,6%	21,4%	100,0%
Yüksek Lisans	Sayı	31	5	36
	Yüzde	86,1%	13,9%	100,0%
Doktora	Sayı	4	0	4
	Yüzde	100,0%	0%	100,0%
Toplam	Sayı	369	131	500
	Yüzde	73,8%	26,2%	100,0%

Daha önce de belirttiğimiz gibi deprem nedeniyle gençlerin ankete katılımının yoğunlukta oldukları eğitim ve öğretim durumlarından da anlaşılabilir. Araştırmaya katılanların tablo 7’de görüldüğü gibi en çok %75,4’lük oranla 107 bay’ın, %24,6’lık oranla 35 bayan’ın toplam 142 kişinin “orta öğretim (lise)” mezunu oldukları görülür. Bunu takiben %78,6’lık oranla 88 bay ve %21,4’lük oranla 24 bayan toplam 112 kişi de “lisans” mezunu olduğu görülürken en az %100’lük oranla 4 bay’ın “doktora” mezunu oldukları görülür. Ankette okuryazar şikkını işaretleyen %72,7 ile bayların 32’si okuma ve yazmayı ekseriyetle askerde öğrenmişken diğerleri ise

aileden birinin yardımı ya da kendi çabasıyla öğrenmiştir. Öte yandan okuryazar olan %27,3 ile bayanların 12'si ise daha çok kendi çabaları ve aile bireylerinin yardımı ile öğrendiklerini belirtmişlerdir. Öğrenim düzeyinin çalışma hayatında yer bulma üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu, öğrenim düzeyi yükseldikçe bireylerin işgücüne katılımlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Cinsiyet ve Mahalle ilişkisini Gösteren Tablo

Mahalle	Cinsiyet		
	Bay	Bayan	Toplam F
Hatuniye (%)	11 (84,6%)	2 (15,4%)	13 (100,0%)
Buzhane (%)	1 (20,0%)	4 (80,0%)	5 (100,0%)
Serhat (%)	10 (83,3%)	2 (16,7%)	12 (100,0%)
Selimbey (%)	17 (77,3%)	5 (22,7%)	22 (100,0%)
İskele (%)	29 (85,3%)	5 (14,7%)	34 (100,0%)
Seyit Fehim Arvasi (%)	9 (90,0%)	1 (10,0%)	10 (100,0%)
Akköprü (%)	14 (60,9%)	9 (39,1%)	23 (100,0%)
Yeni Mahalle (%)	22 (78,6%)	6 (21,4%)	28 (100,0%)
Şabaniye (%)	21 (87,5%)	3 (12,5%)	24 (100,0%)
Hafziye (%)	3 (50,0%)	3 (50,0%)	6 (100,0%)
Cumhuriyet (%)	7 (77,8%)	2 (22,2%)	9 (100,0%)
İstasyon (%)	12 (75,0%)	4 (25,0%)	16 (100,0%)
Şerefiye (%)	17 (70,8%)	7 (29,2%)	24 (100,0%)
Karşıyaka (%)	16 (84,2%)	3 (15,8%)	19 (100,0%)
Yalı (%)	9 (90,0%)	1 (10,0%)	10 (100,0%)
Cevdetpaşa (%)	8 (66,7%)	4 (33,3%)	12 (100,0%)
Vali Mithatbey (%)	13 (76,5%)	4 (23,5%)	17 (100,0%)
Esenler (%)	7 (63,6%)	4 (36,4%)	11 (100,0%)
Bostaniçi (%)	6 (75,0%)	2 (25,0%)	8 (100,0%)
TOKİ Kevenli (%)	4 (80,0%)	1 (20,0%)	5 (100,0%)
Halilağa (%)	9 (64,3%)	5 (35,7%)	14 (100,0%)
Abdurrahman Gazi (%)	15 (62,5%)	9 (37,5%)	24 (100,0%)
Alipaşa (%)	12 (75,0%)	4 (25,0%)	16 (100,0%)
Şamranaltı (%)	5 (71,4%)	2 (28,6%)	7 (100,0%)
Altntepe (%)	11 (52,4%)	10 (47,6%)	21 (100,0%)
Hacıbekir (%)	27 (65,9%)	14 (34,1%)	41 (100,0%)
Eminpaşa (%)	2 (66,7%)	1 (33,3%)	3 (100,0%)
Şemsibey (%)	6 (85,7%)	1 (14,3%)	7 (100,0%)
Kalecik (%)	6 (100,0%)	0 (0%)	6 (100,0%)
Süphan (%)	8 (80,0%)	2 (20,0%)	10 (100,0%)
Beyüzümü (%)	5 (62,5%)	3 (37,5%)	8 (100,0%)
Bahçivan (%)	5 (100,0%)	0 (0%)	5 (100,0%)
Kültür (%)	5 (83,3%)	1 (16,7%)	6 (100,0%)
Yalım Erez (%)	5 (83,3%)	1 (16,7%)	6 (100,0%)
Erek (%)	5 (100,0%)	0 (0%)	5 (100,0%)
Terzioğlu (%)	2 (33,3%)	4 (66,7%)	6 (100,0%)
Edremit (%)	2 (66,7%)	1 (33,3%)	3 (100,0%)
Seyrantepe (%)	3 (75,0%)	1 (25,0%)	4 (100,0%)
Toplam (%)	369 (73,8%)	131 (26,2%)	500 (100,0%)

Van il merkezinde ankete katılan 38 mahalleden en çok tablo 8’de görüldüğü gibi %65,9’lık oranla 27 bay ve %34,1’lik oranla 14 bayan toplam 41 kişinin “Hacıbekir mahallesinden” araştırmaya katıldıkları görülür. Aynı zamanda %85,3’lik oranla 29 bay ve %4,7’lik oranla 5 bayan toplam 34 kişinin “İskele mahallesinde” ikamet ettiklerini görürüz. Yine bunu takiben %78,6’lık oranla 22 bay ve %21,4’lik oranla 6 bayan toplam 28 kişi de “yeni mahalleden” katılmışlardır. En az katılım ise %66,7’lik oranla 2 bay ve %33,3’lük oranla 1 bayan toplam 3 kişi ile “Edremit” ve “Emin paşa” mahallesinden katılım gerçekleşmiştir. Burada şu hususu belirtmek gerekir ki özellikle mahalleler arasında siyasi tercih diğer bir ifadeyle siyasi temsil farkı göze batmaktadır. Van halkı tarafından da varoş mahalle olarak da bilinen “Hacıbekir Mahallesi” ve “Yeni mahalle” tablo 77’de ve tablo 80’de de açıklayacağımız gibi ekseriyetle BDP’ye/PKK’ya/Abdullah Öcalan’a güvendikleri ve de kendilerini temsil ettiklerini düşünmektedirler. Nitekim yaptığımız araştırma neticesinde buralarda yaşayanların yoğun olarak Van’ın yerlisi olmadıkları görülmüştür. Örneğin Hacıbekir mahallesinde ikamet edenlerin çoğunluklu olarak %41,7’lik oranla 10’u Hakkâri’li iken %37,5’lik oranla 9 kişi de Şırnaklı olduğu söylemiştir. Ve bunu takiben %12,5’lik oranla 3’ü Siirtli olduğunu belirtmiştir. Yeni mahallede ise yine yoğunluklu olarak %57,1’lik oranla 8 kişi Hakkâri’li olduğunu ankette yansıtmıştır.

Tablo 9: Cinsiyet Ve Bir Aşirete Mensup Musunuz? İlişisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Bir Aşirete Mensup Musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Bay	Sayı	158	211	369
	Yüzde	42,8%	57,2%	100,0%
Bayan	Sayı	46	85	131
	Yüzde	35,1%	64,9%	100,0%
Toplam	Sayı	204	296	500
	Yüzde	40,8%	59,2%	100,0%

Tablo 9’da görüldüğü gibi araştırmaya katılanlara sorulan “bir aşirete mensubu musunuz” Sorusuna %42,8 ile 158 bay ve %35,1’lik oranla 46 bayan

toplam 204 kişi ile %40,8'i "evet" cevabı vermişken 211 bay ile %57,2'si ve 85 bayan ile %64,9'unun toplam 296 kişi ile %59,2'si "hayır" dediği görülür. Aşiret gerçek ya da gerçek olduğu varsayılan ortak bir ataya dayanan ve akrabalık temelinde örgütlenmiş genellikle toprak bütünlüğü de olan (dolayısıyla ekonomik) kendine özgü bir içyapıya sahip sosyo-politik bir birimdir. Doğal olarak aşiretlerde kendi içlerinde alt aşiretlere bölünmüşlerdir. Bu alt gruplar da bir kez daha klan, sülale ve benzeri gibi daha küçük birimlere ayrılır (Bruinessen, 2010: 82). Nitekim günümüzde aşiretlerdeki bu bölünme, zayıflama giderek artmıştır. Çünkü Kuzey Irakta bir Kürt devletinin kurulması, bölgede yetişmiş eğitim seviyesi önceki nesle göre daha yüksek ve sayıca fazla olan gençlerin yetişmesi, 28 Şubat sürecinden sonra İslami cemaatlerin kapatılmasıyla özellikle gençlerde İslami anlayışın zayıflaması şu ana kadar oluşmamış bir ulus bilincinin yeşermesine sebep olmuştur. İşte bu da aşiretlerin, beylerin üstünde bir güç olan milliyetçi bir ideolojiyi ortaya çıkarmıştır. Nitekim aşiret mensubu olmasına rağmen aşiret liderinin ya da bu yapının artık bireyleri temsil eden bir araç yahut onların temsil anlayışını belirlemediğini tablo 28'de görebiliriz.

Tablo 10: Bir Aşirete Mensup musunuz? Ve Hangi Aşirete Mensupsunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Hangi Aşiret Mensubusunuz?	Bir Aşirete Mensup musunuz?	
	Evvet	Toplam
Butan (%)	19 (100,0%)	19 (100,0%)
Ertuşi (%)	13 (100,0%)	13 (100,0%)
Alan (%)	9 (100,0%)	9 (100,0%)
Milli (%)	7 (100,0%)	7 (100,0%)
Bürükan (%)	37 (100,0%)	37 (100,0%)
Gevdan (%)	11 (100,0%)	11 (100,0%)
Nezayi (%)	3 (100,0%)	3 (100,0%)
Bekiran (%)	3 (100,0%)	3 (100,0%)
Pinyanişi (%)	17 (100,0%)	17 (100,0%)
Xani (%)	4 (100,0%)	4 (100,0%)
Şeyhanloğl (%)	2 (100,0%)	2 (100,0%)
Şemsikan (%)	6 (100,0%)	6 (100,0%)
Küresinni (%)	5 (100,0%)	5 (100,0%)
Şevi (%)	4 (100,0%)	4 (100,0%)
Celali (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Haydaran (Cemeldini) (%)	6 (100,0%)	6 (100,0%)
Remedokê (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Ehlî Heq (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Jirki (%)	4 (100,0%)	4 (100,0%)
Sason (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Memani (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Dostkî (%)	2 (100,0%)	2 (100,0%)
Milan (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Meman (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Şiran (%)	3 (100,0%)	3 (100,0%)
Gravi (%)	8 (100,0%)	8 (100,0%)
Mamxura (%)	9 (100,0%)	9 (100,0%)
Ezdinan (%)	5 (100,0%)	5 (100,0%)
Hacı Ali (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Zeydan (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Mukuri (%)	2 (100,0%)	2 (100,0%)
Goyi (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Zılan (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Xelilan (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Buduroğlu (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Kavali (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Peyanis (%)	2 (100,0%)	2 (100,0%)
Qewali (%)	2 (100,0%)	2 (100,0%)
Şığ Hasan(Aşuranlar) (%)	3 (100,0%)	3 (100,0%)
Abbasi (%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Şerefhan (%)	3 (100,0%)	3 (100,0%)
Toplam (%)	204 (100,0%)	204 (100,0%)

Tablo 10’da görüldüğü gibi ankete katılanlardan bir aşiret mensubu olduğunu söyleyen toplam 204 kişiden “hangi aşiret mensubusunuz” soruna verilen 41 aşiret cevabı arasında en fazla 37 kişiyle “Bürükan” aşireti görülürken, 19 kişi ile “Butan” aşiretinin ve 17 kişi ile “Pinyanişi” aşiretinin onu takip ettiğini görürüz. Yukarıdaki tabloda da belirttiğimiz gibi ulusal bilincin oluşmasıyla insanlar şu

bey'in, aşiret'in sorunluluğu, ya da bu dinin, dinsel otoritenin zorunlu izleyicisi olmaktan kurtulmaya başladılar. Yaşama, inanma ve davranmaya ilişkin haklarını onlardan değil insan olmaktan özgür birer vatandaş olmaktan aldıkları bilincine vardılar. Nitekim milliyetçiliğin (ulus bilincinin) çağrısı kişi, aile, zümre, klan, sülale, aşiret ya da sınıf adına değil, ulusun tümüne bağlılık biçiminde belirdi (Ergil, 1983: 75). İşte sözünü ettiğimiz ulus bilincinin gelişimiyle yıkılması beklenen bey, aşiret, klan, sülale gibi yapıların üzerine kurulmuştur. Yaptığımız araştırma neticesinde de bir aşirete mensup olan 204 kişiden çoğunluğunu oluşturan %74,9'luk oranla 152 kişi aşiretin oy verdiği partinin kendisinin o partiye oy kullanmasında etkili olmadığı cevabını vererek bu yapının iyice zayıfladığını kanıtlar niteliktedir. Nihai sonuç olarak tablo 28'de açıkladığımız gibi bir dönem oy verirken etkili olan bu aşiretlerin yerlerini “din”, “ailem”, “etnisite” unsurları almıştır.

Tablo 11: Cinsiyet Ve Aile Veya Akrabalarda PKK'ya katılan Var Mı? İlişkinini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Aile Veya Akrabalarda PKK'ya katılan Var Mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Bay	Sayı	71	298	369
	Yüzde	19,2%	80,8%	100,0%
Bayan	Sayı	27	104	131
	Yüzde	20,6%	79,4%	100,0%
Toplam	Sayı	98	402	500
	Yüzde	19,6%	80,4%	100,0%

Araştırmada aile veya akrabalarınızda “PKK'ya katılan var mı” Sorusuna Tablo 11'de görüldüğü gibi verilen cevaplar arasında “evet” diyen toplam %19,6 ile 98 kişiden %19,2 ile 71 bay ve %20,6'lık oranla 27 bayan iken “hayır” diyenler ise toplam %80,4 ile 402 kişiden %80,8 ile 298 bay ve %79,4 ile 104 bayandır. Yaptığımız araştırma neticesinde özellikle aile veya akrabalarından PKK'ya katılanların kendilerini temsil ettiklerine inandıkları parti/kişi/hareket olarak daha

çok %38,8'lik oranla 38 kişi “PKK/ A. Öcalan” ve %31,6'lık oranla 31'i “BDP/ Selahattin Demirtaş” cevabını vermişlerdir. Bunun tam aksine Ailesinde PKK'ya katılmayanların ise daha çok %48'lik oranla 193 kişi AKP cevabını vermişlerdir.

Tablo 12: Cinsiyet Ve Aile Veya Akrabalarda Korucu Olan Var Mı? İlişisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Aile Veya Akrabalarda Korucu Olan Var Mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Bay	Sayı	91	278	369
	Yüzde	24,7%	75,3%	100,0%
Bayan	Sayı	27	104	131
	Yüzde	20,6%	79,4%	100,0%
Toplam	Sayı	118	382	500
	Yüzde	23,6%	76,4%	100,0%

Tablo 12’de görüldüğü gibi “aile veya akrabalarda korucu olan var mı” sorusuna toplam %23,6’lık oranla 118 kişiden %24,7’lik oranla 91 bay ve %20,6’lık oranla 27 bayan “evet” cevabını vermişken toplam %76,4’lük oranla 382 kişiden %75,3’lük oranla 278 bay ve %79,4 ile 104 bayan “hayır” yanıtını vermiştir. Ailesinden PKK’ya katılanların siyasal olarak kendini, mevcut devlet söyleminden farklı olarak PKK’ya ve BDP’ye daha yakın hissetmesine karşın ailesinden korucu olanların önemli bir kesiminin de daha kesin bir ifadeyle devlet söylemi üzerine hareket etmesi diğer bir değiş ile kendini resmi ideolojiye daha yakın hissetmesi beklenmektedir. Ancak yaptığımız araştırma neticesinde %41,6’lık oranla 159 kişi her ne kadar kendini “AKP/Recep Tayip Erdoğan”ın kendisini temsil ettiğini düşünürken %16,2’lik oranla 62 kişi “BDP/Selahattin Demirtaş”ı %10,2’lik oranla 39 kişi “PKK/ A. Öcalan”ı kendilerini temsil eden parti /kişi/hareket olarak görmektedirler.

Tablo 13: Cinsiyet Ve Aile Veya Akrabalarda Polis/Asker Var Mı? İlişkisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Aile Veya Akrabalarda Polis/Asker Var Mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Bay	Sayı	125	244	369
	Yüzde	33,9%	66,1%	100,0%
Bayan	Sayı	42	89	131
	Yüzde	32,1%	67,9%	100,0%
Toplam	Sayı	167	333	500
	Yüzde	33,4%	66,6%	100,0%

“Aile veya yakın akrabalarınızda polis/asker var mı” sorusuna verilen yanıtlara göz attığımızda tablo 13’de görüldüğü gibi toplam %33,4’lik oranla 167 kişiden %33,9 ile 125 bay ve %32,1 ile 42 bayan “evet” yanıtını vermişken toplam %66,6’lık oranla 333 kişiden %66,1 ile 244 bay ve %67,9 ile 89 bayan “hayır” cevabını vermişlerdir.

Tablo 14: Cinsiyet Ve Kuzey Irakta Bağımsız Bir Kürt Devleti Kurulmalı Mıdır? İlişkisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Kuzey Irakta Bağımsız Bir Kürt Devleti Kurulmalı Mıdır?			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Bay	Sayı	173	128	68	369
	Yüzde	46,9%	34,7%	18,4%	100,0%
Bayan	Sayı	48	50	33	131
	Yüzde	36,6%	38,2%	25,2%	100,0%
Toplam	Sayı	221	178	101	500
	Yüzde	44,2%	35,6%	20,2%	100,0%

Tablo 14’te görüldüğü üzere “Kuzey Irak’ta bağımsız bir Kürt devleti kurulmalı mıdır” sorusuna toplam %44,2’lik oranla 221 kişiden %46,9 ile 173 bay ve %36,6 ile 48 bayan daha çok “evet” yanıtı vermişken toplam %35,6’lık oranla 178 kişiden %18,4 ile 68 bay ve %25,2 ile 33 bayan “hayır” cevabını vermişlerdir. Yaptığımız ankettten çıkan sonuca göre Kuzey Irak’ta bağımsız bir Kürt devleti

kurulmalıdır diyenlerin %55,7'lik oranla 123 'ü kendisinin siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünmektedir. Yine %44,3'lük oranla 98 kişi temsil edildikleri yanıtı vermişlerdir. Öte taraftan Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devleti kurulmadır diyenlerin daha çok kendilerini temsil edenlerin %30,3 'lük oranla 67 kişi BDP/Selahattin Demirtaş, %24,4'lük oranla 54 kişi PKK ve %19,5'lik oranla 43 kişi AKP olduğunu belirtmişlerdir. Netice olarak bir Kürt devletini kurmaktan yana olanların kendilerini temsil eden bir parti bulamayanlar ve de PKK/BDP düşüncesine mensup bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 15: Anadiliniz Ve Bölge Dışında Rahat Bir şekilde Kürtçe Konuşabiliyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Anadiliniz		Bölge Dışında Rahat Bir şekilde Kürtçe Konuşabiliyor Musunuz?			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Kürtçe	Sayı	123	198	39	360
	Yüzde	34,2%	55,0%	10,8%	100,0%
Türkçe	Sayı	9	2	116	127
	Yüzde	7,1%	1,6%	91,3%	100,0%
Arapça	Sayı	1	0	5	6
	Yüzde	16,7%	,0%	83,3%	100,0%
Zazaca	Sayı	0	3	3	6
	Yüzde	,0%	50,0%	50,0%	100,0%
Ermenice	Sayı	1	0	0	1
	Yüzde	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	134	203	163	500
	Yüzde	26,8%	40,6%	32,6%	100,0%

Araştırma verilerinin elde edildiği “bölge dışında rahat bir şekilde Kürtçe konuşabiliyor musunuz” sorusuna göre dağılımlarının yansıtıldığı tablo 15 incelendiğinde anadili Kürtçe olan toplam 360 en fazla %55'lik oranla 198'i bölge dışına çıktıklarında rahat bir şekilde Kürtçe konuşamadıklarını belirtirken, %34,2'lik oranla 123'ü böyle bir sorun ile karşılaşmadıklarını düşünürken, %10,8'lik oranla 39 kişi fikir beyan etmemişlerdir. Öte taraftan tablo'da görüldüğü üzere bölgede yoğun olarak konuşulan bir dil olarak Kürtçenin yasaklanmasının da önemli bir etkisi

olarak anadili Türkçe olan 127 kişiden önemli bir kısmı, Kürtçe bilmediklerinden ya da uzun süre bölgede kalanların da öğrenememesinden dolayı %91,3'lük oranla 116'sı fikir beyan etmemişlerdir. Gerek yasakçı zihniyete bir tepki olarak gerek bölge de var olan Kürt siyasal hareketine katılan gerekse de bölgede ağırlıklı olarak Kürt kesimden çevresi olanların Kürt dilini öğrenmelerinden kaynaklı olarak anadili Türkçe olmasına karşın %1,6'lık oranla 2 kişi bölge dışından bir tepki ile karşılaşacak korkusuyla Kürtçe konuşamamakta olduklarını belirtmişleridir. Nitekim aynı durumu tabloya bakarak farklı anadile mensup olanlarda da bunu görmek mümkündür.

3.1.2. Siyasal Temsil Ve Demografik İlişki

Tablo 16: Cinsiyet ve Van'a Başka Bir Yerden Mi Göç Ettiniz? İlişkisini Değerlendiren Tablo

Cinsiyet		Vana Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Bay	Sayı	136	233	369
	Yüzde	36,9%	63,1%	100,0%
Bayan	Sayı	48	83	131
	Yüzde	36,6%	63,4%	100,0%
Toplam	Sayı	184	316	500
	Yüzde	36,8%	63,2%	100,0%

Araştırma verilerinin elde edildiği “Van'a başka bir yerden göç ettiniz mi” sorusuna göre dağılımlarının yansıtıldığı tablo 15 incelendiğinde toplam 500 kişiden “evet” diyen %36,6'lık oranla 184 kişiden %36,9'luk oranla 136 bay ve %36,6'lık oranla 48 bayan bulunurken, %63,2'lik oranla 316 kişiden %63,1'lik oranla 233 bay ve %63,4'lük oranla 83 bayan “hayır” yanıtını vermişlerdir. Van'ın demografik yapısına bakıldığında çevre ilerden göç alan önemli bir merkez haline geldiğini görmek mümkündür. Özellikle bu durumu aşağıdaki tabloyu incelerken göreceğiz. Tabi bu heterojen durum ister istemez ilin siyasal temsil anlayışını etkilemektedir. Nitekim bunu tablo 21'i incelediğimizde görmek mümkündür. Şöyle ki Van'a başka bir yerden göç eden 184 kişiden 69'u %37,5'lik oranla göç etmeyen 316 kişiden 95'i

%30,1'lik orandan daha fazla Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Tabi bu durum ile beraber tablo 24'ye baktığımızda “Siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz” sorusuna Van'a başka bir yerden göç edenlerden daha çok %48,4'lük oranla 89'u temsil edildiklerine inanırken %51'lik oranla 137'si temsil edildiklerini düşünmemektedirler. Aslen Van'ın yerlisi olan olanlar ise daha çok %56,6'luk oranla 179 kişi kendilerinin temsil edilmediğini kanaatindeyken %51'lik oranla 137'si temsil edildiklerini düşünmektedirler. Yine tablo 29'a ve tablo 45'e baktığımızda araştırmaya katılanlara “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusunu yönelttiğimizde tablo 58 ve tablo 62'de de nedenleri üzerinde durduğumuz gibi gerek Van'ın yerlisi olsun gerekse olmasın iki tarafta da ekseri olarak güvensizlik hâkim olsa da Van'a başka ilden göç edenlerin, daha çok %50 ile 16 kişi “BDP/PKK/A. Öcalan”, %52,5 ile 21 kişi “BDP/Selahattin Demirtaş”, %39,1 ile 25 kişi “PKK/ A. Öcalan” yanıtını vermişken Van'ın yerlisi olmayanlardan %33,3 ile 38 kişi “AKP/Recep Tayip Erdoğan” cevabını vermiştir. Yani dışarıdan gelenlerin BDP, PKK ve A. Öcalan'ı birbirine yakın bir politik görüşe sahip olması hasabiyle aynı küme içerisinde ele alırsak bu çevreye duyulan güven daha çok olduğu görülür. Bunun tam aksine daha evvel dediğimiz gibi her ne kadar güvensizlik daha ağır bassa da Van'ın yerlisi olanlar %66,7'lük oranla 76'sı AKP'ye, %72,2'lik oranla 57'si devlet'e, daha çok güven duydukları görülür. İşte tüm bu veriler gösteriyor ki Van'a başka bir yerden göç edenlerin ilde siyasal temsil anlayışında farklılıklar yaratarak kamusal alanda siyasal süreci sıcak tutmaktadır.

Tablo 17: Cinsiyet ve Nerden göç ettiniz? İlişisini değerlendiren Tablo

Nereden Göç ettiniz?	Cinsiyet		
	Bay	Bayan	Toplam F (%)
Şırnak (%)	17 (68,0%)	8 (32,0%)	25 (100,0%)
Siirt (%)	16 (76,2%)	5 (23,8%)	21 (100,0%)
Hakkari (%)	50 (79,4%)	13 (20,6%)	63 (100,0%)
Muş (%)	8 (66,7%)	4 (33,3%)	12 (100,0%)
Ağrı (%)	7 (87,5%)	1 (12,5%)	8 (100,0%)
Mardin (%)	2 (50,0%)	2 (50,0%)	4 (100,0%)
Manisa (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Bitlis (%)	8 (100,0%)	0 (0%)	8 (100,0%)
Erzurum (%)	4 (66,7%)	2 (33,3%)	6 (100,0%)
Konya (%)	1 (33,3%)	2 (66,7%)	3 (100,0%)
Ağrı (%)	1 (50,0%)	1 (50,0%)	2 (100,0%)
İğdir (%)	2 (100,0%)	0 (0%)	2 (100,0%)
Batman (%)	4 (80,0%)	1 (20,0%)	5 (100,0%)
Yozgat (%)	0 (0%)	3 (100,0%)	3 (100,0%)
Diyarbakır (%)	2 (40,0%)	3 (60,0%)	5 (100,0%)
Adana (%)	2 (100,0%)	0 (0%)	2 (100,0%)
Nevşehir (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Ankara (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Antalya (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Adana (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
İran (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Rize (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Adıyaman (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Kars (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Kastamonu (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
İstanbul (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Aydın (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Elazığ (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Trabzon (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	1 (100,0%)
Bursa (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	1 (100,0%)
Toplam F (%)	136 (73,9%)	48 (26,1%)	184 (100,0%)

Araştırmamıza katılan toplam 500 örneklem arasında 184 kişi Van'ın yerlisi olmadıklarını belirtmiştir. Tablo 17'de görüldüğü gibi Van'a "nereden göç ettiniz" sorusuna yanıt veren 184 kişiden ekseriyetle Van'ın çevresinden göç ettikleri görülür. Özellikle Van en fazla %79,4'lük oranla 50 bay ve %20,6'lık oranla 13 bayan toplam 63 bireyle Hakkâri'den göç almıştır. İkinci olarak en çok %68'lik oranla 17 bay %32'lik oranla 8 bayan toplam 25 kişinin Şırnak'tan göç ettikleri

görülmür. Bunu takip eden %76,2'lik oranla 16 kişi %23,8'lik oranla 5 kişi toplam 21 birey Siirt göçmeni olduklarını ankete yansıtılmışlardır. Yaptığımız araştırma neticesinde yoğunluklu olarak %31,7'lik oranla 20 Hakkâri, %60'lık oranla 15 Şırnaklı Van'a göç etmelerindeki en önemli neden olarak "ekonomik nedeler/işsizlik" yanıtını vermişken en fazla %57,1'lik oranla 12 Siirtlinin Van'a göç etmelerindeki en önemli sebep olarak "ailevi sebepler (kan davası gibi.)" cevabını yansıtmıştır. Yine bu kentlerden göç edenlerin ikinci önemli neden olarak "güvenlik sebebiyle (köy boşaltılması, devlet ve dağ kadrosu arasındaki silahlı mücadele gibi.)" yanıtı vermişlerdir.

Tablo 18: Vana Başka Yerden Mi Göç Ettiniz ve Göç Etmenizde En Önemli Faktör İlişkisini Gösteren Tablo

Göç Etmenizde En Önemli Faktör	Vana Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		
	Evet	Hayır	Toplam
Ekonomik nedenler / işsizlik	Sayı 58	Sayı 0	Sayı 58
	Yüzde 100,0%	Yüzde ,0%	Yüzde 100,0%
Güvenlik Sebebiyle (Köy boşaltılması, devlet ve dağ kadrosu arasındaki silahlı mücadele gibi)	Sayı 23	Sayı 0	Sayı 23
	Yüzde 100,0%	Yüzde ,0%	Yüzde 100,0%
Ailevi sebepler (Kan davası gibi)	Sayı 30	Sayı 0	Sayı 30
	Yüzde 100,0%	Yüzde ,0%	Yüzde 100,0%
Eğitim için	Sayı 25	Sayı 0	Sayı 25
	Yüzde 100,0%	Yüzde ,0%	Yüzde 100,0%
Daha iyi bir gelecek yeni sosyal imkânlar	Sayı 19	Sayı 0	Sayı 19
	Yüzde 100,0%	Yüzde ,0%	Yüzde 100,0%
Coğrafik koşullar	Sayı 1	Sayı 0	Sayı 1
	Yüzde 100,0%	Yüzde ,0%	Yüzde 100,0%
Diğer (Evlilik, Görev sebebiyle)	Sayı 28	Sayı 0	Sayı 28
	Yüzde 100,0%	Yüzde ,0%	Yüzde 100,0%
Toplam	Sayı 184	Sayı 0	Sayı 184
	Yüzde 100,0%	Yüzde ,0%	Yüzde 100,0%

Araştırma verilerinin elde edildiği "göç etmenizde en önemli faktör nedir" sorusuna göre dağılımlarının yansıtıldığı tablo 18'de görüldüğü gibi Van'ın yerlisi

olmayanların göç etmelerindeki en önemli sebep olarak toplam 184 kişiden 58'i “ekonomik nedenler/işsizlik” yanıtını vermişlerdir. Yine 30 kişide “ailevi sebepler (kan davası gibi.)” nedeniyle göç ettiğini söylemiştir. En genel manada Van’a göç edenlerin genel eğilimine baktığımız da daha çok işsizlik problemiyle karşılaşmaktadırlar. Bu göçün en önemli etkeni olduğu görülür. Fakat neden sanayisi gelişmiş iş imkânlarının daha çok olduğu bir bölge değil de Van’ı tercih ettiklerini sorduğumuzda özellikle çevre illerden gelenler ve Kürt kimliğine mensup olanlar diğer bölgelerden bu bölgede (G. Doğu ve Doğu Anadolu) kendi kültürlerini daha rahat bir şekilde yaşayabileceklerini dile getirmişler. Aynı zamanda dillerini bu bölgelerde bir tepki görmeden ya da hor görülme duygusunu yaşamadan öteki bölgelere nazaran daha rahat bir şekilde yaşayabileceklerini söylemişlerdir. Nitekim yapmış olduğumuz araştırmada bu sonucu gösterir niteliktedir. Netice olarak Van’ın yerlisi olmayanlara “bölge dışında rahat bir şekilde Kürtçe konuşabiliyor musunuz” sorusunu yönelttiğimizde ekseriyetle %47,8’lük oranla 88 kişi “hayır” yanıtını vermişlerdir. Yine %26,1’lik oranla 48 kişi “evet” diyenlerle aynı oranda 48 kişide “fikrim yok” cevabını ankete yansıtmışlardır. Tabi burada “fikrim yok” yanıtını verenlerin çoğunluğu bayanlardan oluşmakla beraber bunların önemli bir kısmı bölge dışına çıkmadıkları için bir fikir beyan etmemişlerdir. İşte tüm bu faktörler tablo 16’da da gördüğümüz gibi Van’ın yerlisi olmayanlar ile Van’ın yerlisi olanlar arasında siyasal tercih farkı yaratmıştır.

Tablo 19: Van’a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Ailenizden veya Akrabalarınızdan PKK’ya Katılan Var Mı? İlişisini Değerlendiren Tablo

Vana Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		Aile Veya Akrabalardan PKK’ya Katılan Var Mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Evet	Sayı	51	133	184
	Yüzde	27,7%	72,3%	100,0%
Hayır	Sayı	47	269	316
	Yüzde	14,9%	85,1%	100,0%
Toplam	Sayı	98	402	500
	Yüzde	19,6%	80,4%	100,0%

Araştırmamızın bir neticesi olarak tablo 19’da görüldüğü gibi ankete katılan toplam 500 kişinin aile veya akrabalarından PKK’ya katılan %19,6’lık oranla 98 kişidir. Van’a başka bir yerden göç eden 184 bireyin aile veya akrabalarından PKK’ya katılan %27,7 oranla 51 kişi iken Van’ın yerli olan 316 kişiden %14,9’luk oranla yalnızca 47 kişinin aile veya akrabalarından PKK’ya katılan olmuştur. Yine yukarıdaki verilerin oranlardan da anlaşılacağı üzere aslen Vanlı olanların aile veya akrabalarından PKK’ya katılım diğerlerine nazaran daha az görülmesi iki kesim arasında siyasi görüş farkını açık bir şekilde ortaya koyar. Nitekim bu durumda siyasal temsil sürecini doğrudan etkiler niteliktedir.

Tablo 20: Van’a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Ailenizden veya Yakın Akrabalarınızdan Siyasi tutuklu Var Mı? İlişisini Değerlendiren Tablo

Van’a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		Aile Veya Akrabalardan Siyasi Tutuklu Var Mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Evet	Sayı	63	121	184
	Yüzde	34,2%	65,8%	100,0%
Hayır	Sayı	53	263	316
	Yüzde	16,8%	83,2%	100,0%
Toplam	Sayı	116	384	500
	Yüzde	23,2%	76,8%	100,0%

Tablo 20’de görüldüğü üzere araştırmanın yapıldığı 500 örneklemden %23,2’lik oranla 116’sının aile ve akrabalarından siyasi tutuklu olduğu görülür. Van’ın yerli olmayan toplam 184 kişinin aile ve akrabalarından siyasi tutuklu %34,2’lik oranla 63 kişi iken aslen Vanlı olan toplam 316 kişiden %16,8’lik oranla 53 bireyin aile ve akrabalarında siyasi tutuklu bulunmaktadır. Netice olarak verilerin yüzdelerliğini göz önüne aldığımızda bu iki kesim arasındaki siyasi görüş farkı bariz olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 21: Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve A. Öcalan'ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz? İlişisini Değerlendiren Tablo

Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		A. Öcalan'ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz?			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Sayı	69	89	26	184
	Yüzde	37,5%	48,4%	14,1%	100,0%
Hayır	Sayı	95	178	43	316
	Yüzde	30,1%	56,3%	13,6%	100,0%
Toplam	Sayı	164	267	69	500
	Yüzde	32,8%	53,4%	13,8%	100,0%

Tablo 21'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 500 kişiden %32,8'lik oranla 164 kişi Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görürken %53,4 ile 267 kişi Kürt halkına liderlik edecek bir pozisyonda görmemektedir. %13,8'lik kesim ise bir fikir beyan etmemiştir. Van'ın yerlisi olmayıp da ankete katılan toplam 184 kişiden daha çok %48,4'lük oranla toplam 89 kişi Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görmemektenken %37,5'lik oranla 69 kişi Kürt halkının lideri olarak görmektedir. Yine Van'ın yerlisi olan toplam 316 kişiden %56,3'lük oranla 178 kişi A. Öcalan'ı Kürtlerin lideri olarak görmezken %30,1'lik oranla 95 kişi Kürtlerin lideri olarak görmektedir. Yine burada da verilen yanıtların yüzdelerine bakıldığında Van'ın yerlisi ile yerlisi olmayan arasında kısmen de olsa bu konuda da siyasi görüş farkı olduğu için siyasal temsil bağlamında da aralarında önemli bir fark olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 22: Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz? İlişisini Değerlendiren Tablo

Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor musunuz?			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Sayı	109	55	20	184
	Yüzde	59,2%	29,9%	10,9%	100,0%
Hayır	Sayı	151	123	42	316
	Yüzde	47,8%	38,9%	13,3%	100,0%
Toplam	Sayı	260	178	62	500
	Yüzde	52,0%	35,6%	12,4%	100,0%

Yaptığımız araştırmada tablo 22'ye baktığımızda ankete katılan toplam 500 kişiden “etnik ayrımcılığa maruz kaldığınıza inanıyor musunuz” sorusuna en fazla %52'lik oranla 260'ı “evet” yanıtını vermiştir. Aynı zamanda %35,6'lık oranla 178 kişi ise “hayır” cevabını vermişlerdir. Bu soruya aslen Vanlı olmayan 184 kişiden en fazla %59,2'lik oranla 109'u “evet” yanıtını verirken aslen Vanlı olan 316 kişiden %47,8'lik oranla 151 kişi etnik ayrımcılığa maruz kaldığına inanmaktadır. Tabii burada da aslen Vanlı olan ile olmayanlar karşılaştırıldığında yüzdeler dilimleri göz önüne alındığında etnik ayrımcılığa maruz kaldığını düşünenlerin özellikle daha çok çevre illerden Van'a göç edenler olduğu söylenebilir.

Tablo 23: Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz? Ve Etnik Kökeniniz Seçimlerde Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkili Olmakta Mıdır? İlişisini Değerlendiren Tablo

Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor musunuz?		Etnik Kökeniniz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir?			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Sayı	119	124	17	260
	Yüzde	45,8%	47,7%	6,5%	100,0%
Hayır	Sayı	47	120	11	178
	Yüzde	26,4%	67,4%	6,2%	100,0%
Fikrim Yok	Sayı	8	34	20	62
	Yüzde	12,9%	54,8%	32,3%	100,0%
Toplam	Sayı	174	278	48	500
	Yüzde	34,8%	55,6%	9,6%	100,0%

Tablo 23'te de görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 500 kişiden “etnik kökeniniz hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkilimidir” sorusuna verdikleri yanıtlardan en fazla %55,6'lık oranla 278 kişi “hayır” yanıtını vermişken %34,8'lik oranla 174 kişi “evet” cevabını ankete yansıtmışlardır. Geriye kalan %9,6'lık oranla 48 kişi ise fikir beyan etmemişlerdir. Burada etnik ayrımcılığa maruz kaldığına inanan toplam 260 kişiden %47,7'lik oranla 124 kişi etnik kökeninin her hangi bir partiye oy verme noktasında etkili olmadığı düşünürken önemli bir kısmı olan %45,8'lik oranla 119 kişi etnik kökenin hangi partiye oy vereceği üzerinde kesin olarak etkili

olduklarını belirtmişlerdir. Ancak benzer oranda etnik ayrımcılığa maruz kaldığını düşünmeyenlerde görülmemektedir. Nitekim etnik ayrımcılığa maruz kaldığını düşünmeyen toplam 178 kişiden yalnızca %26,4'lük oranla 47 kişi etnik kökeninin hangi partiye oy vereceği üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu durum bize şunu gösteriyor ki, milliyetçi güdülerini besleyen en önemli olgu etki-tepki unsurudur. Yani kişinin etnik olarak kendisinin dışlandığına inanması, anadilini konuşmaması, kültürünü yaşayamaması, yaşama hakkı olarak yalnızca kendi kişiliğini oluşturan yaşam biçiminin bir etnik köken içinde eritilmesinin istenmesi, kamusal alana ancak mevcut ideolojiye ayak uydurarak çıkabilmesi şeklinde sıralayabileceğimiz bir dizi unsurdan ibaret olarak tek bir etnik köken üzerine kurulu olan bu düşünceye tepki olarak yeni etnik milliyetçi unsurları ortaya çıkaracaktır. Diğer bir ifadeyle bir tepkiden doğan bu “nation building” süreci, bir süre sonra bizatihi kendisi bir tepki yaratmaya başlar. Ülkede yaşayan farklı etnik/dinsel vs. gruplar, bu ideolojinin kendilerini tek bir kalıba dökmeye koyulduğunu görünce yabancılaşmaya ve sonuçta milliyetçi bir tepki vererek ortaya çıkmaya çalışacaktır (Oran, 2008: 872). Nitekim yapmış olduğumuz araştırmanın neticesi de bunu göstermektedir.

Tablo 24: Van'a Başka Bir Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkisini Değerlendiren Tablo

Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Evet	Sayı	89	95	184
	Yüzde	48,4%	51,6%	100,0%
Hayır	Sayı	137	179	316
	Yüzde	43,4%	56,6%	100,0%
Toplam	Sayı	226	274	500
	Yüzde	45,2%	54,8%	100,0%

Araştırmamıza katılanların “siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz” sorusunu verdikleri yanıtlar için tablo 24’de baktığımızda ankete katılan toplam 500 örneklemden en fazla %54,8’lik oranla 274 kişi siyasal olarak temsil

edilmediklerini düşünürken %45,6'lık oranla 226 kişi siyasal anlamda temsil edildiklerini düşünmektedirler. Öte taraftan Van'a başka yerden göç eden toplam 184 kişiden en fazla %51,6'lık oranla 95 kişi siyasal olarak temsil edilmediklerini düşünürlerken %48,4'lük oranla 89 kişi siyasal anlamda temsil edildiklerini düşünmektedirler. Aslen Vanlı olanların ise "siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz" sorusuna en fazla %56,6'lık oranla 179 kişi "hayır" yanıtını verirken geriye kalan %43,4'lük oranla 137 kişide "evet" yanıtını vermişlerdir. Burada en genel manada temsil edilme duygusunun zayıf olduğu görülür. Van'a başka bir ilden göç edenlerin temsil edilme duygusunun diğerlerine göre biraz daha fazla olmasındaki en önemli sebep çevre illerden gelenlerin çoğunluğu ile aslen Vanlı olanların dine bakış açıları her ne kadar aynı olsa da aslen Vanlı olmayanların bir kısmının milletçilik duygularının daha ağır bastığını görürüz. İşte bu kesim kendi temsil edecek parti bulurken hem dini hem de etnik sorunlar yaşayan kesim ise kendini temsil edecek parti bulmakta problem yaşamaktadır. Nitekim yaptığımız araştırmanın neticesi de bunu göstermektedir. Şöyle ki "İslam'a bakış açınızı nasıl değerlendirirsiniz" sorusuna aslen Vanlı olmayan toplam 184 kişiden daha çok %14,7'lik oranla 27 kişi "kültür" olarak görürken aslen Vanlı olan toplam 316 kişiden %2,8'lik oranla 9 kişi "kültür" cevabını vermiştir. Öte yandan tablo 28'de de görüldüğü gibi "oy verirken tercih yapmanızda en çok hangisi etkili olmaktadır" sorusuna verilen yanıtlarda aslen Vanlı olmayan 184 kişiden %26,1'lik oranla 48 kişi "din" derken aslen Vanlı olan 316 kişiden %33,9'luk oranla 107 kişi "din" cevabını vermiştir. Yine aslen Vanlı olmayanlar bu soruya % 10,9'luk oranla 20 kişi "etnisite" yanıtı vermişken aslen Vanlı olanların %9,8'lik oranla 31'i "etnisite" cevabını vermişlerdir. Yani ankette verilmiş olan yanıtlardan da anlaşılacağı üzere aslen Vanlı olanların siyasal anlamda %5'lik bir oranla daha az temsil edildiğini düşündüren nedenler hem dindar hem etnik kimliği Kürt olması hem de etnik problemleri olması hasabiyledir. Nitekim bu üç unsuru bir arada barındıran siyasal bir partinin olmaması da en genel anlamda bu bölgede yaşayan insanların temsil edilme problemini yansıtır.

Tablo 25: Nereden Göç Ettiniz ve Sizi temsil ettiğine inandığınız parti ya da kişi/hareket kim/hangisi olabilir? İlişisini Değerlendiren Tablo

Nereden Göç Ettiniz	Sizi Temsil Ettiğine İnanıldığınız Parti Ya Da Kişi/Hareket Kim/Hangisi Olabilir?								Toplam
	BDP/ Selahattin Demirtaş	AKP/ Recep Tayyip Erdoğan	PKK / Abdullah Öcalan	MHP/ Devlet Bahçeli	CHP/ Kemal Kılıçdaroğlu	BDP / PKK / Abdullah Öcalan	Diğer	Hiçbiri	
Şırnak (%)	4 (17,4%)	8 (34,8%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (8,7%)	5 (21,7%)	0 (0%)	4 (17,4%)	23(100,0%)
Sürt (%)	5 (23,8%)	6 (28,6%)	0 (0%)	1 (4,8%)	1 (4,8%)	5 (23,8%)	0 (0%)	3 (14,3%)	21(100,0%)
Hakkâri (%)	20 (32,3%)	23 (37,1%)	3 (4,8%)	0 (0%)	2 (3,2%)	8 (12,9%)	1 (1,6%)	5 (8,1%)	62(100,0%)
Muş (%)	2 (16,7%)	5 (41,7%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (33,3%)	0 (0%)	1 (8,3%)	12(100,0%)
Ağrı (%)	2 (28,6%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14,3%)	0 (0%)	3 (42,9%)	0 (0%)	1 (14,3%)	7(100,0%)
Mardin (%)	0 (0%)	1 (33,3%)	0 (0%)	1 (33,3%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (33,3%)	3(100,0%)
Manisa (%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Bitlis (%)	0 (0%)	7 (87,5%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (12,5%)	8(100,0%)
Erzurum (%)	0 (0%)	2 (33,3%)	0 (0%)	1 (16,7%)	0 (0%)	1 (16,7%)	0 (0%)	2 (33,3%)	6(100,0%)
Konya (%)	0 (0%)	3 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3(100,0%)
Ağrı (%)	0 (0%)	1 (50,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (50,0%)	0 (0%)	0 (0%)	2(100,0%)
İğdır (%)	1 (50,0%)	1 (50,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2(100,0%)
Batman (%)	1 (20,0%)	1 (20,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (20,0%)	0 (0%)	2 (40,0%)	5(100,0%)
Yozgat (%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (66,7%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (33,3%)	3(100,0%)
Divarlı (%)	2 (40,0%)	2 (40,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (20,0%)	0 (0%)	0 (0%)	5(100,0%)
Adana (%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Neşehir (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Ankara (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Antalya (%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)	1(100,0%)
Adana (%)	0 (0%)	1 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (50%)	1(100,0%)
Iran (%)	1 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Rize (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Adıyaman (%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)	1(100,0%)
Kars (%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Kastamonu (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
İstanbul (%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Aydın (%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Elazığ (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Trabzon (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Bursa (%)	0 (0%)	1 (100,0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1(100,0%)
Toplam (%)	38 (21,2%)	67 (37,4%)	4 (2,2%)	7 (3,9%)	7 (3,9%)	29(16,2%)	2 (1,1%)	25(14,0%)	179(100,0%)

Tablo 25’de görüldüğü gibi “sizi temsil ettiğine inandığınız parti ya da kişi/hareket kim/hangisi olabilir” sorusuna Van’a en çok Hakkâri’den göç eden toplam 62 kişinin anketimize katılarak en fazla %37,1’lik oranla 23 kişi “AKP/Recep Tayyip Erdoğan” yanıtını verirken %32,3’lük oranla 20 kişi “BDP/Selahattin Demirtaş” cevabını vermiştir. Bunu takiben %12,9’luk oranla 8 kişi “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” yanıtını vermişlerdir. Şırnak’tan göç edenlerin ise %34,8’lik oranla 8 kişi “AKP/Recep Tayyip Erdoğan”, %21,7’lik oranla 5 kişi “BDP/PKK/Abdullah Öcalan”, %17,4’lük oranla 4 kişi “BDP/Selahattin Demirtaş”

yanıtını vermişlerdir. Öte yandan Siirt'ten göç edenlerin ise %28,6'lık oranla 6 kişi “AKP/Recep Tayip Erdoğan” cevabını ankete yansıtırken aynı sayıda %23,8'lik oranla 5'er kişi “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” ve BDP/Selahattin Demirtaş” yanıtlarını vermişleridir. Burada verilen yanıtlardan anlaşılacağı üzere AK parti mensuplarının bilindiği üzere daha fazla İslami hassasiyetlere sahip olması, BDP/PKK'nın ise milliyetçilik güdülerinin ağır basması sebebiyle seçmenlerinin de tercih yaparken parti/kişi/hareketin bu özelliklerini göz önünde bulundurduğunu yaptığımız araştırmanın neticesinde de görmek mümkündür. Nitekim “Oy verirken tercih yapmanızda en çok ne etkili oluyor” sorusuna Hakkâri'den göç edenlerin %28,6'lık oranla 18 kişi “ailem”, %27 ile 17 kişi “din”, %3,2'lik oranla 2 kişi “etnisite” yanıtını vermiştir. Şırnak'tan göç edenlerin %28'lik oranla 7 kişi “din”, aynı sayıda %20'lik oranla 5'er kişi “aile” ve “etnisite” cevabını vermiştir. Siirt'te ise %38,1'lik oranla 8 kişi “din”, %19'luk oranla 4 kişi “etnisite”, %9,5'lik oranla 2 kişi “ailem” yanıtını ankete yansıtmışlardır. Öte yandan araştırmamızdan anlaşılacağı üzere oy verirken tercih yapmada etkili olan unsur olarak aşiretlerin yerini artık çekirdek aileler, din ve etnisite almıştır.

Tablo 26: Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		Seçimlere Katılıyor Musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Evet	Sayı	162	22	184
	Yüzde	88,0%	12,0%	100,0%
Hayır	Sayı	256	60	316
	Yüzde	81,0%	19,0%	100,0%
Toplam	Sayı	418	82	500
	Yüzde	83,6%	16,4%	100,0%

Tablo 26'da görüldüğü gibi “seçimlere katılıyor musunuz” sorusuna verilen yanıtlarda toplam 500 kişiden %83,6'lık oranla 418 kişi “evet”, %16,4'lük oranla 82 kişi “hayır” dedikleri görülür. Van'a başka bir yerden göç eden 184 kişiden %88'lik oranla 162 kişi seçimlere katılırken %12'lik oranla 22 kişi seçimlere katılmadığını

belirtmişlerdir. Yine aslen Vanlı olan toplam 316 kişiden %81'lik oranla 256 kişi seçimlere katılırken %19'luk oranla 60 kişi seçimlere katılmadığını ankete yansıtmıştır. Yani Van'a başka bir yerden göç edenlerin seçime katılım oranlarının diğerlerine göre daha fazla olduğu anlaşılır. Burada aslen Vanlı olmayanların temsil edilmediklerini düşündüren neden olarak yapmış olduğumuz araştırmada aynı sayıda %19,4'lük oranla 19'ar kişi "seçilenlerin resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi" ve "ülkedeki demokratik sistemden kaynaklı sorun" yanıtlarını vermişken %17,3'lük oranla 17 kişi "iyi temsil edilmeme", %14,3'lük oranla 14 kişi "seçilenlere duyulan güvensizlik" yanıtını vermişlerdir. Aslen Vanlı olan 316 kişiden %23,8'lik oranla 43 kişi "iyi temsil edilmeme", %21,5'lik oranla 39 kişi "seçilenlerin resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi", %20,4'lük oranla 37 kişi "ülkedeki demokratik sistemden kaynaklı sorun" nedeniyle temsil edilmediklerini düşünmektedir.

Tablo 27: Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? Ve Seçim Sistemine Güveniyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		Seçim Sistemine Güveniyor Musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Evet	Sayı	88	96	184
	Yüzde	47,8%	52,2%	100,0%
Hayır	Sayı	143	173	316
	Yüzde	45,3%	54,7%	100,0%
Toplam	Sayı	231	269	500
	Yüzde	46,2%	53,8%	100,0%

Araştırmaya katılanlara "seçim sistemine güveniyor musunuz" sorusunu sorduğumuzda tablo 27'de görüldüğü gibi toplam 500 kişiden %46,2'lik oranla 231 kişi "evet" derken %53,8'lik oranla 269 kişi "hayır" yanıtını vermiştir. Van'a başka bir yerden göç edenlerin çoğunlukla %52,2'lik oranla 96 kişi seçim sistemine güvenmezken, %47,8'lik bir oranla 88 kişi seçim sistemine güvenmektedir. Van'ın yerlisi olan 316 kişiden ise %54,7'lik oranla 173 kişi seçim sistemine güvenmezken %45,3'lük oranla 143 kişi seçim sistemine güvenmektedir. Gerek Van'a başka bir

ilden göç edenlerin gerekse Van'ın yerlisi olanların verdikleri yanıtlardan anlaşıldığı gibi her iki tarafın daha çok seçim sistemi güvenmedikleri sonucuna ulaşılabilir. Bunun nedeni hakkında bir çıkarsama yapmak gerekirse güvensizlik içinde olanların temsil edilmediklerine inanmalarından kaynaklandığı sonucuna ulaşabiliriz. Tablo 24'de açıkladığımız gibi ankete katılan toplam 500 örneklemden en fazla %54,8'lik oranla 274 kişi siyasal olarak temsil edilmediklerini düşünürken %45,6'luk oranla 226 kişi siyasal anlamda temsil edildiklerini düşünmektedirler. Ya da tam tersini de düşünebiliriz. Yani siyasal anlamda temsil edilmediklerine inanmalarındaki önemli sebepler arasında görebiliriz. Nitekim yaptığımız araştırma neticesinde “size temsil edilmediğinizi düşündüren neden en çok nedir” sorusunu ankete katılanlara yönelttiğimizde temsil edilmediğini düşünen 274 kişiden %11,3'lik oranla 31 kişi “seçim sisteminin adaletsizliği” cevabını vermişlerdir.

Tablo 28: Oy Verirken Tercih Yapmanızda En Çok Ne Etkili Oluyor? Ve Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? İlişkisini Değerlendiren Tablo

Oy Verirken Tercih Yapmanızda En Çok Ne Etkili Oluyor?		Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		
		Evete	Hayır	Toplam
Ailem	Sayı	32	67	99
	Yüzde	32,3%	67,7%	100,0%
Akrabalarım	Sayı	9	6	15
	Yüzde	60,0%	40,0%	100,0%
Arkadaşlarım	Sayı	3	7	10
	Yüzde	30,0%	70,0%	100,0%
Din	Sayı	48	107	155
	Yüzde	31,0%	69,0%	100,0%
Etnisite	Sayı	20	31	51
	Yüzde	39,2%	60,8%	100,0%
Eşim / Nişanlım / Kız arkadaşım	Sayı	2	2	4
	Yüzde	50,0%	50,0%	100,0%
Aşiret	Sayı	5	6	11
	Yüzde	45,5%	54,5%	100,0%
Komşularım	Sayı	4	2	6
	Yüzde	66,7%	33,3%	100,0%
Yazılı ve görsel medya	Sayı	15	17	32
	Yüzde	46,9%	53,1%	100,0%
Aydınlık	Sayı	11	14	25
	Yüzde	44,0%	56,0%	100,0%
Seçim öncesi yapılan kamuoyu araştırma sonuçları	Sayı	3	9	12
	Yüzde	25,0%	75,0%	100,0%
Diğer (Kendi Kriterlerim, Güven Duygusu, Parti Misyonu, Temsilcinin Demokratik Ve Derin Devletle Mücadelesi, İdeoloji)	Sayı	25	30	55
	Yüzde	45,5%	54,5%	100,0%
Hiçbiri	Sayı	7	18	25
	Yüzde	28,0%	72,0%	100,0%
Toplam	Sayı	184	316	500
	Yüzde	36,8%	63,2%	100,0%

Tablo 28'de görüldüğü üzere “oy verirken tercih yapmanızda en çok ne etkili oluyor” sorusuna toplam 500 kişiden en çok %31'lik oranla 155 kişi “din”, %19,8'lik oranla 99 kişi “ailem”, %10,2'lik oranla 51 kişi “etnisite” yanıtı vermiştir. Bunlardan farklı olarak %11'lik oranla 55 kişi de “diğer” cevabını vererek kendi kriterlerim, güven duygusu, parti misyonu, temsilcinin demokratik ve derin devletle mücadelesi, ideoloji gibi yanıtları ankete yansıtılmışlardır. Bu soruya en fazla “din” yanıtı veren aslen Vanlı olmayanlar %31'lik oranla 48 kişi iken Van'ın yerlisi olanlar %69'luk oranla 107 kişidir. “ailem” yanıtı verenler ise aslen Vanlı

olmayanlar %32,3'lük oranla 32 kişi iken Van'ın yerlisi olanlar %67,7'lik oranla 67 kişidir. “Etnisite” yanıtını veren aslen Vanlı olmayanlar ise %39,2'lik oranla 20 kişi iken Van'ın yerlisi olanlar %60,8'lik oranla 31 kişidir.

Tablo 29: Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz? Ve Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz? İlişkisi Değerlendiren Tablo

Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz?		Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Devlet	Sayı	22	57	79
	Yüzde	27,8%	72,2%	100,0%
PKK / A. Öcalan	Sayı	16	16	32
	Yüzde	50,0%	50,0%	100,0%
BDP	Sayı	21	19	40
	Yüzde	52,5%	47,5%	100,0%
BDP / PKK / A. Öcalan	Sayı	25	39	64
	Yüzde	39,1%	60,9%	100,0%
Asker	Sayı	9	5	14
	Yüzde	64,3%	35,7%	100,0%
AKP	Sayı	38	76	114
	Yüzde	33,3%	66,7%	100,0%
Polis	Sayı	4	8	12
	Yüzde	33,3%	66,7%	100,0%
Hiçbiri	Sayı	48	92	140
	Yüzde	34,3%	65,7%	100,0%
Diğer	Sayı	1	4	5
	Yüzde	20,0%	80,0%	100,0%
Toplam	Sayı	184	316	500
	Yüzde	36,8%	63,2%	100,0%

Tablo 29 gösteriyor ki “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusuna 500 kişiden en çok 140 kişi “hiçbiri” yanıtını verirken 114 kişi “AKP”, 79 kişi “devlet” cevabını vermişlerdir. “Hiçbiri” yanıtını veren 140 kişiden aslen Vanlı olmayanlardan %34,3'lük oranla 48 kişi iken, Van'ın yerlisi olup da bu yanıtı veren %65,7'lik oranla 92 kişidir. Yine “AKP” yanıtını veren 114 kişiden aslen Vanlı olmayanlardan %33,3'lük oranla 38 kişi iken Van'ın yerlisi olup da bu yanıtı veren %66,7'lik oranla 76 kişidir. Öte yandan “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” yanıtını

veren toplam 64 kişiden aslen Vanlı olmayanlardan %39,1'lik oranla 25 kişi iken, Van'ın yerlisi olup da bu yanıtı veren %60,9'luk oranla 39 kişidir. Yukarıdaki tablo ya baktığımızda iki kesim arasında bariz bir siyasi görüş farkı olduğu anlaşılır. Ancak anketten çıkan sonuçlara göre neredeyse aynı oranda güvendikleri yalnızca “PKK/Abdullah Öcalan” olmuştur.

Tablo 30: Kürt halkını temsil eden aydın kim olabilir? Ve Van'a Başka Bir Yerden Mi Göç Ettiniz? İlişkisini Değerlendiren Tablo

Sizce Kürt Halkını Temsil Eden Aydın Kim Olabilir?	Van'a Başka Yerden Mi Göç Ettiniz?		
	Evet	Hayır	Toplam
Ümit Fırat (%)	7 (36,8%)	12 (63,2%)	19 (100,0%)
Ahmet Altan (%)	26 (37,1%)	44 (62,9%)	70 (100,0%)
Ali Bulaç (%)	4 (19,0%)	17 (81,0%)	21 (100,0%)
Altan Tan (%)	25 (36,8%)	43 (63,2%)	68 (100,0%)
Doğu Ergil (%)	3 (42,9%)	4 (57,1%)	7 (100,0%)
Kemal Burkay (%)	14 (51,9%)	13 (48,1%)	27(100,0%)
İsmail Beşikçi (%)	6 (40,0%)	9 (60,0%)	19 (100,0%)
Sırrı Süreyya Önder (%)	12 (27,3%)	32 (72,7%)	44 (100,0%)
Sezai Karakoç (%)	6 (37,5%)	10 (62,5%)	16 (100,0%)
Şerafettin Elçi (%)	7 (63,6%)	4 (36,4%)	11 (100,0%)
Bejan Matur (%)	6 (100,0%)	0 (0%)	6 (100,0%)
Cengiz Çandar (%)	3 (60,0%)	2 (40,0%)	5 (100,0%)
Muhsin Kızılkaya (%)	4 (40,0%)	5 (60,0%)	9 (100,0%)
Orhan Miroğlu (%)	2 (50,0%)	2 (50,0%)	4 (100,0%)
Mehmet Metiner (%)	3 (50,0%)	3 (50,0%)	6 (100,0%)
Diğer (Mstafa İslamoğlu, Eser Karakaş, Abdullah Öcalan) (%)	7 (26,9%)	19 (73,1%)	26 (100,0%)
Hiçbiri (%)	48 (33,1%)	98 (66,9%)	146 (100,0%)
Toplam (%)	183 (36,7%)	316 (63,3%)	500 (100,0%)

Yukarıdaki tablo'da “sizce Kürt halkını temsil eden aydın kim olabilir” sorusuna en fazla yanıt alan toplam 500 kişiden en fazla 146 kişi “hiçbiri”, 70'i “Ahmet Altan” demişken 68'i “Altan Tan” cevabını vermişlerdir. Bunları takiben 44 kişi “Sırrı Süreyya Önder”, 27'si “Kemal Burkay” yanıtını vermişlerdir. Bunlardan Ahmet Altan yanıtını verenlerin %62,9 ile 44'ü aslen Vanlı iken %37,1 ile 26'sı Van'ın yerlisi değillerdir. Altan Tan cevabını verenlerin ise %63,2 ile 43'ü Van'ın

yerlisi %36,8 ile 25'i aslen Vanlı olmayanlardan oluşuyor. Tablo'da hiçbiri yanıtı verenlerin araştırmanın neticesinden anlaşılmıştır ki bunların çoğunluğu dergi, gazete okumayanların vermiş oldukları cevaptır. Nitekim anketten çıkan sonuçlara göre hiçbiri yanıtını veren 146 kişiden gazeten okumayanların sayısı %39,2'lik oranla 83 kişidir.

Tablo 31: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Aile Aylık net Gelir İlişisini değerlendiren Tablo

Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Aile Aylık net Gelir						4000 TL ve üzeri	Toplam
	0- 499	500-999	1000-1999	2000-2999	3000-3999			
Muhafazakâr	Sayı	11	30	45	17	3	5	111
	Yüzde	9,9%	27,0%	40,5%	15,3%	2,7%	4,5%	100,0%
Dindar / İslamcı	Sayı	33	56	47	28	11	3	178
	Yüzde	18,5%	31,5%	26,4%	15,7%	6,2%	1,7%	100,0%
Sosyalist	Sayı	7	11	14	3	1	0	36
	Yüzde	19,4%	30,6%	38,9%	8,3%	2,8%	,0%	100,0%
Milliyetçi	Sayı	3	8	11	4	1	1	28
	Yüzde	10,7%	28,6%	39,3%	14,3%	3,6%	3,6%	100,0%
Atatürkçü	Sayı	1	6	2	3	0	0	12
	Yüzde	8,3%	50,0%	16,7%	25,0%	,0%	,0%	100,0%
Demokrat	Sayı	5	16	17	2	3	2	45
	Yüzde	11,1%	35,6%	37,8%	4,4%	6,7%	4,4%	100,0%
Sosyal Demokrat	Sayı	5	10	18	7	2	0	42
	Yüzde	11,9%	23,8%	42,9%	16,7%	4,8%	,0%	100,0%
Muhafazakâr Demokrat	Sayı	2	3	8	10	4	1	28
	Yüzde	7,1%	10,7%	28,6%	35,7%	14,3%	3,6%	100,0%
Diğer (Müslüman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı	3	4	7	2	2	2	20
	Yüzde							
Toplam	Sayı	70	144	169	76	27	14	500
	Yüzde	14,0%	28,8%	33,8%	15,2%	5,4%	2,8%	100,0%

Yukarıdaki aylık gelirine göre kişinin kendisini nasıl tanımladığını ele alan tablo'da "ailenizin aylık net geliri ne kadardır" sorusuna toplam 500 kişiden en fazla %33,8 ile 169'u "1000-1999 TL arası", %28,8 ile 144'ü "500-999 TL arası" cevabını ankete yansıtmışlardır. Gelir seviyesine göre kişinin kendini nasıl tanımladığına baktığımızda özellikle düşük gelirli olanların kendilerini daha çok dindar/İslamcı, sosyalist ve muhafazakâr olarak tanımladığını görürüz. Nitekim

yukarıdaki tablo’da da görüldüğü gibi kendini dindar/İslamcı olarak tanımlayan toplam 178 kişiden gelir düzeyi %31,5 ile 56’sının “500-999 TL arası”, %18,5 ile 33’ünün “0-499 TL arası” ve %26,4 ile 47’sinin “1000-1999 TL arası”dır. Kendini sosyalist olarak ifade eden 36 kişiden %30,6 ile 11’inin geliri “500-999 TL arası”, %19,4 ile 7’sinin geliri “0-499 TL arası” ve %38,9 ile 14’ünün geliri “1000-1999 TL arası”dır. Yine kendini muhafazakâr olarak tanımlayan 111 kişiden %27 ile 30’unun geliri “500-999 TL arası”, %9,9 ile 11’inin geliri “0-499 TL arası” ve %40,5 ile 45’inin geliri “1000-1999 TL arası”dır.

Tablo 32: Aile Aylık Net Gelir Ve İslam’a Bakış Açınızı Nasıl Değerlendirirsiniz? İlişkisini Değerlendiren Tablo

Aile Aylık Net Gelir		İslam’a Bakış Açınızı Nasıl Değerlendirirsiniz?				
		Bir yaşam biçimi	Kültür	Allah’ın emri	Diğer (Bir Afyondur)	Toplam
0- 499	Sayı	13	7	50	0	70
	Yüzde	18,6%	10,0%	71,4%	,0%	100,0%
500-999	Sayı	41	8	92	3	144
	Yüzde	28,5%	5,6%	63,9%	2,1%	100,0%
1000-1999	Sayı	54	14	95	6	169
	Yüzde	32,0%	8,3%	56,2%	3,6%	100,0%
2000-2999	Sayı	36	5	34	1	76
	Yüzde	47,4%	6,6%	44,7%	1,3%	100,0%
3000-3999	Sayı	9	1	17	0	27
	Yüzde	33,3%	3,7%	63,0%	,0%	100,0%
4000 TL ve üzeri	Sayı	5	1	8	0	14
	Yüzde	35,7%	7,1%	57,1%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	158	36	296	10	500
	Yüzde	31,6%	7,2%	59,2%	2,0%	100,0%

Tablo 32’ye baktığımızda “İslam’a bakış açınızı nasıl değerlendirirsiniz” soruna verilen yanıtlarda toplam 500 kişiden en fazla %59,2’lik oranla 296 kişi

“Allah’ın emri” olarak ele alırken %31,6’lık oranla 158 kişi “bir yaşam biçimi” olarak İslam’ı tanımlar. Yine %7,2’lik oranla 36 kişi “kültür” olarak ifade ederken en az sayıda %2’lik bir oranla 10 kişi İslam’ı “bir afyon” olarak görmektedir. İslam’ı Allah’ın emri ve bir yaşam biçimi olarak tanımlayanların diğerlerine göre oranları çok daha fazladır. İslam’ı “Allah’ın emri” olarak gören en fazla en düşük gelire sahip kişilerden olmasına rağmen neredeyse tüm gelir seviyesinden olanların ortak düşüncelerini oluşturmaktadır. Aynı yorumu İslam’ı “bir yaşam biçimi” olarak tanımlayanlar içinde yapmak mümkündür. Fakat çok az bir kesim de olsa İslam’a bakış açılarını “kültür” olarak tanımlayanların daha çok gelir düzeyi düşük olan bireylerde görmek mümkündür. Yine aynı açıklamayı İslam’a “bir afyondur” yorumunu getirenler içinde yapabiliriz. Bu da bölge halkının İslami hassasiyetinin ne kadar kuvvetli olduğunu bize göstermektedir.

Tablo 33: Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz? Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Değerlendiren Tablo

Hangisine Güveniyorsunuz?	Aile Aylık Net Gelir							Toplam
	0- 499	500-999	1000-1999	2000-2999	3000-3999	4000 TL ve üzeri		
Devlet	Sayı	10	14	28	16	7	4	79
	Yüzde	12,7%	17,7%	35,4%	20,3%	8,9%	5,1%	100,0%
PKK / A. Öcalan	Sayı	10	7	14	1	0	0	32
	Yüzde	31,2%	21,9%	43,8%	3,1%	,0%	,0%	100,0%
BDP	Sayı	7	15	16	2	0	0	40
	Yüzde	17,5%	37,5%	40,0%	5,0%	,0%	,0%	100,0%
BDP / PKK / A. Öcalan	Sayı	14	30	16	4	0	0	64
	Yüzde	21,9%	46,9%	25,0%	6,2%	,0%	,0%	100,0%
Asker	Sayı	0	6	4	4	0	0	14
	Yüzde	,0%	42,9%	28,6%	28,6%	,0%	,0%	100,0%
AKP	Sayı	6	25	45	25	9	4	114
	Yüzde	5,3%	21,9%	39,5%	21,9%	7,9%	3,5%	100,0%
Polis	Sayı	2	2	4	2	2	0	12
	Yüzde	16,7%	16,7%	33,3%	16,7%	16,7%	,0%	100,0%
Hiçbiri	Sayı	19	45	39	22	9	6	140
	Yüzde	13,6%	32,1%	27,9%	15,7%	6,4%	4,3%	100,0%
Diğer	Sayı	2	0	3	0	0	0	5
	Yüzde	40,0%	,0%	60,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	70	144	169	76	27	14	500
	Yüzde	14,0%	28,8%	33,8%	15,2%	5,4%	2,8%	100,0%

Yukarıdaki tablo’da “hangisine daha çok güveniyorsunuz” sorusuna toplam 500 kişiden en fazla 140 kişi “hiçbiri” yanıtını verirken 114 kişi “AKP” 79 kişi “devlet” yanıtını vermiştir. Her ne kadar genel eğilime baktığımızda bir güvensizlik hâkimse de daha çok Ak parti ve devlet yanıtını verenlerin PKK/ Abdullah Öcalan, BDP ve BDP/PKK/Abdullah Öcalan yanıtını verenlerden gelir seviyesi daha yüksek olduğu görülür. Nitekim yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi BDP/PKK/Abdullah Öcalan yanıtını veren toplam 64 kişiden en fazla gelir seviyesi “500-999 TL arası” olan 144 kişiden %46,9’luk oranla 30 kişi iken yine en fazla oranla “0-499 TL arası” olan 70 kişiden %21,9 ile 14 kişidir. Aynı şekilde PKK/ Abdullah Öcalan yanıtını veren toplam 32 kişiden en fazla gelir seviyesi “0-499 TL arası” olan 70 kişiden %31,2’lik oranla 10 kişi, “1000-1999 TL arası” olan 169 kişiden %43,8 ile 14 kişi iken “500-999 TL arası” olan 144 kişiden %21,9 ile 7 kişidir. Neticede aile aylık net geliri düşük olanların aile aylık net geliri yüksek olanlara nazaran daha çok BDP,PKK/Abdullah Öcalan yanıtını vererek onlara olan güveninin diğerlerinden daha çok olduğunu göstermiştir.

Tablo 34: Aile Aylık Net Gelir Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Aile Aylık Net Gelir		Seçimlere Katılıyor Musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
0- 499	Sayı	57	13	70
	Yüzde	81,4%	18,6%	100,0%
500-999	Sayı	112	32	144
	Yüzde	77,8%	22,2%	100,0%
1000-1999	Sayı	149	20	169
	Yüzde	88,2%	11,8%	100,0%
2000-2999	Sayı	63	13	76
	Yüzde	82,9%	17,1%	100,0%
3000-3999	Sayı	23	4	27
	Yüzde	85,2%	14,8%	100,0%
4000 TL ve üzeri	Sayı	14	0	14
	Yüzde	100,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	418	82	500
	Yüzde	83,6%	16,4%	100,0%

Tablo 34’te görüldü gibi “seçimlere katılıyor musunuz” sorusuna yanıt verenlerin daha çok %83,6’lık oranla 418’i “evet”, %16,4’lük oranla 82’si “hayır” demişlerdir. Seçimlere katılım oranının genel olarak aile aylık net geliri düşük olanlarda görülmektedir. Nitekim aile aylık net geliri “0-499 TL arası” olan 70 kişiden %18,6’lık oranla 13 kişi seçimlere katılmazken aylık geliri “500-999 TL arası” olan 144 kişiden %22,2’lik oranla 32 kişi seçimlere katılmadığı görülür. Öte taraftan aylık geliri “1000-1999 arası olan” 169 kişiden %11,8’lik oranla 20’si ve aylık geliri “2000-2999 arası olan” 76 kişiden %17,1’lik oranla 13’ü seçimlere katılmadığını ankete yansıtmışlardır. Aylık geliri düşük olanların genel toplam oranları göz önüne alındığında onlara göre geliri yüksek olanların seçimlere katılım oranının daha yüksek olduğu anlaşılır. Yine aylık gelir arasındaki bu farkı tablo 36’da “siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz” sorusuna verdikleri yanıtlardan da görmek mümkündür. Bu durum neden seçimlere katılmadıklarının da göstergesi sayılabilir. Aylık net geliri “0-499 TL arası” olan 70 kişiden %54,3’lük oranla 38’i ve “500-999 TL arası” olan 144 kişiden %59’luk oranla 85 kişi temsil edilmediklerini düşünürken aylık netleri biraz daha yüksek olan aylık geliri “1000-1999 arası olan” 169 kişiden %53,8’lik oranla 91’i ve aylık geliri “2000-2999 arası olan” 76 kişiden %47,4’lük oranla 34’ü siyasal anlamda temsil edilmediklerini düşündüklerini ankete yansıtmışlardır.

Tablo 35: Siyasal Temsil Denildiğinde Size En Çok Ne İfade Ediyor? Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Gösteren Tablo

Siyasal Temsil Denildiğinde Size En Çok Ne İfade Ediyor?	Aile Aylık Net Gelir							Toplam
	0- 499	500-999	1000-1999	2000-2999	3000-3999	4000 TL ve üzeri		
Bir yetki devridir	Sayı	16	19	22	13	5	3	78
	Yüzde	20,5%	24,4%	28,2%	16,7%	6,4%	3,8%	100,0%
Toplumu yansıtmaktadır	Sayı	16	25	42	17	9	3	112
	Yüzde	14,3%	22,3%	37,5%	15,2%	8,0%	2,7%	100,0%
Azınlığın yansımasıdır	Sayı	6	13	5	3	1	1	29
	Yüzde	20,7%	44,8%	17,2%	10,3%	3,4%	3,4%	100,0%
Özdeşleşme duygusu	Sayı	4	9	17	9	1	0	40
	Yüzde	10,0%	22,5%	42,5%	22,5%	2,5%	,0%	100,0%
Oy vermek	Sayı	10	17	12	3	1	0	43
	Yüzde	23,3%	39,5%	27,9%	7,0%	2,3%	,0%	100,0%
Sermayenin toplum üzerinde kullandığı tahakküm aracıdır	Sayı	1	4	5	1	0	0	11
	Yüzde	9,1%	36,4%	45,5%	9,1%	,0%	,0%	100,0%
Toplumu sembolize etmektedir	Sayı	5	14	17	5	4	3	48
	Yüzde	10,4%	29,2%	35,4%	10,4%	8,3%	6,2%	100,0%
Karar alıcıdır	Sayı	2	6	10	2	1	0	21
	Yüzde	9,5%	28,6%	47,6%	9,5%	4,8%	,0%	100,0%
Sorumluluktur	Sayı	7	25	30	14	2	3	81
	Yüzde	8,6%	30,9%	37,0%	17,3%	2,5%	3,7%	100,0%
Sistemin meşruluk zemini	Sayı	3	12	9	9	3	1	37
	Yüzde	8,1%	32,4%	24,3%	24,3%	8,1%	2,7%	100,0%
Toplam	Sayı	70	144	169	76	27	14	500
	Yüzde	14,0%	28,8%	33,8%	15,2%	5,4%	2,8%	100,0%

Yukarıda ki tabloda görüldüğü gibi 500 kişi “siyasal temsil denildiğinde size en çok ne ifade ediyor” sorusuna en fazla “toplumu yansıtmaktır” cevabı verilirken ikinci olarak en çok “sorumluluktur” yanıtının verildiğini görürüz. “Toplumu yansıtmaktır” cevabı verenlerin gelir düzeyi sırasıyla en fazla toplam 169 kişiden %37,5’lik oranla 42 kişi “1000-1999 TL arası” olanlar ve 144 kişiden %22,3’lük oranla 25 kişi geliri “500-999 TL arası” olanlardır. “Sorumluluktur” diyenlerin gelir düzeyi sırasıyla en fazla toplam 169 kişiden %37’lik oranla 30 kişi “1000-1999 TL arası” olanlar ve 144 kişiden %30,9’luk oranla 25 kişi “500-999 TL arası” olanlardır. Ankete katılanların yoğunluklu olarak siyasal temsil toplumu yansıtmaktır, sorumluluktur cevaplarını vermesiyle tablo 34’de görüldüğü üzere seçime katılmayanların ve tablo 36’da görüldüğü gibi siyasal olarak temsil

edilmediğini düşünenlerin kendini siyasal olarak temsil eden bir kişide nasıl bir özellik olması gerektiği bilgisini dolaylı yollardan cevaplamış olur.

Tablo 36: Aile Aylık Net Gelir ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Aile Aylık Net Gelir		Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
0- 499	Sayı	32	38	70
	Yüzde	45,7%	54,3%	100,0%
500-999	Sayı	59	85	144
	Yüzde	41,0%	59,0%	100,0%
1000-1999	Sayı	78	91	169
	Yüzde	46,2%	53,8%	100,0%
2000-2999	Sayı	40	36	76
	Yüzde	52,6%	47,4%	100,0%
3000-3999	Sayı	13	14	27
	Yüzde	48,1%	51,9%	100,0%
4000 TL ve üzeri	Sayı	4	10	14
	Yüzde	28,6%	71,4%	100,0%
Toplam	Sayı	226	274	500
	Yüzde	45,2%	54,8%	100,0%

Siyasal anlamda temsil edilmediğine inanan toplam 500 kişiden en fazla %54,8'lik oranla 274 kişi iken temsil edildiğine inananlar ise %45,2'lik oranla 226 kişidir. Gelir düzeyine göre kendini en çok temsil edilmediğini düşünenler sırasıyla toplam 14 kişiden %71,4'lük oranla 10 kişi ve toplam 144 kişiden %59'luk oranla 85 kişi olduğu görülür. Ancak tabloya bakıldığında da gelir düzeyi düşük olanların toplam oranlarını göz önüne aldığımızda gelir düzeyi yüksek olanlara nazaran daha çok siyasal anlamda temsil edilmediklerini düşündüklerini görürüz.

Tablo 37: Sizi Temsil Ettiğine İnanıldığınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Gösteren Tablo

Sizi Temsil Ettiğine İnanıldığınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir?		Aile Aylık Net Gelir						Toplam
		0- 499	500-999	1000-1999	2000-2999	3000-3999	4000 TL ve üzeri	
BDP/Selahattin Demirtaş	Sayı	24	26	30	7	1	0	88
	Yüzde	27,3%	29,5%	34,1%	8,0%	1,1%	,0%	100,0%
AKP/Recep Tayyip Erdoğan	Sayı	18	41	68	42	18	9	196
	Yüzde	9,2%	20,9%	34,7%	21,4%	9,2%	4,6%	100,0%
PKK / Abdullah Öcalan	Sayı	0	6	6	1	0	0	13
	Yüzde	,0%	46,2%	46,2%	7,7%	,0%	,0%	100,0%
MHP/Devlet Bahçeli	Sayı	3	2	4	2	1	1	13
	Yüzde	23,1%	15,4%	30,8%	15,4%	7,7%	7,7%	100,0%
CHP/Kemal Kılıçdaroğlu	Sayı	2	6	4	1	0	0	13
	Yüzde	15,4%	46,2%	30,8%	7,7%	,0%	,0%	100,0%
BDP /PKK / Abdullah Öcalan	Sayı	12	28	19	4	0	0	63
	Yüzde	19,0%	44,4%	30,2%	6,3%	,0%	,0%	100,0%
Diğer (Saadet Partisi TİKKO)	Sayı	1	5	8	5	1	1	21
	Yüzde	4,8%	23,8%	38,1%	23,8%	4,8%	4,8%	100,0%
Hiçbiri	Sayı	10	30	30	14	6	3	93
	Yüzde	10,8%	32,3%	32,3%	15,1%	6,5%	3,2%	100,0%
Toplam	Sayı	70	144	169	76	27	14	500
	Yüzde	14,0%	28,8%	33,8%	15,2%	5,4%	2,8%	100,0%

”Sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kişi kim/hangisi olabilir” sorusuna 500 kişiden en fazla 196 kişi “AKP/Recep Tayyip Erdoğan” , 93 kişi “hiçbiri”, 88 kişi “BDP/Selahattin Demirtaş” ve 63 kişi “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” yanıtını vererek ankete yansıtılmışlardır. Bu yanıtı verenlerin gelir düzeylerine dikkat edildiğinde, gelir düzeyi düşük olanların toplam oranlarına bakıldığında daha çok BDP/Selahattin Demirtaş, PKK/Abdullah Öcalan, BDP/PKK/Abdullah Öcalan yanıtlarını vermişlerdir. BDP kendini sosyal demokrat olarak nitelendirse de yapmış oldukları eylemler ve söylemler kendisini milliyetçi sol’a daha çok yakınlattığı için ve BDP’nin, PKK’nın, Abdullah Öcalan’ın aynı çizgide olması hasebiyle aile aylık net geliri düşük olanların yanıt olarak bunları göstermiş olmaları milliyetçi sol’a daha yakın olduklarını gösterir. Tabi bununla beraber geliri düşük olanların yoğun olarak vermiş olduğu yanıtlardan bir diğeri de “AKP/Recep Tayip Erdoğan” olduğu görülür. Yani bu demek oluyor genel olarak gelir düzeyi düşük olanların daha çok muhafazakârlığa, milliyetçi sol’a kendilerini daha yakın hissettikleri

görülmektedir. Bu durumu tablo 39’da ve tablo 41’de vurguladığımız gibi hem yazılı hem de görsel yayınları takip etmelerinden de anlamak mümkündür.

Tablo 38: Aile Aylık Net Gelir ve A. Öcalan Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Aile Aylık Net Gelir		A.Öcalan Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz?			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
0- 499	Sayı	31	31	8	70
	Yüzde	44,3%	44,3%	11,4%	100,0%
500-999	Sayı	60	62	22	144
	Yüzde	41,7%	43,1%	15,3%	100,0%
1000-1999	Sayı	56	95	18	169
	Yüzde	33,1%	56,2%	10,7%	100,0%
2000-2999	Sayı	14	45	17	76
	Yüzde	18,4%	59,2%	22,4%	100,0%
3000-3999	Sayı	2	23	2	27
	Yüzde	7,4%	85,2%	7,4%	100,0%
4000 TL ve üzeri	Sayı	1	11	2	14
	Yüzde	7,1%	78,6%	14,3%	100,0%
Toplam	Sayı	164	267	69	500
	Yüzde	32,8%	53,4%	13,8%	100,0%

Yukarıda yapmış olduğumuz açıklamanın tablo 38’de ki araştırma neticesinde “Abdullah Öcalan’ı Kürt halkının lideri olarak görüyor musunuz” sorusuna verilen yanıtlarda da görmek mümkündür. Nitekim bu soruya %32,8’lik oranla “164” kişi “evet”, %53,4’lük oranla 267 kişi “hayır” diğerleri %13,8’lik oranla 69 kişi “fikrim yok” cevabını vermiştir. Burada “evet” yanıtını verenlerin daha çok yoksul kesim diye bileceğimiz aile aylık net geliri düşük olan kesimden oluştuğunu görürüz. Tablo 38’de de görüldüğü gibi aile aylık net geliri “0-400 TL arası” olan ailelerden 70’inin %44,3’lük oranla 31’i ve aile aylık net geliri “500-999 TL arası” olan ailelerden 144’ünün %41,7’lik oranla 60’ı Abdullah Öcalan’ı Kürt Halkının lideri olarak görür. Öte taraftan aile aylık net geliri “1000-1999 TL arası” olan ailelerden 169’unun %33,1’lik oranla 56’sı ve aile aylık net geliri “2000-2999 TL arası” olan %18,4’lük oranla 14’ü “Abdullah Öcalan’ı Kürt halkının lideri olarak

görüyor musunuz” sorusuna “evet” yanıtını vererek ankete yansıtmişlerdir. Yani buradan da anlaşılacağı üzere milliyetçi sol yönüyle bilinen Abdullah Öcalan’a verilen desteğin yoğun olarak gelir seviyesi düşük olan ailelerden geldiğini görürüz. Bunun belki de iki açıklaması olabilir. Ya Abdullah Öcalan’a destek verenlerin onunla aynı siyasi görüşü paylaşmalarından kaynaklanmaktadır. Ya da bu kesim kendi Kürt kimliğini daha iyi savunabileceği, temsil edeceği başka bir siyasi hareket, siyasi bir lider bulamamasından kaynaklanmaktadır. Yani Abdullah Öcalan’a alternatif olmadığı için ya da alternatif oluşturulmasına izin verilmediği için bu kesim Öcalan’ı Kürt halkının lideri olarak görmek zorunda kalmıştır.

Tablo 39: En Çok Hangi Kürtçe Dergi Takip Ediyorsunuz? Ve Aile Aylık net Gelir İlişkisini belirleyen Tablo

En Çok Hangi Kürtçe Dergi Takip Ediyorsunuz?	Aile Aylık Net Gelir							
	0- 499	500-999	1000-1999	2000-2999	3000-3999	4000 TL ve üzeri	Toplam	
Esmer	Sayı	2	4	5	2	0	0	13
	Yüzde	15,4%	30,8%	38,5%	15,4%	,0%	,0%	100,0%
Hawar	Sayı	3	6	6	1	1	0	17
	Yüzde	17,6%	35,3%	35,3%	5,9%	5,9%	,0%	100,0%
Serxwebûn	Sayı	1	4	5	1	0	0	11
	Yüzde	9,1%	36,4%	45,5%	9,1%	,0%	,0%	100,0%
Cirûsk	Sayı	0	1	0	0	0	0	1
	Yüzde	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Nûbihar	Sayı	3	5	5	4	0	2	19
	Yüzde	15,8%	26,3%	26,3%	21,1%	,0%	10,5%	100,0%
Tîroj	Sayı	3	3	2	0	0	0	8
	Yüzde	37,5%	37,5%	25,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Zendj	Sayı	1	0	2	0	0	0	3
	Yüzde	33,3%	,0%	66,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Diğer (Rewşen)	Sayı	0	2	3	0	0	0	5
	Yüzde	,0%	40,0%	60,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	13	25	28	8	1	2	77
	Yüzde	16,9%	32,5%	36,4%	10,4%	1,3%	2,6%	100,0%

Tablo’ya bakıldığında ankete katılan toplam 500 kişiden yalnızca 70 kişi Kürtçe dergi okuduğunu belirtmiştir. Bunlardan en fazla 19 kişi ile “Nûbihar” dergisinin okunduğunu görürüz. 1992 Mart’ında kurulan Nûbihar dergisinin siyasal görüşünü en iyi, genel yayın yönetmeni Süleyman Çevik yapılan röportaj

göstermektedir. Kendisine yöneltilen Nûbihar'ı nasıl tarif edebiliriz? Sorusuna “daha ilk gününde dedik ki; “Kürtlerle, Kürt gruplarıyla, insanlarıyla, partileriyle, herhangi bir çatışmanın kavganın tarafı olmayacağız.” Bir yaklaşımımız buydu. Sıralama önemli değil. Ancak önem verdiğimiz bir değer de inançlarımıza özgüydü; biz Müslümanlara, dinimize, inançlarımıza yönelik hakaret içeren bir olayın içinde de bulunmayacağız, demiştik” yanıtı vererek kendi siyasi görüşünü aslında belirtmiştir (http://www.habervakti.com/?page=news_details&id=23989). Burada her ne kadar en fazla oranla İslami yönü ağır basan bir Kürt dergisi olan Nûbihar'ın takip edildiği görünse de aslında diğer dergilerin daha çok milliyetçi sosyalist bir tabana seslendiği için toplamda bunların daha fazla takip edildiği okunduğu görülür. Nitekim toplamda 70 kişiden 17 kişinin takip ettiği Hawar dergisi Emir Ali Bedirxan'ın oğlu olan Celadet Bedirxan tarafından siyasi bir yönü olmayan Kürt dilini ve edebiyatını diriltme adına Kürtçenin asimilasyona kurban gitmemesi için 15 Mayıs 1932'de kurmuştur (Parıltı, 2009). Öte taraftan 70 kişiden 13 kişinin okuduğu Esmer dergisi yayın hayatına Ocak 2005'de başlamış. Tanınmış Kürtleri kapak konusu yaptı. Hayat hikâyeleri ile beraber bir röportajını vermiştir. İlk sayısından başlayarak Esmer olarak sunduğu meşhur Kürtleri kapak konusu yapan dergi Orhan Pamuk, Yaşar Kemal gibi muhalif isimlerin yazılarına yer verdi. Ragıp Duran, Sunay Akın, Çoşkun Aral, Yılmaz Erdoğan, Pelin Batu ve Muhsin Kızılkaya dergide yazan isimler arasında. Daha önce sol temayüllü dergilerde zaman zaman kendi kültürlerine ve meşhurlarına dair yazıları takip eden Kürtler dergiyi memnuniyetle karşıladı. Şivan Perwer gibi geniş çaplı Kürt sanatçıları ile beraber Ahmed Arif, Hülya Avşar, Yılmaz Erdoğan gibi Türkiye toplumuna mâl olmuş kişilerde dergide genişçe tanıtıldı. Dergi Arka Sayfasında ise Kürt şairlerin Kürtçe şiirlerini yayınlamakla fazla bilinmeyen bu edebiyatı okuyucularıyla tanıştırdı. Aynı sayı içinde Said Nursi (Said-i Kürdî)'yi yeren ve öven iki yazıya yer vermesi derginin siyasî çizgisini vermesi açısından önemli bir örnek teşkil eder. "Kürt Mahallesinin" sağ ve sol görüşlü isimlerini mümkün olduğunca dengeli bir biçimde vermeye çalışan derginin gerek yazar gerek okur kitlesinin Kürt solunda olması ister istemez dergiyi üstü kapalı bir milliyetçi-sosyalist çizgide tuttu (http://www.haberdiyarbakir.com/news_detail.php?id=7044). Yine 70 kişiden 11 kişinin takip ettiği PKK'nın yayın organlarından biri olan Serxwebûn dergisidir. Öte

yandan 70 kişiden 8 kişinin sosyalist bir dergi olarak bilinen Tîroj dergisini takip ettiği görülür. En genel anlamda tablo 39'a bakıldığında Kürtçe dergi okuyanların aile aylık net gelirlerinin düşük olduğu görülür. Her ne kadar İslami değerleri ön planda tutan bir Kürt dergisi olarak da bilinen Nûbihar daha çok okunsa da toplamda milliyetçi sosyalist dergilerin daha da fazla okunduğunu görülür. Bu demek oluyor ki Kürtçe dergi okuyan ve aile aylık geliri düşük olanlar kendilerini sosyalist milliyetçi bir tabana daha yakın olduklarını hissetmektedirler. Aynı durumu tablo 41'e baktığımızda da görmek mümkündür. Tabloda "en çok izlediğiniz TV kanalı hangisidir" sorusuna verilen yanıtlarda toplam ankete katılan 500 kişiden 133 kişinin en çok "Roj TV" cevabını verildiğini görürüz. Ve bu cevabı verenlerin ekseriyetle aile aylık net geliri düşük olanlardan geldiği görülür.

Tablo 40: En Çok Hangi Türkçe Dergi Takip Ediyorsunuz? Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Belirleyen Tablo

En Çok Hangi Türkçe Dergi Takip Ediyorsunuz?	Aile Aylık Net Gelir							
	0- 499	500-999	1000-1999	2000-2999	3000-3999	4000 TL ve üzeri	Toplam	
Doğu Batı	Sayı	1	1	5	7	0	0	14
	Yüzde	7,1%	7,1%	35,7%	50,0%	,0%	,0%	100,0%
Birikim	Sayı	2	4	5	5	0	2	18
	Yüzde	11,1%	22,2%	27,8%	27,8%	,0%	11,1%	100,0%
Ümran	Sayı	1	1	3	3	0	0	8
	Yüzde	12,5%	12,5%	37,5%	37,5%	,0%	,0%	100,0%
Toplum Bilim	Sayı	0	5	2	2	2	0	11
	Yüzde	,0%	45,5%	18,2%	18,2%	18,2%	,0%	100,0%
Türk solu	Sayı	0	1	2	0	0	0	3
	Yüzde	,0%	33,3%	66,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Hece	Sayı	0	0	0	2	0	0	2
	Yüzde	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Divan	Sayı	0	1	2	0	0	0	3
	Yüzde	,0%	33,3%	66,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Sızıntı	Sayı	0	9	23	11	5	3	51
	Yüzde	,0%	17,6%	45,1%	21,6%	9,8%	5,9%	100,0%
Feminist Eleştiri	Sayı	0	1	0	1	0	1	3
	Yüzde	,0%	33,3%	,0%	33,3%	,0%	33,3%	100,0%
Köprü	Sayı	1	0	2	1	0	0	4
	Yüzde	25,0%	,0%	50,0%	25,0%	,0%	,0%	100,0%
Aksiyon	Sayı	3	3	1	0	0	1	8
	Yüzde	37,5%	37,5%	12,5%	,0%	,0%	12,5%	100,0%
Diğer (Haksöz, İnzar, Gerçek Hayat, Özgür İrade, Anadolu Gençlik, Genç Beyin, Bilim Teknik)	Sayı	1	2	7	3	1	1	15
	Yüzde	6,7%	13,3%	46,7%	20,0%	6,7%	6,7%	100,0%
Toplam	Sayı	9	28	52	35	8	8	140
	Yüzde	6,4%	20,0%	37,1%	25,0%	5,7%	5,7%	100,0%

Tablo 40’da görüldüğü gibi Türkçe dergi okuduğunu belirten toplam 140 kişiden “en çok hangi Türkçe dergiyi takip ediyorsunuz” sorusuna en fazla sırasıyla 51 kişi “Sızıntı” 18 kişi “Birikim” 14 kişi “Doğu Batı” 11 “toplum bilim” cevabını vermişlerdir. En fazla okunan sızıntı, birikim dergisinin orta ve düşük gelirli aileler tarafından daha çok takip edildiği görülürken Doğu Batı dergisinin orta gelir ve üstünde olanlar tarafından daha çok takip edildiği yapılan araştırma neticesinde ortaya çıkmıştır.

Tablo 41: En Çok İzlediğiniz TV Kanal? Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkisini Belirleyen Tablo

En Çok İzlediğiniz TV Kanal		Aile Aylık Net Gelir						Toplam
		0- 499	500-999	1000-1999	2000-2999	3000-3999	4000 TL ve üzeri	
Kanal D	Sayı	9	28	25	17	6	2	87
	Yüzde	10,3%	32,2%	28,7%	19,5%	6,9%	2,3%	100,0%
TRT6	Sayı	8	10	10	4	1	0	33
	Yüzde	24,2%	30,3%	30,3%	12,1%	3,0%	,0%	100,0%
Show TV	Sayı	7	10	15	13	3	4	52
	Yüzde	13,5%	19,2%	28,8%	25,0%	5,8%	7,7%	100,0%
ATV	Sayı	3	7	18	5	5	4	42
	Yüzde	7,1%	16,7%	42,9%	11,9%	11,9%	9,5%	100,0%
Roj TV	Sayı	32	50	44	6	0	1	133
	Yüzde	24,1%	37,6%	33,1%	4,5%	,0%	,8%	100,0%
Star	Sayı	3	8	6	3	0	0	20
	Yüzde	15,0%	40,0%	30,0%	15,0%	,0%	,0%	100,0%
Kanal7	Sayı	3	13	14	3	2	0	35
	Yüzde	8,6%	37,1%	40,0%	8,6%	5,7%	,0%	100,0%
Sanyolu	Sayı	3	7	19	15	4	2	50
	Yüzde	6,0%	14,0%	38,0%	30,0%	8,0%	4,0%	100,0%
Diğer (NTV Spor, Fox, Kanaltürk, Hilal, TRT, Habertürk, MMC)	Sayı	2	11	18	10	6	1	48
	Yüzde	4,2%	22,9%	37,5%	20,8%	12,5%	2,1%	100,0%
Toplam	Sayı	70	144	169	76	27	14	500
	Yüzde	14,0%	28,8%	33,8%	15,2%	5,4%	2,8%	100,0%

Yukarıdaki tabloya baktığımızda araştırmaya katılan toplam 500 kişiden “en çok izlediğiniz TV Kanalı hangisidir” sorusuna verilen yanıt 133 kişi ile “Roj TV” olmuştur. Bunu takip eden 87 kişi ile “Kanal D”, 52 kişi ile “Show TV” cevaplarının verildiğini görürüz. Yine yukarıdaki tablolarda da değindiğimiz gibi burada da aile aylık net geliri düşük olan ailelerin gerek yazılı gerekse görsel olarak milliyetçi sosyalist yayınları daha çok takip ettiği araştırma neticesindeki verilerden anlaşılır. Nitekim toplam 133 kişiden en fazla “Roj TV” yanıtını verenlerin aile aylık net geliri “0-499 TL arası” olanların %24,1’lik oranla 32’si, aile aylık net geliri “500-999 TL arası” olanların %37,6’lık oranla 50’si aile aylık net geliri “1000 -1999 TL arası” olanların %33,1’lik oranla 44’ü ekseriyetle bu yanıtı vermiştir.

Tablo 42: Cinsiyet Ve Anadiliniz İlişisini Değerlendiren Tablo

Cinsiyet		Anadiliniz					Toplam
		Kürtçe	Türkçe	Arapça	Zazaca	Ermenice	
Bay	Sayı	270	89	5	4	1	369
	Yüzde	73,2%	24,1%	1,4%	1,1%	,3%	100,0%
Bayan	Sayı	90	38	1	2	0	131
	Yüzde	68,7%	29,0%	,8%	1,5%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	360	127	6	6	1	500
	Yüzde	72,0%	25,4%	1,2%	1,2%	,2%	100,0%

Mehmed Uzun “Kürt edebiyatına giriş” eserinde bir Hint ve Avrupa dili olan Kürt dilinin üç lehçe ile konuşulduğunu, üç ayrı alfabe ile yazıldığını söylemiştir. Konuşulan en büyük lehçeler ise Kuzey Kurmancisi, Güney Kurmancisi (Soranca) ve Dımlıce (Zazaca) şeklinde sıralamıştır (Uzun, 2007: 37). Ancak yapmış olduğumuz araştırmanın neticesinde Kürtçenin ayrı bir ağız olarak kabul edilen Zazaca’yı konuşanların bir kısmının tablo 42’de görüldüğü gibi %1,2’lik oranla 6 kişi Zazaca’yı ayrı bir dil olarak gördüklerini ankete yansıtmişlardır. Öte taraftan tabloda görüldüğü üzere ankete katılan toplam 500 kişiden “anadiliniz nedir” sorusuna en fazla %72’lik oranla 360 kişi “Kürtçe” yanıtını verirken %25,4’lük oranla 127 kişi “Türkçe” cevabını ankete yansıtmişlardır. “Kürtçe” yanıtını verenlerin %68,7’lik oranla 90’ı bayan, %73,2’lik oranla 270’i bay olduğu görülür.

Tablo 43: Cinsiyet Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişisini Değerlendiren Tablo

Cinsiyet		Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Bay	Sayı	161	208	369
	Yüzde	43,6%	56,4%	100,0%
Bayan	Sayı	65	66	131
	Yüzde	49,6%	50,4%	100,0%
Toplam	Sayı	226	274	500
	Yüzde	45,2%	54,8%	100,0%

Yukarıdaki tabloda toplam 500 örneklemden “siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz” sorusuna en çok %54’8’lik oranla 274 kişi “hayır” %45,2’lik oranla 226 kişi “evet” yanıtını vermişlerdir. Bunlardan toplam 369 bay’dan siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünen %56’4’lük oranla 208 bay’dır. Siyasal anlamda temsil edildiğini düşünen ise %43,6’lık oranla 161 bay’dır. Yine toplam 131 bayan’dan siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünen %50,4’lük oranla 66 bayan’dır. Siyasal anlamda temsil edildiğini düşünen %49,6’lık oranla 65 bayan’dır.

Tablo 44: Cinsiyet Ve Sizi Temsil Ettiğine İnanıldığınız Parti Kişi Kim Hangisi Olabilir? İlişisini Değerlendiren Tablo

Cinsiyet	Sizi Temsil Ettiğine İnanıldığınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir?									
		BDP/ Selahattin Demirtaş	AKP/ Recep Tayyip Erdoğan	PKK / Abdullah Öcalan	MHP/Devlet Bahçeli	CHP/Kemal Kılıçdaroğlu	BDP / PKK / Abdullah Öcalan	Diğer (Saadet Partisi, TİKKO)	Hiçbiri	Toplam
Bay	Sayı	69	143	10	8	7	44	17	71	369
	Yüzde	18,7%	38,8%	2,7%	2,2%	1,9%	11,9%	4,6%	19,2%	100,0%
Bayan	Sayı	19	53	3	5	6	19	4	22	131
	Yüzde	14,5%	40,5%	2,3%	3,8%	4,6%	14,5%	3,1%	16,8%	100,0%
Toplam	Sayı	88	196	13	13	13	63	21	93	500
	Yüzde	17,6%	39,2%	2,6%	2,6%	2,6%	12,6%	4,2%	18,6%	100,0%

Yapmış olduğumuz araştırmanın neticesi olarak tablo 47’de de değindiğimiz gibi kendinizi nasıl tanımlarsınız sorusuna verilen cevaplarda bayanların erkeklere nazaran daha çok dindar/İslamcı ve muhafazakâr olduğu görülür. Yine bu sonucu yukarıdaki tabloda da görmek mümkündür. Yani “sizi temsil ettiğine inandırdığınız parti/kişi kim/hangisi olabilir” soruna %39,2’lik oranla 196 kişi en fazla “AKP/Recep Tayyip Erdoğan” yanıtını verdikleri görülür. Bu yanıt verenlerin yüzdelik oranları göz önüne alındığında %40,5’lik oranla 53 bayanın %38,8’lik oranla 143 baydan daha fazla İslami hassasiyetleri ön planda olan muhafazakâr olarak da kabul edilen “AKP/Recep Tayyip Erdoğan”ın kendilerini temsil ettiklerini düşünmektedirler. Araştırmaya katılan bayanların kendilerini temsil etiklerine

inandıkları parti olarak Ak partiyi göstermelerinde özellikle iktidar tarafından çocuk parası olarak verilen ücretin annelere verilme şartının getirilmesi önemli rol oynamıştır. Öte yandan araştırmaya katılanların kendilerini en fazla temsil ettiğine inandıkları parti/kişi olarak %17,62lik oranla 88'i "BDP/Selahattin Demirtaş" olduğu görülür. Ve bu partiyi ve PKK'yı aynı görenlerin %12'6'lık oranla 63'ü "BDP/PKK/Abdullah Öcalan" yanıtını ankete yansıtmışlardır. İlginçtir ki kendilerini daha çok temsil ettikleri parti/kişi olarak her ne kadar AKP/Recep Tayip Erdoğan'ı belirtmiş olsalar da tablo 45'e ve 48'e bakıldığında BDP/PKK/Abdullah Öcalan'ı aynı kategoride aldığımızda bunlara olan güvenin daha çok olduğu görülür.

Tablo 45: Cinsiyet Ve Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz? İlişisini değerlendiren Tablo

Cinsiyet		Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz?									
		Devlet	PKK / A. Öcalan	BDP	BDP / PKK / A. Öcalan	Asker	AKP	Polis	Hiçbiri	Diğer	Toplam
Bay	Sayı	62	23	30	44	7	87	5	107	4	369
	Yüzde	16,8%	6,2%	8,1%	11,9%	1,9%	23,6%	1,4%	29,0%	1,1%	100,0%
Bayan	Sayı	17	9	10	20	7	27	7	33	1	131
	Yüzde	13,0%	6,9%	7,6%	15,3%	5,3%	20,6%	5,3%	25,2%	,8%	100,0%
Toplam	Sayı	79	32	40	64	14	114	12	140	5	500
	Yüzde	15,8%	6,4%	8,0%	12,8%	2,8%	22,8%	2,4%	28,0%	1,0%	100,0%

Araştırmaya katılanların her ne kadar kendilerini temsil ettikleri bir parti/kişi ya da hareketi belirtmiş olsalar da bunlarda daha çok yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi %28'lik oranla 140 kişide bir güvensizlik hâkimdir. Öte yandan "Daha çok hangisine güveniyorsunuz" sorusuna %22,8'lik oranla 114'ü en fazla "AKP" cevabı verilirken bunu takip eden %15,8'lik oranla 79'u "devlet" yanıtını ankete yansıtmışlardır. Burada BDP'ye, PKK'ya, Abdullah Öcalan'a verilen yanıtlar ayrı ayrı olsa da aslında bunların aynı tabana seslendikleri diğer bir ifade aynı rotayı takip ettikleri için "PKK/A.Öcalan", "BDP", "BDP/PKK/A.Öcalan" yanıtlarının tamamını bir aldığımızda bu tabana olan güvenin daha fazla olduğu görülür. Öte

yandan bayanların en fazla %20,6'lık oranla 27'si AKP cevabını ankete yansıtmışlardır.

Tablo 46: Cinsiyet Ve İslam'a Bakış Açınızı Nasıl Değerlendirirsiniz? İlişisini Değerlendiren Tablo

Cinsiyet		İslam'a Bakış Açınızı Nasıl Değerlendirirsiniz?				
		Bir yaşam biçimi	Kültür	Allah'ın emri	Diğer (Bir Afyondur)	Toplam
Bay	Sayı	122	28	210	9	369
	Yüzde	33,1%	7,6%	56,9%	2,4%	100,0%
Bayan	Sayı	36	8	86	1	131
	Yüzde	27,5%	6,1%	65,6%	8%	100,0%
Toplam	Sayı	158	36	296	10	500
	Yüzde	31,6%	7,2%	59,2%	2,0%	100,0%

Tablo 46'da görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 500 örneklemden "İslam'a bakış açınızı nasıl değerlendirirsiniz" sorusuna verilen yanıtlarda %59,2'lik oranla 296 kişi en çok "Allah'ın emri" yanıtını verirken diğer bir kısmı %31,6'lık oranla 158'i "bir yaşam biçimi" cevabını vermişlerdir. En fazla Allah'ın emri yanıtını verenlerin %65,6'lık oranla 86'sı bayan, %56,9'uk oranla 210'u bay'dan oluşmaktadır. Bir yaşam biçimi cevabını verenlerin % 33,1'lik oranla 122'si bay, %27,5'lik oranla 36'sı bayan'dan oluşmaktadır. İslam'a bir afyon ya da kültür olarak bakarlardan bay oranı bayan oranından fazla olduğu görülür. Nitekim kültür olarak İslam dinini değerlendirenlerin en fazla %7,6'lık oranla 28'i bay, %6,1'lik oranla 8'i bayandan oluşmaktadır. Yine İslam dinine "diğer" cevabını vererek bir afyondur diyenler en çok %2,4'lük oranla 9'u bay ve %8'lik oranla 1'i bayan'dan oluşmaktadır. Buradan da anlaşıldığı gibi bayanlar erkeklere nispeten daha çok İslamcı/Dindar (ya da İslâm'i hassasiyetleri ön planda) olduğu görülür.

Tablo 47: Cinsiyet, Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo

Seçimlere Katılıyor musunuz?			Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?										
			Muhafaza İcâr	Dindar / İslamcı	Sosyalist	Milliyetçi	Atatürkçü	Demokrat	Sosyal Demokrat	Muhafaza İcâr Demokrat	Diğer (Müslüman, Liberal, İslamcı, Komünist İslamcı)	Toplam	
Evet	Cinsiyet	Bay	Sayı	70	93	25	18	5	32	33	22	12	310
			Yüzde	22,6%	30,0%	8,1%	5,8%	1,6%	10,3%	10,6%	7,1%	3,9%	100,0%
		Bayan	Sayı	27	47	7	7	2	8	5	3	2	108
	Yüzde		25,0%	43,5%	6,5%	6,5%	1,9%	7,4%	4,6%	2,8%	1,9%	100,0%	
	Toplam	Sayı	97	140	32	25	7	40	38	25	14	418	
		Yüzde	23,2%	33,5%	7,7%	6,0%	1,7%	9,6%	9,1%	6,0%	3,3%	100,0%	
Hayır	Cinsiyet	Bay	Sayı	12	24	3	2	4	5	3	0	6	59
			Yüzde	20,3%	40,7%	5,1%	3,4%	6,8%	8,5%	5,1%	,0%	10,2%	100,0%
		Bayan	Sayı	2	14	1	1	1	0	1	3	0	23
	Yüzde		8,7%	60,9%	4,3%	4,3%	4,3%	,0%	4,3%	13,0%	,0%	100,0%	
	Toplam	Sayı	14	38	4	3	5	5	4	3	6	82	
		Yüzde	17,1%	46,3%	4,9%	3,7%	6,1%	6,1%	4,9%	3,7%	7,3%	100,0%	

Yapmış olduğumuz alan araştırmasında ankete katılan 500 kişiden “kendinizi nasıl tanımlarsınız” sorusuna verilen yanıtlarda en fazla %35,6’lık oranla 178 kişi “dindar/İslamcı”, %22,2’lik oranla 111 kişi kendini “muhafazakâr” olarak tanımladıkları görülür. Verilmiş olan bu yanıtlar göz önüne alındığında bayanların erkeklere nispeten daha fazla dindar/İslamcı ve muhafazakâr olduğu anlaşılır. Nitekim “İslamcı/dindar” yanıtını verenlerin %46,6’lık oranla 61 bayan, %31,1’lik oranla 117 bay iken “muhafazakâr” cevabını ankete yansıtanların % 22,2’lik oranla 82 bay, %22,1’lik oranla 29 bayandır. Öte yandan yukarıdaki tabloya baktığımızda seçime katılan toplam 418 kişiden %33,5’lik oranla 140 kişi kendini “İslamcı/dindar” olarak görürken %23,2’lik oranla 97 kişi kendini “muhafazakâr” olarak tanıtmıştır. Ve bunlardan “İslamcı/dindar” olarak kendini gösterenlerin en fazla %43,5’lik oranla 47 bayan olduğu görülürken kendisini “muhafazakâr” olarak tanıtanların en çok %25’lik oranla 27 bayan olduğu görülür. Seçimlere katılmayan 82 kişiden ise en fazla %46,3’lük oranla 38 kişi kendisini “İslamcı/dindar” olarak göstermiştir. Bulardan en fazla %60,9’luk oranla 14 kişinin bayan olduğu görülür. Yine seçimlere

katılmayanlardan %17,1'lik oranla 14'ü kendisini “muhafazakâr” olarak tanıtmıştır. Bunlardan en fazla %20,3'lük oranla 12'sinin bay olduğu görülür.

Tablo 48: Cinsiyet, Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz? İlişkisini Değerlendiren Tablo

Cinsiyet		Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz?											
		Devlet	PKK / A. Öcalan	BDP	BDP / PKK / A. Öcalan	Asker	AKP	Polis	Hiçbiri	Diğer	Toplam		
Bury	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Muhafazakâr	Sayı	18	2	5	7	1	30	2	17	0	82
		Yüzde	22,0%	2,4%	6,1%	8,5%	1,2%	36,6%	2,4%	20,7%	,0%	100,0%	
		Dindar / İslamcı	Sayı	22	5	5	9	2	38	2	33	1	117
		Yüzde	18,8%	4,3%	4,3%	7,7%	1,7%	32,5%	1,7%	28,2%	,9%	100,0%	
		Sosyalist	Sayı	0	4	6	6	1	4	0	6	1	28
		Yüzde	,0%	14,3%	21,4%	21,4%	3,6%	14,3%	,0%	21,4%	3,6%	100,0%	
		Milliyetçi	Sayı	6	3	4	2	0	2	1	2	0	20
		Yüzde	30,0%	15,0%	20,0%	10,0%	,0%	10,0%	5,0%	10,0%	,0%	100,0%	
		Atatürkçü	Sayı	2	0	1	1	2	0	0	3	0	9
		Yüzde	22,2%	,0%	11,1%	11,1%	22,2%	,0%	,0%	33,3%	,0%	100,0%	
		Demokrat	Sayı	6	0	3	10	1	4	0	12	1	37
		Yüzde	16,2%	,0%	8,1%	27,0%	2,7%	10,8%	,0%	32,4%	2,7%	100,0%	
		Sosyal Demokrat	Sayı	2	6	5	8	0	1	0	14	0	36
		Yüzde	5,6%	16,7%	13,9%	22,2%	,0%	2,8%	,0%	38,9%	,0%	100,0%	
		Muhafazakâr Demokrat	Sayı	4	0	1	0	0	6	0	10	1	22
		Yüzde	18,2%	,0%	4,5%	,0%	,0%	27,3%	,0%	45,5%	4,5%	100,0%	
		Diğer (Mfütman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı	2	3	0	1	0	2	0	10	0	18
		Yüzde	11,1%	16,7%	,0%	5,6%	,0%	11,1%	,0%	55,6%	,0%	100,0%	
		Toplam	Sayı	62	23	30	44	7	87	5	107	4	369
		Yüzde	16,8%	6,2%	8,1%	11,9%	1,9%	23,6%	1,4%	29,0%	1,1%	100,0%	
Bıyın	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Muhafazakâr	Sayı	6	0	2	2	1	8	3	7	0	29
		Yüzde	20,7%	,0%	6,9%	6,9%	3,4%	27,6%	10,3%	24,1%	,0%	100,0%	
		Dindar / İslamcı	Sayı	8	3	2	11	1	15	3	18	0	61
		Yüzde	13,1%	4,9%	3,3%	18,0%	1,6%	24,6%	4,9%	29,5%	,0%	100,0%	
		Sosyalist	Sayı	0	3	1	2	0	1	0	1	0	8
		Yüzde	,0%	37,5%	12,5%	25,0%	,0%	12,5%	,0%	12,5%	,0%	100,0%	
		Milliyetçi	Sayı	1	0	2	1	2	0	1	1	0	8
		Yüzde	12,5%	,0%	25,0%	12,5%	25,0%	,0%	12,5%	12,5%	,0%	100,0%	
		Atatürkçü	Sayı	1	0	1	0	0	0	0	1	0	3
		Yüzde	33,3%	,0%	33,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	33,3%	,0%	100,0%	
		Demokrat	Sayı	0	1	1	1	2	1	0	2	0	8
		Yüzde	,0%	12,5%	12,5%	12,5%	25,0%	12,5%	,0%	25,0%	,0%	100,0%	
		Sosyal Demokrat	Sayı	0	0	1	2	1	1	0	1	0	6
		Yüzde	,0%	,0%	16,7%	33,3%	16,7%	16,7%	,0%	16,7%	,0%	100,0%	
		Muhafazakâr Demokrat	Sayı	0	2	0	1	0	1	0	2	0	6
		Yüzde	,0%	33,3%	,0%	16,7%	,0%	16,7%	,0%	33,3%	,0%	100,0%	
		Diğer (Mfütman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2
		Yüzde	50,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	50,0%	100,0%	
		Toplam	Sayı	17	9	10	20	7	27	7	33	1	131
		Yüzde	13,0%	6,9%	7,6%	15,3%	5,3%	20,6%	5,3%	25,2%	,8%	100,0%	

Daha önceki tablolarda da değinmiş olduğumuz gibi bayanların erkeklere nispeten daha fazla İslamcı/dindar ve muhafazakâr olduğunu yukarıdaki tabloda da görmek mümkündür. Ancak burada “İslamcı/dindar” ve “muhafazakâr” olan

bayanların erkeklere nazaran daha çok güvensizlik içinde olduğu görülür. Nitekim yukarıdaki tabloya bakıldığında “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusuna yüzdellik oranları göz önüne alındığında kendini “İslamcı/dindar” olarak tanıtan baylardan %28,2’lik oranla 33’ü, bayanlardan ise %29,5’lik oranla 18’i “hiçbiri” yanıtını vermişlerdir. Yine kendini muhafazakâr olarak tanıtan baylardan %20,7’lik oranla 17’si, bayanlardan ise %24,1’lik oranla 7’si “hiçbiri” yanıtını ankete yansıtmişlerdir. Öte taraftan 369 baydan kendisini en çok 117 kişiyle “İslamcı/dindar” olarak görenlerin en çok %32,5 ile 38’i “AKP” ye, %18,8 ile 22’si “devlet”e daha çok güvendikleri görülür. Baylardan kendisini “muhafazakâr” olarak gören 82 kişiden %36,6 ile 30’u “AKP” ye, %22 ile 18’i “devlet”e daha çok güvendiklerini ankete yansıtmişlerdir. 131 bayan’dan kendisini en çok 61 kişi ile “İslamcı/dindar” olarak görenlerin %24,6 ile 15’i “AKP” ye, %13,1’lik oranla 8’i “devlet”e daha çok güvendiklerini belirtmişlerdir. 29 kişi ile “muhafazakâr” olduklarını belirten bayanlardan %27,6 ile 8’i “AKP” ye” %20,7 ile 6’sı “devlet”e daha çok güvendiklerini ifade etmişlerdir. Tabloya bakıldığında BDP’yi, PKK/Abdullah Öcalan’ı, BDP/PKK/Abdullah Öcalan’ı her ne kadar bazıları ayrı olarak değerlendirse de söylem ve eylemleri itibariyle aynı çizgide olmaları hasabıyla bu yanıtları verenleri toplu olarak ele aldığımızda ankete katılan 500 kişiden aslında en fazla bunlara (BDP, PKK/Abdullah Öcalan, BDP/PKK/Abdullah Öcalan) güvendikleri sonucu çıkar.

Tablo 49: Cinsiyet Ve Oy Verirken Tercih Yapmanızda En Çok Ne Etkili Oluyor? İlişkisini Gösteren Tablo

Cinsiyet	Oy Verirken Tercih Yapmanızda En Çok Ne Etkili Oluyor?														
		Ailem	Akrabamın	Arlardaşarım	Din	Etnisite	Eşim / Nişanlım / Kız arıldaşarım	Aşiret	Komsularım	Yazılı ve görsel medyaya	Ayduklar	Seçim öncesi Yapılan İlanınoyu arastırma sonuçları	Diğer (Kendi Kriterlerim, Güven Duygusu, Parti Misyonu, Temsilcinin demokratik ve derin devletle mücadelesi, İdeoloji)	Hiçbiri	Toplam
Bay	Sayı	62	8	7	121	39	1	7	5	23	19	9	47	21	369
	Yüzde	16,8%	2,2%	1,9%	32,8%	10,6%	,3%	1,9%	1,4%	6,2%	5,1%	2,4%	12,7%	5,7%	100,0%
Bayan	Sayı	37	7	3	34	12	3	4	1	9	6	3	8	4	131
	Yüzde	28,2%	5,3%	2,3%	26,0%	9,2%	2,3%	3,1%	,8%	6,9%	4,6%	2,3%	6,1%	3,1%	100,0%
Toplam	Sayı	99	15	10	155	51	4	11	6	32	25	12	55	25	500
	Yüzde	19,8%	3,0%	2,0%	31,0%	10,2%	,8%	2,2%	1,2%	6,4%	5,0%	2,4%	11,0%	5,0%	100,0%

Tablo 49'a bakıldığında "oy verirken tercih yapmanızda en çok ne etkili oluyor" sorusuna en fazla %31 ile 155'i "din" cevabı verilmiştir. Buna en fazla %32,8 ile 39 bay yanıt vermiştir. Yine bu soruya %19,8 ile 99'u "ailem" yanıtını vermiştir. Buna en çok %28,2 ile 37 bayan yanıt vermiştir.

Tablo 50: Cinsiyet, Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Dünya Görüşünüz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkili midir?

Cinsiyet				Dünya Görüşünüz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkili midir?			
				Evett	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Bay	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Muhafazakâr	Sayı	61	12	9	82
			Yüzde	74,4%	14,6%	11,0%	100,0%
		Dindar / İslamcı	Sayı	84	17	16	117
			Yüzde	71,8%	14,5%	13,7%	100,0%
		Sosyalist	Sayı	18	4	6	28
			Yüzde	64,3%	14,3%	21,4%	100,0%
		Milliyetçi	Sayı	14	2	4	20
			Yüzde	70,0%	10,0%	20,0%	100,0%
		Atatürkçü	Sayı	6	2	1	9
			Yüzde	66,7%	22,2%	11,1%	100,0%
		Demokrat	Sayı	26	9	2	37
	Yüzde	70,3%	24,3%	5,4%	100,0%		
Sosyal Demokrat	Sayı	30	5	1	36		
	Yüzde	83,3%	13,9%	2,8%	100,0%		
Muhafazakâr Demokrat	Sayı	19	2	1	22		
	Yüzde	86,4%	9,1%	4,5%	100,0%		
Diğer (Müslüman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı	12	2	4	18		
	Yüzde	66,7%	11,1%	22,2%	100,0%		
Toplam	Sayı	270	55	44	369		
	Yüzde	73,2%	14,9%	11,9%	100,0%		
Bayan	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Muhafazakâr	Sayı	18	6	5	29
			Yüzde	62,1%	20,7%	17,2%	100,0%
		Dindar / İslamcı	Sayı	49	6	6	61
			Yüzde	80,3%	9,8%	9,8%	100,0%
		Sosyalist	Sayı	6	2	0	8
			Yüzde	75,0%	25,0%	,0%	100,0%
		Milliyetçi	Sayı	6	1	1	8
			Yüzde	75,0%	12,5%	12,5%	100,0%
		Atatürkçü	Sayı	2	1	0	3
			Yüzde	66,7%	33,3%	,0%	100,0%
		Demokrat	Sayı	4	2	2	8
	Yüzde	50,0%	25,0%	25,0%	100,0%		
Sosyal Demokrat	Sayı	3	3	0	6		
	Yüzde	50,0%	50,0%	,0%	100,0%		
Muhafazakâr Demokrat	Sayı	3	2	1	6		
	Yüzde	50,0%	33,3%	16,7%	100,0%		
Diğer (Müslüman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı	1	1	0	2		
	Yüzde	50,0%	50,0%	,0%	100,0%		
Toplam	Sayı	92	24	15	131		
	Yüzde	70,2%	18,3%	11,5%	100,0%		

Tablo 50'ye bakıldığında 369 bay'dan "dünya görüşünüz hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkili midir" sorusuna %73,2 ile 270'i "evet", %14,9 ile 55'i "hayır" yanıtını vermişlerdir. Bunlarda "evet" yanıtını veren en fazla %86,4 ile 19'u "muhafazakâr demokrat", "hayır" diyenlerin en çok %24,3 ile 9'u "demokrat" olduğu görülür. 131 bayandan ise "dünya görüşünüz hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkili midir" sorusuna %70,2 ile 92'si "evet", %18,3 ile 24'ü "hayır" yanıtını vermişlerdir. Bunlarda "evet" yanıtını veren en fazla %80,3 ile 49'u "dindar/İslamcı", "hayır" diyenlerin en çok %50 ile 3'ü "sosyal demokrat" olduğu görülür. Yani genel olarak bu tablodan İnanç faktörünün, dünya görüşünün bireyler üzerinde göstermiş olduğunun etkinin siyasi temsil anlayışlarına yansıtıldığını görmekteyiz.

Tablo 51: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve En çok Hangi Kürtçe Dergiyi Takip Ediyorsunuz? İlişkisini Değerlendiren Tablo

Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	En çok Hangi Kürtçe Dergiyi Takip Ediyorsunuz?									
		Esmer	Hawar	Serxwebûn	Cirûsk	Nûbihar	Tîroj	Zendj	Diğer (Rewsen)	Toplam
Muhafazakâr	Sayı	0	1	3	0	2	0	1	0	7
	Yüzde	,0%	14,3%	42,9%	,0%	28,6%	,0%	14,3%	,0%	100,0%
Dindar / İslamcı	Sayı	3	4	3	0	5	1	1	0	17
	Yüzde	17,6%	23,5%	17,6%	,0%	29,4%	5,9%	5,9%	,0%	100,0%
Sosyalist	Sayı	4	3	1	0	0	1	1	1	11
	Yüzde	36,4%	27,3%	9,1%	,0%	,0%	9,1%	9,1%	9,1%	100,0%
Milliyetçi	Sayı	0	2	1	0	0	0	0	0	3
	Yüzde	,0%	66,7%	33,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Atatürkçü	Sayı	0	2	0	0	0	0	0	2	4
	Yüzde	,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	50,0%	100,0%
Demokrat	Sayı	0	2	2	1	2	1	0	0	8
	Yüzde	,0%	25,0%	25,0%	12,5%	25,0%	12,5%	,0%	,0%	100,0%
Sosyal Demokrat	Sayı	4	1	1	0	7	4	0	2	19
	Yüzde	21,1%	5,3%	5,3%	,0%	36,8%	21,1%	,0%	10,5%	100,0%
Muhafazakâr Demokrat	Sayı	1	1	0	0	2	1	0	0	5
	Yüzde	20,0%	20,0%	,0%	,0%	40,0%	20,0%	,0%	,0%	100,0%
Diğer (Müslüman, Liberal, İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı	1	1	0	0	1	0	0	0	3
	Yüzde	33,3%	33,3%	,0%	,0%	33,3%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	13	17	11	1	19	8	3	5	77
	Yüzde	16,9%	22,1%	14,3%	1,3%	24,7%	10,4%	3,9%	6,5%	100,0%

Yukarıdaki tabloya baktığımızda toplam 500 kişinin katılmış olduğu araştırmaya “en çok hangi Kürtçe dergiyi takip ediyorsunuz” sorusuna en fazla 19’u “Nûbihar”, 17’si “Hawar”, 13’ü, “Esmer”, 11’i “Serxwebûn” cevabını vermişlerdir. Ayrıntılı olarak tablo 39’da da vurguladığımız gibi İslami hassasiyeti olan Kürtçe yayın yapan “Nûbihar” cevabını verenlerin en fazla %29,4 ile 5 kişi “sosyal demokrat” ve “dindar/İslamcı” olduğu anlaşılır. Kürt dilini ve edebiyatını diriltme ayakta tutmayı hedefleyerek ortaya çıkan “Hawar” dergisini okuyanların daha çok “dindar/İslamcı” ve “sosyalist” olarak kendilerini tanımlayan kesim olduğu görülür. Tanınmış Kürtleri kapak konusu yaparak bilinen “Esmer” dergisini okuyanların daha çok kendini “sosyalist” ve “dindar/İslamcı” olarak tanımlayanlardan çıktığı görülür. Son olarak PKK’nın yayın organlarından biri olarak da bilinen Serxwebûn dergisini ise daha çok “dindar/İslamcı” ve “sosyalist” olarak kendilerini ankete yansıtmış olduğu görülür.

3.1.3. Siyasal Temsil Ve Kültürel-Siyasal Farklılıklar

Tablo 52: Cinsiyet Ve Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? İlişisini Değerlendiren Tablo

Cinsiyet		Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?									
		Muhafazakâr	Dindar / İslamcı	Sosyalist	Milliyetçi	Atatürkçü	Demokrat	Sosyal Demokrat	Muhafazakâr Demokrat	Diğer (Müslüman, Liberal, İslamcı, Komünist İslamcı)	Toplam
Bay	Sayı	82	117	28	20	9	37	36	22	18	369
	Yüzde	22,2%	31,7%	7,6%	5,4%	2,4%	10,0%	9,8%	6,0%	4,9%	100%
Bayan	Sayı	29	61	8	8	3	8	6	6	2	131
	Yüzde	22,1%	46,6%	6,1%	6,1%	2,3%	6,1%	4,6%	4,6%	1,5%	100%
Toplam	Sayı	111	178	36	28	12	45	42	28	20	500
	Yüzde	22,2%	35,6%	7,2%	5,6%	2,4%	9,0%	8,4%	5,6%	4,0%	100%

Tablo 52’ye bakıldığında “kendinizi nasıl tanımlarsınız” sorusuna en çok %35,6’lık oranla 178’i “dindar/İslamcı”, %22,2’lik oranla 111’i “muhafazakâr” olduğu görülür. Bunu takiben %9’luk oranla 45 kişi “demokrat”, %8,4’lük oranla 42’si “sosyal demokrat”, %7,2’lik oranla 36’sı “sosyalist” olduğu görülür. Kendini

“dindar/İslamcı” olarak tanıtanların yüzdeler oranı göz önünde tutulduğunda toplam 131’i bayan’dan en fazla %46,6’lık oranla 61’ini bayanların teşkil ettiği görülür. Toplam 369 baydan ise %31,7’lik oranla 117’sinin “dindar/İslamcı” olduğu anlaşılır. Yine kendini “muhafazakâr” olarak tanıtanların bay ve bayanlardan nerdeyse aynı oranda olduğu görülür. Nitekim toplam 111 kişiden bayanlar %22,1’lik oranla 29’unu, baylar ise %22,2 ile 82’sinin muhafazakâr olduğu görülür.

Tablo 53: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Anadiliniz İlişisini Değerlendiren Tablo

Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?		Anadiliniz					Toplam
		Kürtçe	Türkçe	Arapça	Zazaca	Ermenice	
Muhafazakâr	Sayı	72	34	3	1	1	111
	Yüzde	64,9%	30,6%	2,7%	,9%	,9%	100,0%
Dindar / İslamcı	Sayı	127	49	1	1	0	178
	Yüzde	71,3%	27,5%	,6%	,6%	,0%	100,0%
Sosyalist	Sayı	32	3	0	1	0	36
	Yüzde	88,9%	8,3%	,0%	2,8%	,0%	100,0%
Milliyetçi	Sayı	13	14	0	1	0	28
	Yüzde	46,4%	50,0%	,0%	3,6%	,0%	100,0%
Atatürkçü	Sayı	5	6	1	0	0	12
	Yüzde	41,7%	50,0%	8,3%	,0%	,0%	100,0%
Demokrat	Sayı	36	7	0	2	0	45
	Yüzde	80,0%	15,6%	,0%	4,4%	,0%	100,0%
Sosyal Demokrat	Sayı	40	2	0	0	0	42
	Yüzde	95,2%	4,8%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Muhafazakâr Demokrat	Sayı	22	6	0	0	0	28
	Yüzde	78,6%	21,4%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Diğer (Müslüman, Liberal, İslamcı, Komünist, Liberal İslamcı)	Sayı	13	6	1	0	0	20
	Yüzde	65,0%	30,0%	5,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	360	127	6	6	1	500
	Yüzde	72,0%	25,4%	1,2%	1,2%	,2%	100,0%

Yukarıda ki tabloya baktığımızda göze çarpan ilk önemli husus Türk kökenli vatandaşların, Kürt kökenli vatandaşlara nazaran daha çok “milliyetçi”, “Atatürkçü” olduğu görülmektedir. Nitekim kendini milliyetçi olarak tanımlayanların %46’lık oranla 13’ü Kürt iken, %50’lik oranla 14’ü Türk olduğu görülürken, kendini

Atatürkçü olarak görenlerin %41,7'lik oranla 5'i Kürt, %50'lik oranla 6'sı Türk olduğu görülür. Yine etnik kimliği Kürt olanların, Türk olanlara nazaran daha çok “dindar/İslamcı” (%71,3 ile 127'si Kürt, %27 ile 49'u Türk), “muhafazakâr” (%64,9 ile 72'si Kürt, %30,6 ile 34'ü Türk), “sosyalist” (%88,9 ile 32'si Kürt, %8,3 ile 3'ü Türk), “sosyal demokrat” (%95,2 ile 40'ı Kürt, %4,8 ile 2'si Türk), “demokrat” (%80 ile 36'sı Kürt, %15,6 ile 7'si Türk), “muhafazakâr demokrat” (%78,6 ile 22'si Kürt, %21,4 ile 6'sı Türk) olduğunu yapılan araştırma neticesinde görmek mümkündür. Öte yandan Kürt kökenli olanların kendilerini yüzdelerle dilimleri göz önünde tutulduğunda daha çok %95,2 ile 40'ı “sosyal demokrat” olarak görmekteyken etnik kimliğinin Türk olduğunu belirtenlerin daha çok kendilerini “milliyetçi” (%50 ile 14'ü), “Atatürkçü” (%50 ile 6'sı) olarak görmektedirler.

Tablo 54: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve İslam'a Bakış Açınızı Nasıl Değerlendirirsiniz? İlişkisini değerlendiren Tablo

Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?		İslam'a Bakış Açınızı Nasıl Değerlendirirsiniz?				
		Bir yaşam biçimi	Kültür	Allah'ın emri	Diğer (Bir Afyondur)	Toplam
Muhafazakâr	Sayı	39	2	69	1	111
	Yüzde	35,1%	1,8%	62,2%	0,9%	100,0%
Dindar / İslamcı	Sayı	56	4	118	0	178
	Yüzde	31,5%	2,2%	66,3%	,0%	100,0%
Sosyalist	Sayı	13	9	13	1	36
	Yüzde	36,1%	25,0%	36,1%	2,8%	100,0%
Milliyetçi	Sayı	6	6	16	0	28
	Yüzde	21,4%	21,4%	57,1%	,0%	100,0%
Atatürkçü	Sayı	4	3	5	0	12
	Yüzde	33,3%	25,0%	41,7%	,0%	100,0%
Demokrat	Sayı	12	6	25	2	45
	Yüzde	26,7%	13,3%	55,6%	4,4%	100,0%
Sosyal Demokrat	Sayı	12	4	24	2	42
	Yüzde	28,6%	9,5%	57,1%	4,8%	100,0%
Muhafazakâr Demokrat	Sayı	9	2	16	1	28
	Yüzde	32,1%	7,1%	57,1%	3,6%	100,0%
Diğer (Müslüman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı	7	0	10	3	20
	Yüzde	35,0%	,0%	50,0%	15,0%	100,0%
Toplam	Sayı	158	36	296	10	500
	Yüzde	31,6%	7,2%	59,2%	2,0%	100,0%

Tablo 54'e baktığımızda "İslam'a bakış açınızı nasıl değerlendirirsiniz" sorusuna en fazla yanıtla %59,2'lik oranla 296 kişi "Allah'ın emri", %31,6'lık oranla 158 kişi "bir yaşam biçimi" dedikleri görülür. İslam hem bir yaşam şekli hem de Allah'ın kelamını özünde taşıdığı için bu cevabı verenlerinde böyle bir siyasi görüşe sahip ya da yakın olması gerekir. Nitekim bu görüşe yakın olanların daha çok dindar (Müslüman) ve muhafazakâr oldukları görülür. İslam'a "Allah'ın emri"dir diyenlerin ve İslam'ı "bir yaşam biçimi" olarak görenlerin daha çok dindar/İslamcı ve muhafazakâr olduğu anlaşılır. Öte taraftan İslam'a "bir afyondur" diyenlerin daha çok sosyalist ve İslam'ı "kültür" olarak görenlerin ise daha çok sosyalist ve Atatürkçü olduğu görülür. Bundan da anlaşıldığı üzere ve daha evvel tablo 50'de de ifade ettiğimiz gibi dünya görüşünün (dini inancının, felsefi görüşünün, yaşam tarzının) birey üzerinde oluşturmuş olduğu etki siyasal görüşünü ya da olaylara bakış açısını etkilemekte ve siyasal temsil anlayışını belirlemektedir. Bu durumu tablo 48'de de görmek mümkündür. Kendini "muhafazakâr" ve "dindar/İslamcı" olarak tanımlayanların güven duydukları parti/kişi daha çok "AKP", sosyalist ve milliyetçi olanların ise verdikleri cevap en çok "devlet", "BDP", "PKK/A. Öcalan", "BDP/PKK/A. Öcalan" olmuştur. Yine aynı durumu tablo 58'de ve 61'de görmek mümkündür. Orada da etnik köken ya da dünya görüşünün pati ya da adaya oy vereceği üzerinde etkilidir diyen muhafazakâr ve "dindar/İslamcıların daha çok "AKP", sosyalistlerin ise daha çok BDP, PKK, Abdullah Öcalan dedikleri görülür.

Tablo 55: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişisini Gösteren Tablo

Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?		Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Muhafazakâr	Sayı	54	57	111
	Yüzde	48,6%	51,4%	100,0%
Dindar / İslamcı	Sayı	77	101	178
	Yüzde	43,3%	56,7%	100,0%
Sosyalist	Sayı	23	13	36
	Yüzde	63,9%	36,1%	100,0%
Milliyetçi	Sayı	15	13	28
	Yüzde	53,6%	46,4%	100,0%
Atatürkçü	Sayı	2	10	12
	Yüzde	16,7%	83,3%	100,0%
Demokrat	Sayı	16	29	45
	Yüzde	35,6%	64,4%	100,0%
Sosyal Demokrat	Sayı	23	19	42
	Yüzde	54,8%	45,2%	100,0%
Muhafazakâr Demokrat	Sayı	11	17	28
	Yüzde	39,3%	60,7%	100,0%
Diğer (Müslüman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı	5	15	20
	Yüzde	25,0%	75,0%	100,0%
Toplam	Sayı	226	274	500
	Yüzde	45,2%	54,8%	100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında “siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz” sorusuna %54,8’lik oranla 274 kişiyle daha çok “evet”, %45,2’lik oranla 226 kişi ise “hayır” yanıtını vermiştir. “Evet” diyenlerin daha çok %63,9 ile 23’ü “sosyalist”, %5 4,8 ile 23’ü “sosyal demokrat”, % 53,6 ile 15’i “milliyetçi” oldukları görülür. “Hayır” diyenlerin ise en çok %83,3 ile 10’u “Atatürkçü”, %64,4 ile 29’u demokrat, %60,7’lik oranla 17 kişi ise “muhafazakâr demokrat” olduğu görülür. Siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünenlerin tablo 75’de açıklandığı gibi nedenini en çok %21,9’luk oranla 59 kişinin “iyi temsil edilmeme”, %20,8’lik oranla 58’inin “seçilenlerin resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi”, %11,5’lik oranla 32 kişinin ise “seçim sisteminin adaletsizliği” cevaplarını verdiklerini görürüz.

Tablo 56: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız, Seçim Sistemine Güveniyor Musunuz? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo

Seçimlere Katılıyor Musunuz?			Seçim Sistemine Güveniyor Musunuz?		
			Evvet	Hayır	Toplam
Evvet	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Muhafazakâr	Sayı 68	29	97
			Yüzde 70,1%	29,9%	100,0%
		Dindar / İslamcı	Sayı 73	67	140
			Yüzde 52,1%	47,9%	100,0%
		Sosyalist	Sayı 12	20	32
			Yüzde 37,5%	62,5%	100,0%
		Milliyetçi	Sayı 13	12	25
			Yüzde 52,0%	48,0%	100,0%
		Atatürkçü	Sayı 2	5	7
			Yüzde 28,6%	71,4%	100,0%
		Demokrat	Sayı 13	27	40
			Yüzde 32,5%	67,5%	100,0%
		Sosyal Demokrat	Sayı 6	32	38
			Yüzde 15,8%	84,2%	100,0%
		Muhafazakâr Demokrat	Sayı 14	11	25
	Yüzde 56,0%	44,0%	100,0%		
	Diğer (Müslüman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı 9	5	14	
		Yüzde 64,3%	35,7%	100,0%	
	Toplam	Sayı 210	208	418	
		Yüzde 50,2%	49,8%	100,0%	
Hayır	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Muhafazakâr	Sayı 6	8	14
			Yüzde 42,9%	57,1%	100,0%
		Dindar / İslamcı	Sayı 6	32	38
			Yüzde 15,8%	84,2%	100,0%
		Sosyalist	Sayı 1	3	4
			Yüzde 25,0%	75,0%	100,0%
		Milliyetçi	Sayı 0	3	3
			Yüzde 0%	100,0%	100,0%
		Atatürkçü	Sayı 1	4	5
			Yüzde 20,0%	80,0%	100,0%
		Demokrat	Sayı 2	3	5
			Yüzde 40,0%	60,0%	100,0%
		Sosyal Demokrat	Sayı 2	2	4
			Yüzde 50,0%	50,0%	100,0%
		Muhafazakâr Demokrat	Sayı 2	1	3
	Yüzde 66,7%	33,3%	100,0%		
	Diğer (Müslüman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı 1	5	6	
		Yüzde 16,7%	83,3%	100,0%	
	Toplam	Sayı 21	61	82	
		Yüzde 25,6%	74,4%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi seçimlere katılan toplam 418 kişiden en fazla %50,2'lik oranla 210 kişinin seçim sistemine güvendiğini belirtmiştir. Kendini muhafazakâr olarak gören toplam 97 kişiden %70,1 ile 68 kişi ise seçim sistemine daha çok güvendiklerini belirtmişlerdir. Öte yandan seçimlere katılmayan toplam 82 kişiden en fazla %74,4'lük oranla 61 kişinin seçim sistemine güvenmediği görülür. Kendini milliyetçi olarak tanıtan toplam 3 kişiden %100 'lük oranla 3 kişinin ise seçim sistemine güvenmediği anlaşılır.

Tablo 57: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Etnik Kökeniniz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir? İlişkisini Gösteren Tablo

Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?		Etnik Kökeniniz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir?			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Muhafazakâr	Sayı	30	70	11	111
	Yüzde	27,0%	63,1%	9,9%	100,0%
Dindar / İslamcı	Sayı	53	106	19	178
	Yüzde	29,8%	59,6%	10,7%	100,0%
Sosyalist	Sayı	15	20	1	36
	Yüzde	41,7%	55,6%	2,8%	100,0%
Milliyetçi	Sayı	17	8	3	28
	Yüzde	60,7%	28,6%	10,7%	100,0%
Atatürkçü	Sayı	4	6	2	12
	Yüzde	33,3%	50,0%	16,7%	100,0%
Demokrat	Sayı	17	21	7	45
	Yüzde	37,8%	46,7%	15,6%	100,0%
Sosyal Demokrat	Sayı	27	14	1	42
	Yüzde	64,3%	33,3%	2,4%	100,0%
Muhafazakâr Demokrat	Sayı	6	21	1	28
	Yüzde	21,4%	75,0%	3,6%	100,0%
Diğer (Müslüman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı	5	12	3	20
	Yüzde	25,0%	60,0%	15,0%	100,0%
Toplam	Sayı	174	278	48	500
	Yüzde	34,8%	55,6%	9,6%	100,0%

Tablo 57'ye baktığımızda “etnik kökeniniz hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkilimidir” sorusuna en fazla %55,6 ile 278 kişi “hayır” cevabını vermiştir. Bu yanıtı veren en çok toplam 28 “muhafazakâr demokrat”tan %75 ile 21 kişi, 111 “muhafazakâr”dan %63 ile 70 kişi, 178 “dindar/İslamcı”dan %59,6’lık oranla 106 kişi olmuştur. Araştırmanın neticesinde etnik kökeninin her hangi bir partiye oy verme üzerinde etkili midir sorusuna “evet” diyenler ise %34,8 ile 174 bireydir. Bu yanıtı verenlerin ise daha çok %64,3’lük oranla 27’si “sosyal demokrat”, %60,7 ile 17’si “milliyetçi”, %41,7 ile 15’i “sosyalist” olduğunu verilen yanıtlar sonucunda görmek mümkündür.

Tablo 58: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız, Hangisine Güveniyorsunuz? Ve Etnik Kökeniniz Hangi Partiyeye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir? İlişkisi

Etnik Kökeniniz Hangi Partiyeye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir?	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Devlet	Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz?									
			PKK / A. Öcalan	BDP	BDP / PKK / A. Öcalan	Akavar	AKP	Fofo	Hizmetçi	Diğer	Toplam	
Etnik	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Mutlak faşistler	Sayı 5	0	4	4	0	7	1	6	0	30
		Yüzdeleri	26,7%	,0%	19,2%	19,2%	,0%	33,3%	5,6%	30,0%	,0%	100,0%
		Dindar / İslamcı	Sayı 11	2	5	16	1	4	0	14	0	53
		Yüzdeleri	20,8%	3,8%	9,6%	30,2%	1,9%	7,5%	,0%	26,0%	,0%	100,0%
		Sosyalist	Sayı 0	1	4	7	0	1	0	2	0	15
		Yüzdeleri	,0%	4,7%	20,7%	46,7%	,0%	6,7%	,0%	13,3%	,0%	100,0%
		Milliyetçi	Sayı 4	2	5	2	2	1	0	1	0	17
		Yüzdeleri	23,5%	11,8%	29,6%	11,8%	11,8%	5,9%	,0%	5,9%	,0%	100,0%
		Azınlıkçı	Sayı 1	0	2	0	0	0	0	1	0	4
		Yüzdeleri	25,0%	,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	25,0%	,0%	100,0%
		Demokrat	Sayı 1	0	2	7	0	2	0	4	0	17
		Yüzdeleri	5,9%	,0%	17,6%	41,2%	,0%	11,8%	,0%	23,5%	,0%	100,0%
		Sosyal Demokrat	Sayı 1	4	4	9	0	0	0	9	0	27
Yüzdeleri	5,7%	14,3%	14,3%	22,2%	,0%	,0%	,0%	23,2%	,0%	100,0%		
Mutlak faşistler Demokrat	Sayı 0	0	0	1	0	0	0	0	1	4		
Yüzdeleri	,0%	,0%	,0%	16,7%	,0%	,0%	,0%	46,7%	16,7%	100,0%		
Diğer (MİT Örneği, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı 1	2	0	0	0	1	0	1	0	5		
Yüzdeleri	20,0%	60,0%	,0%	,0%	,0%	20,0%	,0%	20,0%	,0%	100,0%		
Toplam	Sayı 27	11	27	66	2	16	1	42	1	174		
Yüzdeleri	15,5%	6,3%	15,5%	36,8%	1,2%	9,2%	,6%	24,1%	,6%	100,0%		
İyi	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Mutlak faşistler	Sayı 12	2	3	5	2	29	4	12	0	70
		Yüzdeleri	17,1%	2,9%	4,3%	7,1%	2,9%	41,4%	5,7%	18,6%	,0%	100,0%
		Dindar / İslamcı	Sayı 15	4	2	2	1	47	5	20	0	106
		Yüzdeleri	14,2%	3,8%	1,9%	1,9%	,9%	44,3%	4,7%	18,8%	,0%	100,0%
		Sosyalist	Sayı 0	5	2	1	1	4	0	5	1	20
		Yüzdeleri	,0%	25,0%	10,0%	5,0%	5,0%	20,0%	,0%	25,0%	5,0%	100,0%
		Milliyetçi	Sayı 2	0	1	0	0	1	2	1	0	8
		Yüzdeleri	27,5%	,0%	12,5%	,0%	,0%	12,5%	25,0%	12,5%	,0%	100,0%
		Azınlıkçı	Sayı 1	0	0	0	2	0	0	2	0	6
		Yüzdeleri	16,7%	,0%	,0%	,0%	33,3%	,0%	,0%	50,0%	,0%	100,0%
		Demokrat	Sayı 5	1	1	4	2	0	0	6	1	21
		Yüzdeleri	23,8%	4,8%	4,8%	19,0%	14,3%	,0%	,0%	28,6%	4,8%	100,0%
		Sosyal Demokrat	Sayı 1	2	2	1	1	2	0	5	0	14
Yüzdeleri	7,1%	14,3%	14,3%	7,1%	7,1%	14,3%	,0%	28,6%	,0%	100,0%		
Mutlak faşistler Demokrat	Sayı 4	2	1	0	0	7	0	7	0	21		
Yüzdeleri	19,0%	9,5%	4,8%	,0%	,0%	33,3%	,0%	33,3%	,0%	100,0%		
Diğer (MİT Örneği, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı 1	1	0	1	0	1	0	7	1	12		
Yüzdeleri	8,3%	8,3%	,0%	8,3%	,0%	8,3%	,0%	58,3%	8,3%	100,0%		
Toplam	Sayı 42	17	12	14	10	91	11	77	2	278		
Yüzdeleri	15,1%	6,1%	4,7%	5,0%	3,6%	32,7%	4,0%	27,7%	1,1%	100,0%		
Fazla Yok	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Mutlak faşistler	Sayı 4	0	0	0	0	2	0	5	0	11
		Yüzdeleri	26,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	13,3%	,0%	45,5%	,0%	100,0%
		Dindar / İslamcı	Sayı 4	2	0	2	1	2	0	7	1	19
		Yüzdeleri	21,1%	10,5%	,0%	10,5%	5,3%	10,5%	,0%	36,8%	5,3%	100,0%
		Sosyalist	Sayı 0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
		Yüzdeleri	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		Milliyetçi	Sayı 0	1	0	1	0	0	0	1	0	3
		Yüzdeleri	,0%	33,3%	,0%	33,3%	,0%	,0%	,0%	33,3%	,0%	100,0%
		Azınlıkçı	Sayı 1	0	0	1	0	0	0	0	0	2
		Yüzdeleri	50,0%	,0%	,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		Demokrat	Sayı 0	0	0	0	0	2	0	4	0	7
		Yüzdeleri	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	42,9%	,0%	57,1%	,0%	100,0%
		Sosyal Demokrat	Sayı 0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Yüzdeleri	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%		
Mutlak faşistler Demokrat	Sayı 0	0	0	0	0	0	0	1	0	1		
Yüzdeleri	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%		
Diğer (MİT Örneği, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı 1	0	0	0	0	0	0	2	0	3		
Yüzdeleri	33,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	66,7%	,0%	100,0%		
Toplam	Sayı 10	4	0	4	1	7	0	21	1	48		
Yüzdeleri	20,8%	8,3%	,0%	8,3%	2,1%	14,6%	,0%	43,8%	2,1%	100,0%		

Etnik kökeninin her hangi bir partiye oy verirken etkili olduğunu düşünen 174 kişide önemli bir oranda güvensizlik hâkim olduğunu görürüz. Ancak burada daha çok hangisine güvenirsiniz sorusuna en fazla %26,4 ile 46 kişi “BDP/PKK/Abdullah Öcalan”, %15,5 ile 27 kişi hem “BDP” hem de “devlet” yanıtını verdiklerini görürüz. “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” yanıtını verenlerin daha

çok kendini “sosyalist” olarak gören %46,7 ile 7 kişiden gelmiştir. Öte yandan etnik kökeninin her hangi bir partiye oy verirken etkili olmadığını düşünen 278 kişide de önemli oranda güvensizlik hâkim olsa da ekseriyetle daha çok hangisine güvenirsiniz sorusuna %32,7 ile 91 kişi “AKP” demişlerdir. Ak parti yanıtını verenlerin ise daha dindar/İslamcı ve muhafazakârlardan oluştuğunu görmek mümkündür. Yine yukarıdaki tablo incelendiğinde “etnik kökeniniz hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkilimidir” sorusuna “fikrim yok” yanıtını verenler ise ankete katılan toplam 500 kişiden 48’ini oluşturmaktadır. “Fikrim yok” yanıtını verenlerin ise daha çok dindar/İslamcı ve muhafazakâr kişilerden oluştuğu görülür. Ekseri olarak bu kesimin fikir beyan etmemesinde bireylerin inançları ile güncel siyasal olaylar arasında gidip gelmelerinden kaynaklanmakla beraber ankete katılanların da önemli bir bölümünde güvensizlik hâkim olmasında ki en önemli birkaç nedeni öne sürebiliriz. Özellikle anketimizi yaparken yaşanmış olan Uludere olayının bölge halkı üzerinde yapmış olduğu sahipsizlik duygusu etkisi. Ve depremi fırsat bilen siyasi partilerin/siyasilerin/örgütün insanlara yardım ederken bile bir siyasi rant savaşına/mücadelesine dönüştürmeleri (bunda yazılı ve görsel medyanın da önemli bir payı olduğu kanaatindeyiz). Deprem öncesi insanların özellikle milliyetçi sosyalist olarak bilinen BDP/PKK’nın Van’da nerdeyse her hafta bitmek bilmeyen özellikle esnafa maddi zarar veren ve halkta ise psikolojik korkuya sebep vererek manevi zarar veren bir eylem (gerek sivil itaatsizlik olsun gerek ise diğer eylemlerin de) içinde olması gibi birçok güncel sorunlar, insanları şu soruları kendilerine sormak zorunda bırakmıştır. Yapılan bu eylem ve söylemlerin ne kadarı bizim için yapılmaktadır. Ya da ne kadarı siyasilere veya bu işten çıkar sağlayanlara yaramaktadır. Eğer tüm bunlar bizim için yapılıyor ise neden en çok biz zarar görüyoruz. Tüm bu yapılanlar içinde kim haklı ya da kim haksızdır. Tüm bu olaylar karşısında ben nerede durmalıyım ki mutlu ve rahat bir hayat yaşaya bileyim. Ben kendi inancıma göre mi hareket etmeliyim yoksa etnik kimliğime göre mi? Gibi sorular ile neyin doğru neyin yanlış olduğu, yaşamın şizofrenik bir hal aldığı durumda insanlar inançları ile etnik kimlikleri arasında tereddütlü bir hayatı yaşamak zorunda bırakılmıştır.

Tablo 59: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Oy Kullandığınızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır? İlişkisini Gösteren Tablo

Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?		Oy Kullandığınızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır?					
		Parti	Parti Başkanı	İdeoloji	Adaylar	Diğer (Hizmet Anlayışı, İnanç)	Toplam
Muhafazakâr	Sayı	29	32	25	16	9	111
	Yüzde	26,1%	28,8%	22,5%	14,4%	8,1%	100,0%
Dindar / İslamcı	Sayı	48	44	58	18	10	178
	Yüzde	27,0%	24,7%	32,6%	10,1%	5,6%	100,0%
Sosyalist	Sayı	7	10	16	3	0	36
	Yüzde	19,4%	27,8%	44,4%	8,3%	,0%	100,0%
Milliyetçi	Sayı	8	3	12	3	2	28
	Yüzde	28,6%	10,7%	42,9%	10,7%	7,1%	100,0%
Atatürkçü	Sayı	2	4	3	1	2	12
	Yüzde	16,7%	33,3%	25,0%	8,3%	16,7%	100,0%
Demokrat	Sayı	8	7	19	7	4	45
	Yüzde	17,8%	15,6%	42,2%	15,6%	8,9%	100,0%
Sosyal Demokrat	Sayı	12	2	20	5	3	42
	Yüzde	28,6%	4,8%	47,6%	11,9%	7,1%	100,0%
Muhafazakâr Demokrat	Sayı	4	5	10	5	4	28
	Yüzde	14,3%	17,9%	35,7%	17,9%	14,3%	100,0%
Diğer (Müslüman, Liberal, İslamcı, İslamcı, Komünist)	Sayı	1	5	7	5	2	20
	Yüzde	5,0%	25,0%	35,0%	25,0%	10,0%	100,0%
Toplam	Sayı	119	112	170	63	36	500
	Yüzde	23,8%	22,4%	34,0%	12,6%	7,2%	100,0%

Yukarıda ki tabloya bakıldığında “oy kullandığınızda sizin için en çok ne ön plandadır” sorusuna 500 kişiden en fazla %34 ile 170 kişinin “ideoloji” cevabını verdiklerini görürüz. Bu cevabı verenlerin ise daha çok “sosyal demokrat” (%47,6 ile 20’si), “sosyalist” (%44,4 ile 16’sı) olduğu görülür. Öte taraftan %23,8’lik oranla 119 kişi de parti yanıtı verdikleri görülür. Bu yanıtı verenlerin ise daha çok “milliyetçi” (%28,6 ile 12’si), “sosyal demokrat” (%28,6 ile 8’i) oldukları görülür. Yine ankete katılanların diğer bir kısmı oy kullandığında kendisi için en fazla önemli olduğuna inandığı şey parti başkanı olduğunu belirtmiştir. Bu yanıtı verenlerin ise daha çok “Atatürkçü” olarak kendini belirten bireylerden gelmiştir. Diğer yanıtı belirtenlerin ise kendileri için inanç, hizmet anlayışı önemli olduğunu göstermiş. Ve bu yanıtı verenlerin de ekseriyetle “dindar/İslamcı”, “muhafazakâr” bireylerden geldiği anlaşılır. Genel itibariyle bakıldığında görülecektir ki bireyin

dünya görüşü, dini inancı, felsefi bakışı, yaşam tarzı o kişinin siyasal temsil anlayışını etkilemektedir.

Tablo 60: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve Hangi Parti Ya da Adaya Oy Vereceğiniz Ne Zaman Kesinleşir? İlişisini Değerlendiren Tablo

Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Hangi Parti Ya da Adaya Oy Vereceğiniz Ne Zaman Kesinleşir?								
	Oy vereceğim parti / aday her zaman bellidir	Partiler adaylarını açıkladığında	Tanıdığım yakın biri adaylığını açıkladığında	Parti başkanının seçim performansı	Oy verme esnasında	Seçime kısa bir süre kala	Diğer (Partiler projelerini açıkladığında, Partilerin geçmişteki icraatlarına bakarak)	Toplam	
Muhafazakâr	Sayı	51	13	4	16	8	15	4	111
	Yüzde	45,9%	11,7%	3,6%	14,4%	7,2%	13,5%	3,6%	100,0%
Dindar / İslamcı	Sayı	105	17	7	9	9	19	12	178
	Yüzde	59,0%	9,6%	3,9%	5,1%	5,1%	10,7%	6,7%	100,0%
Sosyalist	Sayı	15	3	0	5	2	9	2	36
	Yüzde	41,7%	8,3%	,0%	13,9%	5,6%	25,0%	5,6%	100,0%
Milliyetçi	Sayı	17	4	0	2	1	3	1	28
	Yüzde	60,7%	14,3%	,0%	7,1%	3,6%	10,7%	3,6%	100,0%
Atatürkçü	Sayı	5	1	1	2	1	1	1	12
	Yüzde	41,7%	8,3%	8,3%	16,7%	8,3%	8,3%	8,3%	100,0%
Demokrat	Sayı	25	4	3	6	1	2	4	45
	Yüzde	55,6%	8,9%	6,7%	13,3%	2,2%	4,4%	8,9%	100,0%
Sosyal Demokrat	Sayı	31	5	0	2	1	3	0	42
	Yüzde	73,8%	11,9%	,0%	4,8%	2,4%	7,1%	,0%	100,0%
Muhafazakâr Demokrat	Sayı	11	4	1	5	0	4	3	28
	Yüzde	39,3%	14,3%	3,6%	17,9%	,0%	14,3%	10,7%	100,0%
Diğer (Müslüman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı	10	3	1	1	1	1	3	20
	Yüzde		50,0%	15,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	15,0%
Toplam	Sayı	270	54	17	48	24	57	30	500
	Yüzde	54,0%	10,8%	3,4%	9,6%	4,8%	11,4%	6,0%	100,0%

Tablo 60'a baktığımızda "hangi parti ya da adaya oy vereceğiniz ne zaman kesinleşir" sorusuna en fazla %54 ile 270 kişi "oy vereceğim parti/aday her zaman bellidir" yanıtını vermişlerdir. Bu yanıtı verenlerin en fazla %73,8'lik oranla 31'i "sosyal demokrat", %60,7 ile 17'si "milliyetçi", %59 ile 105'i "dindar/İslamcı" olduğu görülür. Öte taraftan "partiler adaylarını açıkladığında" yanıtını verenlerin daha "muhafazakâr demokrat", "muhafazakâr" ve "dindar/İslamcı" olduğu verilen yanıtlardan anlamak mümkündür.

Tablo 61: Kendini tanımlama, Temsil Edildiğine İnandığınız Parti Ve Dünya Görüşünün Oy vermedeki Etkisini Gösteren Tablo

Dünya Görüşünüz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilidir?		Sizi Temsil Ettiğine İnandığınız Parti Kim Hangisi Olabilir?										
		BDP / Selahattin Demireş	AKP/Recep Tayyip Erdoğan	PKK / Abdullah Öcalan	MHP/Devlet Bahçeli	CHP/Kemal Kılıçdönmez	BDP / PKK / Abdullah Öcalan	Diğer (Sadece Partisi, TİKKO)	Hicbiri	Toplam F		
Evet	Kendini tanımlama	Muhafazakâr	Sayı/Yüzd	7	50	1	1	0	6	2	12	79
				8,9%	63,3%	1,3%	1,3%	,0%	7,6%	2,5%	15,2%	100,0%
		Diğer / İlahim	Sayı/Yüzd	16	66	1	3	1	12	10	24	133
				12,0%	49,6%	,8%	2,3%	,8%	9,0%	7,5%	18,0%	100,0%
		Sosyalist	Sayı/Yüzd	11	2	0	0	0	8	1	2	24
				45,8%	8,3%	,0%	,0%	,0%	33,3%	4,2%	8,3%	100,0%
		Milliyetçi	Sayı/Yüzd	6	4	1	3	1	1	0	2	20
				30,0%	20,0%	5,0%	23,0%	5,0%	5,0%	,0%	10,0%	100,0%
		Amanîrkeşî	Sayı/Yüzd	3	1	0	0	2	0	0	2	8
				37,5%	12,5%	,0%	,0%	25,0%	,0%	,0%	25,0%	100,0%
		Demokrat	Sayı/Yüzd	9	7	2	0	1	4	2	5	30
				30,0%	23,3%	6,7%	,0%	3,3%	13,3%	6,7%	16,7%	100,0%
		Sosyal Demokrat	Sayı/Yüzd	11	2	1	1	0	12	1	5	33
		33,3%	6,1%	3,0%	3,0%	,0%	36,4%	3,0%	15,2%	100,0%		
Muhafazakâr Demokrat	Sayı/Yüzd	0	15	1	0	0	1	1	4	22		
		,0%	68,2%	4,5%	,0%	,0%	4,5%	4,5%	18,2%	100,0%		
Diğer (Muhafazan, Liberal, Liberal İlahim, Komünist İlahim)	Sayı/Yüzd	1	5	1	0	0	1	0	5	13		
		7,7%	38,5%	7,7%	,0%	,0%	7,7%	,0%	38,5%	100,0%		
Toplam	Sayı/Yüzd	64	152	8	10	5	45	17	61	362		
		17,7%	42,0%	2,2%	2,8%	1,4%	12,4%	4,7%	16,9%	100,0%		
Hayır	Kendini tanımlama	Muhafazakâr	Sayı/Yüzd	1	7	1	1	1	1	5	18	
				3,6%	33,9%	3,6%	3,6%	3,6%	3,6%	18,2%	100,0%	
		Diğer / İlahim	Sayı/Yüzd	3	10	2	1	1	2	0	4	23
				13,0%	43,3%	8,7%	4,3%	4,3%	8,7%	,0%	17,4%	100,0%
		Sosyalist	Sayı/Yüzd	0	3	0	0	0	1	0	2	6
				,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	16,7%	,0%	33,3%	100,0%
		Milliyetçi	Sayı/Yüzd	1	1	0	1	0	0	0	0	3
				33,3%	33,3%	,0%	33,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		Amanîrkeşî	Sayı/Yüzd	0	0	1	0	2	0	0	0	3
				,0%	,0%	33,3%	,0%	66,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		Demokrat	Sayı/Yüzd	3	3	0	2	1	1	0	2	11
				27,3%	27,3%	,0%	,0%	18,2%	9,1%	,0%	18,2%	100,0%
		Sosyal Demokrat	Sayı/Yüzd	3	2	0	0	2	2	0	1	8
		37,5%	25,0%	,0%	,0%	,0%	25,0%	,0%	12,5%	100,0%		
Muhafazakâr Demokrat	Sayı/Yüzd	0	0	1	0	0	0	0	1	4		
		,0%	,0%	25,0%	,0%	,0%	50,0%	,0%	25,0%	100,0%		
Diğer (Muhafazan, Liberal, Liberal İlahim, Komünist İlahim)	Sayı/Yüzd	0	1	0	0	0	0	0	2	3		
		,0%	33,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	66,7%	100,0%		
Toplam	Sayı/Yüzd	11	27	5	3	6	9	1	17	79		
		13,9%	34,2%	6,3%	3,8%	7,6%	11,4%	1,3%	21,5%	100,0%		
Fkrim Yok	Kendini tanımlama	Muhafazakâr	Sayı/Yüzd	5	5	0	0	0	2	0	2	14
				35,7%	35,7%	,0%	,0%	,0%	14,3%	,0%	14,3%	100,0%
		Diğer / İlahim	Sayı/Yüzd	3	7	0	0	2	1	1	8	22
				13,6%	31,8%	,0%	,0%	9,1%	4,5%	4,5%	36,4%	100,0%
		Sosyalist	Sayı/Yüzd	2	1	0	0	0	3	0	0	6
				33,3%	16,7%	,0%	,0%	,0%	50,0%	,0%	,0%	100,0%
		Milliyetçi	Sayı/Yüzd	1	0	0	0	0	2	0	2	5
				20,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	40,0%	,0%	40,0%	100,0%
		Amanîrkeşî	Sayı/Yüzd	0	0	0	0	0	0	1	0	1
				,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		Demokrat	Sayı/Yüzd	1	1	0	0	0	1	0	1	4
				25,0%	25,0%	,0%	,0%	,0%	25,0%	,0%	25,0%	100,0%
		Sosyal Demokrat	Sayı/Yüzd	0	0	0	0	0	0	0	1	1
		,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	100,0%		
Muhafazakâr Demokrat	Sayı/Yüzd	0	1	0	0	0	0	0	1	2		
		,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	50,0%	100,0%		
Diğer (Muhafazan, Liberal, Liberal İlahim, Komünist İlahim)	Sayı/Yüzd	1	2	0	0	0	0	1	0	4		
		25,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	25,0%	,0%	100,0%		

Tablo 61'e bakıldığında "dünya görüşünüz (dini inancınız, felsefi görüşünüz, yaşam tarzınız) hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkilimidir" sorusuna "evet" yanıtı veren toplam 362 kişiden "sizi temsil ettiğine inandığınız parti kişi kim hangisi olabilir" sorusuna en çok %42'lik oranla 152 kişi "AKP/Recep Erdoğan", yanıtı vermiştir. Yüzdeler oranları dikkate alındığında Ak partiyi en çok destekleyenlerin "muhafazakâr demokrat" (%68,2 ile 15'i), "muhafazakâr" (%63,3

ile 50'si), "dindar/İslamcı" (%49,6 ile 66'sı) olarak kendini tanımlayanlardan gelmiştir. Öte yandan "sizi temsil ettiğine inandığınız parti kişi kim hangisi olabilir" sorusuna verilen cevaplarda Ak parti'den sonra BDP'nin (%17,7 ile 64'ü), PKK/Abdullah Öcalan'ın (%2,2 ile 8'i), BDP/PKK/Abdullah Öcalan'ın (%12,4 ile 45'i) kendilerini temsil ettiğini düşünen azımsanmayacak bir kesim vardır. Burada özellikle PKK ya da Abdullah Öcalan'ın kendilerini temsil ettiğini belirtenlerin ya da BDP ile PKK'yı ayırt etmeden ikisinin de kendisini siyasal olarak temsil ettiğini düşünen kesim Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yasal olarak kabul gören bir siyasi parti olarak BDP'yi seçimlerde desteklediklerini belirtmişlerdir. Temsil vasfına haiz olan bu parti/kişi/ harekete destek verenler daha çok kendini sosyalist, milliyetçi ve demokrat ve sosyal demokrat olarak tanımlayanlardan gelmiştir. Dünya görüşünüz (dini inancınız, felsefi görüşünüz, yaşam tarzınız) her hangi bir partiye oy verme üzerinde etkili olmadığı belirten toplam 79 kişiden ise "sizi temsil ettiğine inandığınız parti kişi kim hangisi olabilir" sorusuna en fazla "AKP/Recep Tayip Erdoğan" (%34,2 ile 27'si), BDP/Selahattin Demirtaş (%13,9 ile 11'i), BDP/PKK/Abdullah Öcalan (%11,4 ile 9'u) yanıtını ankete yansıtmışlardır. Yüzdeler oranlarına bakıldığında Ak partiye en fazla desteğin "sosyalist", "dindar/İslamcı" ve "muhafazakâr"lardan geldiğini görürüz. BDP/PKK/Abdullah Öcalan'a ise daha çok sosyal demokratlardan, milliyetçilerden ve muhafazakâr demokratlardan desteğin gittiğini görmek mümkündür. Son olarak "dünya görüşünüz (dini inancınız, felsefi görüşünüz, yaşam tarzınız) hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkilimidir" sorusuna bir fikir beyan etmeyen ise toplam 59 kişiden en fazla kendilerini temsil ettiklerine inandıkları parti, kişi ya da hareket "AKP/Recep Tayip Erdoğan" (%28,8'lik oranla 17 kişi), BDP/Selahattin Demirtaş (%22'lik oranla 13 kişi) olduğunu yapmış oldukları ankette belirtmişlerdir.

Tablo 62: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız, Hangisine Güveniyorsunuz? Ve Dünya Görüşünüz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir?

Dünya Görüşünüz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir?		Hangisine Güveniyorsunuz?									
		Devlet	FKK / A. Ocaltan	EDP	MDP / FKK / A. Ocaltan	AKEL	AKP	Fofo	Hıçbiri	Diğer	Toplam
Evet Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Mutlak faşistler	Sayı 16	1	6	5	2	24	2	12	0	79
	Yüzdeleri	20,2%	1,2%	7,6%	6,2%	2,5%	30,8%	2,5%	16,5%	,0%	100,0%
	Dindar / İslamcı	Sayı 19	2	6	17	2	45	4	29	0	122
	Yüzdeleri	14,2%	1,5%	4,0%	12,8%	1,5%	33,8%	3,0%	22,2%	,0%	100,0%
	Sosyalist	Sayı 0	6	7	6	1	1	0	2	0	26
	Yüzdeleri	,0%	24,0%	28,2%	24,0%	4,2%	4,2%	,0%	12,5%	,0%	100,0%
	Milliyetçi	Sayı 5	2	5	1	2	2	1	2	0	20
	Yüzdeleri	25,0%	10,0%	25,0%	5,0%	10,0%	10,0%	5,0%	10,0%	,0%	100,0%
	Azınlıkçı	Sayı 2	0	2	1	0	0	0	2	0	8
	Yüzdeleri	27,5%	,0%	25,0%	12,5%	,0%	,0%	,0%	25,0%	,0%	100,0%
	Demokrat	Sayı 4	0	4	10	1	4	0	6	1	20
	Yüzdeleri	19,2%	,0%	18,2%	22,2%	3,2%	13,2%	,0%	20,0%	3,2%	100,0%
	Sosyal Demokrat	Sayı 2	6	5	8	0	2	0	10	0	22
Yüzdeleri	6,1%	18,2%	15,2%	24,2%	,0%	6,1%	,0%	20,2%	,0%	100,0%	
Mutlak faşistler Demokrat	Sayı 4	0	0	1	0	7	0	9	1	22	
Yüzdeleri	18,2%	,0%	,0%	4,5%	,0%	31,8%	,0%	40,9%	4,5%	100,0%	
Diğer (Milliyetçi, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı 1	2	0	1	0	2	0	5	1	12	
Yüzdeleri	7,7%	22,1%	,0%	7,7%	,0%	15,6%	,0%	22,2%	7,7%	100,0%	
Toplam	Sayı 58	20	22	50	9	97	7	89	2	262	
Yüzdeleri	14,9%	5,2%	9,1%	12,8%	2,5%	26,8%	1,9%	24,6%	,8%	100,0%	
Hayır Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Mutlak faşistler	Sayı 5	1	0	2	0	2	1	7	0	18
	Yüzdeleri	27,8%	5,6%	,0%	11,1%	,0%	11,1%	5,6%	38,9%	,0%	100,0%
	Dindar / İslamcı	Sayı 9	4	2	1	0	2	1	2	0	22
	Yüzdeleri	29,3%	17,6%	12,0%	4,2%	,0%	13,0%	4,2%	8,7%	,0%	100,0%
	Sosyalist	Sayı 0	0	0	1	0	2	0	1	1	6
	Yüzdeleri	,0%	,0%	,0%	16,7%	,0%	30,0%	,0%	16,7%	16,7%	100,0%
	Milliyetçi	Sayı 1	0	1	0	0	0	1	0	2	2
	Yüzdeleri	22,2%	,0%	22,2%	,0%	,0%	,0%	22,2%	,0%	,0%	100,0%
	Azınlıkçı	Sayı 0	0	0	0	2	0	0	1	0	3
	Yüzdeleri	,0%	,0%	,0%	,0%	66,7%	,0%	,0%	33,3%	,0%	100,0%
	Demokrat	Sayı 2	1	1	0	1	0	0	2	0	11
	Yüzdeleri	18,2%	9,1%	,0%	9,1%	18,2%	,0%	,0%	45,5%	,0%	100,0%
	Sosyal Demokrat	Sayı 0	0	1	2	1	0	0	4	0	8
Yüzdeleri	,0%	,0%	12,5%	25,0%	12,5%	,0%	,0%	50,0%	,0%	100,0%	
Mutlak faşistler Demokrat	Sayı 0	2	1	0	0	0	0	1	0	4	
Yüzdeleri	,0%	50,0%	25,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	25,0%	,0%	100,0%	
Diğer (Milliyetçi, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı 1	0	0	0	0	0	0	2	0	3	
Yüzdeleri	22,2%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	66,7%	,0%	100,0%	
Toplam	Sayı 18	8	6	7	5	8	3	22	1	79	
Yüzdeleri	22,8%	10,1%	7,6%	8,9%	6,2%	10,1%	3,8%	28,1%	1,2%	100,0%	
Fikrim Yok Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Mutlak faşistler	Sayı 2	0	1	2	0	2	2	4	0	14
	Yüzdeleri	21,4%	,0%	7,1%	14,3%	,0%	14,3%	14,3%	28,6%	,0%	100,0%
	Dindar / İslamcı	Sayı 2	2	0	2	0	5	0	10	1	22
	Yüzdeleri	9,1%	9,1%	,0%	9,1%	,0%	22,7%	,0%	45,5%	4,5%	100,0%
	Sosyalist	Sayı 0	1	0	1	0	1	0	2	0	6
	Yüzdeleri	,0%	16,7%	,0%	16,7%	,0%	16,7%	,0%	33,3%	,0%	100,0%
	Milliyetçi	Sayı 1	1	0	2	0	0	1	0	5	5
	Yüzdeleri	20,0%	20,0%	,0%	40,0%	,0%	,0%	20,0%	,0%	100,0%	
	Azınlıkçı	Sayı 0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
	Yüzdeleri	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
	Demokrat	Sayı 0	0	0	0	0	1	0	2	0	4
	Yüzdeleri	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	25,0%	,0%	75,0%	,0%	100,0%
	Sosyal Demokrat	Sayı 0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Yüzdeleri	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%	
Mutlak faşistler Demokrat	Sayı 0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	
Yüzdeleri	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%	
Diğer (Milliyetçi, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı 1	0	0	0	0	0	0	2	0	4	
Yüzdeleri	25,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	75,0%	,0%	100,0%	
Toplam	Sayı 7	4	1	7	0	9	2	28	1	59	
Yüzdeleri	11,9%	6,8%	1,7%	11,9%	,0%	15,2%	3,4%	47,5%	1,7%	100,0%	

Yukarıdaki tabloya bakıldığında “dünya görüşünüz (dini inancınız, felsefi görüşünüz, yaşam tarzınız) hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkilimidir” sorusuna “evet” yanıtı veren toplam 362 kişiden “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusuna en çok %26,8’lik oranla 97 kişi “AKP/Recep Tayyip

Erdoğan”, yanıtı vermiştir. Ancak tablo 48 ve tablo 58’de de görüldüğü gibi BDP’yi (%9,1’lik oranla 33 kişi), PKK/Abdullah Öcalan’ı (%5,5’lik oranla 20 kişi), BDP/PKK/Abdullah Öcalan’ı (%13,8’lik oranla 50 kişi) her ne kadar bazıları ayrı olarak değerlendirse de söylem ve eylemleri itibariyle aynı çizgide olmaları hasabıyla bu yanıtları verenleri toplu olarak ele aldığımızda ankete katılan kişilerden aslında en fazla temsil vasfını taşıyan bu parti, kişi da harekete (BDP, PKK/Abdullah Öcalan, BDP/PKK/Abdullah Öcalan) güvendikleri sonucu çıkar. Temsile haiz olan bu gruba verilen desteğin ise daha çok sosyalistlerden (BDP verilen destek %29,2 ile 7 kişi, PKK/Abdullah Öcalan’a verilen destek %25 ile 6 kişi) ve demokratlardan (%33,3 ile 10 kişi) geldiğini görürüz. Yine daha önce ayrıntılı olarak tablo 58’de de değinmiş olduğumuz gibi siyasilerin, siyasi partilerin, kurumların insanları istikrarlı düşünmeye sevk edecek bir eylem ve tavır için de olmamalarından kaynaklı olarak araştırmaya katılanların önemli bir kesimin ekseriyetle “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusuna yukarıdaki tabloda da olduğu üzere, tablo 29’da ve 45’de de görüldüğü gibi %28’lik oranla 140 kişi verdikleri yanıt “hiçbiri” olmuştur. Yine yukarıdaki tablo incelendiğinde Dünya görüşünüz (dini inancınız, felsefi görüşünüz, yaşam tarzınız) her hangi bir partiye oy verme üzerinde etkili olmadığı belirten toplam 79 kişiden ise “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusuna en fazla “devlet” (%22,8’lik oranla 18 kişi), PKK/Abdullah Öcalan (%10,1’lik oranla 8 kişi), AKP (%10,1’lik oranla 8 kişi) cevaplarının ankete yansıtılmış olduğu görülür. Burada devlet yanıtını verenlerin ise daha çok “dindar/İslamcı” (%39,1 ile 9 kişi), “milliyetçi” (%33,3 ile 11 kişi) ve “muhafazakâr” (%27,8 ile 4 kişi) tabandan desteklendiğini görürüz. Dünya görüşünüz (dini inancınız, felsefi görüşünüz, yaşam tarzınız) hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkilimidir” sorusuna bir fikir beyan etmeyen ise toplam 59 kişiden ekseriyetle hiçbirine güvenmediklerini ankete yansıtmışlardır. Öte yandan en fazla güvendikleri ise “AKP/Recep Tayip Erdoğan” (%15,3’lik oranla 9 kişi) olduğunu belirtmişlerdir. Bu yanıtı verenlerin ise daha çok “dindar/İslamcı” ve “muhafazakâr” tabandan desteklendiğini görülür.

Tablo 63: Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Ve A. Öcalan'ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?		A.Öcalan'ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz?			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Muhafazakâr	Sayı	25	65	21	111
	Yüzde	22,5%	58,6%	18,9%	100,0%
Dindar / İslamcı	Sayı	44	116	18	178
	Yüzde	24,7%	65,2%	10,1%	100,0%
Sosyalist	Sayı	26	6	4	36
	Yüzde	72,2%	16,7%	11,1%	100,0%
Milliyetçi	Sayı	11	14	3	28
	Yüzde	39,3%	50,0%	10,7%	100,0%
Atatürkçü	Sayı	2	10	0	12
	Yüzde	16,7%	83,3%	,0%	100,0%
Demokrat	Sayı	21	14	10	45
	Yüzde	46,7%	31,1%	22,2%	100,0%
Sosyal Demokrat	Sayı	26	10	6	42
	Yüzde	61,9%	23,8%	14,3%	100,0%
Muhafazakâr Demokrat	Sayı	5	18	5	28
	Yüzde	17,9%	64,3%	17,9%	100,0%
Diğer (Müslüman, Liberal, Liberal İslamcı, Komünist İslamcı)	Sayı	4	14	2	20
	Yüzde	20,0%	70,0%	10,0%	100,0%
Toplam	Sayı	164	267	69	500
	Yüzde	32,8%	53,4%	13,8%	100,0%

Tabloya bakıldığında araştırmaya katılan toplam 500 kişiden “Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görüyor musunuz” sorusuna en çok % 53,4'lük oranla 267 kişi “hayır” cevabı vermiş olsa da önemli bile kesimde % 32,8'lik gibi bir oranla 164 kişi ise Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bu konuda %13,8'lik oranla 69 kişi de fikir beyan etmemişlerdir. Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görenlerin daha çok sosyalistler (%72,2'lik oranla 26 kişi), sosyal demokratlar (%61,9 ile 26 kişi) tarafından desteklendiğini görürüz. Yine Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görmeyenlerin ise en çok “Atatürkçü” (%83,3 ile 10'u), “muhafazakâr demokrat” (%64,3 ile 18'i), “dindar/İslamcı” (%65,2 ile 116'sı) ve “muhafazakâr” (%58,6 ile 65'i), kesim tarafından desteklendiğini görürüz.

Tablo 64: Anadiliniz, Etnik Kökeniniz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir? Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo

Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz?				Etnik Kökeniniz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir?			
				Evete	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Anadiliniz	Kürtçe	Sayı Yüzde	67 41,9%	85 53,1%	8 5,0%	160 100,0%
		Türkçe	Sayı Yüzde	12 19,4%	41 66,1%	9 14,5%	62 100,0%
		Arapça	Sayı Yüzde	1 33,3%	1 33,3%	1 33,3%	3 100,0%
		Zazaca	Sayı Yüzde	1 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	81 35,8%	127 56,2%	18 8,0%	226 100,0%
		Kürtçe	Sayı Yüzde	75 37,5%	105 52,5%	20 10,0%	200 100,0%
Hayır	Anadiliniz	Türkçe	Sayı Yüzde	15 23,1%	42 64,6%	8 12,3%	65 100,0%
		Arapça	Sayı Yüzde	2 66,7%	1 33,3%	0 ,0%	3 100,0%
		Zazaca	Sayı Yüzde	1 20,0%	3 60,0%	1 20,0%	5 100,0%
		Ermenice	Sayı Yüzde	0 ,0%	0 ,0%	1 100,0%	1 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	93 33,9%	151 55,1%	30 10,9%	274 100,0%

Yaptığımız araştırma neticesinde Kürt etnik yapıya sahip olanların ve anadili Zazaca olanların diğerlerine nispeten daha az temsil edildikleri inancı ortaya çıkmıştır. Nitekim “siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz” sorusuna en fazla %54,8’lik oranla 274 kişi “hayır” yanıtını vermişlerdir. Siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünenlerin ekseriyetle Zazalar (%83,3 ile 5 kişi) ve Kürtler (%55,6 ile 200 kişi) olduğu anketlere verilen yanıtlar neticesinde ortaya çıkmıştır. Nitekim tablo 66 incelendiğinde “sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kişi kim/hangisi olabilir” sorusuna “hiçbiri” yanıtı veren %18,6’lık oranla 93 kişiden %16,7’lik oranla 60 kişinin en çok etnik kökeni Kürt olanlardan oluşması ortaya çıkan araştırmanın neticesini destekler niteliktedir. Öte taraftan temsil edildiğini düşünen %45,2 ile 226 kişiden en fazla Türkler (%48,8 ile 62 kişi) ve Araplar (%50 ile 3 kişi) olduğu görülmüştür. Yukarıdaki tabloya bakıldığında siyasal anlamda

temsil edildiğine inananlar “etnik kökeniniz hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkilimidir” sorusuna %35,8 ile 81 kişiden “evet” diyenlerin en fazla Kürtlerden (%41,9 ile 67 kişi) olduğu görülür. Siyasal anlamda temsil edildiğine inananların etnik kökeninin herhangi bir parti üzerinde etkili olduğunu düşünmeyen %56,2 ile 127 kişiden en çok Türkler (%66,1 ile 41 kişi) olduğu görülür. Benzer durumu siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünenler içinde söylemek mümkündür.

Tablo 65: Anadiliniz, Size Temsil Edildiğinizi Duygusunu Oluşturan En Çok Nedir? Ve TBMM Sizde Doğru Bir İfade Biçimi Midir? İlişkilerini Gösteren Tablo

TBMM Sizde Doğru Bir İfade Biçimi Midir?		Size Temsil Edildiğinizi Duygusunu Oluşturan En çok Nedir?										
		TBMM	Oy vermek	Vatan	Siyasi Parti	Seçim sistemi	Bayrak	Oy verdiğim kişide kendimi bulmam	Güven	Diğer (Sorumluluk)	Toplam	
Evet	Kürtçe	Sayı	30	20	18	22	3	5	25	31	6	160
		Yüzde	18,8%	12,5%	11,2%	13,8%	1,9%	3,1%	15,6%	19,4%	3,8%	100,0%
	Türkçe	Sayı	6	10	19	4	1	7	6	21	5	79
		Yüzde	7,6%	12,7%	24,1%	5,1%	1,3%	8,9%	7,6%	26,6%	6,3%	100,0%
	Arapça	Sayı	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
		Yüzde	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Zazaca	Sayı	1	0	0	0	1	0	0	0	0	2	
	Yüzde	50,0%	,0%	,0%	,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	
Toplam		Sayı	37	31	37	26	5	12	31	52	11	242
		Yüzde	15,3%	12,8%	15,3%	10,7%	2,1%	5,0%	12,8%	21,5%	4,5%	100,0%
Hayır	Kürtçe	Sayı	7	12	11	21	5	0	34	28	10	128
		Yüzde	5,5%	9,4%	8,6%	16,4%	3,9%	,0%	26,6%	21,9%	7,8%	100,0%
	Türkçe	Sayı	0	1	3	2	1	1	6	5	1	20
		Yüzde	,0%	5,0%	15,0%	10,0%	5,0%	5,0%	30,0%	25,0%	5,0%	100,0%
	Arapça	Sayı	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2
		Yüzde	,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	50,0%	,0%	100,0%
Zazaca	Sayı	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	
	Yüzde	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	
Toplam		Sayı	7	14	14	25	6	1	40	34	11	152
		Yüzde	4,6%	9,2%	9,2%	16,4%	3,9%	,7%	26,3%	22,4%	7,2%	100,0%
Fikrim Yok	Kürtçe	Sayı	7	7	3	6	6	2	16	19	6	72
		Yüzde	9,7%	9,7%	4,2%	8,3%	8,3%	2,8%	22,2%	26,4%	8,3%	100,0%
	Türkçe	Sayı	3	1	5	4	1	0	5	8	1	28
		Yüzde	10,7%	3,6%	17,9%	14,3%	3,6%	,0%	17,9%	28,6%	3,6%	100,0%
	Arapça	Sayı	0	3	0	0	0	0	0	0	0	3
		Yüzde	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Zazaca	Sayı	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	
	Yüzde	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	
Ermenice	Sayı	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	
	Yüzde	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	
Toplam		Sayı	10	11	8	13	7	2	21	27	7	106
		Yüzde	9,4%	10,4%	7,5%	12,3%	6,6%	1,9%	19,8%	25,5%	6,6%	100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında ankete katılan toplam 500 kişiden TBMM doğru bir ifade biçimidir diyen 242 kişiden yüzdeler oranları göz önünde tutulduğunda Türklerin (%62,2 ile 79 kişi), Kürtlere (% 44,4 ile 160 kişi) nazaran daha çok destek verdikleri görülür. TBMM'nin doğru bir ifade biçimi olmadığını düşünen toplam 152 kişiden Kürtlerin (%35,6 ile 128 kişi) Türklere (%15,7 ile 20 kişi) nazaran daha çok olduğu görülür. TBMM'nin neden doğru bir ifade şekli olmadığını düşünenlerin ekseriyetle eğer TBMM tüm ülkeyi din, dil, ırk gözetmeksizin tek çatı altında topluyorsa o çatının her şeyden önce bir etnik yapıyı yansıtmadan tüm halka seslenecek bir meclis adını alması gerektiği üzerine durmuşlardır. Tekrardan yukarıdaki tabloya dönecek olursak TBMM doğru bir ifade biçimidir diyenlerin “size temsil edildiğinizi duygusunu oluşturan en çok nedir” sorusuna ekseriyetle “güven” (%21,5 ile 52 kişi), “TBMM” (%15,3 ile 37 kişi) ve “vatan” (%15,3 ile 37 kişi) demişlerdir. TBMM'nin neden doğru bir ifade şekli olmadığını düşünenlerin ise “size temsil edildiğinizi duygusunu oluşturan en çok nedir” sorusuna en fazla “oy verdiğim kişide kendimi bulmam” (%26,3 ile 40 kişi), “güven” (%22,4 ile 34 kişi) ve “siyasi parti” (%16,4 ile 25 kişi) cevabını vermişlerdir. Son olarak “TBMM sizce doğru bir ifade biçimi midir” sorusuna ankete katılan toplam 500 kişiden 106 kişi fikir beyan etmemiş.

Tablo 66: Anadiliniz Ve Sizi Temsil Ettiğine İnanmış Part/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? İlişkisini Gösteren Tablo

Anadiliniz		Sizi Temsil Ettiğine İnanmış Part/Kişi Kim/Hangisi Olabilir?								
		BDP/ Selahattin Demirtaş	AKP/ Recep Tayyip Erdoğan	PKK / Abdullah Öcalan	MHP/ Devlet Bahçeli	CHP/Kemal Kılıçdaroğlu	BDP / PKK / Abdullah Öcalan	Diğer (Saadet Partisi, TİKKO)	Hiçbiri	Toplam
Kürtçe	Sayı	79	123	12	4	9	62	11	60	360
	Yüzde	21,9%	34,2%	3,3%	1,1%	2,5%	17,2%	3,1%	16,7%	100,0%
Türkçe	Sayı	6	72	0	7	3	0	10	29	127
	Yüzde	4,7%	56,7%	,0%	5,5%	2,4%	,0%	7,9%	22,8%	100,0%
Arapça	Sayı	0	0	1	2	0	1	0	2	6
	Yüzde	,0%	,0%	16,7%	33,3%	,0%	16,7%	,0%	33,3%	100,0%
Zazaca	Sayı	3	0	0	0	1	0	0	2	6
	Yüzde	50,0%	,0%	,0%	,0%	16,7%	,0%	,0%	33,3%	100,0%
Ermenice	Sayı	0	1	0	0	0	0	0	0	1
	Yüzde	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	88	196	13	13	13	63	21	93	500
	Yüzde	17,6%	39,2%	2,6%	2,6%	2,6%	12,6%	4,2%	18,6%	100,0%

Tabloya baktığımızda her şeyden önce gözümüze çarpan ilk şey tablo 64’de de değinmiş olduğumuz siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünenlerin ekseriyetle Kürtler olduğunu görmüştük. Nitekim bu tabloda da “sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kişi kim/hangisi olabilir” sorusuna hiçbiri yanıtı veren %18,6’lık oranla 93 kişiden %16,7’lik oranla 60 kişinin en çok etnik kökeni Kürt olanlardan oluşması aslında tablo 64’ü destekler niteliktedir. Öte taraftan “sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kişi kim/hangisi olabilir” sorusuna en fazla %39,2 ile 196 kişi “AKP/Recep Tayip Erdoğan”, %17,6 ile 88 kişi “BDP/Selahattin Demirtaş”, %12,6 ile 63 kişi ise “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” yanıtını vermişleridir. Yüzdeler dilimlerini dikkate aldığımızda AKP yanıtını verenler en fazla tek bir kişi ile Ermeniler ve Türkler (%56,7 ile 72 kişi) olmuştur. BDP (%21,9 ile 79 Kürt ve %50 ile 3 Zaza) ve BDP/PKK/Abdullah Öcalan (%17,2 ile 62 Kürt %16,7 ile 1 Zaza) yanıtını verenler ise ezici bir çoğunlukla Kürtler ve Zazalar olmuştur.

Tablo 67: Anadiliniz Ve A. Öcalan’ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Anadiliniz		A. Öcalan’ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz?			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Kürtçe	Sayı	145	170	45	360
	Yüzde	40,3%	47,2%	12,5%	100,0%
Türkçe	Sayı	14	91	22	127
	Yüzde	11,0%	71,7%	17,3%	100,0%
Arapça	Sayı	1	4	1	6
	Yüzde	16,7%	66,7%	16,7%	100,0%
Zazaca	Sayı	3	2	1	6
	Yüzde	50,0%	33,3%	16,7%	100,0%
Ermenice	Sayı	1	0	0	1
	Yüzde	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	164	267	69	500
	Yüzde	32,8%	53,4%	13,8%	100,0%

Yukarıdaki tabloya baktığımızda ankete katılan toplam 500 kişiden “Abdullah Öcalan’ı Kürt halkının lideri olarak görüyor musunuz” sorusuna en fazla

% 53,4'lük oranla 267 kişi "hayır", %32,8'lik oranla 164 kişi "evet", %13,8'lik oranla 69 kişi "fikrim yok" yanıtını vermişlerdir. Hayır, yanıtını verenlerin ekseriyetle etnik yapısı Türk olan toplam 127 kişiden %71,7'lik oranla 170 kişi tarafından cevaplandırılmıştır. Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görenler ise daha çok anadili Kürtçe (%40,3 ile 145 kişi), Zazaca (%16,7 ile 1 kişi) ve Ermenice (%100 ile 1 kişi) olan etnik yapılar tarafından oluşmaktadır. Abdullah Öcalan Kürt halkının hakkını savunmak için yapılan haksızlığa dur demek için bir Kürt lider olarak ortaya çıkmış olmasına karşın neden Kürtlerin ezici çoğunluğu ya da ankete katılan Kürtlerin önemli bir kesimi bir lider olarak görmüyor? Sorusunu sorduğumuzda araştırmaya katılanların çoğunluğu tablo 58'de de ayrıntılı olarak değindiğimiz gibi ilk olarak kendisine duyulan güvensizlikten kaynaklandığı (özellikle BDP/PKK tarafından yapılan eylemlerin hem Kürt kökenli olan kesime zarar verdiklerini düşünmeleri hem de Kürt kökenli olmayan masum insanların zarar görmesi nedeniyle), ikinci olarak ise Kürt nüfusunun ezici çoğunluğu İslami hassasiyetlerinin ön planda olması sebebiyle inançlı bir lidere olan bağlılıklarının daha fazla olacaklarını belirtmişlerdir.

3.1.4. Siyasal Temsil Ve Tercihler

Tablo 68: Cinsiyet Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Seçimlere Katılıyor Musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Bay	Sayı	310	59	369
	Yüzde	84,0%	16,0%	100,0%
Bayan	Sayı	108	23	131
	Yüzde	82,4%	17,6%	100,0%
Toplam	Sayı	418	82	500
	Yüzde	83,6%	16,4%	100,0%

Araştırmaya katılan toplam 500 kişiden "seçimlere katılıyor musunuz" sorusuna en fazla %83,6 ile 418 kişi "evet" yanıtını vermiştir. Bu yanıtı verenler %84 ile 310 baydan ve %82,4 ile 108 bayandan oluşmaktadır. Seçime katılmayan %16,4 ile 82 kişiden ise %16 ile 59 bay ve %17,6 ile 23 bayan vardır.

Tablo 69: Seçimlere Katılıyor Musunuz? Ve Seçimlere Katılmanızın En Önemli Sebebi? İlişkisini Değerlendiren Tablo

Seçimlere Katılıyor Musunuz?		Seçimlere Katılmanızın En Önemli Sebebi?						Toplam
		Adayımın beni iyi temsil edeceğini düşünüyor m	Hatır gönül için	Ceza almamak için	Siyasal hakkımı kullanıyorum	Vatandaşlık görevimi yerine getiriyorum	Sorumluluk hissediyorum	
Evet	Sayı	58	15	30	116	108	91	418
	Yüzde	13,9%	3,6%	7,2%	27,8%	25,8%	21,8%	100,0%
Toplam	Sayı	58	15	30	116	108	93	418
	Yüzde	13,9%	3,6%	7,6%	27,8%	25,8%	22,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloya baktığımızda seçimlere katılanların “seçimlere katılmanızın en önemli sebebi nedir” sorusuna en fazla %27,8 ile 116 kişi “siyasal hakkımı kullanıyorum”, %25,8 ile 108 kişi “vatandaşlık görevimi yerine getiriyorum” ve %22 ile 93 kişi “sorumluluk hissediyorum” cevabı vermiştir.

Tablo 70: Seçimlere Katılıyor Musunuz? Ve Seçimlere Katılmamanızın En Önemli Sebebi? İlişkisini Gösteren Tablo

Seçimlere Katılıyor Musunuz?		Seçimlere Katılmamanızın En Önemli Sebebi?								
		Beni temsil edecek aday bulamadım	İlgisizlik	Güvenlik ortamının sağlanamaması	Seçim sisteminin adaletsizliği	Özgür irademi yansıtamama	Güvensizlik	Hepsi	Diğer (İnancım gereği)	Toplam
Hayır	Sayı	20	13	2	13	15	7	8	4	82
	Yüzde	24,4%	15,9%	2,4%	15,9%	18,3%	8,5%	9,9%	4,9%	100,0%
Toplam	Sayı	20	14	2	13	15	7	8	4	82
	Yüzde	24,4%	15,9%	2,4%	15,9%	18,4%	8,5%	9,3%	4,7%	100,0%

Tablo 70'e baktığımızda ankete katılan toplam 500 kişiden “seçimlere katılıyor musunuz” sorusuna “hayır” yanıtı veren toplam 82 kişiden “seçimlere katılmamanızın en önemli sebebi nedir” sorusuna verilen yanıtlar arasında en fazla

%24,4 ile 20 kişi “beni temsil edecek aday bulamadım”, %15,9 ile 14 kişi “özgür irademi yansıtamama” ve %15,9 ile 14 kişi “ilgisizlik” cevapları olmuştur.

Tablo 71: Cinsiyet Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Bay	Sayı	161	208	369
	Yüzde	43,6%	56,4%	100,0%
Bayan	Sayı	65	66	131
	Yüzde	49,6%	50,4%	100,0%
Toplam	Sayı	226	274	500
	Yüzde	45,2%	54,8%	100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında ankete katılan toplam 500 kişiden “siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz” sorusuna en fazla %54,8’lik oranla 274 kişi “hayır” yanıtını vermişlerdir. %45,2’lik oranla 226 kişi ise bu soruya “evet” cevabı vermiştir. Bu sorulara cevap veren bay ya da bayanların nerdeyse aynı oranda aynı cevapları ankete yansıttıkları görülür. Burada Van’da yaşayan halkın oy vermek için sandıklara gitmeleri ve oy verdikleri bir partiyi TBMM’ne göndermeleri aslında bu halkın gerek siyasal olarak gerek ise sosyal olarak temsil edildikleri manasını taşımamaktadır. Bunu en güzel yanıtı ise yukarıdaki tablo da ortaya çıkan sonuçlardır. Ayrıca tablo 29’a, 45’e, 58’e ve 62’e baktığımızda araştırmaya katılanlara “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusunu yönelttiğimizde özellikle tablo 58 ve tablo 62’de de nedenleri üzerinde durduğumuz gibi gerek Van’ın yerlisi olsun gerekse olmasın iki tarafta da ekseri olarak güvensizlik hâkim olduğu görülür. Bununla beraber yaptığımız araştırma neticesinde araştırmaya katılan 500 örneklemden siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünen toplam 274 kişi “size temsil edilmediğinizi düşündüren neden en çok nedir” sorusuna en fazla %23 ile 63 kişi “iyi temsil edilmeme”, %20,4 ile 56 kişi “seçilenler resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi”, %19 ile 52 kişi “ülkedeki demokratik sistemden kaynaklı sorun” yanıtlarını vermişlerdir. Ya da yukarıdaki tablo bakıldığında seçimlere katılamama gerekçesi olarak en fazla oranla beni temsil edecek aday

bulamadım cevabının verilmesi gibi nedenlerden dolayı şehir halkının, siyasal temsilcilerinin varlığına rağmen kendilerinin temsil edilmediklerini düşünmektedirler.

Tablo 72: Sizi Temsil Ettiğine İnandığımız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir, Siyasal Temsil Denildiğinde Size En Çok Ne İfade Ediyor? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo

			Siyasal Temsil Denildiğinde En Çok Ne İfade Ediyor?														
			Bir yekdi devirdir	Toplamu yandımadır	Aranılan yandımadır	Ordeleme duyasu	Oy vermek	Seçimden topam	İçeride kulanığı tahakküm aracıdır	Toplamu senbale edecektir	Kurur alıcıdır	Sorunadukt ur	Mistemah mesrubak zemindir	Toplam			
Seçimlere Katılıyor Musunuz?																	
Evet	Sizi Temsil Ettiğine İnandığımız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir?	BDP/Selahattin Demirtaş	Sayı	7	12	10	8	4	1	7	3	14	7	73			
			Yüzde	9,6%	16,4%	13,7%	11,0%	5,5%	1,4%	9,6%	4,1%	19,2%	9,6%	100,0%			
		AKP/Recep Tayyip Erdoğan	Sayı	33	46	4	12	21	2	15	11	32	10	186			
			Yüzde	17,7%	24,7%	2,2%	6,5%	11,3%	1,1%	8,1%	5,9%	17,2%	5,4%	100,0%			
		PKK / Abdullah Öcalan	Sayı	0	2	1	1	0	0	1	1	2	1	9			
			Yüzde	,0%	22,2%	11,1%	11,1%	,0%	,0%	11,1%	11,1%	22,2%	11,1%	100,0%			
		MHP/Devlet Bahçeli	Sayı	2	1	0	2	2	0	0	1	2	0	10			
			Yüzde	20,0%	10,0%	,0%	20,0%	20,0%	,0%	,0%	10,0%	20,0%	,0%	100,0%			
		CHP/Kemal Kılıçdaroğlu	Sayı	3	1	1	1	2	0	2	0	0	0	10			
			Yüzde	30,0%	10,0%	10,0%	10,0%	20,0%	,0%	20,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%			
		BDP / PKK / Abdullah Öcalan	Sayı	13	10	6	1	4	2	6	1	9	5	57			
			Yüzde	22,8%	17,5%	10,5%	1,8%	7,0%	3,5%	10,5%	1,8%	15,8%	8,8%	100,0%			
		Diğer (Saadet Partisi, TİKKO)	Sayı	3	3	0	1	0	0	2	1	2	1	14			
			Yüzde	21,4%	21,4%	,0%	7,1%	,0%	,0%	14,3%	7,1%	21,4%	7,1%	100,0%			
Hiçbiri	Sayı	6	21	0	7	4	1	5	2	11	2	59					
	Yüzde	10,2%	35,6%	,0%	11,9%	6,8%	1,7%	8,5%	3,4%	18,6%	3,4%	100,0%					
Toplam	Sayı	67	96	22	33	37	6	38	20	73	26	418					
	Yüzde	16,0%	23,0%	5,3%	7,9%	8,9%	1,4%	9,1%	4,8%	17,5%	6,2%	100,0%					
Hayır	Sizi Temsil Ettiğine İnandığımız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir?	BDP/Selahattin Demirtaş	Sayı	2	5	0	1	2	3	0	0	2	0	15			
			Yüzde	13,3%	33,3%	,0%	6,7%	13,3%	20,0%	,0%	,0%	13,3%	,0%	100,0%			
		AKP/Recep Tayyip Erdoğan	Sayı	0	2	1	2	0	0	2	0	1	2	10			
			Yüzde	,0%	20,0%	10,0%	20,0%	,0%	,0%	20,0%	,0%	10,0%	20,0%	100,0%			
		PKK / Abdullah Öcalan	Sayı	1	1	0	0	0	0	0	1	0	1	4			
			Yüzde	25,0%	25,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	25,0%	,0%	25,0%	100,0%			
		MHP/Devlet Bahçeli	Sayı	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	3			
			Yüzde	,0%	33,3%	33,3%	33,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%			
		CHP/Kemal Kılıçdaroğlu	Sayı	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	3			
			Yüzde	33,3%	,0%	33,3%	33,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%			
		BDP / PKK / Abdullah Öcalan	Sayı	1	0	1	2	1	0	1	0	0	0	6			
			Yüzde	16,7%	,0%	16,7%	33,3%	16,7%	,0%	16,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%			
		Diğer (Saadet Partisi, TİKKO)	Sayı	1	1	0	0	0	0	2	0	1	2	7			
			Yüzde	14,3%	14,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	28,6%	,0%	14,3%	28,6%	100,0%			
Hiçbiri	Sayı	5	6	3	0	3	2	5	0	4	6	34					
	Yüzde	14,7%	17,6%	8,8%	,0%	8,8%	5,9%	14,7%	,0%	11,8%	17,6%	100,0%					
Toplam	Sayı	11	16	7	7	6	5	10	1	8	11	82					
	Yüzde	13,4%	19,5%	8,5%	8,5%	7,3%	6,1%	12,2%	1,2%	9,8%	13,4%	100,0%					

Yukarıdaki tabloya baktığımızda seçimlere katılan toplam 418 kişiden “siyasal temsil denildiğinde size en çok ne ifade ediyor” sorusuna %23 ile 96 kişi

“toplumu yansıtmaktır”, %17,5 ile 73 kişi “sorumluluktur”, %16 ile 67 kişi “bir yetki devridir” yanıtlarını vermişleridir. “Toplumu yansıtmaktır”, cevabını verenlerin ekseriyetle kendisini temsil ettiğine inandığı parti, kişi ya da hareket olmadığını düşünenlerden olduğu görülür. Öte yandan seçime katılanların “Sizi temsil ettiğine inandığımız parti/kişi kim/hangisi olabilir” sorusuna en fazla 186 kişi ile AKP/Recep Tayip Erdoğan, 73 kişi ile BDP/Selahattin Demirtaş ve 57 kişi ile BDP/PKK/Abdullah Öcalan yanıtını verdikleri görülür. Seçimlere katılmayan toplam 82 kişiden “siyasal temsil denildiğinde size en çok ne ifade ediyor” sorusuna en fazla %19,5 ile 16 kişi “toplumu yansıtmaktır”, %13,4 ile 11 kişi hem “sitemin meşruluk zeminidir”, hem de “bir yetki devridir” yanıtlarını vermişleridir. Toplumu yansıtmaktır, yanıtını verenlerin yüzdeleri dikkate alındığında bu cevaba en fazla desteğin BDP ve MHP yanıtı verenlerden geldiği görülür.

Tablo 73: Seçim Sistemine Güveniyor Musunuz, Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo

Seçimlere Katılıyor Musunuz?				Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz?		
				Evet	Hayır	Toplam
Evet	Seçim Sistemine Güveniyor Musunuz?	Evet	Sayı Yüzde	132 62,9%	78 37,1%	210 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	78 37,5%	130 62,5%	208 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	210 50,2%	208 49,8%	418 100,0%
Hayır	Seçim Sistemine Güveniyor Musunuz?	Evet	Sayı Yüzde	8 38,1%	13 61,9%	21 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	8 13,1%	53 86,9%	61 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	16 19,5%	66 80,5%	82 100,0%

Yukarıdaki tablo incelendiğinde araştırmaya katılan toplam 500 kişiden seçimlere katılan 418 kişinin “siyasal anlamda temsil edildiğinize inanyor musunuz” sorusuna yaklaşık değer olarak %50,2 ile 210 kişi “evet” yanıtını vermiştir. %49,8 ile 208 kişi ise bu soruya “hayır” cevabını vermiştir. “Evet”, yanıtını verenlerin %62,9 ile 132 kişi en çok oranla seçim sistemine güvenenlerden çıkmıştır. Siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünenler ise %62,5 ile 130 kişi en çok seçim sistemine güvenmeyenlerden çıkmıştır. Bu veriler bize daha önce tablo 71’de de değinmiş olduğumuz gibi şehir halkı temsilcilerin varlığına rağmen kendilerini siyasal ve sosyal olarak temsil edilmediklerini düşünmektedirler. Öte yandan seçimlere katılmayanların önemli bir kesimi siyasal anlamda temsil edilmediklerini düşünmektedirler. Bunu düşünceyi paylaşanların ise ekseriyetle seçim sistemine güvenmeyen kişilerden oluştuğu görülür.

Tablo 74: Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? Ve Seçimlere Katılıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz?	Seçimlere Katılıyor Musunuz?		
	Evət	Hayır	Toplam
Hatuniye (%)	10 (76,9%)	3 (23,1%)	13 (100,0%)
Buzhane (%)	5 (100,0%)	0 (0%)	5 (100,0%)
Serhat (%)	11 (91,7%)	1 (8,3%)	12 (100,0%)
Selimbey (%)	19 (86,4%)	3 (13,6%)	22 (100,0%)
İskele (%)	30 (88,2%)	4 (11,8%)	34 (100,0%)
Seyit Fehim Arvası (%)	10 (100,0%)	0 (0%)	10 (100,0%)
Akköprü (%)	22 (95,7%)	1 (4,3%)	23 (100,0%)
Yeni Mahalle (%)	18 (64,3%)	10 (35,7%)	28 (100,0%)
Şabaniye (%)	17 (70,8%)	7 (29,2%)	24 (100,0%)
Hafızıye (%)	6 (100,0%)	0 (0%)	6 (100,0%)
Cumhuriyet (%)	8 (88,9%)	1 (11,1%)	9 (100,0%)
İstasyon (%)	13 (81,2%)	3 (18,8%)	16 (100,0%)
Şerefiye (%)	23 (95,8%)	1 (4,2%)	24 (100,0%)
Karşıyaka (%)	15 (78,9%)	4 (21,1%)	19 (100,0%)
Yalı (%)	9 (90,0%)	1 (10,0%)	10 (100,0%)
Cevdetpaşa (%)	11 (91,7%)	1 (8,3%)	12 (100,0%)
Vali Mithatbey (%)	14 (82,4%)	3 (17,6%)	17 (100,0%)
Esenler (%)	9 (81,8%)	2 (18,2%)	11 (100,0%)
Bostaniçi (%)	6 (75,0%)	2 (25,0%)	8 (100,0%)
TOKİ Kevenli (%)	4 (80,0%)	1 (20,0%)	5 (100,0%)
Halılağa (%)	14 (100,0%)	0 (0%)	14 (100,0%)
Abdurrahman Gazi (%)	17 (70,8%)	7 (29,2%)	24 (100,0%)
Alipaşa (%)	13 (81,2%)	3 (18,8%)	16 (100,0%)
Şamranaltı (%)	5 (71,4%)	2 (28,6%)	7 (100,0%)
Altın-tepe (%)	15 (71,4%)	6 (28,6%)	21 (100,0%)
Hacıbekir (%)	36 (87,8%)	5 (12,2%)	41 (100,0%)
Eminpaşa (%)	3 (100,0%)	0 (0%)	3 (100,0%)
Şemsibey (%)	5 (71,4%)	2 (28,6%)	7 (100,0%)
Kalecik (%)	5 (83,3%)	1 (16,7%)	6 (100,0%)
Süphan (%)	9 (90,0%)	1 (10,0%)	10 (100,0%)
Beyüzümü (%)	8 (100,0%)	0 (0%)	8 (100,0%)
Bahçivan (%)	5 (100,0%)	0 (0%)	5 (100,0%)
Kültür (%)	5 (83,3%)	1 (16,7%)	6 (100,0%)
Yalım Erez (%)	6 (100,0%)	0 (0%)	6 (100,0%)
Erek (%)	2 (40,0%)	3 (60,0%)	5 (100,0%)
Terzioğlu (%)	5 (83,3%)	1 (16,7%)	6 (100,0%)
Edremit (%)	1 (33,3%)	2 (66,7%)	3 (100,0%)
Seyrantepe (%)	4 (100,0%)	0 (0%)	4 (100,0%)
Toplam (%)	418 (83,3%)	82 (16,7%)	500 (100,0%)

Yukarıdaki tabloya bakıldığında ankete katılan toplam 500 kişiden seçimlere katılım en az “Yeni Mahalle” (%35,7 ile 10 kişi) ve “Erek” (%40 ile 2 kişi) mahallelerinde gerçekleştiği görülür. Seçimlere katılımın en fazla olduğu mahaller ise “Buzhane” (%100 ile 5 kişi), “Hafızıye” (%100 ile 6 kişi), “Seyit Fehim Arvası” (%100 ile 10 kişi), “Halılağa” (%100 ile 14 kişi), “Beyüzümü” (%100 ile 8 kişi), “Bahçivan” (%100 ile 5 kişi), “Seyrantepe” (%100 ile 4 kişi) olduğu tablodan okunabilir. Öte yandan araştırmaya katılımın ise en fazla 41 kişi ile “Hacıbekir”, 34 kişi ile “İskele”, 28 kişi ile “yeni mahalle”den gerçekleştiği görülür.

Tablo 75: Seçimlere Katılmanızın En Önemli Sebebi? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişisini Değerlendiren Tablo

Seçimlere Katılmanızın En Önemli Sebebi?		Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz?																												Toplam												
		Hatırlı	Buzkane	Merkat	Yeşilbey	İskele	Yayla	Fehim Arvası	Alibeyli	Yeni Mahalle	Mahalle	Kırsık	Cumhuriyet	İstasyon	Yerliye	Karşıyaka	Yalı	Cevdetpaşa	Vali	Mithatbey	Başkent	Bostancı	TOKI	Kevenli	Halilpaşa	Abdurrahman Gazı	Alibeyli	Sarıca	Alibeyli		Hacıhalil	Enişpaşa	Yeşilbey	Kalecik	Siphan	Beşizade	Bahçevan	Kültür	Yalı Erez	Ereğ	Tezcanlı	Edremit
Adayımın beni iyi temsil edeceğini düşünüyorum	Sayı	1	0	1	3	4	0	7	4	1	0	0	1	3	3	3	1	0	2	0	0	0	0	2	1	0	2	9	0	1	0	2	1	1	1	2	0	1	0	1	58	
	Yüzde	1,7%	,0%	1,7%	5,2%	6,9%	,0%	12,1%	6,9%	1,7%	,0%	,0%	1,7%	5,2%	5,2%	5,2%	1,7%	,0%	,0%	3,4%	,0%	,0%	,0%	,0%	3,4%	1,7%	,0%	15,5%	,0%	1,7%	,0%	3,4%	1,7%	1,7%	1,7%	3,4%	,0%	1,7%	,0%	1,7%	,0%	1,7%
Hatır gönül için	Sayı	0	0	0	0	6	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	15	
	Yüzde	,0%	,0%	,0%	,0%	40,0%	,0%	,0%	6,7%	,0%	,0%	6,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	6,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	6,7%	13,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	6,7%	,0%	6,7%	6,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%
Ceza almamak için	Sayı	0	1	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	1	4	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	8	2	0	0	1	2	0	0	0	0	1	0	0	30	
	Yüzde	,0%	3,3%	3,3%	3,3%	,0%	3,3%	3,3%	,0%	,0%	,0%	3,3%	3,3%	3,3%	13,3%	3,3%	,0%	,0%	3,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	3,3%	,0%	3,3%	,0%	26,7%	6,7%	,0%	,0%	3,3%	6,7%	,0%	,0%	,0%	3,3%	,0%	,0%	100,0%	
Siyasal hakkımı kullanıyorum	Sayı	4	1	6	4	9	4	5	7	5	4	1	5	8	4	1	1	4	0	3	1	3	6	3	1	6	9	0	2	1	2	0	1	0	1	0	2	0	2	116		
	Yüzde	3,4%	,9%	5,2%	3,4%	7,8%	3,4%	4,3%	6,0%	4,3%	3,4%	,9%	4,3%	6,9%	3,4%	,9%	,9%	3,4%	,0%	2,6%	,9%	2,6%	,9%	2,6%	3,4%	6,9%	,0%	1,7%	,9%	1,7%	,9%	1,7%	,0%	,9%	,0%	1,7%	,0%	1,7%	,0%	1,7%	100,0%	
Vatandaşlık görevimi yerine getiriyorum	Sayı	5	2	2	6	6	4	6	5	3	1	4	5	7	2	2	2	5	3	1	0	5	2	3	1	2	5	0	1	3	1	3	3	3	3	2	2	1	0	0	108	
	Yüzde	4,6%	1,9%	1,9%	5,6%	5,6%	3,7%	5,6%	4,6%	2,9%	,9%	3,7%	4,6%	6,5%	1,9%	1,9%	1,9%	4,6%	,8%	,0%	4,6%	1,9%	2,9%	1,9%	1,9%	3,4%	,0%	,9%	2,8%	,9%	2,8%	2,8%	2,8%	1,9%	1,9%	,9%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	
Sorumluluk hissediyorum	Sayı	0	0	1	5	5	1	3	2	8	1	1	1	4	2	2	6	5	3	2	3	6	6	6	1	3	5	1	1	1	3	1	0	0	0	0	0	0	1	1	91	
	Yüzde	,0%	,0%	1,1%	5,5%	5,5%	1,1%	3,3%	2,2%	8,8%	1,1%	1,1%	1,1%	4,4%	2,2%	2,2%	6,6%	5,5%	3,3%	2,2%	3,3%	6,6%	6,6%	1,1%	3,3%	5,5%	1,1%	1,1%	1,1%	3,3%	1,1%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,1%	1,1%	100,0%		
Toplam	Sayı	10	5	11	19	30	10	22	18	17	6	8	13	23	15	9	11	14	9	6	4	14	17	13	5	15	36	3	5	5	9	8	5	5	6	2	5	1	4	418		
	Yüzde	2,4%	1,2%	2,6%	4,5%	7,2%	2,4%	5,3%	4,3%	4,1%	1,4%	1,9%	3,1%	5,5%	3,6%	2,2%	2,6%	3,3%	2,2%	1,0%	,3%	3,3%	4,1%	3,1%	3,6%	8,6%	,7%	1,2%	1,2%	2,2%	1,9%	1,2%	1,2%	1,4%	,5%	1,2%	,2%	1,0%	100,0%			

Yukarıdaki tabloya bakıldığında ankete katılan toplam 500 örneklemeden seçimlere katıldığını belirten toplam 418 kişi “seçimlere katılmanızın en önemli sebebi nedir” sorusuna en fazla 116 kişi ile “siyasal hakkımı kullanıyorum” cevabını verirken 108 kişi ise “vatandaşlık görevimi yerine getiriyorum” cevabını vermiştir. Bunlardan “siyasal hakkımı kullanıyorum”, yanıtını verenlerin en fazla %7,8 ile 9 kişi hem Hacıbekir mahallesinde hem de iskele mahallesinde ikamet ettikleri görülür. “Vatandaşlık görevimi yerine getiriyorum” yanıtını verenlerin ise daha çok %6,5 ile 7 kişi şerefiye mahallesinde ikamet ettikleri görülür. Öte taraftan yapmış olduğumuz araştırma neticesinde seçimlere katılmadığını belirten toplam 82 kişi “seçimlere katılmamanızın en önemli sebebi nedir” sorusuna en fazla 20 kişi ile “beni temsil edecek aday bulamadım”, 15 kişi ile “özgür irademi yansıtamama”, 13 ayrı kişi ise hem “ilgisizlik” hem de “seçim sisteminin adaletsizliği” yanıtını vermişlerdir. En fazla “beni temsil edecek aday bulamadım” yanıtını verilen daha çok %20 ile 4 kişi “Şabaniye”, %15 ile 3 kişi “Selimbey” mahallelerinde ikamet ettikleri görülür.

Tablo 76: Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişisini Gösteren Tablo

Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz?	Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz?																																									
	Hatunîye	Buzhane	Serhat	Selimbey	İskele	Seyit Fehim Arvası	Aldöppü	Yeni Mahalle	Şabanîye	Hafzîye	Cumhuriyet	İstasyon	Şerefiye	Karşıyaka	Yalı	Cevdepaşa	Vali	Milhadbey	Esenler	Bostancı	TOKİ Kerenli	Halbağa	Abdurrahman Gazi	Alipaşa	Samranaltı	Altintepe	Hacıbekir	Emirpaşa	Şemsibey	Kalecik	Süphan	Bevüzümlü	Bahçen an	Kültür	Yalın Erez	Erek	Terzioğlu	Edremit	Seyrantepe	Toplam		
Evet	Sayı	4	2	4	9	10	4	15	7	9	4	3	5	11	11	6	3	9	5	7	2	7	9	6	3	5	28	1	4	2	6	5	5	4	3	1	3	1	3	1	3	226
	Yüzde	1,8%	0,9%	1,8%	4,0%	4,4%	1,8%	6,6%	3,1%	4,0%	1,8%	1,3%	2,2%	4,9%	4,9%	2,7%	1,3%	4,0%	2,2%	3,1%	0,9%	3,1%	4,0%	2,7%	1,3%	2,2%	12,4%	0,4%	1,8%	0,9%	2,7%	2,2%	2,2%	1,8%	1,3%	0,4%	1,3%	0,4%	1,3%	100,0%		
Hayır	Sayı	9	3	8	13	24	6	8	21	15	2	6	11	13	8	4	9	8	6	1	3	7	15	10	4	16	13	2	3	4	4	3	0	2	3	4	3	2	1	274		
	Yüzde	3,3%	1,1%	2,9%	4,8%	8,8%	2,2%	2,9%	7,7%	5,5%	0,7%	2,2%	4,0%	4,7%	2,9%	1,5%	3,3%	2,9%	2,2%	0,4%	1,1%	2,6%	5,5%	3,6%	1,5%	5,8%	4,7%	0,7%	1,1%	1,5%	1,5%	1,1%	0,0%	0,7%	1,1%	1,5%	1,1%	0,7%	0,4%	100,0%		
Toplam	Sayı	13	5	12	22	34	10	23	28	24	6	9	16	24	19	10	12	17	11	8	5	14	24	16	7	21	41	3	7	6	10	8	5	6	6	5	6	3	4	500		
	Yüzde	2,6%	1,0%	2,4%	4,4%	6,8%	2,0%	4,6%	5,6%	4,8%	1,2%	1,8%	3,2%	4,8%	3,8%	2,0%	2,4%	3,4%	2,2%	1,6%	1,0%	2,8%	4,8%	3,2%	1,4%	4,2%	8,2%	0,6%	1,4%	1,2%	2,0%	1,6%	1,0%	1,2%	1,2%	1,0%	1,2%	0,6%	0,8%	100,0%		

Yukarıdaki tabloya bakıldığında araştırmaya katılan toplam 500 kişiden “siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz” sorusuna 274 kişi “hayır” yanıtını verirken 226 kişi ise “evet” cevabını vermiştir. “Hayır” yanıtını verenlerin en fazla % 8,8 ile 24 kişi “İskele”, %7,7 ile 21 kişi “Yeni Mahalle”, %5,8 ile 16 kişi “Altın-tepe”, %5,5 ile 15 kişi “Şabaniye” mahallesinde ikamet ettikleri görülür. Siyasal anlamda temsil edildiğine inanların ise yoğunluklu “Hacıbekir” (%12,4’lük oranla 28 kişi) “Akköprü” (%6,6’lık oranla 15 kişi), “Şerefiye” (%4,9’luk oranla 11 kişi), “Karşıyaka” (%4,9’luk oranla 11 kişi) mahallelerinde ikamet ettikleri görülür.

Tablo 77: Sizi Temsil Ettiğine İnanadığınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Sizi Temsil Ettiğine İnanadığınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir?		Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz?																																							
		Matangöç	Bazlıhan	Serhat	Selimey	İskide	Yeni Yılmaz Arıoğlu	Akköprü	Yeni Mahalle	Fabunye	Matangöç	Cumhuriyet	İstasyon	Yerel	Kuryaba	Yalı	Cevdetpaşa	Yeni Mahalle	Esentepe	Boğaziçi	TOKİ	Kervan	Halıbağ	Atatürk	Alipaşa	Santral	Alibey	Harbiye	Emirhan	Sarıyer	Katık	Sarıyer	Boğaziçi	Bahçelievler	Kültür	Yıldırım	Erkek	Tarık	Etiler	Sarıyer	Toplam
BDP/Selahattin Demirtaş	Sayı	2	1	0	2	6	2	3	7	0	1	2	5	4	6	2	1	1	1	1	2	3	1	1	3	3	10	1	1	1	4	0	2	0	1	3	2	1	2	88	
	Yüzde	2,3%	1,1%	,0%	2,3%	6,8%	2,3%	3,4%	8,0%	,0%	1,1%	2,3%	5,7%	4,5%	6,8%	2,3%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%	2,3%	3,4%	1,1%	1,1%	3,4%	3,4%	11,4%	1,1%	1,1%	1,1%	4,5%	,0%	2,3%	,0%	1,1%	3,4%	2,3%	1,1%	2,3%	100,0%	
AKP/Recep Tayyip Erdoğan	Sayı	3	2	9	8	13	7	15	5	10	3	3	5	13	5	5	6	6	7	6	2	7	11	4	0	7	10	1	2	4	1	4	2	5	3	0	2	0	0	196	
	Yüzde	1,5%	1,0%	4,6%	4,1%	6,6%	3,6%	7,7%	2,6%	5,1%	1,5%	1,5%	2,6%	6,6%	2,6%	2,6%	3,1%	3,1%	3,6%	3,1%	1,0%	3,6%	5,6%	2,0%	,0%	3,6%	5,1%	,5%	1,0%	2,0%	,5%	2,0%	1,0%	2,6%	1,5%	,0%	1,0%	,0%	,0%	100,0%	
PKK / Abdullah Ocalan	Sayı	1	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13
	Yüzde	7,7%	,0%	,0%	,0%	7,7%	,0%	,0%	15,4%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	7,7%	,0%	7,7%	,0%	,0%	,0%	7,7%	7,7%	,0%	7,7%	23,1%	7,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
MHP/Devlet Bahçeli	Sayı	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	13	
	Yüzde	,0%	,0%	,0%	7,7%	,0%	,0%	,0%	7,7%	,0%	7,7%	7,7%	,0%	,0%	7,7%	,0%	7,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	7,7%	7,7%	,0%	7,7%	7,7%	,0%	,0%	,0%	7,7%	7,7%	,0%	,0%	7,7%	7,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%
CHP/Kemal Kılıçdaroğlu	Sayı	0	0	0	0	2	0	0	3	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13
	Yüzde	,0%	,0%	,0%	,0%	15,4%	,0%	,0%	23,1%	,0%	,0%	7,7%	,0%	,0%	7,7%	,0%	,0%	,0%	7,7%	,0%	,0%	7,7%	15,4%	7,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	7,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
BDP / PKK / Abdullah Ocalan	Sayı	1	0	1	3	2	0	3	4	3	0	3	4	4	0	2	2	0	0	0	0	6	1	0	2	12	0	1	0	3	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	63
	Yüzde	1,6%	,0%	1,6%	4,8%	3,2%	,0%	4,8%	6,3%	4,8%	,0%	4,8%	6,3%	6,3%	,0%	3,2%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	9,5%	1,6%	,0%	3,2%	19,0%	,0%	1,6%	,0%	4,8%	1,6%	1,6%	1,6%	1,6%	,0%	,0%	1,6%	,0%	1,6%	100,0%	
Diğer (Saadet Partisi, TIKKO)	Sayı	2	0	0	2	1	0	0	5	0	0	1	0	1	1	1	1	0	0	0	1	0	2	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	21
	Yüzde	9,5%	,0%	,0%	9,5%	4,8%	,0%	,0%	23,1%	,0%	,0%	7,7%	,0%	4,8%	4,8%	,0%	4,8%	,0%	,0%	,0%	4,8%	,0%	9,5%	9,5%	,0%	,0%	,0%	4,8%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	4,8%	100,0%	
Hiçbiri	Sayı	4	2	2	6	9	1	2	6	6	1	2	3	2	2	2	0	7	2	0	1	3	4	4	1	7	5	0	2	1	1	1	0	0	0	1	1	2	0	93	
	Yüzde	4,3%	2,2%	2,2%	6,5%	9,7%	1,1%	2,2%	6,5%	6,5%	1,1%	2,2%	3,2%	2,2%	2,2%	,0%	7,5%	2,2%	,0%	1,1%	3,2%	4,3%	4,3%	1,1%	7,5%	5,4%	,0%	2,2%	1,1%	1,1%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,1%	1,1%	2,2%	,0%	100,0%		
Toplam	Sayı	13	5	12	22	34	10	23	28	24	6	9	16	24	19	10	12	17	11	8	5	14	24	16	7	21	41	3	7	6	10	8	5	6	6	5	6	3	4	500	
	Yüzde	2,6%	1,0%	2,4%	4,4%	6,8%	2,0%	4,6%	5,6%	4,8%	1,2%	1,8%	3,2%	4,8%	3,8%	2,0%	2,4%	3,4%	2,2%	1,6%	1,0%	2,8%	4,8%	3,2%	1,4%	4,2%	8,2%	,6%	1,4%	1,2%	2,0%	1,6%	1,0%	1,2%	1,2%	1,0%	1,2%	,6%	,8%	100,0%	

Tablo 77'ye bakıldığında ankete katılan toplam 500 örneklemden “sizi temsil ettiğine inandığımız parti/kişi kim/hangisi olabilir” sorusuna en fazla 196 kişi ile AKP/Recep Tayip Erdoğan cevabı verilirken 88 kişi BDP/Selahattin Demirtaş, 63 kişi BDP/PKK/Abdullah Öcalan yanıtını vermiştir. Ak Parti yanıtını verenlerin çoğunlukla “Akköprü” (%7,7 ile 15 kişi), “İskele” (%6,6 ile 13 kişi), “Şerefiye” (%6,6 ile 13 kişi), “Abdurrahman Gazi” (%5,6 ile 11 kişi) mahallelerinde ikamet ettikleri görülür. Barış ve Demokrasi Partisi cevabını verenlerin yoğunluklu olarak “Hacıbekir” (%11,4 ile 10 kişi), “Yeni Mahalle” (%8 ile 7 kişi), “İskele” (%6,8 ile 6 kişi), “Karşıyaka” (%6,8 ile 6 kişi) mahallelerinde ikamet ettikleri verilen yanıtlardan anlaşılır. BDP/PKK/Abdullah Öcalan yanıtını verenlerin ise daha çok “Hacıbekir” (%19 ile 12 kişi), “Abdurrahman Gazi” (%9,5 ile 6 kişi), “Karşıyaka” (%6,3 ile 4 kişi), “Yeni Mahalle” (%6,3 ile 4 kişi), “Şerefiye” (%6,3 ile 4 kişi) mahallerinde ikamet ettikleri görülür. Bu veriler bize Van ilinde ikamet edilen mahallelere göre siyasal temsil anlayışında farklılık olduğunu göstermektedir. Bu durumu tablo 80'e baktığımızda da görmek mümkündür. Nitekim “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusuna Ak parti cevabını veren mahallelerin (Ali paşa, Yalım Erez, İskele, Seyit Fehim Arvasi, Şabaniye, Yalı, Esenler, Bostaniçi, Halılağa, Kalecik gibi) “BDP”, “PKK/Abdullah Öcalan” ya da “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” yanıtını daha az ya da hiç vermedikleri görülür. Yine aynı şekilde “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusuna “BDP”, “PKK/Abdullah Öcalan” ya da “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” yanıtını veren mahallelerin (Abdurrahman Gazi, Altuntepe, Yeni Mahalle, Hacıbekir, Süphan, Akköprü, İstasyon, Karşıyaka gibi) Ak parti cevabını daha az ya da hiç vermedikleri görülür. İkamet edilen mahallelerdeki temsil anlayışındaki farkı tablo 81'de de görmek mümkündür. Nitekim “Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görüyor musunuz” sorusuna “evet” diyenler ile (“Selimbey”, “Yeni Mahalle”, “Şerefiye”, “Abdurrahman Gazi” ve “Hacıbekir”) “hayır” (“İskele”, “Akköprü”, “Şabaniye”, “Şerefiye”, “Vali Mithatbey”, “Abdurrahman Gazi”) diyenlerin ya benzer yoğunlukta olduğu ya da aralarında önemli sayısal fark olduğu görülür. Öte yandan burada ankete katılanların önemli bir bölümünü oluşturan 93 kişi ise kendisini temsil edecek parti kişi olmadığını belirtmiştir.

Tablo 78: Etnik Kökeniniz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişisini Gösteren Tablo

Etnik Kökeniniz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir?	Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz?																																							
	Hatuniye	Buzhane	Serhat	Selimbey	Iskele	Seyit Fehim Arvası	Abköprü	Yeni Mahalle	Şabanıye	Hafziye	Cumhuriyet	İstasyon	Şerefiye	Karıyaka	Yah	Cevdepaşa	Vali Mithatbey	Esenler	Bostancı	TOKİ Keremli	Halilpaşa	Abdurrahman Gazi	Alipaşa	Sarıcaaltı	Altıntepe	Hacıbekir	Emirpaşa	Şemsibey	Kalecik	Sıphan	Bevizimli	Bahçen an	Kültür	Yahm Erez	Erek	Terzioğlu	Edremit	Sevranpaşa	Toplam	
Evet	Sayı	5	0	4	9	16	3	7	11	4	3	7	9	7	2	3	4	2	2	2	5	9	5	3	8	13	2	4	0	7	3	3	2	3	2	0	1	1	174	
	Yüzde	2,9%	,0%	2,3%	5,2%	9,2%	1,7%	4,0%	6,3%	2,3%	1,7%	4,0%	5,2%	4,0%	1,1%	1,7%	2,3%	1,1%	1,1%	1,1%	2,9%	5,2%	2,9%	1,7%	4,6%	7,5%	1,1%	2,3%	,0%	4,0%	1,7%	1,7%	1,1%	1,7%	1,1%	,0%	,6%	,6%	100,0%	
Hayır	Sayı	8	3	6	10	16	7	14	11	18	3	5	9	15	8	6	8	10	8	5	3	9	13	11	4	13	23	1	2	5	2	5	2	3	2	2	4	2	2	278
	Yüzde	2,9%	1,1%	2,2%	3,6%	5,8%	2,5%	5,0%	4,0%	6,5%	1,1%	1,8%	3,2%	5,4%	2,9%	2,2%	2,9%	3,6%	2,9%	1,8%	1,1%	3,2%	4,7%	4,0%	1,4%	4,7%	8,3%	4,7%	1,8%	1,7%	1,8%	,7%	1,1%	,7%	,7%	1,4%	,7%	,7%	100,0%	
Fikrim Yok	Sayı	0	2	2	3	2	0	2	6	2	0	1	0	4	2	1	3	1	1	0	0	2	0	0	0	5	0	1	1	1	0	0	1	1	1	2	0	1	48	
	Yüzde	,0%	4,2%	4,2%	6,2%	4,2%	,0%	4,2%	12,5%	4,2%	,0%	2,1%	,0%	8,3%	4,2%	2,1%	6,2%	2,1%	2,1%	,0%	,0%	4,2%	,0%	,0%	,0%	10,4%	,0%	2,1%	2,1%	,0%	,0%	2,1%	2,1%	2,1%	4,2%	,0%	2,1%	100,0%		
Toplam	Sayı	13	5	12	22	34	10	23	28	24	6	9	16	24	19	10	12	17	11	8	5	14	24	16	7	21	41	3	7	6	10	8	5	6	6	5	6	3	4	500
	Yüzde	2,6%	1,0%	2,4%	4,4%	6,8%	2,0%	4,6%	5,6%	4,8%	1,2%	1,8%	3,2%	4,8%	3,8%	2,0%	2,4%	3,4%	2,2%	1,6%	1,0%	2,8%	4,8%	3,2%	1,4%	4,2%	8,2%	,6%	1,4%	1,2%	2,0%	1,6%	1,0%	1,2%	1,2%	,6%	,8%	100,0%		

Yukarıdaki tablo incelendiğinde araştırmaya katılan toplam 500 kişiden “etnik kökeniniz hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkilimidir” sorusuna en fazla 278 kişi “hayır” yanıtını verirken 174 kişi “evet” yanıtını, 48 kişi ise “fikrim yok” cevabını vermiştir. Etnik kökeninin herhangi bir partiye oy verirken etkili olacağını düşünmeyenlerin genellikle yüzdeler oranları göz önünde tutulduğunda 5 kişi ile “kalecik” (%83,3'lük oranla), 8 kişi ile “Esenler” (%72,7'lik oranla), 7 kişi ile “Seyit Fehim Arvası” (%70,7'lik oranla), 11 kişi ile “Alipaşa” (%68,8'lik oranla), 8 kişi ile “Cevdetpaşa” (%66,7'lik oranla) mahallelerinde ikamet ettikleri görülür. Etnik kökeninin herhangi bir partiye oy verirken etkili olacağını düşünenlerin ise genellikle “Süphan”, “Eminpaşa”, “Baçivan” ve “Şemsibey” mahallelerinde ikamet ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 79: Dünya Görüşünüz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Dünya Görüşünüz Hangi Partiye Oy Vereceğiniz Üzerinde Etkilimidir?	Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz?																																	Toplam						
	Hatunivye	Bazkuc	Şerkat	Şelimbey	İslek	Şeyh Rehim Arvani	Aldınürü	Yeni Mahalle	Şabanıye	Hafizıye	Cumhuriye	İstasyon	Şerefiye	Karşıbaşı	Yalı	Cevdetpaşa	Valı Mithatbey	Esenler	Bostancı	TOKI	Kereali	Haliliza	Şuğurlu	Şarşı	Alınca	Sarıca	Altınöpe	Hacıbekir	İnanca	Şenlibey	Kalecik	Şiphan	Beşkozun		Bakıkan	Kükür	Yalıncı	Ereğ	Terziğın	Edrenit
Evete	Sayı	8	3	8	18	29	10	22	18	17	4	5	14	20	14	7	9	10	9	7	2	11	19	12	5	15	19	2	3	5	8	7	4	2	5	5	2	1	3	362
	Yüzde	2,2%	0,8%	2,2%	5,0%	8,0%	2,8%	6,1%	5,0%	4,7%	1,1%	1,4%	3,9%	5,5%	3,9%	1,9%	2,5%	2,8%	2,5%	1,9%	0,6%	3,0%	5,2%	3,3%	1,4%	4,1%	5,2%	0,6%	0,8%	1,4%	2,2%	1,9%	1,1%	0,6%	1,4%	0,6%	0,3%	0,8%	100,0%	
Hayır	Sayı	5	0	2	3	4	0	0	6	4	1	3	2	2	1	2	2	5	1	0	3	3	3	4	1	6	5	0	2	0	1	1	1	2	1	0	0	2	1	79
	Yüzde	6,3%	0,0%	2,5%	3,8%	5,1%	0,0%	0,0%	7,6%	5,1%	1,3%	3,8%	2,5%	2,5%	1,3%	2,5%	2,5%	6,3%	1,3%	0,0%	3,8%	3,8%	3,8%	5,1%	1,3%	7,6%	6,3%	0,0%	2,5%	0,0%	1,3%	1,3%	2,5%	1,3%	0,0%	0,0%	2,5%	1,3%	100,0%	
Fikrim Yok	Sayı	0	2	2	1	1	0	1	4	3	1	1	0	2	4	1	1	2	1	1	0	0	2	0	1	0	17	1	2	1	1	0	0	2	0	0	4	0	0	59
	Yüzde	0,0%	3,4%	3,4%	1,7%	1,7%	0,0%	1,7%	6,8%	5,1%	1,7%	1,7%	0,0%	3,4%	6,8%	1,7%	1,7%	3,4%	1,7%	1,7%	0,0%	0,0%	3,4%	0,0%	1,7%	0,0%	28,8%	1,7%	3,4%	1,7%	0,0%	0,0%	3,4%	0,0%	0,0%	6,8%	0,0%	0,0%	100,0%	
Toplam	Sayı	13	5	12	22	34	10	23	28	24	6	9	16	24	19	10	12	17	11	8	5	14	24	16	7	21	41	3	7	6	10	8	5	6	6	5	6	3	4	500
	Yüzde	2,6%	1,0%	2,4%	4,4%	6,8%	2,0%	4,6%	5,6%	4,8%	1,2%	1,8%	3,2%	4,8%	3,8%	2,0%	2,4%	3,4%	2,2%	1,6%	1,0%	2,8%	4,8%	3,2%	1,4%	4,2%	8,2%	0,6%	1,4%	1,2%	2,0%	1,6%	1,0%	1,1%	1,1%	1,1%	0,6%	0,8%	100,0%	

Tablo 79'a bakıldığında "dünya görüşünüz hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkilimidir" sorusuna en fazla 362 kişi "evet" yanıtı verirken 79 kişi "hayır", 59 kişi ise "fikrim Yok" yanıtını vermişlerdir. "evet" yanıtını verenlerin çoğunlukla "Seyit Fehim Arvası", "Akköprü", "Erek", "Yalımeraz", "Beyüzmü", "Bostaniçi", "Esenler", "İstasyon", "Şerefiye" ve "İskele" mahallelerinde ikamet ettikleri görülür. "Hayır" cevabını verenlerin ise "Cumhuriyet", "TOKİ Kevenli", "Şemsibey", "Hatuniye", "Altın-tepe", "Kültür", "Edremit" ve "Vali Mithatbey" mahallerinde ikamet ettiklerini ankete yansıtmışlardır.

Yukarıdaki tabloya bakıldığında “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusuna en fazla 140 kişi ile “hiçbiri” yanıtını vermişken, 114 kişi “AKP” yanıtı, 79 kişi “devlet” yanıtını vermişlerdir. Ancak “BDP” (40 kişi), “PKK/Abdullah Öcalan” (32 kişi) ve “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” (64 kişi) yanıtını verenlerin aynı temsil anlayışına sahip olmaları nedeniyle bunları aynı kümede ele alırsak aslında güven duygusunun daha çok bu siyasi parti, kişi ya da siyasi hareket üzerinde yoğunlaştığı görülür. Hiçbirine güvenmediğini ankete yansıtanların daha çok “İskele”, “yeni mahalle”, “Şabaniye”, “Vali Mithatbey”, “Hacıbekir” mahallesinde ikamet ettiği görülür. Ak parti yanıtını verenlerin ise daha çok “İskele”, “Şerefiye”, “Şabaniye”, “Hacıbekir”, “Selimbey” ve “Bostaniçi” mahallelerinde ikamet ettikleri görülür. Yine BDP/PKK/Abdullah Öcalan’a olan güvenin daha çok “Hacıbekir”, “Yeni Mahalle”, “Abdurrahman Gazi” ve “Şerefiye” mahallelerinde ikamet edenlerden geldiği görülür.

Tablo 81: A. Öcalan'ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz? Ve Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz? İlişisini Gösteren Tablo

A.Öcalan Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz?		Hangi Mahallede İkamet Ediyorsunuz?																																						
		Hataylı	Buzhan	Serkat	Şehinbey	İskele	Seydi Fehim Arvani	Akköpü	Yeni Mahalle	Yabanlı	Hafize Çamurcu	İstasyon	Şerifçe	Karşıyaka	Yah	Cevdetpaşa	Vali Mithatbey	İhsanlar	Baştanrı	TOKİ	Kevenli	Habibça	Abdullahın Çarşı	Alipaşa	Başbakanlı	Alınca	Hacılar	Emirpaşa	Şenşey	Kaleik	Şipkan	Beşiközü	Bakıran	Küfür	Yahm Erez	Erek	Terzagın	İdrenü	Şevranlı	Toplam
Evet	Sayı	3	1	1	8	7	1	4	14	6	1	2	4	10	7	1	4	4	1	1	2	3	10	5	2	5	27	1	2	2	5	3	3	1	3	3	2	2	3	164
	Yüzde	1,8%	,6%	,6%	4,9%	4,3%	,6%	2,4%	8,5%	3,7%	,6%	1,2%	2,4%	6,1%	4,3%	,6%	2,4%	2,4%	,6%	,6%	1,2%	1,8%	6,1%	3,0%	1,2%	3,0%	16,5%	,6%	1,2%	1,2%	3,0%	1,8%	1,8%	6%	1,8%	1,8%	1,2%	1,2%	1,8%	100,0%
Hayır	Sayı	7	3	9	9	25	9	17	10	16	5	5	8	13	8	7	7	11	7	7	2	9	13	9	5	15	8	1	2	3	2	3	1	4	3	1	2	1	0	267
	Yüzde	2,6%	1,1%	3,4%	3,4%	9,4%	3,4%	6,4%	3,7%	6,0%	1,9%	1,9%	3,0%	4,9%	3,0%	2,6%	2,6%	4,1%	2,6%	2,6%	,7%	3,4%	4,9%	3,4%	1,9%	5,6%	3,0%	,4%	,7%	1,1%	,7%	1,1%	,4%	1,5%	1,1%	,4%	,7%	,4%	,0%	100,0%
Fikrim Yok	Sayı	3	1	2	5	2	0	2	4	2	0	2	4	1	4	2	1	2	3	0	1	2	1	2	0	1	6	1	3	1	3	2	1	1	0	1	2	0	1	69
	Yüzde	4,3%	1,4%	2,9%	7,2%	2,9%	,0%	2,9%	5,8%	2,9%	,0%	2,9%	5,8%	1,4%	2,9%	1,4%	2,9%	4,3%	,0%	1,4%	2,9%	1,4%	2,9%	,0%	1,4%	8,7%	1,4%	4,3%	1,4%	4,3%	2,9%	1,4%	1,4%	,0%	1,4%	2,9%	,0%	1,4%	100,0%	
Toplam	Sayı	13	5	12	22	34	10	23	28	24	6	9	16	24	19	10	12	17	11	8	5	14	24	16	7	21	41	3	7	6	10	8	5	6	6	5	6	3	4	500
	Yüzde	2,6%	1,0%	2,4%	4,4%	6,8%	2,0%	4,6%	5,6%	4,8%	1,2%	1,8%	3,2%	4,8%	3,8%	2,0%	2,4%	3,4%	2,2%	1,6%	1,0%	2,8%	4,8%	3,2%	1,4%	4,2%	8,2%	,6%	1,4%	1,2%	2,0%	1,6%	1,0%	1,2%	1,2%	1,0%	1,2%	,6%	,8%	100,0%

Tablo 81'e bakıldığında ankete katılan toplam 500 kişiden "Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görüyor musunuz" sorusuna en fazla 267 kişi Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görmezken, azınlık olarak tanımlanmayacak önem bir çoğunluk ise Abdullah Öcalan'ı Kürt Halkının lideri olarak görmektedir. Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görenlerin yoğunluk olarak "Selimbey", "Yeni Mahalle", "Şerefiye", "Abdurrahman Gazi" ve "Hacıbekir" mahallelerinde ikamet ettikleri görülür. Yine Abdullah Öcalan'ı Kürt halkını lideri olarak görmeyenlerin ise daha çok "İskele", "Akköprü", "Şabaniye", "Şerefiye", "Vali Mithatbey", "Abdurrahman Gazi" mahallelerinde ikamet ettikleri görülmektedir.

Tablo 82: Cinsiyet Ve Hangisine Güveniyorsunuz? İlişisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Daha Çok Hangisine Güveniyorsunuz?									
		Devlet	PKK / A. Öcalan	BDP	BDP / PKK / A. Öcalan	Asker	AKP	Polis	Hiçbiri	Diğer	Toplam
Bay	Sayı	62	23	30	44	7	87	5	107	4	369
	Yüzde	16,8%	6,2%	8,1%	11,9%	1,9%	23,6%	1,4%	29,0%	1,1%	100,0%
Bayan	Sayı	17	9	10	20	7	27	7	33	1	131
	Yüzde	13,0%	6,9%	7,6%	15,3%	5,3%	20,6%	5,3%	25,2%	,8%	100,0%
Toplam	Sayı	79	32	40	64	14	114	12	140	5	500
	Yüzde	15,8%	6,4%	8,0%	12,8%	2,8%	22,8%	2,4%	28,0%	1,0%	100,0%

Tablo baktığımızda "hangisine güveniyorsunuz" sorusuna en fazla %22,8 ile 114 kişi "AKP" yanıtını vermişken %15,8 ile 79 kişi "devlet", %12,8'lik oranla 64 kişi "BDP/PKK/Abdullah Öcalan", %8 ile 40 kişi "BDP", %6,4 ile 32 kişi "PKK/Abdullah Öcalan" yanıtını vermiştir. "AKP" yanıtını verenlerin daha çok baylardan olmasına karşın benzer bir oranda bayanlarında olduğunu görmek mümkündür. "BDP/PKK/A. Öcalan" yanıtını verenlerin ise daha çok bayanlardan oluştuğu görülür. Yine PKK/A.Öcalan cevabını verenlerinde daha çok beyanlardan oluştuğu görülürken bayların yüzdeler diliminin neredeyse aynı oranda olduğu görülür. Tabloya bakıldığında "daha çok hangisine güveniyorsunuz" sorusuna "BDP", "PKK/A.Öcalan", "BDP/PKK/ A.Öcalan" yanıtını verenleri toplu olarak ele

aldığımızda bu siyasal hareketlere veya kişiye güvenin daha çok bayanlardan geldiği görülür.

Tablo 83: Cinsiyet Ve Sizi Temsil Ettiğine İnanmışınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? İlişisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Sizi Temsil Ettiğine İnanmışınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir?								
		BDP/ Selahattin Demirtaş	AKP/ Recep Tayyip Erdoğan	PKK / Abdullah Öcalan	MHP/ Devlet Bahçeli	CHP/ Kemal Kılıçdaroğlu	BDP / PKK / Abdullah Öcalan	Diğer (Saadet Partisi, TİKKO)	Hiçbiri	Toplam
Bay	Sayı	69	143	10	8	7	44	17	71	369
	Yüzde	18,7%	38,8%	2,7%	2,2%	1,9%	11,9%	4,6%	19,2%	100,0%
Bayan	Sayı	19	53	3	5	6	19	4	22	131
	Yüzde	14,5%	40,5%	2,3%	3,8%	4,6%	14,5%	3,1%	16,8%	100,0%
Toplam	Sayı	88	196	13	13	13	63	21	93	500
	Yüzde	17,6%	39,2%	2,6%	2,6%	2,6%	12,6%	4,2%	18,6%	100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında “sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kişi kim/hangisi olabilir” sorusuna yoğunluklu olarak “AKP/Recep Tayyip Erdoğan” yanıtını verdiklerini görürüz. Aynı şekilde “BDP/Selahattin Demirtaş”, “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” cevabını verenlerinde önemli çoğunlukta olduğu görülür. Bu durumu tablo 81’de de görmek mümkündür. Nitekim “Abdullah Öcalan’ı Kürt Halkının lideri olarak görüyor musunuz” sorusuna azınlık olarak tanımlanmayacak önemli bir çoğunluk olan 164 kişi “evet” yanıtını vermiştir. Aynı şekilde tablo 82’ye, 29’a, 45’e, 58’e, 62’ye baktığımızda araştırmaya katılanlara “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusunu yönelttiğimizde “AKP” ve “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” yanıtını verdikleri görülür. Yine tablo 85’e baktığımızda ankete katılan toplam 500 örneklemden “sizi temsil ettiğini düşündüğünüz adayın hangi özelliğinden etkilendiniz” sorusuna Weber’in otorite tiplerinden olan karizmatik liderin özelliklerinden en fazla %35,2’lik oranla 176 kişi “samimi ve güvenilir olması”, %13,4 ile 67 kişi “projeler ve vaatler” (ya da ikna etme kabiliyeti) ve %7,8 ile 39 kişi “konuşma yeteneği” yanıtını vermişlerdir. Tüm bu veriler aslında liderlerin, halkın temsil anlayışında ne derece etkili olduğunun

göstergesidir. Denilebilir ki karizmatik liderler ile Van halkının temsil anlayışı paralellik göstermektedir. Bu vesileyle gerek Recep Tayip Erdoğan gerekse Abdullah Öcalan Weber'in ifade etmiş olduğu karizmatik bir lider özelliklerine sahip olduğu söylenebilir. Çünkü Weber tanımladığı üçüncü otorite türü olarak karizmatik otoriteyi Hıristiyan kilise literatüründe “Charisma”nın, Tanrı vergisi, ilahi misyon ve olağanüstü kutsal yetenek anlamlarında kullanılması bu kavramın nedenli kutsallıkla donatıldığını gösterir (Weber, 2006b; 53, 218). Karizmatik liderlik; topluma eşsiz, tek ve kimlikli bir kişi sunar ve toplumsal dil bunu erişilmez bir kutsallık olarak ifade eder. Lider, toplumun birlik ve beraberliğinin, toplumsal dayanışmanın temsilcisi -özü- olarak kabul edilir. Bu birlik ve beraberlik, her grup ve toplumda bireyleri uygun bir şekilde kuşatarak/kapsayarak kontrol altında tutularak yapılır (Ardigo, 1987; 34, Aktaran; Çetin, 2003; 96). Karizmatik kişilik, iktidarın siyasal ve toplumsal bütün kriterlerini görünür kılan yüzüdür. Siyasal iktidarın önemli meşruiyet aracı olan kahramanlık ve karizmatik liderlik, siyasal iktidarın toplumsal itaat tarafından meşrulaştırılmasının önemli bir yönünü gösterir. Kahramanlık, toplumsal itaate psikolojik bir boyut katar. “Önemli olan şey bireyin uyruklarınca gerçekte nasıl görüldüğüdür” (Sennett, 2005; 30). Siyasal iktidarın vazgeçilmez amacı olan toplumsal birlik ve bütünlüğün en iyi temsil edildiği alan karizmatik liderliğin olduğu alandır. Karizmatik liderlik ile iktidar ve onun meşruiyeti ete kemiğe bürünür. İktidar, tüm gizemini ve gücünü bir kişide toplar. Temsil edilen şey ise iktidarın birliği ve bütünlüğüdür. Çoğu zaman bu kişi, devlet ya da devlet aklının tek kullanıcısı olur. Karizmatik kişilik etkisini ve büyümesini kullanarak kabul edilmez gibi görünen tercihleri ve çözümleri meşrulaştırır ve geçerliliğini kendi şahsında garanti eder. Bu kişilik, sistemin devamlılık görüntüsünü garanti altına alan çözümler bulur ve iktidar meşruiyetin mirasını devşirir. O, farklı çatışmaların, çelişkilerin arabulucusu bir mit olarak topluma sunulur (Cipriani, 1987;1, Aktaran; Çetin, 2003;96). Yani karizmatik otorite türü tarihsel süreç içerisinde ele alınmayan ve liderin, yönetimini kendi kişisel niteliklerine dayanarak yürütmesiyle ortaya çıkan bir otorite türüdür. Karizmatik otorite istikrarsız ve krizlerin doğduğu ortamlarda ortaya çıkabilir (Weber, 2006a). Toplum, egemen gücü karizmatik özelliklerinden dolayı benimser ve otorite toplum tarafından kabul görür. Örneğin Gandhi ve Atatürk gibi liderler karizmatik otoriteye

örnek verilebilir. Bu tür otoritelerde yönetim aygıtı başlangıçta biçimselleşmemiş ve genellikle liderin yakın çevresindeki birkaç kişinin faaliyetlerinden oluşan bir yapı gibi görülebilir. Ancak karizmatik otoritenin liderliğine duyulan ihtiyaç, kriz dönemlerinin ötesine taşıp sürekli bir hal aldığında liderin çevresi genişleyecek, lidere olan destek daha da artacak, bu destek sistematik hale gelecek ve liderle birlikte bu düzen devam edebilme imkânı bulacaktır. En nihayetinde Abdullah Öcalan'ın PKK hareketinde bir lider olarak ortaya çıkması, ikna kabiliyetinin iyi olması, bölgenin dilini (Kürtçeyi) iyi konuşması, önemli bir kesim tarafından Kürt halkına imtiyazlı Türkiyeliler konumunu kazandırmada önemli bir rol oynadığı fikrine inanılması, Kürtlerin önemli bir kesimi Abdullah Öcalan'ı geleceğin Kürt siyasi lideri olarak görmesi, önemli bir halk tabanı tarafından Abdullah Öcalan'ın adeta gizli bir kahraman ilan edilmiş olması, Kürt krizinin yoğun olarak yaşanmış olduğu bir dönemde orta çıkmış olması, son olarak bir kesim tarafın peygamber konumunda görülmesi gibi özelliklerinden dolayı Abdullah Öcalan'ı karizmatik bir lider olarak görmek mümkündür. Öte taraftan Recep Tayip Erdoğan ise, Partinin ilk kuruluşunda küçük adımlar ile başlamış ancak sonrasında dev bir adıma dönüşmesi ve bunu kısa bir dönemde yapması, üç dönem üst üste iktidarda kalabilmesi, özellikle Davos'taki çıkışı sonrası dış ülkelerdeki Erdoğan hayranlığıdır, etkileyici hitabet tarzının olması, halka yakın olmak ve bunu vizyona yansıtılabilmek, krizi ve sonrasında gelen sarsıntılar ve halk içerisinde büyümeye başlayan panik havası Recep Tayyip Erdoğan'ın seçilmesi, kriz ve kargaşanın üstesinden gelebilmesi, güven uyandırması, canlı ve enerjik olması, içinden çıktığı toplumun kültürel özelliklerini taşıması, sosyal yapıya uyumlu bir dil kullanması, kendisini takip edenler tarafından kendilerinden biri olarak görülmesi, vizyon sahibi olması, bir toplumsal statüde bulunması, yönetimi altındakilere psikolojik tatmin sağlaması, etkileyici bir fiziksel görünüşe sahip olması, emretme gücüne sahip olması, kişisel cazibesi olması gibi özelliklerinden karizmatik bir lider olarak görülebilir (Koç, Y.-Palabıyık, A., 2010, 14-15).

Tablo 84: Cinsiyet Ve Size Temsil Edildiğinizi Duygusunu Oluşturan En çok Nedir? İlişkisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Size Temsil Edildiğinizi Duygusunu Oluşturan En çok Nedir?									
		TBMM	Oy vermek	Vatan	Siyasi Parti	Seçim sistemi	Bayrak	Oy verdiğim kişide kendimi bulmam	Güven	Diğer (Sorumluluk)	Toplam
Bay	Sayı	36	41	42	48	14	13	66	86	23	369
	Yüzde	9,8%	11,1%	11,4%	13,0%	3,8%	3,5%	17,9%	23,3%	6,2%	100,0%
Bayan	Sayı	18	15	17	16	4	2	26	27	6	131
	Yüzde	13,7%	11,5%	13,0%	12,2%	3,1%	1,5%	19,8%	20,6%	4,6%	100,0%
Toplam	Sayı	54	56	59	64	18	15	92	113	29	500
	Yüzde	10,8%	11,2%	11,8%	12,8%	3,6%	3,0%	18,4%	22,6%	5,8%	100,0%

Yukarıdaki tabloya baktığımızda araştırmaya katılan toplam 500 kişiden “size temsil edildiğinizi duygusunu oluşturan en çok nedir” sorusuna en fazla %22,6 ile 113 kişi “güven” cevabını vermiştir. Ancak şehir halkının her ne kadar temsil edildiğini, güven duygusu oluştursa dahi ya da araştırmaya katılanların kendilerini temsil ettikleri bir parti/kişiyi ya da hareketi belirtmiş olsalar da bunlarda daha çok %28’lik oranla 140 kişide bir güvensizlik hâkimdir. Nitekim tablo 29’a, 45’e, 58’e ve 62’ye baktığımızda araştırmaya katılanlara “daha çok hangisine güveniyorsunuz” sorusunu yönelttiğimizde özellikle tablo 58 ve tablo 62’de de nedenleri üzerinde durduğumuz ekseri olarak güvensizlik hâkim olduğu görülür. Bununla beraber yaptığımız araştırma neticesinde araştırmaya katılan 500 örneklemden siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünen toplam 274 kişi “size temsil edilmediğinizi düşündüren neden en çok nedir” sorusuna en fazla %23 ile 63 kişi “iyi temsil edilmeme” yanıtını vermişlerdir. Aynı şekilde tablo 28’de görüldüğü üzere “oy verirken tercih yapmanızda en çok ne etkili oluyor” sorusuna toplam 500 kişiden önemli bir kesim olan %11’lik oranla 55 kişi de “diğer” cevabını vererek güven duygusunu vurgulamıştır. Öte taraftan tablo 83’te de belirtmiş olduğumuz liderin halk üzerinde ne kadar önem arz ettiğini yukarıdaki tabloda görmek mümkündür. Nitekim “size temsil edildiğinizi duygusunu oluşturan en çok nedir” sorusuna araştırmaya katılanların önem bir bölümü olan %18,2’lik oranla 92 kişi “oy verdiğim kişide kendimi bulmam” yanıtını verdikleri görülür. Yine bu soruya %

12,8’lik oranla 64 kişi “siyasi parti”, %11,8’lik oranla 59 kişi “vatan”, %11,2’lik oranla 56 kişi “oy vermek” cevabını vermiştir.

Tablo 85: Cinsiyet Ve Sizi Temsil Ettiğini Düşündüğünüz Adayın Hangi Özelliğinden Etkilendiniz? İlişisini Gösteren Tablo

Cinsiyet	Sizi Temsil Ettiğini Düşündüğünüz Adayın Hangi Özelliğinden Etkilendiniz?										
	Konuşma yeteneği	Projeler ve vaatler	Samimi / Güvenilir olması	Karizmatik Olması	Zeki olması / İyi bir eğitim almış olması	Oy verdiğim kişide kendimi bulmam	Tecrübeli olması	Zengin olması	Siyasi düşüncesi	Toplam	
Bay	Sayı	26	51	129	7	18	23	15	3	97	369
	Yüzde	7,0%	13,8%	35,0%	1,9%	4,9%	6,2%	4,1%	,8%	26,3%	100,0%
Bayan	Sayı	13	16	47	7	6	6	5	1	30	131
	Yüzde	9,9%	12,2%	35,9%	5,3%	4,6%	4,6%	3,8%	,8%	22,9%	100,0%
Toplam	Sayı	39	67	176	14	24	29	20	4	127	500
	Yüzde	7,8%	13,4%	35,2%	2,8%	4,8%	5,8%	4,0%	,8%	25,4%	100,0%

Tablo 85’e baktığımızda ankete katılan toplam 500 örneklemden “sizi temsil ettiğini düşündüğünüz adayın hangi özelliğinden etkilendiniz” sorusuna Weber’in otorite tiplerinden olan karizmatik liderin özelliklerinden en fazla %35,2’lik oranla 176 kişi “samimi ve güvenilir olması”, %13,4 ile 67 kişi “projeler ve vaatler” (ya da ikna etme kabiliyeti) ve %7,8 ile 39 kişi “konuşma yeteneği” yanıtını vermişlerdir. Bu yanıtı verenlerin ise yüzdelerine bakıldığında bay ve bayanların aynı oranda cevap vermiş oldukları görülür. Bundan farklı olarak “sizi temsil ettiğini düşündüğünüz adayın hangi özelliğinden etkilendiniz” sorusuna “siyasi düşüncesi” (%25,4 ile 127 kişi) “oy verdiğim kişide kendimi bulmam” (%5,8 ile 29 kişi) yanıtını vermişlerdir.

Tablo 86: Cinsiyet Ve Oy Kullandığınızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır?
İlişkisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Oy Kullandığınızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır?					
		Parti	Parti Başkanı	İdeoloji	Adaylar	Diğer (Hizmet Anlayışı, İnanç)	Toplam
Bay	Sayı	83	73	132	53	28	369
	Yüzde	22,5%	19,8%	35,8%	14,4%	7,6%	100,0%
Bayan	Sayı	36	39	38	10	8	131
	Yüzde	27,5%	29,8%	29,0%	7,6%	6,1%	100,0%
Toplam	Sayı	119	112	170	63	36	500
	Yüzde	23,8%	22,4%	34,0%	12,6%	7,2%	100,0%

Tabloya bakıldığında “oy kullandığınızda sizin için en çok ne ön plandadır” sorusuna en fazla %34’lik oranla 170 kişi “ideoloji”, %23,8 ile 119 kişi “parti”, %22,4 ile 112 kişi “parti başkanı” cevaplarını verdikleri görülür. “İdeoloji” yanıtını verenlerin daha çok baylardan oluştuğu görülürken “parti” cevabını verenlerin ise yoğun olarak bayanlardan müteşekkil olduğunu görmek mümkündür.

Tablo 87: Sizce Kürt Halkını Temsil Eden Aydın Kim olabilir? Ve Cinsiyet İlişkisini Gösteren Tablo

Sizce Kürt Halkını Temsil Eden Aydın Kim olabilir?		Cinsiyet		
		Bay	Bayan	Toplam
Ümit Fırat	Sayı	17	2	19
	Yüzde	89,5%	10,5%	100,0%
Ahmet Altan	Sayı	53	17	70
	Yüzde	75,7%	24,3%	100,0%
Ali Bulaç	Sayı	16	5	21
	Yüzde	76,2%	23,8%	100,0%
Altan Tan	Sayı	45	23	68
	Yüzde	66,2%	33,8%	100,0%
Doğu Ergil	Sayı	6	1	7
	Yüzde	85,7%	14,3%	100,0%
Kemal Burkey	Sayı	22	5	27
	Yüzde	81,5%	18,5%	100,0%
İsmail Beşikçi	Sayı	10	5	15
	Yüzde	66,7%	33,3%	100,0%
Sırrı Süreyya Önder	Sayı	31	13	44
	Yüzde	70,5%	29,5%	100,0%
Sezai Karakoç	Sayı	12	4	16
	Yüzde	75,0%	25,0%	100,0%
Şerafettin Elçi	Sayı	9	2	11
	Yüzde	81,8%	18,2%	100,0%
Bejan Matur	Sayı	4	2	6
	Yüzde	66,7%	33,3%	100,0%
Cengiz Çandar	Sayı	5	0	5
	Yüzde	100,0%	,0%	100,0%
Muhsin Kızılkaya	Sayı	9	0	9
	Yüzde	100,0%	,0%	100,0%
Orhan Miroğlu	Sayı	4	0	4
	Yüzde	100,0%	,0%	100,0%
Mehmet Metiner	Sayı	3	3	6
	Yüzde	50,0%	50,0%	100,0%
Diğer (Mstafa İslamoğlu, Eser Karakaş, Abdullah Öcalan)	Sayı	18	8	26
	Yüzde	69,2%	30,8%	100,0%
Hiçbiri	Sayı	102	44	146
	Yüzde	69,9%	30,1%	100,0%
Toplam	Sayı	369	131	500
	Yüzde	73,8%	26,2%	100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında “sizce Kürt halkını temsil eden aydın kim olabilir” sorusuna verdikleri yanıtlarda konuşma ve yazma yetenekleri iyi olan, ikna kabiliyetine sahip, belli bir ideolojik duruşa sahip, toplumsal sorunlara bakış açısından dolaya gizli bir kahraman ilan edilen, halka daha yakın olması, bunu yazılarında ve konuşmalarında belirtmesi gibi özellikte aydınların daha çok tercih

edildiği görülür. Bu da şehir halkının hem siyasal temsilcilerini hem de herhangi bir konuda kendi duygu ve düşüncelerini daha iyi belirttiklerine inandıkları aydınları seçerken karizmatik liderleri ya da aydınları daha fazla tercih ettiklerini söyleyebiliriz. Nitekim “sizce Kürt halkını temsil eden aydın kim olabilir” sorusuna en fazla 70 kişi ile “Ahmet Altan” 80 kişi ile 68 kişi “Altan Tan” ve 44 kişi ile “Sırrı Süreyya Önder” cevabını vermişlerdir. Bu yanıtları verenlerin yüzdelerik dilimleri göz önünde tutulduğunda daha çok baylardan oluştuğu görülür.

Tablo 88: Öğrenim Durumu Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Öğrenim Durumu		Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Okuryazar	Sayı	22	22	44
	Yüzde	50,0%	50,0%	100,0%
Okuryazar değil	Sayı	16	13	29
	Yüzde	55,2%	44,8%	100,0%
İlköğretim(İlkokul-Ortaokul)	Sayı	32	44	76
	Yüzde	42,1%	57,9%	100,0%
Orta öğretim (Lise)	Sayı	56	86	142
	Yüzde	39,4%	60,6%	100,0%
Önlisans	Sayı	30	27	57
	Yüzde	52,6%	47,4%	100,0%
Lisans	Sayı	57	55	112
	Yüzde	50,9%	49,1%	100,0%
Yüksek Lisans	Sayı	12	24	36
	Yüzde	33,3%	66,7%	100,0%
Doktora	Sayı	1	3	4
	Yüzde	25,0%	75,0%	100,0%
Toplam	Sayı	226	274	500
	Yüzde	45,2%	54,8%	100,0%

Tablo 88’e bakıldığında araştırmaya katılan toplam 500 kişiden “siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz” sorusuna en fazla %54,8’lik oranla %274 kişi “hayır” yanıtını vermişken %45,2’lik oranla 226 kişi “evet” yanıtını vermiştir. Tablo bakıldığında siyasal anlamda temsil edildiğine inananların öğrenim

düzeyleri düştükçe arttığını görürüz. Yine siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünenlerin ise öğrenim düzeyi yükseldikçe arttığını görmekteyiz. Nitekim siyasal anlamda temsil edildiğine inanan öğrenim düzeyi %25 ile 1 kişi “doktora”, %33,3 ile 12 kişi “yüksek lisans”, %50,9 ile 57 kişi “lisans”, %52,6 ile 30 kişi “Önlisans”, %39,4 ile 56 kişi “orta öğretim (lise)”, %42,1 ile 32 kişi “ilköğretim”, %50 ile 22 kişi “okuryazar” oldukları görülürken son olarak %55,2 ile 16 kişinin ise okuryazar olmadıkları görülür.

Tablo 89: Öğrenim Durumu Ve Size Temsil Edilmediğinizi Düşündüren Neden En Çok Nedir? İlişkisini Gösteren Tablo

Öğrenim Durumu	Size Temsil Edilmediğinizi Düşündüren Neden En Çok Nedir?									Toplam
	İyi temsil edilme	Seçilenler resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi	Ülkedeki demokratik sistemden kaynaklı sorun	Seçim sisteminin adaletsizliği	Seçilenlerin ifade özgürlüğünden yoksun olması	Seçilenlere duyulan güvensizlik	Seçimlere ilgisizlik	Hür iradeyi yansıtmama		
Okuryazar	Sayı	3	5	4	5	1	1	1	2	22
	Yüzde	13,6%	22,7%	18,2%	22,7%	4,5%	4,5%	4,5%	9,1%	100,0%
Okuryazar değil	Sayı	4	1	3	2	0	2	0	1	13
	Yüzde	30,8%	7,7%	23,1%	15,4%	,0%	15,4%	,0%	7,7%	100,0%
İlköğretim (İlkokul-Ortaokul)	Sayı	8	9	6	10	5	1	0	5	44
	Yüzde	18,2%	20,5%	13,6%	22,7%	11,4%	2,3%	,0%	11,4%	100,0%
Orta öğretim (Lise)	Sayı	22	16	17	6	7	8	0	10	86
	Yüzde	25,6%	18,6%	19,8%	7,0%	8,1%	9,3%	,0%	11,6%	100,0%
Önlisans	Sayı	5	5	8	0	2	5	1	1	27
	Yüzde	18,5%	18,5%	29,6%	,0%	7,4%	18,5%	3,7%	3,7%	100,0%
Lisans	Sayı	15	11	11	5	3	5	0	5	55
	Yüzde	27,3%	20,0%	20,0%	9,1%	5,5%	9,1%	,0%	9,1%	100,0%
Yüksek Lisans	Sayı	5	8	2	3	0	1	0	5	23
	Yüzde	20,8%	33,3%	8,3%	12,5%	,0%	4,2%	,0%	20,8%	100,0%
Doktora	Sayı	1	1	1	0	0	0	0	0	3
	Yüzde	33,3%	33,3%	33,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	63	56	52	31	18	23	2	29	274
	Yüzde	23%	20,4%	19%	11,3%	6,6%	8,4%	,7%	10,6%	100,0%

Tabloya bakıldığında ankete katılan toplam 500 kişi “sizi temsil edilmediğinizi düşündüren neden en çok nedir” sorusuna yoğun olarak %23 ile 63 kişi “iyi temsil edilmeme” cevabını vermişken %20,4 ile 56 kişi “seçilenler resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi”, %19 ile 52 kişi “ülkedeki

demokratik sistemden kaynaklı sorun” cevaplarını vermişlerdir. “İyi temsil edilmeme” yanıtını verenlerin daha çok öğrenim düzeyi doktora olanlardan ve okuryazar olmayanlardan gelmiştir. Öte taraftan “seçilenler resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi”, yanıtını verenlerin ise yüzdelik dilimleri dikkate alındığında öğrenim düzeyi yüksek olan kesimden (özellikle öğrenim düzeyi yüksek lisans ve doktora olanlar ile diğerleri arasında önemli bir fark görülür) oluştuğu görülür. Bu durumda öğrenim düzeyi artıka temsil anlayışı daha çok ideolojik boyut kazandığı sonucu çıkabilir. Nitekim bu durumu tablo 91’e baktığımızda da görmek mümkündür.

Tablo 90: Öğrenim Durumu, Sizi Temsil Ettiğine İnanmışın Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? Ve Cinsiyet İlişkilerini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Sizi Temsil Ettiğine İnanmışın Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir?										
		BDP/ Selahattin Demirtaş	AKP/Recep Tayyip Erdoğan	PKK / Abdullah Öcalan	MHP/Devlet Bahçeli	CHP/Kemal Kılıçdaroğlu	BDP/ PKK / Abdullah Öcalan	Diğer (Saadet Partisi, TİKKO)	Hiçbiri	Toplam		
Biy	Öğrenim Durumu	Okuryazar	Sayı	7	12	1	1	0	4	1	6	32
		Yüzde	21,9%	37,5%	3,1%	3,1%	,0%	12,5%	3,1%	18,8%	100,0%	
		Okuryazar değil	Sayı	3	7	0	0	0	1	1	2	14
		Yüzde	21,4%	50,0%	,0%	,0%	,0%	7,1%	7,1%	14,3%	100,0%	
		İlköğretim (İlkokul- Ortaokul)	Sayı	15	14	1	5	2	8	0	5	50
		Yüzde	30,0%	28,0%	2,0%	10,0%	4,0%	16,0%	,0%	10,0%	100,0%	
		Orta öğretim (Lise)	Sayı	19	39	6	1	2	16	2	22	107
		Yüzde	17,8%	36,4%	5,6%	,9%	1,9%	15,0%	1,9%	20,6%	100,0%	
		Önlisans	Sayı	7	20	0	0	2	4	3	7	43
		Yüzde	16,3%	46,5%	,0%	,0%	4,7%	9,3%	7,0%	16,3%	100,0%	
		Lisans	Sayı	14	36	1	0	1	11	6	19	88
		Yüzde	15,9%	40,9%	1,1%	,0%	1,1%	12,5%	6,8%	21,6%	100,0%	
		Yüksek Lisans	Sayı	4	12	0	1	0	0	4	10	31
		Yüzde	12,9%	38,7%	,0%	3,2%	,0%	,0%	12,9%	32,3%	100,0%	
		Doktora	Sayı	0	3	1	0	0	0	0	0	4
Yüzde	,0%	75,0%	25,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%			
Toplam	Sayı	69	143	10	8	7	44	17	71	369		
Yüzde	18,7%	38,8%	2,7%	2,2%	1,9%	11,9%	4,6%	19,2%	100,0%			
Bayan	Öğrenim Durumu	Okuryazar	Sayı	3	4	0	0	1	1	1	2	12
		Yüzde	25,0%	33,3%	,0%	,0%	8,3%	8,3%	8,3%	16,7%	100,0%	
		Okuryazar değil	Sayı	5	5	0	1	0	3	0	1	15
		Yüzde	33,3%	33,3%	,0%	6,7%	,0%	20,0%	,0%	6,7%	100,0%	
		İlköğretim (İlkokul- Ortaokul)	Sayı	4	7	1	1	1	9	0	3	26
		Yüzde	15,4%	26,9%	3,8%	3,8%	3,8%	34,6%	,0%	11,5%	100,0%	
		Orta öğretim (Lise)	Sayı	4	12	1	0	2	4	2	10	33
		Yüzde	11,4%	34,3%	2,9%	,0%	5,7%	11,4%	5,7%	28,6%	100,0%	
		Önlisans	Sayı	1	7	1	1	1	2	0	1	14
		Yüzde	7,1%	50,0%	7,1%	7,1%	7,1%	14,3%	,0%	7,1%	100,0%	
		Lisans	Sayı	2	13	0	2	1	0	1	5	24
		Yüzde	8,3%	54,2%	,0%	8,3%	4,2%	,0%	4,2%	20,8%	100,0%	
		Yüksek Lisans	Sayı	0	5	0	0	0	0	0	0	5
		Yüzde	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	
		Toplam	Sayı	19	53	3	5	6	19	4	22	131
Yüzde	14,3%	40,5%	2,3%	3,8%	4,6%	14,5%	3,1%	16,8%	100,0%			

Yukarıdaki tabloya baktığımızda ankete katılan 131 bayan 369 bay toplam 500 kişi “sizi temsil ettiğine inandığımız parti/kişi kim/hangisi olabilir” sorusuna cinsiyeti bay olanların en fazla %38,8’lik oranla 143 kişi “AKP/Recep Tayip Erdoğan”, %18,7 ile 69 kişi “BDP/Selahattin Demirtaş”, %11,9 ile 44 kişi “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” yanıtını verdiklerini görürüz. “AKP” yanıtını verenlerin ekseriyetle öğrenim düzeyi doktora, önlisans sahibi olanlardan ve okuryazar olmayanlardan öğrenim düzeyi gelmiştir. Öte taraftan “sizi temsil ettiğine inandığımız parti/kişi kim/hangisi olabilir” sorusuna hem baylardan hem de bayanlardan “BDP” ve “BDP/PKK/ Abdullah Öcalan” yanıtı verenlerin öğrenim düzeyi yükseldikçe azaldığı görülür. Nitekim “BDP” yanıtını verenlerin daha çok öğrenim düzeyi %30 ile 15 kişi “ilköğretim”, %21,9 ile 7 kişi “okuryazar”, %17,8 ile 19 kişi “orta öğretim”, %16,3 ile 7 kişi “önlisans”, %15,9 ile 14 kişi “lisans”, %12,9 ile 4 kişi “yüksek lisans” olduğu görülür. Benzer oranları bayanlar kategorisinde de görmek mümkündür.

Tablo 91: Öğrenim Durumu, Oy Kullandığımızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır? İlişisini Gösteren Tablo

Öğrenim Durumu		Oy Kullandığımızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır?					
		Parti	Parti Başkanı	İdeoloji	Adaylar	Diğer (Hizmet Anlayışı, İnanç)	Toplam
Okuryazar	Sayı	13	11	10	9	1	44
	Yüzde	29,5%	25,0%	22,7%	20,5%	2,3%	100,0%
Okuryazar değil	Sayı	10	8	6	4	1	29
	Yüzde	34,5%	27,6%	20,7%	13,8%	3,4%	100,0%
İlköğretim (İlkokul-Ortaokul)	Sayı	20	21	21	10	4	76
	Yüzde	26,3%	27,6%	27,6%	13,2%	5,3%	100,0%
Orta öğretim (Lise)	Sayı	31	36	49	16	10	142
	Yüzde	21,8%	25,4%	34,5%	11,3%	7,0%	100,0%
Önlisans	Sayı	19	16	12	5	5	57
	Yüzde	33,3%	28,1%	21,1%	8,8%	8,8%	100,0%
Lisans	Sayı	17	14	59	13	9	112
	Yüzde	15,2%	12,5%	52,7%	11,6%	8,0%	100,0%
Yüksek Lisans	Sayı	8	4	12	6	6	36
	Yüzde	22,2%	11,1%	33,3%	16,7%	16,7%	100,0%
Doktora	Sayı	1	2	1	0	0	4
	Yüzde	25,0%	50,0%	25,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	119	112	170	63	36	500
	Yüzde	23,8%	22,4%	34,0%	12,6%	7,2%	100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında araştırmaya katılan toplam 500 kişiden “oy kullandığımızda sizin için en çok ne ön plandadır” sorusuna en fazla %34 ile 170 kişi “ideoloji” yanıtını verirken %23,8 ile 119 kişi “parti” ve %22,4 ile 112 kişi “parti başkanı” cevabını vermiştir. Ankete katılanların vermiş oldukları yanıtlara göre Van halkı seçimlere giderken oy kullandığında kendileri için en fazla ideolojinin etkili olduğunu belirtmişleridir. Bu yanıtı verenlere baktığımızda genel itibariyle öğrenim düzeyi yüksek olanlardan olduğu görülür. Benzer bir durumu tablo 89’a baktığımızda “sizi temsil edilmediğinizi düşündüren neden en çok nedir” sorusuna “seçilenler resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi”, yanıtını verenlerin yüzdeler dilimleri dikkate alındığında öğrenim düzeyi yüksek olan kesimden (özellikle öğrenim düzeyi yüksek lisans ve doktora olanlar ile diğerleri arasında önemli bir fark görülür) oluştuğu görülür. Yine tablo 100’e bakıldığında “oy kullandığımızda sizin için en çok ne ön plandadır” sorusuna “ideoloji” diyenlerin yoğunluklu olarak 40 yaşının altında (Nitekim bu yaşın altında olanların ekseriyetle öğrenim durumları yüksektir) olduğu görülür. Bu durumda öğrenim düzeyi artıkça temsil anlayışı daha çok ideolojik boyut kazandığı sonucu çıkabilir. Nitekim yukarıdaki tabloda ideoloji yanıtını verenlerin en az %20,7 ile 6 kişinin okuryazar olmadığı anlaşılırken, bu yanıtı verenlerin en fazla ise %52,7 ile 59 kişinin öğrenim düzeyi “lisans” olduğu sonucu çıkmıştır. Yine ideoloji yanıtını verenlerin öğrenim düzeyi %22,7 ile 10 kişinin “okuryazar” olduğu ankete yansıtılmışken %33,3 ile 12 kişinin öğrenim düzeyi “yüksek lisans” olduğu görülür. Bu durumun yani “ideoloji” yanıtını daha çok eğitim düzeyi yüksek olanlar tarafından verilmesinde ankete katılan ve özellikle Kürt nüfusunun daha az olduğu bölgelere öğrenim için giden gençlerin belirtmiş oldukları durumlardan çıkarmış olduğumuz en önemli sebeplerden biri şudur. Özellikle öğrenim için bölge dışına çıkan gençler kendi bölgelerinde yaşarken aslında Kürt/Doğu Anadolu/G. Doğu Anadolu sorunu/problemi/meselesi olarak ifade edilen durumun varlığını bilmelerine rağmen bölge halkına diğer bölge haklılarının bu kadar tepkili olabileceklerini düşünmediklerini belirtmişlerdir. Bu durumu öğrenim için gittikleri yerlerde yaşadıklarını ve kendilerini savunmak adına gayri ihtiyari bir şekilde Kürt benliğini ya da bu tepkiyi önleyecek, bu tepkiden korunacak bir ideolojiye sığınma gereği duyduklarını belirtmişlerdir. Nitekim bu durumu bizzat yaşatan bir toplum içerisinde

bulunan gençlerin etki tepkiden kaynaklı olarak zamanla yaşamış oldukları çevrenin (arkadaş, cemaat, komşu, dernek vs) de etkisiyle bir ideolojik fikre sahip olarak öğrenimlerini tamamladıkları sonucu çıkarılabilir. İşte tüm olgular öğrenim düzeyi yüksek olanların (özellikle öğrenim düzeyi lisans olanların) oy kullanırken neden daha çok ideoloji yanıtını verdiklerini göstermektedir.

Tablo 92: Öğrenim Durumu Ve Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? İlişkisini Gösteren Tablo

Öğrenim Durumu		Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?									
		Muhafazakâr	Dindar / İslamcı	Sosyalist	Milliyetçi	Atatürkçü	Demokrat	Sosyal Demokrat	Muhafazakâr Demokrat	Diğer (Müslüman, Liberal, İslamcı, Komünist İslamcı)	Toplam
Okuryazar	Sayı	11	18	3	3	1	3	3	1	1	44
	Yüzde	25,0%	40,9%	6,8%	6,8%	2,3%	6,8%	6,8%	2,3%	2,3%	100,0%
Okuryazar değil	Sayı	7	16	2	2	0	1	0	1	0	29
	Yüzde	24,1%	55,2%	6,9%	6,9%	,0%	3,4%	,0%	3,4%	,0%	100,0%
İlköğretim (İlk okul-Ortaokul)	Sayı	19	30	6	8	2	5	6	0	0	76
	Yüzde	25,0%	39,5%	7,9%	10,5%	2,6%	6,6%	7,9%	,0%	,0%	100,0%
Orta öğretim (Lise)	Sayı	28	58	5	7	6	14	13	5	6	142
	Yüzde	19,7%	40,8%	3,5%	4,9%	4,2%	9,9%	9,2%	3,5%	4,2%	100,0%
Önlisans	Sayı	14	19	7	1	1	9	2	3	1	57
	Yüzde	24,6%	33,3%	12,3%	1,8%	1,8%	15,8%	3,5%	5,3%	1,8%	100,0%
Lisans	Sayı	27	22	11	6	1	10	15	11	9	112
	Yüzde	24,1%	19,6%	9,8%	5,4%	,9%	8,9%	13,4%	9,8%	8,0%	100,0%
Yüksek Lisans	Sayı	4	15	2	1	0	2	3	7	2	36
	Yüzde	11,1%	41,7%	5,6%	2,8%	,0%	5,6%	8,3%	19,4%	5,6%	100,0%
Doktora	Sayı	1	0	0	0	1	1	0	0	1	4
	Yüzde	25,0%	,0%	,0%	,0%	25,0%	25,0%	,0%	,0%	25,0%	100,0%
Toplam	Sayı	111	178	36	28	12	45	42	28	20	500
	Yüzde	22,2%	35,6%	7,2%	5,6%	2,4%	9,0%	8,4%	5,6%	4,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloya baktığımızda ankete katılan toplam 500 kişi “kendinizi nasıl tanımlarsınız” sorusuna en fazla %35,6 ile 178 kişi “dindar/İslamcı” yanıtını verirken %22,2’lik oranla 111 kişi “muhafazakâr”, %9’luk oranla 45 kişi

“demokrat” olduğunu belirtmiştir. “Dindar/İslamcı yanıtını verenlerin daha çok %55,2 ile 16 kişinin okuryazar olmadığı görülürken %41,7 ile 15 kişinin öğrenim düzeyinin “yüksek lisans” olduğu görülür. Muhafazakâr yanıtını verenlerin ise yoğunluklu olarak doktora, ilköğretim mezunu ve okuryazar oldukları görülür.

Tablo 93: Öğrenim Durumu Ve A. Öcalan’ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz?

Öğrenim Durumu		A. Öcalan’ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz?			
		Evete	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Okuryazar	Sayı	13	26	5	44
	Yüzde	29,5%	59,1%	11,4%	100,0%
Okuryazar değil	Sayı	9	16	4	29
	Yüzde	31,0%	55,2%	13,8%	100,0%
İlköğretim (İlkokul-Ortaokul)	Sayı	39	28	9	76
	Yüzde	51,3%	36,8%	11,8%	100,0%
Orta öğretim (Lise)	Sayı	55	69	18	142
	Yüzde	38,7%	48,6%	12,7%	100,0%
Önlisans	Sayı	15	31	11	57
	Yüzde	26,3%	54,4%	19,3%	100,0%
Lisans	Sayı	30	66	16	112
	Yüzde	26,8%	58,9%	14,3%	100,0%
Yüksek Lisans	Sayı	3	28	5	36
	Yüzde	8,3%	77,8%	13,9%	100,0%
Doktora	Sayı	0	3	1	4
	Yüzde	,0%	75,0%	25,0%	100,0%
Toplam	Sayı	164	267	69	500
	Yüzde	32,8%	53,4%	13,8%	100,0%

Tablo 93’e baktığımızda araştırmaya katılanların “Abdullah Öcalan’ı Kürt halkının lideri olarak görüyor musunuz” sorusuna en fazla %53,4 ile 267 kişi “hayır” yanıtını vermişken, %32,8’lik oranla 164 kişi “evet” yanıtını vermiştir. Abdullah Öcalan’ı Kürt halkının lideri olarak görmeyenlerin yüzdelik dilimleri göz önünde tutulduğunda yoğunluklu olarak öğrenim düzeylerinin “yüksek lisans” (toplam 36 kişiden %77,8 ile 28 kişi) ve “doktora” (toplam 4 kişiden %75 ile 3 kişi) olduğu görülür. Öte taraftan Abdullah Öcalan’ı Kürt halkının lideri olarak görenlerin çoğunlukla öğrenim düzeyi “ilköğretim” (toplam 76 kişiden %51,3 ile 39 kişi) ve “orta öğretim” (toplam 142 kişiden %38,7 ile 55 kişi) olduğu görülür.

Tablo 94: Yaşınız Ve Devlet Sizin Beklentilerinize Uygun Politikalar Geliştiriyor mu? İlişkisini Gösteren Tablo

Yaşınız		Devlet Sizin Beklentilerinize Uygun Politikalar Geliştiriyor mu?				
		Evet	Hayır	Yeteri Kadar Değil	Fikrim Yok	Toplam
18-25	Sayı	26	58	53	12	149
	Yüzde	17,4%	38,9%	35,6%	8,1%	100,0%
25-30	Sayı	33	40	57	4	134
	Yüzde	24,6%	29,9%	42,5%	3,0%	100,0%
30-39	Sayı	24	41	54	6	125
	Yüzde	19,2%	32,8%	43,2%	4,8%	100,0%
40-49	Sayı	9	18	27	2	56
	Yüzde	16,1%	32,1%	48,2%	3,6%	100,0%
50-59	Sayı	10	6	5	1	22
	Yüzde	45,5%	27,3%	22,7%	4,5%	100,0%
60 ve üzeri	Sayı	2	7	5	0	14
	Yüzde	14,3%	50,0%	35,7%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	104	170	201	25	500
	Yüzde	20,8%	34,0%	40,2%	5,0%	100,0%

Tabloya baktığımızda araştırmaya katılan toplam 500 kişi “devlet sizin beklentilerinize uygun politikalar geliştiriyor mu” sorusuna çoğunlukla %40,2’lik oranla 201 kişi “yeteri kadar değil” yanıtını verirken %34’lik oranla 170 kişi “hayır”, %20,8’lik oranla 104 kişi ise “evet” yanıtını vermiştir. % 5’lik oranla 25 kişi ise fikir beyan etmemiştir. “Yeteri kadar değil” yanıtını verenlerin en fazla %48,2 ile 54 kişinin “40-49” yaş aralığının da, %43,2 ile 57 kişinin “30-39” yaş aralığında, %42,5 ile 57 kişi “25-30” yaş aralığında olduğu görülür. Aynı zamanda en düşük oranla devletin beklentilerine yeteri kadar uygun politikalar geliştirmediğini belirtenlerin “50-59” yaş aralığındakiler olduğu anlaşılır. Devletin beklentilerine uygun politikalar geliştirmediğini belirtenlerin de yoğunluklu olarak yaşça genç olanlardan geldiğini görürüz. Nitekim “devlet sizin beklentilerinize uygun politikalar geliştiriyor mu” sorusuna en çok yaş aralığı “15-25” olanların %38,9 ile 58 kişisi, “30-39” olanların %32,8 ile 41 kişisi, “25-30” olanların %29,9 ile 40 kişisi “hayır” yanıtını vermişlerdir. Yine devletin beklentilerine uygun politikalar geliştirdiğini belirtenlerin ise daha az gençlerden oluştuğu görülür. En genel manada yaşça genç olanların yaşça büyük olanlardan daha çok devletin beklentilerine ya yeteri kadar uygun politikalar geliştirmediğini ya da hiç

geliştirmedini belirtmiştir. Demek oluyor ki yaşça genç olanların yaşça büyük olanlara nazaran devletten beklentileri daha da artmakta ve farklılaşmaktadır. Bu durumu tablo 96'ya baktığımızda yaşça genç olanların “size temsil edildiğinizi duygusunu oluşturan en çok nedir” sorusuna en çok “güven” yanıtını vermişken yaşça büyük olanların (özellikle 50 yaş ve üzerinde olanlar) daha çok “TBMM”, “vatan” ve “siyasi parti” yanıtını verdiklerini görürüz.

Öte taraftan yaptığımız araştırma neticesinde anadili Kürtçe (Kürt kimliğine sahip 360 kişiden %39,7 ile 143 kişi), Zazaca (Anadili Zazaca olan 6 kişiden %33,3 ile 2 kişi), olanların yoğunluklu olarak devletin beklentilerine yeteri kadar uygun politikalar geliştirmedini belirtmiştir. Anadili Kürtçe (360 kişiden %39,4 ile 142 kişi), Zazaca (6 kişiden %66,7 ile 4 kişi) ve Ermenice (%100 ile 1 kişi) olanların daha çok devletin beklentilerine uygun politikalar geliştirmedini belirtmişlerdir. Devletin beklentilerine uygun politikalar geliştirdiğini belirtenlerin daha çok anadili Türkçe (127 kişiden %35,4 ile 45 kişi) olanlardan ortaya çıktığı görülmüştür.

Tablo 95: Yaşınız Ve Siyasal Temsil Denildiğinde Size En Çok Ne İfade Ediyor? İlişisini Değerlendiren Tablo

Yaşınız	Siyasal Temsil Denildiğinde Size En Çok Ne İfade Ediyor?											
	Bir yetki devridir	Toplumu yansıtmaktadır	Azınlığın yansımasıdır	Özdeşleşme duygusu	Oy vermek	Sermayenin toplam üzerinde kullandığı tahakküm aracıdır	Toplumu sembolize etmektedir	Karar alıcıdır	Sorumluluk tur	Sistemin meşruluk zeminidir	Toplam	
18-25	Sayı	18	40	8	13	12	3	20	8	16	11	149
	Yüzde	12,1%	26,8%	5,4%	8,7%	8,1%	2,0%	13,4%	5,4%	10,7%	7,4%	100,0%
25-30	Sayı	20	37	9	8	5	4	10	2	28	11	134
	Yüzde	14,9%	27,6%	6,7%	6,0%	3,7%	3,0%	7,5%	1,5%	20,9%	8,2%	100,0%
30-39	Sayı	24	20	3	13	10	3	11	5	24	12	125
	Yüzde	19,2%	16,0%	2,4%	10,4%	8,0%	2,4%	8,8%	4,0%	19,2%	9,6%	100,0%
40-49	Sayı	10	7	7	5	10	0	5	4	6	2	56
	Yüzde	17,9%	12,5%	12,5%	8,9%	17,9%	,0%	8,9%	7,1%	10,7%	3,6%	100,0%
50-59	Sayı	5	4	2	1	4	1	1	1	2	1	22
	Yüzde	22,7%	18,2%	9,1%	4,5%	18,2%	4,5%	4,5%	4,5%	9,1%	4,5%	100,0%
60 ve üzeri	Sayı	1	4	0	0	2	0	1	1	5	0	14
	Yüzde	7,1%	28,6%	,0%	,0%	14,3%	,0%	7,1%	7,1%	35,7%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	78	112	29	40	43	11	48	21	81	37	500
	Yüzde	15,6%	22,4%	5,8%	8,0%	8,6%	2,2%	9,6%	4,2%	16,2%	7,4%	100,0%

Yukarıdaki tabloya baktığımızda “siyasal temsil denildiğinde size en çok ne ifade ediyor” sorusuna en fazla %22,4 ile 112 kişi “toplumu yansıtmaktadır” yanıtını

vermişken %15,6 ile 78 kişi ise “bir yetki devridir” cevabını vermiştir. “Toplumu yansıtmaktadır” yanıtını verenlerin yoğunluklu olarak yaşı “60 ve üzeri”nde olan %28,6 ile 4 kişi olduğu görülürken, %27,6 ile 37 kişi “25-30 ” yaş aralığında, % 26,8 ile 40 kişi “18-25” yaş aralığında olduklarını ankete yansıtmışlardır. “Bir yetki devridir” cevabını verenlerin ise daha çok %22,7’lik oranla 5 kişi “50-59” yaş aralığında, %19,2 ile 24 kişi “30-39” yaş aralığında, %17, 9 ile 10 kişinin “40-49” yaş aralığında olduğunu tablodan okumak mümkündür.

Tablo 96: Yaşınız Ve Size Temsil Edildiğinizi Duygusunu Oluşturan En Çok Nedir? İlişisini Gösteren Tablo

Yaşınız	Size Temsil Edildiğinizi Duygusunu Oluşturan En Çok Nedir?										
	TBMM	Oy vermek	Vatan	Siyasi Parti	Seçim sistemi	Bayrak	Oy verdiğim kişide kendimi bulmam	Güven	Diğer (Sorumluluk)	Toplam	
18-25	Sayı	17	17	15	23	6	5	29	29	8	149
	Yüzde	11,4%	11,4%	10,1%	15,4%	4,0%	3,4%	19,5%	19,5%	5,4%	100,0%
25-30	Sayı	14	10	15	20	6	6	24	32	7	134
	Yüzde	10,4%	7,5%	11,2%	14,9%	4,5%	4,5%	17,9%	23,9%	5,2%	100,0%
30-39	Sayı	10	13	17	10	4	0	28	33	10	125
	Yüzde	8,0%	10,4%	13,6%	8,0%	3,2%	,0%	22,4%	26,4%	8,0%	100,0%
40-49	Sayı	6	11	3	6	2	3	7	14	4	56
	Yüzde	10,7%	19,6%	5,4%	10,7%	3,6%	5,4%	12,5%	25,0%	7,1%	100,0%
50-59	Sayı	4	4	4	3	0	1	3	3	0	22
	Yüzde	18,2%	18,2%	18,2%	13,6%	,0%	4,5%	13,6%	13,6%	,0%	100,0%
60 ve üzeri	Sayı	3	1	5	2	0	0	1	2	0	14
	Yüzde	21,4%	7,1%	35,7%	14,3%	,0%	,0%	7,1%	14,3%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	54	56	59	64	18	15	92	113	29	500
	Yüzde	10,8%	11,2%	11,8%	12,8%	3,6%	3,0%	18,4%	22,6%	5,8%	100,0%

Tablo 96’ a bakıldığında “size temsil edildiğinizi duygusunu oluşturan en çok nedir” sorusuna en çok %22,6 ile 113 kişi “güven” yanıtını ankete yansıtmışken, %12,8 ile 64 kişi “siyasi parti” cevabını vermiştir. “Güven” yanıtını verenler daha çok %26,4 ile 33 kişi “30-39” yaş aralığında, %25 ile 14 kişi “40-49” yaş aralığında, %23,9 ile 32 kişi “25-30” yaş aralığında olduğu tablodan çıkarılabilir. Nitekim “güven” yanıtını verenlerin yoğunluklu olarak “40-49” yaş aralığı ve altındaki genç kuşaktan oluştuğu görülür. Ancak 50 yaş ve üzerinde olanların ise daha çok

“TBMM”, “vatan” ve “siyasi parti” yanıtı verdiklerini görürüz. Yani yaşça genç olanlara temsil edildikleri duygusunu oluşturan en çok güven duygusu oluştururken yaşça büyük olanların (özellikle 50 yaş ve üzerinde olanlar) temsil edildikleri duygusunu daha çok “TBMM”, “vatan” ve “siyasi parti” oluşturmaktadır.

Tablo 97: Yaşınız Ve Temsilciler En Çok Kime/Neye Karşı Sorumlu Olmalıdırlar? İlişkisini Gösteren Tablo

Yaşınız		Temsilciler En Çok Kime/Neye Karşı Sorumlu Olmalıdırlar?				
		Kendilerini destekleyenlere	Tüm seçim bölgelerine	Partilerine	Kamu yararına	Toplam
18-25	Sayı	32	67	12	38	149
	Yüzde	21,5%	45,0%	8,1%	25,5%	100,0%
25-30	Sayı	27	60	10	37	134
	Yüzde	20,1%	44,8%	7,5%	27,6%	100,0%
30-39	Sayı	22	61	3	39	125
	Yüzde	17,6%	48,8%	2,4%	31,2%	100,0%
40-49	Sayı	7	24	8	17	56
	Yüzde	12,5%	42,9%	14,3%	30,4%	100,0%
50-59	Sayı	4	11	1	6	22
	Yüzde	18,2%	50,0%	4,5%	27,3%	100,0%
60 ve üzeri	Sayı	3	5	2	4	14
	Yüzde	21,4%	35,7%	14,3%	28,6%	100,0%
Toplam	Sayı	95	228	36	141	500
	Yüzde	19,0%	45,6%	7,2%	28,2%	100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında “temsilciler en çok kime/neye karşı sorumlu olmalıdırlar” sorusuna en fazla %45,6’lık oranla 228 kişi “tüm seçim bölgelerine” yanıtını vermişken %28,2’lik oranla 141 kişi “kamu yararına” cevabını vermiştir. “Tüm seçim bölgelerine” yanıtını verenlerin daha çok %50 ile 11 kişi “50-59” yaş aralığında, %48,8 ile 61 kişi “30-39” yaş aralığında, %45 ile 67 kişi ise “18-25” yaş aralığında olanlardan oluştuğu görülür. “Kamu yararına” cevabını verenlerin ise yoğunluklu olarak %31,2 ile 39 kişi “30-39” yaş aralığında, %30,4 ile 17 kişi “40-49” yaş aralığında olduğu görülür.

Tablo 98: Yaşınız, Sizi Temsil Ettiğine İnandığınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir? Ve Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz? İlişkilerini Değerlendiren Tablo

Siyasal Anlamda Temsil Edildiğinize İnanıyor Musunuz?		Sizi Temsil Ettiğine İnandığınız Parti/Kişi Kim/Hangisi Olabilir?									
		BDP/ Selahattin Demirtaş	AKP/Recep Tayyip Erdoğan	PKK / A. Öcalan	MHP/ Devlet Bahçeli	CHP/ Kemal Kılıçdaroğlu	BDP / PKK / A. Öcalan	Diğer (Saadet Partisi, TİKKO)	Hiçbiri	Toplam	
Evet	Yaşınız	18-25	Sayı 17 Yüzde 27,0%	Sayı 25 Yüzde 39,7%	Sayı 2 Yüzde 3,2%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 3 Yüzde 4,8%	Sayı 11 Yüzde 17,5%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 5 Yüzde 7,9%	Sayı 63 Yüzde 100,0%
		25-30	Sayı 12 Yüzde 18,8%	Sayı 36 Yüzde 56,2%	Sayı 1 Yüzde 1,6%	Sayı 3 Yüzde 4,7%	Sayı 1 Yüzde 1,6%	Sayı 5 Yüzde 7,8%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 6 Yüzde 9,4%	Sayı 64 Yüzde 100,0%
		30-39	Sayı 6 Yüzde 12,8%	Sayı 27 Yüzde 57,4%	Sayı 2 Yüzde 4,3%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 1 Yüzde 2,1%	Sayı 8 Yüzde 17,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 3 Yüzde 6,4%	Sayı 47 Yüzde 100,0%
		40-49	Sayı 6 Yüzde 19,4%	Sayı 12 Yüzde 38,7%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 9 Yüzde 29,0%	Sayı 1 Yüzde 3,2%	Sayı 3 Yüzde 9,7%	Sayı 31 Yüzde 100,0%
		50-59	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 10 Yüzde 71,4%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 2 Yüzde 14,3%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 2 Yüzde 14,3%	Sayı 14 Yüzde 100,0%
		60 ve üzeri	Sayı 2 Yüzde 28,6%	Sayı 2 Yüzde 28,6%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 1 Yüzde 14,3%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 2 Yüzde 28,6%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 7 Yüzde 100,0%
		Toplam	Sayı 43 Yüzde 19,0%	Sayı 112 Yüzde 49,6%	Sayı 5 Yüzde 2,2%	Sayı 4 Yüzde 1,8%	Sayı 5 Yüzde 2,2%	Sayı 37 Yüzde 16,4%	Sayı 1 Yüzde ,4%	Sayı 19 Yüzde 8,4%	Sayı 226 Yüzde 100,0%
Hayır	Yaşınız	18-25	Sayı 18 Yüzde 20,9%	Sayı 19 Yüzde 22,1%	Sayı 6 Yüzde 7,0%	Sayı 1 Yüzde 1,2%	Sayı 3 Yüzde 3,5%	Sayı 7 Yüzde 8,1%	Sayı 8 Yüzde 9,3%	Sayı 24 Yüzde 27,9%	Sayı 86 Yüzde 100,0%
		25-30	Sayı 10 Yüzde 14,3%	Sayı 21 Yüzde 30,0%	Sayı 1 Yüzde 1,4%	Sayı 3 Yüzde 4,3%	Sayı 2 Yüzde 2,9%	Sayı 8 Yüzde 11,4%	Sayı 7 Yüzde 10,0%	Sayı 18 Yüzde 25,7%	Sayı 70 Yüzde 100,0%
		30-39	Sayı 4 Yüzde 5,1%	Sayı 32 Yüzde 41,0%	Sayı 1 Yüzde 1,3%	Sayı 4 Yüzde 5,1%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 8 Yüzde 10,3%	Sayı 3 Yüzde 3,8%	Sayı 26 Yüzde 33,3%	Sayı 78 Yüzde 100,0%
		40-49	Sayı 7 Yüzde 28,0%	Sayı 9 Yüzde 36,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 1 Yüzde 4,0%	Sayı 2 Yüzde 8,0%	Sayı 2 Yüzde 8,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 4 Yüzde 16,0%	Sayı 25 Yüzde 100,0%
		50-59	Sayı 2 Yüzde 25,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 1 Yüzde 12,5%	Sayı 1 Yüzde 12,5%	Sayı 2 Yüzde 25,0%	Sayı 2 Yüzde 25,0%	Sayı 8 Yüzde 100,0%
		60 ve üzeri	Sayı 4 Yüzde 57,1%	Sayı 3 Yüzde 42,9%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 0 Yüzde ,0%	Sayı 7 Yüzde 100,0%
		Toplam	Sayı 45 Yüzde 16,4%	Sayı 84 Yüzde 30,7%	Sayı 8 Yüzde 2,9%	Sayı 9 Yüzde 3,3%	Sayı 8 Yüzde 2,9%	Sayı 26 Yüzde 9,5%	Sayı 20 Yüzde 7,3%	Sayı 74 Yüzde 27,0%	Sayı 274 Yüzde 100,0%

Tablo 98'e baktığımızda araştırmaya katılan toplam 500 kişiden en fazla siyasal anlamda temsil edilmediğine inanan toplam 274 kişiden "sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kiş kim/hangisi olabilir" sorusuna daha çok %30,7 ile 84 kişi "AKP/Recep Tayyip Erdoğan", %27 ile 74 kişi "hiçbiri", %16,4 ile 45 kişi ise "BDP/Selahattin Demirtaş" yanıtı vermişlerdir. "AKP/Recep Tayyip Erdoğan" yanıtı verenlerin yoğun olarak "60 yaş ve üzeri" (%42,9 ile 3 kişi), "30-39" yaş aralığı (%41 ile 32 kişi), "40-49" yaş aralığı (%36 ile 9 kişi) olanlardan oluştuğu

görülmür. Genel olarak AKP yanıtı veren gençlerin özellikle 30 yaşın altında olanların diğer yaş gruplarına nazaran daha az olduğu ankete yansımıştır. Siyasal anlamda temsil edildiğine inanan toplam 226 kişiden “sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kışı kim/hangisi olabilir” sorusuna daha çok %49,6 ile 112 kışı “AKP/Recep Tayyip Erdoğan”, %16,4 ile 37 kışı “BDP/PKK/Abdullah Öcalan”, %8,4 ile 19 kışı ise “hiçbiri” yanıtını vermişlerdir. “AKP/Recep Tayyip Erdoğan” yanıtını verenlerin yoğun olarak “50-59” yaş aralığı (%71,4 ile 10 kışı), “30-39” yaş aralığı (%57,4 ile 27 kışı), “25-30” yaş aralığı (%56,2 ile 36 kışı), “18-25” yaş aralığı (%39,7 ile 25 kışı) olanlardan oluştuğı görülmür. Yani tablonun tamamına bakıldığında siyasal anlamda temsil edildiğine inanmayıp ta “AKP” yanıtı veren gençlerin özellikle 30 yaşın altında olanların diğer yaş gruplarına nazaran daha az olduğu ankete yansımışken, siyasal anlamda temsil edildiğine inanıp ta “AKP” yanıtı verenlerin yoğunluklu olarak 30 yaş ve altında olanlardan oluştuğı görülmüştür.

Tablo 99: Yaşınız Ve Size Temsil Edilmediğinizi Düşündüren Neden En Çok Nedir? İlişkisini Gösteren Tablo

Yaşınız	Size Temsil Edilmediğinizi Düşündüren Neden En Çok Nedir?									
	İyi temsil edilmeme	Seçilenler resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi	Ülkedeki demokratik sitemden kaynaklı sorun	Seçim sisteminin adaletsizliği	Seçilenlerin ifade özgürlüğünden yoksun olması	Seçilenlere duyulan güvensizlik	Seçimlere ilgisizlik	Hür iradeyi yansıtama	Toplam	
18-25	Sayı	21	19	16	7	8	9	0	6	86
	Yüzde	24,4%	22,1%	18,6%	8,1%	9,3%	10,5%	,0%	7,0%	100,0%
25-30	Sayı	12	19	13	11	3	5	0	7	70
	Yüzde	17,1%	27,1%	18,6%	15,7%	4,3%	7,1%	,0%	10%	100,0%
30-39	Sayı	22	11	14	10	3	6	0	12	78
	Yüzde	28,2%	14,1%	17,9%	12,8%	3,8%	7,7%	,0%	15,4%	100,0%
40-49	Sayı	5	5	2	2	4	1	2	4	25
	Yüzde	20,0%	20,0%	8,0%	8,0%	16,0%	4,0%	8,0%	16,0%	100,0%
50-59	Sayı	1	2	4	1	0	0	0	0	8
	Yüzde	12,5%	25,0%	50,0%	12,5%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
60 ve üzeri	Sayı	2	0	3	0	0	2	0	0	7
	Yüzde	28,6%	,0%	42,9%	,0%	,0%	28,6%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	63	56	52	31	18	23	2	29	274
	Yüzde	23,0%	20,4%	19,0%	11,3%	6,6%	8,4%	,7%	10,6%	100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında “size temsil edilmediğinizi düşündüren neden en çok nedir” sorusuna en çok %23 ile 63 kışı “iyi temsil edilmeme”, %20,4

ile 56 kişi “seçilenler resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi” ve %19 ile 52 kişi “ülkedeki demokratik sistemden kaynaklı sorun” yanıtını vermişlerdir. “İyi temsil edilmeme” cevabını daha çok “60 yaş ve üzeri” (%28,6 ile 26 kişi), “30-39” yaş aralığı (%28,2 ile 22 kişi), “18-25” yaş aralığı (%24,4 ile 21 kişi) olanlardan oluşmuştur. “seçilenler resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi” cevabını verenlerin yoğunluklu olarak “25-30” yaş aralığı (%27,1 ile 19 kişi), “50-59” yaş aralığı (%25 ile 2 kişi), “18-25” yaş aralığı (%22,1 ile 19 kişi) olanlardan oluştuğu görülür.

Tablo 100: Yaşınız Ve Oy Kullandığınızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır? İlişkilerini Gösteren Tablo

Yaşınız		Oy Kullandığınızda Sizin İçin En Çok Ne Ön Plandadır?					
		Parti	Parti Başkanı	İdeoloji	Adaylar	Diğer (Hizmet Anlayışı, İnanç)	Toplam
18-25	Sayı	34	37	50	19	9	149
	Yüzde	22,8%	24,8%	33,6%	12,8%	6,0%	100,0%
25-30	Sayı	35	24	46	15	14	134
	Yüzde	26,1%	17,9%	34,3%	11,2%	10,4%	100,0%
30-39	Sayı	22	26	45	21	11	125
	Yüzde	17,6%	20,8%	36,0%	16,8%	8,8%	100,0%
40-49	Sayı	12	17	18	7	2	56
	Yüzde	21,4%	30,4%	32,1%	12,5%	3,6%	100,0%
50-59	Sayı	9	7	6	0	0	22
	Yüzde	40,9%	31,8%	27,3%	,0%	,0%	100,0%
60 ve üzeri	Sayı	7	1	5	1	0	14
	Yüzde	50,0%	7,1%	35,7%	7,1%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	119	112	170	63	36	500
	Yüzde	23,8%	22,4%	34,0%	12,6%	7,2%	100,0%

Tabloya bakıldığında ankete katılanların “oy kullandığınızda sizin için en çok ne ön plandadır” sorusuna daha çok %34 ile 170 kişi “ideoloji” yanıtını vermişken %23,8 ile 119 kişi “parti”, %22,4 ile 112 kişi “parti başkanı” cevabını vermiştir. “İdeoloji” cevabını ankete yansıtılanların yoğunluklu olarak gençlerden

oluştugu görülür. Nitekim “ideoloji” diyenlerin çoğunlukla “30-39” yaş aralığı (%36 ile 45 kişi), “60 yaş ve üzeri” (%35,7 ile 5 kişi), “25-30” yaş aralığı (%34,3 ile 46 kişi), “18-25” yaş aralığı (%33,6 ile 50 kişi) olanlardan oluşmuştur.

Tablo 101: Yaşınız Ve Oy Verirken Tercih Yapmanızda En Çok Ne Etkili Oluyor? İlişisini Gösteren Tablo

Yaşınız	Oy Verirken Tercih Yapmanızda En Çok Ne Etkili Oluyor?														
	Ailem	Akrabalarım	Arkadaşlarım	Din	Etnisite	Eşim / Nişanlım / Kız arkadaşım	Aşiret	Komşularım	Yazılı ve görsel medya	Aydınlar	Seçim öncesi yapılan kampanya sonuçları	Diğer (Kendi Kriterlerim, Güven Duygusu, Parti Misyonu, Temsilcinin demokratik ve derin devletle mücadelesi, İdeoloji)	Hiçbiri	Toplam	
18-25	Sayı	40	3	2	35	14	1	4	2	9	10	4	16	9	149
	Yüzde	26,8%	2,0%	1,3%	23,5%	9,4%	,7%	2,7%	1,3%	6,0%	6,7%	2,7%	10,7%	6,0%	100,0%
25-30	Sayı	22	4	3	41	12	0	2	2	9	7	3	20	9	134
	Yüzde	16,4%	3,0%	2,2%	30,6%	9,0%	,0%	1,5%	1,5%	6,7%	5,2%	2,2%	14,9%	6,7%	100,0%
30-39	Sayı	14	3	0	50	9	2	3	2	12	7	5	12	6	125
	Yüzde	11,2%	2,4%	,0%	40,0%	7,2%	1,6%	2,4%	1,6%	9,6%	5,6%	4,0%	9,6%	4,8%	100,0%
40-49	Sayı	15	4	4	16	9	0	1	0	2	1	0	3	1	56
	Yüzde	26,8%	7,1%	7,1%	28,6%	16,1%	,0%	1,8%	,0%	3,6%	1,8%	,0%	5,4%	1,8%	100,0%
50-59	Sayı	2	1	1	8	5	1	1	0	0	0	0	3	0	22
	Yüzde	9,1%	4,5%	4,5%	36,4%	22,7%	4,5%	4,5%	,0%	,0%	,0%	,0%	13,6%	,0%	100,0%
60 ve üzeri	Sayı	6	0	0	5	2	0	0	0	0	0	0	1	0	14
	Yüzde	42,9%	,0%	,0%	35,7%	14,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	7,1%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	99	15	10	155	51	4	11	6	32	25	12	55	25	500
	Yüzde	19,8%	3,0%	2,0%	31,0%	10,2%	,8%	2,2%	1,2%	6,4%	5,0%	2,4%	11,0%	5,0%	100,0%

Tablo 101 bakıldığında araştırmaya katılanların “oy verirken tercih yapmanızda en çok ne etkili oluyor” sorusuna %31 ile 155 kişi “din” cevabını verirken, %19,8 ile 99 kişi “ailem”, %10,2 ile 51 kişi “etnisite” cevabını vermişlerdir. “Din” yanıtını verenlerin daha çok “30-39” yaş aralığı (% 40 ile 50 kişi), “50-59” yaş aralığı (%36,4 ile 8 kişi), “60 yaş ve üzeri” (%35,7 ile 5 kişi) olanlardan oluşmaktadır. Burada oy verirken tercihlerde din etkisinin 18-25 yaş aralığındakilerin diğer yaş gruplarına göre daha düşük olmasındaki en önemli sebep bölgede bireylerin kişilik kazanmalarında etkili bir unsur ve önemli bir sosyal güç olan cemaatlerin 28 Şubat 1997 postmodern darbe ile kapatılması ve halkın gözünde cemaat varlığının özellikle yazılı ve görsel medya ile bir korku sembolü haline

getirilmesiyle bu yaş aralığındaki gençlerin cemaatlere bu vesileyle de dine karşı bir ön yargı ile büyümelerine sebep olmuş olabilir. İşte bu durum 18-25 yaş aralığındaki gençleri cemaat varlığından yoksun bırakarak farklı aygıtlara göre siyasal düşüncelerinin şekillenmesine neden olmuştur. Nitekim bu aygıtların yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere daha çok aile, etnisite, yazılı ve görsel medya, aydınlar olduğu görülür. Bu durum bölgede ulus bilicinin filizlenmesinde önemli bir aşama olarak gösterilebilir. Çünkü farklı etnik grupların bulunduğu ülkemizde din etkisinin birleştirici yönünü düşündüğümüzde insanlar üzerinde din unsurunun zayıflaması ülke bütünlüğüne birliğine gücene doğrudan vurulan bir darbe niteliğini gösterir. Nitekim Bediüzzaman Said Nursi Kürtlere seslendiği bir makalesinde muhafazası gereken üç cevheri İslamiyet, insaniyet ve milliyet olarak sıralar. Yine Said Nursi “Eğer üçü bir ise zaten kuvvetli bir millet; eğer biri noksan olursa, yalnızca millet dairesine dahildir.” diyerek milletin, kuvvetli bir millete dönüşmesinde din’in ehemmiyetine vurgu yapmıştır (Koç ve Palabıyık, 2011: 107).

Tablo 102: Yaşımız Ve Türkiye’deki Kürt Meselesinin Kalıcı Çözümü İçin Ne Yapılabilir? İlişisini Gösteren Tablo

Yaşınız	Türkiye’deki Kürt Meselesinin Kalıcı Çözümü İçin Ne Yapılabilir?											
	Federe yönetim	BDP’nin iktidar olması	Yeni Anayasa	Halklar birbirlerine karşı empati geliştirmeli	Farklı bir siyasi parti	Etnik ayrımcılık gütmeyen güçlü bir eğitim sistemi	Demokrasi içselleştirilmeli ve farklılıklar kamusal alana yansıtılmalı	Ekonominin ve işsizlik sorununun halledilmesi	Türkiye’nin AB’ye girmesi	Bağımsız bir Kürt devleti kurulmalı	Toplam	
18-25	Sayı	21	8	35	29	4	10	14	15	2	11	149
	Yüzde	14,1%	5,4%	23,5%	19,5%	2,7%	6,7%	9,4%	10,1%	1,3%	7,4%	100,0%
25-30	Sayı	20	2	29	23	4	12	18	14	4	8	134
	Yüzde	14,9%	1,5%	21,6%	17,2%	3,0%	9,0%	13,4%	10,4%	3,0%	6,0%	100,0%
30-39	Sayı	22	6	35	21	0	9	9	12	3	8	125
	Yüzde	17,6%	4,8%	28,0%	16,8%	,0%	7,2%	7,2%	9,6%	2,4%	6,4%	100,0%
40-49	Sayı	9	3	12	11	4	4	3	6	1	3	56
	Yüzde	16,1%	5,4%	21,4%	19,6%	7,1%	7,1%	5,4%	10,7%	1,8%	5,4%	100,0%
50-59	Sayı	3	2	4	4	0	1	1	5	1	1	22
	Yüzde	13,6%	9,1%	18,2%	18,2%	,0%	4,5%	4,5%	22,7%	4,5%	4,5%	100,0%
60 ve üzeri	Sayı	3	0	3	2	0	1	2	0	0	3	14
	Yüzde	21,4%	,0%	21,4%	14,3%	,0%	7,1%	14,3%	,0%	,0%	21,4%	100,0%
Toplam	Sayı	78	21	118	90	12	37	47	52	11	34	500
	Yüzde	15,6%	4,2%	23,6%	18,0%	2,4%	7,4%	9,4%	10,4%	2,2%	6,8%	100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında ankete katılanların “Türkiye’deki Kürt meselesinin kalıcı çözümü için ne yapılabilir” sorusuna daha çok %23,6 ile 118 kişi “yeni anayasa” yanıtını verirken %15,6’lık oranla 78 kişi “federe yönetim”, % 18 ile 90 kişi “halklar birbirlerine karşı empati geliştirmeli” cevabını vermişlerdir. “Yeni anayasa” yanıtını verenlerin genelde “30-39” yaş aralığı (%28 ile 35 kişi), “18-25” yaş aralığı (%23,5 ile 35 kişi), “25-30” (%21,6 ile 29 kişi) olanlardan oluştuğu görülür. Tabloya genel olarak göz atıldığında yaş aralıkları fark etmeksizin Türkiye’deki Kürt meselesinin kalıcı çözümü için sırasıyla daha çok yani anayasa, halklar birbirlerine karşı empati geliştirmeli, federe yönetim, ekonominin güçlendirilmesi ve işsizlik sorununun halledilmesi yanıtlarını verdikleri görülür.

Tablo 103: Yaşınız Ve A. Öcalan’ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz? İlişkisini Gösteren Tablo

Yaşınız		A.Öcalan’ı Kürt Halkının Lideri Olarak Görüyor Musunuz?			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
18-25	Sayı	65	64	20	149
	Yüzde	43,6%	43,0%	13,4%	100,0%
25-30	Sayı	32	78	24	134
	Yüzde	23,9%	58,2%	17,9%	100,0%
30-39	Sayı	36	78	11	125
	Yüzde	28,8%	62,4%	8,8%	100,0%
40-49	Sayı	19	26	11	56
	Yüzde	33,9%	46,4%	19,6%	100,0%
50-59	Sayı	7	12	3	22
	Yüzde	31,8%	54,5%	13,6%	100,0%
60 ve üzeri	Sayı	5	9	0	14
	Yüzde	35,7%	64,3%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	164	267	69	500
	Yüzde	32,8%	53,4%	13,8%	100,0%

Tabloya bakıldığında araştırmaya katılan toplam 500 kişi “Abdullah Öcalan’ı Kürt halkının lideri olarak görüyor musunuz” sorusuna daha çok %53,4 ile 267 kişi

“hayır” yanıtını vermişken %32,8 ile 164 kişi “evet” %13,8 ile 69 kişi ise fikir beyan etmemiştir. “Hayır” yanıtını verenlerin genelde “60 yaş ve üzeri” (%64,3 ile 9 kişi), “30-39” yaş aralığı (%62,4 ile 78 kişi) ve “25-30” yaş aralığı (%58,2 ile 78 kişi) olanlardan oluştuğunu görebiliriz. “Evet” yanıtını verenler ise yoğunluklu olarak “18-25” yaş aralığı (%43,6 ile 65), “60 yaş ve üzeri” (%35,7 ile 5 kişi) ve “40-49” yaş aralığı (%33,9 ile 19 kişi) olanlardan oluştuğunu görmek mümkündür.

3.1.5. Siyasal Temsil Ve Türkiyelilik Algısı

Tablo 104: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum Ve Türkiye'nin En Önemli Sorunu Nedir? İlişisini Gösteren Tablo

TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Türkiye'nin En Önemli Sorunu Nedir?										
	Doğu ve Güney Doğu Sorunu (Kürt meselesi/sorunu)	Bölgeler Arası Yatırımlarda Adaletsizlik	İşsizlik / yoksulluk / Ekonomik sorunlar	Kimlik sorunu / Etnik Ayrımcılık Farklılıkları içselleştirme sorunu	Başörtüsü sorunu	Laiklik elden gidiyor tereddüdü	Demokratik leşme ve insan hakları	Yönetim adaletsiz lik	Yargıda adaletsiz lik	Toplam	
Evet	Sayı	87	15	77	13	23	3	16	3	8	245
	Yüzde	35,5%	6,1%	31,4%	5,3%	9,4%	1,2%	6,5%	1,2%	3,3%	100,0%
Hayır	Sayı	79	10	18	26	13	1	10	3	3	163
	Yüzde	48,5%	6,1%	11,0%	16,0%	8,0%	,6%	6,1%	1,8%	1,8%	100,0%
Fikrim Yok	Sayı	54	6	11	6	3	0	10	0	2	92
	Yüzde	58,7%	6,5%	12,0%	6,5%	3,3%	,0%	10,9%	,0%	2,2%	100,0%
Toplam	Sayı	220	31	106	45	39	4	36	6	13	500
	Yüzde	44,0%	6,2%	21,2%	9,0%	7,8%	,8%	7,2%	1,2%	2,6%	100,0%

Araştırma verilerinin elde edildiği “TC vatandaşı olmaktan gurur duyuyor musunuz” sorusuna göre dağılımlarının yansıtıldığı tablo 104’te görüldüğü gibi ankete katılan toplam 500 kişi “Türkiye'nin en önemli sorunu nedir” sorusuna en fazla %44 ile 220 kişi “doğu ve güney doğu sorunu (Kürt meselesi/sorunu)” yanıtını vermişken %21,2 ile 106 kişi “işsizlik/yoksulluk /ekonomik sorunlar” yanıtını vermiştir. “Doğu ve güney doğu sorunu (Kürt meselesi/sorunu)” yanıtı verenlerin çoğunlukla TC vatandaşı olmaktan gurur duyup duymamakta fikir beyan etmeyenlerden (toplam 92 kişiden %58 ile 54 kişi) ve TC vatandaşı olmaktan gurur

duymayanlardan (toplam 163 kişiden %48,5 ile 79 kişi) oluştuğu görülür. “işsizlik/yoksulluk/ekonomik sorunlar” cevabını verenlerin ise genelde TC vatandaşı olmaktan gurur duyanlardan (toplam 245 kişiden %31,4 ile 77 kişi) oluştuğu tablodan okunabilir. Yani şehir halkı içerisinde azımsanmayacak bir kesim olarak TC vatandaşı olmaktan gurur duymayanların ya da tereddüt yaşayanların yoğun olarak Türkiye’nin en önemli sorunu olarak doğu ve güney doğu sorununu (Kürt meselesi/sorunu) gördüklerini belirtmiştir. Sorunu belirtirken ve bu meseleden dolayı muzdarip olduklarını da düşünürsek aslında neden TC vatandaşı olmaktan gurur duymadıklarının da önemli bir gerekçesi olarak görülebilir. Öte yandan TC vatandaşı olmaktan gurur duyanların ise Türkiye’nin en önemli sorunu olarak işsizlik/yoksulluk /ekonomik sorunlar olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 105: TC Benim Devletimdir, TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum Ve Cinsiyet İlişkilerini Gösteren Tablo

Cinsiyet				TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Bay	TC Benim Devletimdir	Evet	Sayı Yüzde	166 72,2%	36 15,7%	28 12,2%	230 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	3 3,4%	79 88,8%	7 7,9%	89 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	4 8,0%	9 18,0%	37 74,0%	50 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	173 46,9%	124 33,6%	72 19,5%	369 100,0%
Bayan	TC Benim Devletimdir	Evet	Sayı Yüzde	64 74,4%	15 17,4%	7 8,1%	86 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	7 20,6%	23 67,6%	4 11,8%	34 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	1 9,1%	1 9,1%	9 81,8%	11 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	72 55,0%	39 29,8%	20 15,3%	131 100,0%

Yukarıdaki tabloya baktığımızda toplam 369 bay “TC vatandaşı olmaktan gurur duyuyor musunuz” sorusuna daha çok %46,9 ile “evet”, %33,6 ile “hayır” yanıtını vermiştir. “Evet”, diyenlerin genelde %72,2’lik oranla 166 kişi “TC benim devletimdir” yanıtını verenlerden oluştuğu görülürken “hayır”, cevabını verenlerin ise yoğunluklu olarak %88,8 ile 79 kişi “TC benim devletim değildir” yanıtını verenler oluşturmuştur. Tablonun bayan kategorisine baktığımızda da benzer bir durumla karşılaşırız. Yani gerek baylardan gerekse bayanlardan TC vatandaşı olmaktan gurur duymayanların yoğunluklu olarak TC devletini kendi devleti olarak görmeyenlerden oluşmuştur. TC vatandaşı olmaktan gurur duyanların daha çok TC devletini kendi devleti olarak görenlerden oluştuğu araştırmaya yansımıştır.

Tablo 106: İstiklal Marşı Benim Marşımdır, Türk Bayrağı Hepimizindir Ve Cinsiyet İlişkilerini Gösteren Tablo

Cinsiyet				Türk Bayrağı Hepimizindir			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Bay	İstiklal Marşı Benim Marşımdır	Evet	Sayı Yüzde	197 91,6%	9 4,2%	9 4,2%	215 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	27 25,2%	75 70,1%	5 4,7%	107 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	12 25,5%	2 4,3%	33 70,2%	47 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	236 64,0%	86 23,3%	47 12,7%	369 100,0%
Bayan	İstiklal Marşı Benim Marşımdır	Evet	Sayı Yüzde	70 86,4%	7 8,6%	4 4,9%	81 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	6 17,1%	28 80,0%	1 2,9%	35 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	2 13,3%	3 20,0%	10 66,7%	15 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	78 59,5%	38 29,0%	15 11,5%	131 100,0%

Tablo 106'ya baktığımızda toplam 369 bay "Türk bayrağı hepimizin midir" sorusuna daha çok %64 ile 236 kişi "evet" yanıtını vermişken %23,3 ile 86 kişi "hayır" %12,7 ile 47 kişi "fikrim yok" cevabını vermiştir. "Evet" diyenlerin yoğunluklu olarak "istiklal marşı benim marşımdır" (toplam 215 kişiden %91,6'lık oranla 197 kişi) yanıtını vermiştir. "Hayır" diyenlerin ise genel olarak "istiklal marşı benim marşım değil" (toplam 107 kişiden %70,1 ile 75 kişi) cevabını vermiştir. Yine benzer okumayı bayanlar içinde yapmak mümkündür. Şehir halkının Türk bayrağını ve istiklal marşını sahiplenme duygusunda bazı kaygıların öne çıktığı görülse de bu olguları daha çok sahiplendikleri görülür.

Tablo 107: Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir, Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur Ve Cinsiyet İlişkilerini Gösteren Tablo

Cinsiyet				Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Bay	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evet	Sayı Yüzde	150 85,7%	11 6,3%	14 8,0%	175 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	17 12,6%	109 80,7%	9 6,7%	135 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	10 16,9%	7 11,9%	42 71,2%	59 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	177 48,0%	127 34,4%	65 17,6%	369 100,0%
Bayan	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evet	Sayı Yüzde	55 90,2%	4 6,6%	2 3,3%	61 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	9 17,0%	38 71,7%	6 11,3%	53 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	2 11,8%	3 17,6%	12 70,6%	17 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	66 50,4%	45 34,4%	20 15,3%	131 100,0%

Yukarıdaki tabloya baktığımızda bay olanların "Türk ordusu sizin ordunuz mudur" sorusuna en çok %48 ile 177 kişi "evet", benzer bir oranda %34,4 ile 127

kişi “hayır”, %17,6 ile 65 kişi “fikrim yok” yanıtını vermişlerdir. “Evet” yanıtını verenlerin genelde “Türk tarihi bizim tarihimizdir” (toplam 175 kişiden %85,7 ile 150 kişi) yanıtını verenlerden oluştuğu görülür. “Hayır” cevabını verenlerin ise çoğunluklu olarak “Türk tarihi bizim tarihimiz değildir” (toplam 135 kişiden %80,7 ile 109 kişi) yanıtını verenlerden oluşmuştur. Benzer durumu bayanlar içinde söylemek mümkündür. Genel olarak tablo incelendiğinde “Türk ordusu bizim ordumuzdur” (“evet” diyen 243 “hayır” diyen 172 “fikrim yok” diyen 85), “Türk tarihi bizim tarihimizdir” (“evet” diyen 236 “hayır” diyen 188 “fikrim yok” diyen 76) yanıtını vermeyen azımsanmayacak bir kesim Türkiyelilik algısında algısın da kuşkuları olduğu sonucunu bize gösterir.

Tablo 108: Cinsiyet Ve Türkiye Halkını Bir Arada Tutan En Önemli Unsur İlişkisini Gösteren Tablo

Cinsiyet		Türkiye Halkını Bir Arada Tutan En Önemli Unsur nedir?								Toplam
		Toprak	Dil	Din	Demokratik Vatandaşlık	Milliyetçilik	Milli Kültür	Eğitim	Diğer (Bayrak, Ekonomi)	
Bay	Sayı	73	15	213	24	14	19	2	9	369
	Yüzde	19,8%	4,1%	57,7%	6,5%	3,8%	5,1%	,5%	2,4%	100,0%
Bayan	Sayı	26	9	74	7	8	5	0	2	131
	Yüzde	19,8%	6,9%	56,5%	5,3%	6,1%	3,8%	,0%	1,5%	100,0%
Toplam	Sayı	99	24	287	31	22	24	2	11	500
	Yüzde	19,8%	4,8%	57,4%	6,2%	4,4%	4,8%	,4%	2,2%	100,0%

Araştırma verilerinin elde edildiği “Türkiye halkını bir arada tutan en önemli unsur” sorusuna göre dağılımlarının yansıtıldığı tablo 108’de görüldüğü gibi ankete katılan toplam 500 kişi bu soruya en fazla %57,4 ile 287 kişi “din”, %19,8 ile 99 kişi “toprak” yanıtını vermişleridir. “Din” yanıtını veren bay ve bayanların neredeyse aynı oranda olduğu görülür. Nitekim bu yanıtı veren bayların %57,7 ile 213 kişi olduğu görülürken, bayanlar ise %56,5 ile 74 kişi olduğu tablodan okunabilir.

Tablo 109: TC Benim Devletimdir, TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum Ve Anadiliniz İlişkilerini Gösteren Tablo

Anadiliniz				TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Kürtçe	TC Benim Devletimdir	Evet	Sayı Yüzde	131 63,6%	46 22,3%	29 14,1%	206 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	7 6,4%	92 83,6%	11 10,0%	110 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	3 6,8%	5 11,4%	36 81,8%	44 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	141 39,2%	143 39,7%	76 21,1%	360 100,0%
Türkçe	TC Benim Devletimdir	Evet	Sayı Yüzde	95 90,5%	5 4,8%	5 4,8%	105 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	3 30,0%	7 70,0%	0 .0%	10 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	1 8,3%	3 25,0%	8 66,7%	12 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	99 78,0%	15 11,8%	13 10,2%	127 100,0%
Arapça	TC Benim Devletimdir	Evet	Sayı Yüzde	3 100,0%	0 .0%	0 .0%	3 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	1 33,3%	1 33,3%	1 33,3%	3 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	4 66,7%	1 16,7%	1 16,7%	6 100,0%
Zazaca	TC Benim Devletimdir	Evet	Sayı Yüzde	1 50,0%	0 .0%	1 50,0%	2 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	0 .0%	3 100,0%	0 .0%	3 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	0 .0%	0 .0%	1 100,0%	1 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	1 16,7%	3 50,0%	2 33,3%	6 100,0%
Ermenice	TC Benim Devletimdir	Fikrim Yok	Sayı Yüzde	0 .0%	1 100,0%	0 .0%	1 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	0 .0%	1 100,0%	0 .0%	1 100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında araştırmaya katılan 500 kişiden Kürt kökenli olan toplam 360 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duyuyor musunuz” sorusuna daha çok %39,7 ile 143 kişi “hayır” yanıtı vermişken %39,2 ile 141 kişi “evet”, %21,1 ile 76 kişi “fikrim yok” cevabını vermiştir. Çoğunlukla TC vatandaşı olmaktan gurur duymayan Kürt kökenli vatandaşların geneli “TC benim devletim değil” (toplam 110 kişiden %83,6 ile 92 kişi) yanıtı vermiştir. Benzer okumayı anadili Zazaca ve Ermenice olanlar içinde yapmak mümkündür. Öte taraftan Türk kökenli olan toplam 127 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duyuyor musunuz” sorusuna daha çok %78 ile 99 kişi “evet” yanıtı vermişken %11,8 ile 15 kişi

“hayır”, %10,2 ile 13 kişi “fikrim yok” cevabını vermiştir. Yoğun olarak TC vatandaşı olmaktan gurur duyan Türk kökenli vatandaşların geneli “TC benim devletimdir” (toplam 105 kişiden %90,5 ile 95 kişi) yanıtını vermiştir. Ay şekilde benzer okumayı anadili Arapça olanlar içinde yapmak mümkündür. Yani tablonun geneline bakıldığında etnik kimliği Kürt olanlar yoğun olarak her ne kadar “TC benim devletimdir” yanıtını vermiş olsalar da, başta anadili Kürtçe olanlar olmak üzere Zazaca, Ermenice olanların da çoğunlukla TC vatandaşı olmakla gurur duymadıkları görülür. Ve TC vatandaşı olmakla gurur duymayanların da genelde “TC benim devletim değil” cevabını vermiştir.

Tablo 110: Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir, Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur Ve Anadiliniz İlişkilerini Gösteren Tablo

Anadiliniz				Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Kürtçe	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evet	Sayı	109	11	11	131
			Yüzde	83,2%	8,4%	8,4%	100,0%
		Hayır	Sayı	23	135	15	173
			Yüzde	13,3%	78,0%	8,7%	100,0%
	Fikrim Yok	Sayı	8	8	40	56	
		Yüzde	14,3%	14,3%	71,4%	100,0%	
	Toplam	Sayı	140	154	66	360	
		Yüzde	38,9%	42,8%	18,3%	100,0%	
Türkçe	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evet	Sayı	93	4	5	102
			Yüzde	91,2%	3,9%	4,9%	100,0%
		Hayır	Sayı	2	8	0	10
			Yüzde	20,0%	80,0%	,0%	100,0%
	Fikrim Yok	Sayı	3	2	10	15	
		Yüzde	20,0%	13,3%	66,7%	100,0%	
	Toplam	Sayı	98	14	15	127	
		Yüzde	77,2%	11,0%	11,8%	100,0%	
Arapça	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evet	Sayı	1	0	0	1
			Yüzde	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		Hayır	Sayı	0	1	0	1
			Yüzde	,0%	100,0%	,0%	100,0%
	Fikrim Yok	Sayı	1	0	3	4	
		Yüzde	25,0%	,0%	75,0%	100,0%	
	Toplam	Sayı	2	1	3	6	
		Yüzde	33,3%	16,7%	50,0%	100,0%	
Zazaca	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evet	Sayı	2	0	0	2
			Yüzde	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		Hayır	Sayı	0	3	0	3
			Yüzde	,0%	100,0%	,0%	100,0%
	Fikrim Yok	Sayı	0	0	1	1	
		Yüzde	,0%	,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam	Sayı	2	3	1	6	
		Yüzde	33,3%	50,0%	16,7%	100,0%	
Ermenice	Türk Tarihi Bizimde Tarihimizdir	Hayır	Sayı	1	0	0	1
			Yüzde	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Toplam	Sayı	1	0	0	1	
		Yüzde	100,0%	,0%	,0%	100,0%	

Tablo 110'a bakıldığında ankete katılan toplam 500 kişiden Kürt kökenli olan 360 kişi "Türk ordusu sizin ordunuz mudur" sorusuna en fazla %42,8 ile 154 kişi "hayır", %38,9 ile 140 kişi "evet", %18,3 66 kişi "fikrim yok" yanıtını vermiştir. "Türk ordusu bizim ordumuz değildir" diyenlerin daha çok %78 ile 135 kişi "Türk tarihi bizim tarihimiz değildir" yanıtını verdikleri görülür. Aynı okumayı anadili Zazaca olanlar içinde yapmak mümkündür. Öte taraftan Türk kökenli olan 127 kişi "Türk ordusu sizin ordunuz mudur" sorusuna en fazla %77,2 ile 98 kişi "evet", %11 ile 14 kişi "hayır", %11,8 ile 15 kişi "fikrim yok" yanıtını vermiştir. "Türk ordusu bizim ordumuzdur" diyenlerin daha çok %91,2 ile 93 kişi "Türk tarihi bizim tarihimizdir" yanıtını verdikleri görülür.

Tablo 111: TC Benim Devletimdir, TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkilerini Gösteren Tablo

Aile Aylık Net Gelir				TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum			
				Evete	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
0- 499	TC Benim Devletimdir	Evete	Sayı	26	7	3	36
			Yüzde	72,2%	19,4%	8,3%	100,0%
		Hayır	Sayı	3	19	1	23
			Yüzde	13,0%	82,6%	4,3%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	1	2	8	11
			Yüzde	9,1%	18,2%	72,7%	100,0%
		Toplam	Sayı	30	28	12	70
			Yüzde	42,9%	40,0%	17,1%	100,0%
500-999	TC Benim Devletimdir	Evete	Sayı	53	12	8	73
			Yüzde	72,6%	16,4%	11,0%	100,0%
		Hayır	Sayı	1	38	5	44
			Yüzde	2,3%	86,4%	11,4%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	1	5	21	27
			Yüzde	3,7%	18,5%	77,8%	100,0%
		Toplam	Sayı	55	55	34	144
			Yüzde	38,2%	38,2%	23,6%	100,0%
1000-1999	TC Benim Devletimdir	Evete	Sayı	82	20	14	116
			Yüzde	70,7%	17,2%	12,1%	100,0%
		Hayır	Sayı	2	36	3	41
			Yüzde	4,9%	87,8%	7,3%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	2	2	8	12
			Yüzde	16,7%	16,7%	66,7%	100,0%
		Toplam	Sayı	86	58	25	169
			Yüzde	50,9%	34,3%	14,8%	100,0%
2000-2999	TC Benim Devletimdir	Evete	Sayı	45	7	3	55
			Yüzde	81,8%	12,7%	5,5%	100,0%
		Hayır	Sayı	3	7	1	11
			Yüzde	27,3%	63,6%	9,1%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	0	1	9	10
			Yüzde	,0%	10,0%	90,0%	100,0%
		Toplam	Sayı	48	15	13	76
			Yüzde	63,2%	19,7%	17,1%	100,0%
3000-3999	TC Benim Devletimdir	Evete	Sayı	15	3	4	22
			Yüzde	68,2%	13,6%	18,2%	100,0%
		Hayır	Sayı	1	2	1	4
			Yüzde	25,0%	50,0%	25,0%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	1	0	0	1
			Yüzde	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		Toplam	Sayı	17	5	5	27
			Yüzde	63,0%	18,5%	18,5%	100,0%
4000 TL ve üzeri	TC Benim Devletimdir	Evete	Sayı	9	2	3	14
			Yüzde	64,3%	14,3%	21,4%	100,0%
		Toplam	Sayı	9	2	3	14
			Yüzde	64,3%	14,3%	21,4%	100,0%

Tabloya bakıldığında ankete katılanların, 44 kişi ile daha çok “TC benim devletim değildir” yanıtını verenlerin toplam 144 kişi ile aylık geliri “500-999TL” arası olanlardan oluştuğu görülür. Ve bu aylık gelire sahip olup ta “TC benim devletim değildir” diyenlerin aynı zamanda daha çok %86,4 ile 38 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” cevabını vermiştir. Yine 41 kişi ile yoğun olarak “TC benim devletim değildir” cevabı verenlerin toplam 169 kişi ile aylık geliri “1000-1999TL” arası olanlardan oluştuğu görülür. Ve bu aylık gelire sahip olup ta “TC benim devletim değildir” diyenlerin aynı zamanda daha çok %87,8 ile 36 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” cevabını vermiştir. Yukarıdaki tablo genel olarak incelendiğinde aylık geliri 2000’in altında olanların daha çok “TC benim devletim değildir”, “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” yanıtını verdikleri görülür.

Tablo 112: Türk Bayrağı Hepimizindir, Kürtler İle Türkler Kardeştir Ve Aile Aylık Net Gelir İlişkilerini Gösteren Tablo

Aile Aylık Net Gelir				Kürtlerle Türkler Kardeştir			
				Evete	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
0- 499	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evete	Sayı	31	4	1	36
			Yüzde	86,1%	11,1%	2,8%	100,0%
		Hayır	Sayı	7	12	3	22
			Yüzde	31,8%	54,5%	13,6%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	5	0	7	12
			Yüzde	41,7%	,0%	58,3%	100,0%
		Toplam	Sayı	43	16	11	70
			Yüzde	61,4%	22,9%	15,7%	100,0%
500-999	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evete	Sayı	54	7	7	68
			Yüzde	79,4%	10,3%	10,3%	100,0%
		Hayır	Sayı	17	28	6	51
			Yüzde	33,3%	54,9%	11,8%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	17	0	8	25
			Yüzde	68,0%	,0%	32,0%	100,0%
		Toplam	Sayı	88	35	21	144
			Yüzde	61,1%	24,3%	14,6%	100,0%
1000-1999	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evete	Sayı	107	9	5	121
			Yüzde	88,4%	7,4%	4,1%	100,0%
		Hayır	Sayı	9	23	5	37
			Yüzde	24,3%	62,2%	13,5%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	3	1	7	11
			Yüzde	27,3%	9,1%	63,6%	100,0%
		Toplam	Sayı	119	33	17	169
			Yüzde	70,4%	19,5%	10,1%	100,0%
2000-2999	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evete	Sayı	49	0	5	54
			Yüzde	90,7%	,0%	9,3%	100,0%
		Hayır	Sayı	7	4	1	12
			Yüzde	58,3%	33,3%	8,3%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	7	0	3	10
			Yüzde	70,0%	,0%	30,0%	100,0%
		Toplam	Sayı	63	4	9	76
			Yüzde	82,9%	5,3%	11,8%	100,0%
3000-3999	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evete	Sayı	21	1	1	23
			Yüzde	91,3%	4,3%	4,3%	100,0%
		Hayır	Sayı	1	1	0	2
			Yüzde	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	1	1	0	2
			Yüzde	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
		Toplam	Sayı	23	3	1	27
			Yüzde	85,2%	11,1%	3,7%	100,0%
4000 TL ve üzeri	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evete	Sayı	11	1	0	12
			Yüzde	91,7%	8,3%	,0%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	1	1	0	2
			Yüzde	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
		Toplam	Sayı	12	2	0	14
			Yüzde	85,7%	14,3%	,0%	100,0%

Tablo 112'e bakıldığında ankete katılan toplam 500 kişiden aylık net geliri "500-999TL" arası olan toplam 144 kişiden en fazla 51 kişi (Türk bayrağı hepimizin değildir diyen toplam 124 kişiden) "Türk bayrağı hepimizin değildir" yanıtını vermişlerdir. "Türk bayrağı hepimizin değildir" cevabını verenlerin yoğunluklu olarak %54,9 ile 28 kişi "Kürtlerle Türkler kardeş değildir" yanıtını ankete yansıtmışlardır. Tablo genel olarak incelendiğinde "Türk bayrağı hepimizin değildir", "Kürtlerle Türkler kardeş değildir" yanıtını verenlerin aylık net geliri 2000'in altında olduğu görülür. Ancak benzer değerlendirmeyi olumlu yanıt verenler için yapmak mümkün değildir. Burada her ne kadar "Kürtlerle Türkler kardeşdir" (toplam 348 kişi "evet" 93 kişi "hayır"), "Türk bayrağı hepimizindir" (toplam 314 kişi "evet" 124 kişi "hayır") diyenlerin daha yoğunlukta olduğu ankete yansıtılmışsa da olumsuz yanıt verenlerin de önemli oranda olduğu görülür. Bu da Türkiyelilik algısında bazı kaygıların öne çıktığı sonucunu bize gösterir.

Tablo 113: Aile Aylık Net Gelir Ve Türkiye Halkını Bir arada Tutan En Önemli Unsur İlişkisini Gösteren Tablo

Aile Aylık net Gelir		Türkiye Halkını Bir Arada Tutan En Önemli Unsur								
		Toprak	Dil	Din	Demokratik Vatandaşlık	Milliyetçilik	Milli Kültür	Eğitim	Diğer (Bayrak, Ekonomi)	Toplam
0- 499	Sayı	10	3	43	4	4	4	0	2	70
	Yüzde	14,3%	4,3%	61,4%	5,7%	5,7%	5,7%	,0%	2,9%	100,0%
500-999	Sayı	31	12	80	8	8	4	0	1	144
	Yüzde	21,5%	8,3%	55,6%	5,6%	5,6%	2,8%	,0%	,7%	100,0%
1000-1999	Sayı	34	5	95	12	8	11	1	3	169
	Yüzde	20,1%	3,0%	56,2%	7,1%	4,7%	6,5%	,6%	1,8%	100,0%
2000-2999	Sayı	15	3	45	2	2	3	1	5	76
	Yüzde	19,7%	3,9%	59,2%	2,6%	2,6%	3,9%	1,3%	6,6%	100,0%
3000-3999	Sayı	7	0	14	4	0	2	0	0	27
	Yüzde	25,9%	,0%	51,9%	14,8%	,0%	7,4%	,0%	,0%	100,0%
4000 TL ve üzeri	Sayı	2	1	10	1	0	0	0	0	14
	Yüzde	14,3%	7,1%	71,4%	7,1%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	99	24	287	31	22	24	2	11	500
	Yüzde	19,8%	4,8%	57,4%	6,2%	4,4%	4,8%	,4%	2,2%	100,0%

Araştırma verilerinin elde edildiği "Türkiye halkını bir arada tutan en önemli unsur" sorusuna göre dağılımlarının yansıtıldığı tablo 108'de görüldüğü gibi ankete

katılan toplam 500 kişi bu soruya en fazla %57,4 ile 287 kişi “din”, %19,8 ile 99 kişi “toprak” yanıtını vermişlerdir. “Din” yanıtını verenlerin aylık geliri ne olursa olsun neredeyse aynı oranda olduğu görülür. Benzer okumayı “toprak” yanıtını verenler içinde yamak mümkündür.

Tablo 114: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum, TC Benim Devletimdir Ve Öğrenim Durumu İlişkilerini Gösteren Tablo

Öğrenim Durumu	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	TC Benim Devletimdir				
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam	
Okuryazar	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı: 21 Yüzd: 93,5%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 1 Yüzd: 4,5%	Sayı: 22 Yüzd: 100,0%
		Hayır	Sayı: 10 Yüzd: 58,8%	Sayı: 6 Yüzd: 33,3%	Sayı: 1 Yüzd: 5,9%	Sayı: 17 Yüzd: 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı: 2 Yüzd: 40,0%	Sayı: 1 Yüzd: 20,0%	Sayı: 2 Yüzd: 40,0%	Sayı: 5 Yüzd: 100,0%
		Toplam	Sayı: 33 Yüzd: 73,0%	Sayı: 7 Yüzd: 15,0%	Sayı: 4 Yüzd: 9,1%	Sayı: 44 Yüzd: 100,0%
		Evet	Sayı: 13 Yüzd: 100,0%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 13 Yüzd: 100,0%
		Hayır	Sayı: 2 Yüzd: 22,2%	Sayı: 7 Yüzd: 77,8%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 9 Yüzd: 100,0%
Okuryazar değil	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Fikrim Yok	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 7 Yüzd: ,0%	Sayı: 7 Yüzd: 100,0%	
		Toplam	Sayı: 13 Yüzd: 51,7%	Sayı: 7 Yüzd: 24,1%	Sayı: 29 Yüzd: 100,0%	
		Evet	Sayı: 34 Yüzd: 83,0%	Sayı: 4 Yüzd: 10,0%	Sayı: 2 Yüzd: 5,0%	Sayı: 40 Yüzd: 100,0%
		Hayır	Sayı: 3 Yüzd: 14,3%	Sayı: 17 Yüzd: 81,0%	Sayı: 1 Yüzd: 4,8%	Sayı: 21 Yüzd: 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı: 7 Yüzd: 46,7%	Sayı: 3 Yüzd: 20,0%	Sayı: 3 Yüzd: 33,3%	Sayı: 13 Yüzd: 100,0%
		Toplam	Sayı: 44 Yüzd: 57,9%	Sayı: 24 Yüzd: 31,6%	Sayı: 8 Yüzd: 10,5%	Sayı: 76 Yüzd: 100,0%
İlköğretim (İlkokul-Ortaokul)	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı: 39 Yüzd: 92,2%	Sayı: 4 Yüzd: 6,2%	Sayı: 1 Yüzd: 1,6%	Sayı: 44 Yüzd: 100,0%
		Hayır	Sayı: 10 Yüzd: 18,5%	Sayı: 33 Yüzd: 70,4%	Sayı: 6 Yüzd: 11,1%	Sayı: 54 Yüzd: 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı: 3 Yüzd: 20,8%	Sayı: 4 Yüzd: 16,7%	Sayı: 13 Yüzd: 62,5%	Sayı: 20 Yüzd: 100,0%
		Toplam	Sayı: 74 Yüzd: 52,1%	Sayı: 48 Yüzd: 32,4%	Sayı: 22 Yüzd: 15,5%	Sayı: 144 Yüzd: 100,0%
		Evet	Sayı: 31 Yüzd: 93,9%	Sayı: 1 Yüzd: 3,0%	Sayı: 1 Yüzd: 3,0%	Sayı: 33 Yüzd: 100,0%
		Hayır	Sayı: 3 Yüzd: 31,2%	Sayı: 10 Yüzd: 62,5%	Sayı: 1 Yüzd: 6,2%	Sayı: 14 Yüzd: 100,0%
Orta öğretim (Lise)	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Fikrim Yok	Sayı: 3 Yüzd: 62,5%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 3 Yüzd: 37,5%	Sayı: 6 Yüzd: 100,0%
		Toplam	Sayı: 41 Yüzd: 71,9%	Sayı: 11 Yüzd: 19,3%	Sayı: 3 Yüzd: 8,8%	Sayı: 55 Yüzd: 100,0%
		Evet	Sayı: 34 Yüzd: 100,0%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 34 Yüzd: 100,0%
		Hayır	Sayı: 16 Yüzd: 42,1%	Sayı: 22 Yüzd: 57,9%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 38 Yüzd: 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı: 3 Yüzd: 40,0%	Sayı: 2 Yüzd: 10,0%	Sayı: 10 Yüzd: 50,0%	Sayı: 15 Yüzd: 100,0%
		Toplam	Sayı: 49 Yüzd: 69,6%	Sayı: 24 Yüzd: 31,4%	Sayı: 10 Yüzd: 13,3%	Sayı: 83 Yüzd: 100,0%
Yüksek Lisans	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı: 16 Yüzd: 94,1%	Sayı: 1 Yüzd: 5,9%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 17 Yüzd: 100,0%
		Hayır	Sayı: 3 Yüzd: 62,5%	Sayı: 2 Yüzd: 25,0%	Sayı: 1 Yüzd: 12,5%	Sayı: 6 Yüzd: 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı: 7 Yüzd: 63,6%	Sayı: 1 Yüzd: 9,1%	Sayı: 3 Yüzd: 27,3%	Sayı: 11 Yüzd: 100,0%
		Toplam	Sayı: 23 Yüzd: 77,8%	Sayı: 4 Yüzd: 11,1%	Sayı: 4 Yüzd: 11,1%	Sayı: 31 Yüzd: 100,0%
		Evet	Sayı: 2 Yüzd: 100,0%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 2 Yüzd: 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı: 1 Yüzd: 50,0%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 1 Yüzd: 50,0%	Sayı: 2 Yüzd: 100,0%
Doktora	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Toplam	Sayı: 3 Yüzd: 75,0%	Sayı: 0 Yüzd: ,0%	Sayı: 1 Yüzd: 25,0%	Sayı: 4 Yüzd: 100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında ankete katılan toplam 500 kişiden en fazla oranla öğrenim durumu Orta öğretim (lise) olan 142 kişinin olduğu görülür. Öğrenim

durumu Orta öğretim (lise) olan toplam 142 kişiden en fazla oranla 64 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum” derken 54 kişi ise “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” yanıtını vermiştir. “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” yanıtını verenlerin daha çok %70,4 38 kişi “TC benim devletim değildir” cevabını vermiştir. “TC vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum” diyenlerin ise yoğun olarak %92,2 ile 59 kişi “TC benim devletimdir” cevabını ankete yansıtmışlardır. Yine Öğrenim durumu Orta öğretim (lise) olan toplam 142 kişiden en fazla %52,1 ile 74 kişi “TC benim devletimdir”, %32,4 ile 46 kişi ise “TC benim devletim değildir” yanıtını vermiştir. Yukarıdaki tabloya bakıldığında “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” diyenlerin daha çok okuryazar (%38,6 ile 17 kişi), orta öğretim (lise) (%38 ile 54 kişi) mezunu ve Lisans (%33,9 ile 38 kişi) mezunu oldukları görülür. “TC benim devletim değildir” cevabını verenlerin ise yoğunluklu olarak orta öğretim (lise) (%32,4 ile 46 kişi), ilköğretim(İlkokul-Ortaokul) (%31,6 ile 24 kişi) oldukları görülür.

Tablo 115: Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur, Güvenlik Güçlerinin Size Karşı Davranışı Nasıl Ve Öğrenim Durumu İlişkilerini Gösteren Tablo

Öğrenim Durumu			Güvenlik Güçlerinin Size Karşı Davranışa Nasıl					
			İyi	Bazen İyi	Kötü	Fikrim Yok	Toplam	
Okuryazar	Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur	Evet	Sayı	11	7	5	1	24
			Yüzde	45,38%	29,23%	20,83%	4,23%	100,0%
		Hayır	Sayı	2	6	6	1	15
			Yüzde	12,31%	40,00%	40,00%	6,7%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	0	2	0	2	2
			Yüzde	,0%	60,00%	,0%	40,00%	100,0%
Toplam	Sayı	13	16	11	4	44		
Yüzde	29,55%	36,36%	25,00%	9,11%	100,0%			
Okuryazar değil	Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur	Evet	Sayı	2	2	1	4	11
			Yüzde	27,27%	27,27%	9,1%	26,4%	100,0%
		Hayır	Sayı	0	2	6	1	10
			Yüzde	,0%	20,0%	60,0%	10,0%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	0	2	2	1	5
			Yüzde	,0%	40,0%	25,0%	12,5%	100,0%
Toplam	Sayı	2	11	9	6	28		
Yüzde	10,23%	27,0%	21,0%	20,7%	100,0%			
İlköğretim(İlk-Okul-Ortaokul)	Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur	Evet	Sayı	12	8	5	9	25
			Yüzde	27,1%	22,2%	14,3%	25,7%	100,0%
		Hayır	Sayı	4	5	16	2	27
			Yüzde	14,8%	18,5%	59,3%	7,4%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	0	2	7	2	11
			Yüzde	,0%	25,0%	50,0%	14,8%	100,0%
Toplam	Sayı	17	13	28	13	75		
Yüzde	22,67%	22,7%	26,7%	17,1%	100,0%			
Orta öğretim (Lise)	Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur	Evet	Sayı	25	13	6	8	62
			Yüzde	56,5%	31,0%	9,7%	12,9%	100,0%
		Hayır	Sayı	6	20	27	2	56
			Yüzde	10,7%	35,7%	48,2%	3,6%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	4	7	9	4	24
			Yüzde	16,7%	29,2%	27,3%	16,7%	100,0%
Toplam	Sayı	45	40	42	15	142		
Yüzde	21,7%	28,2%	29,6%	10,6%	100,0%			
Ortaöğ.	Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur	Evet	Sayı	16	10	1	5	22
			Yüzde	50,0%	21,2%	2,1%	14,8%	100,0%
		Hayır	Sayı	1	5	8	2	17
			Yüzde	5,9%	29,4%	47,1%	11,6%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	0	2	1	0	3
			Yüzde	75,0%	12,5%	12,5%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	23	18	10	8	59		
Yüzde	40,0%	38,1%	17,5%	14,0%	100,0%			
Lisans	Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur	Evet	Sayı	21	15	5	4	45
			Yüzde	56,0%	27,3%	9,1%	7,2%	100,0%
		Hayır	Sayı	9	6	21	2	38
			Yüzde	23,7%	15,8%	55,3%	5,3%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	2	12	1	2	19
			Yüzde	15,8%	68,0%	5,3%	10,4%	100,0%
Toplam	Sayı	45	34	27	8	112		
Yüzde	28,0%	20,0%	24,1%	7,1%	100,0%			
Yüksek Lisans	Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur	Evet	Sayı	11	9	1	0	21
			Yüzde	51,9%	42,9%	4,8%	,0%	100,0%
		Hayır	Sayı	0	2	6	1	9
			Yüzde	,0%	22,2%	66,7%	11,1%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	0	4	0	2	6
			Yüzde	,0%	66,7%	,0%	33,3%	100,0%
Toplam	Sayı	11	15	7	2	26		
Yüzde	20,0%	41,7%	19,0%	8,2%	100,0%			
Doktora	Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur	Evet	Sayı	2	0	0	0	2
			Yüzde	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		Fikrim Yok	Sayı	0	0	1	0	1
			Yüzde	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		Toplam	Sayı	2	0	1	0	3
			Yüzde	75,0%	,0%	25,0%	,0%	100,0%

Tablo 155'e bakıldığında ankete katılanlardan en fazla oranla öğrenim durumu "orta öğretim (lise)" olan 142 kişinin olduğu görülür. Öğrenim durumu "orta öğretim (lise)" olan toplam 142 kişiden en fazla oranla "Türk ordusu sizin ordunuz mudur" sorusuna 62 kişi "evet" 56 kişi "hayır" yanıtını vermiştir. Öte yandan bu öğrenim gurubunda olanlar "güvenlik güçlerinin size karşı davranışı nasıl" sorusuna ise çoğunlukla %31,7 ile 45 kişi "iyi", % 28,2 40 kişi "bazen iyi", %29,6 ile 42 "kötü", %10,6 ile 15 kişi "fikrim yok" cevabını ankete yansıtmışlardır. Yukarıdaki tablo incelendiğinde güvenlik güçlerinin kendilerine kötü davrandığını

söyleyenlerin (%27 ile 135 kişi) ve “Türk ordusu bizim ordumuz değildir” diyenlerin (%34,4 ile 172 kişi) daha çok öğrenim durumu orta öğretim (lise) ve altında olanlardan oluştuğu görülür. Güvenlik güçlerinin kendilerine iyi davrandığını söyleyenlerin (%31,6 158 kişi) ve “Türk ordusu bizim ordumuzdur” diyenlerin (%48,6 ile 243 kişi) ise yüzdeler dilimleri göz önüne alındığında yoğun olarak öğrenim durumu orta öğretim (lise) ve yüksek olanlar tarafından oluştuğu ankete yansımıştır.

Tablo 116: Türk Bayrağı Hepimizindir, Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir Ve Öğrenim Durumu İlişkilerini Gösteren Tablo

Öğrenim Durumu	Türk Bayrağı Hepimizindir	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir				
		Evet	Hayır	Filirim Yok	Toplam	
Okuyamaz	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı: 22	10	2	24
		Yüzdeleri	66,7%	29,4%	5,9%	100,0%
		Hayır	Sayı: 1	6	0	7
		Yüzdeleri	14,3%	85,7%	,0%	100,0%
		Filirim Yok	Sayı: 0	0	2	2
		Yüzdeleri	,0%	,0%	100,0%	100,0%
Toplam	Sayı: 23	16	2	41		
Yüzdeleri	52,2%	36,6%	11,4%	100,0%		
Okuyamaz değil	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı: 10	2	0	12
		Yüzdeleri	76,9%	23,1%	,0%	100,0%
		Hayır	Sayı: 1	6	1	8
		Yüzdeleri	12,5%	75,0%	12,5%	100,0%
		Filirim Yok	Sayı: 0	0	2	2
		Yüzdeleri	,0%	,0%	100,0%	100,0%
Toplam	Sayı: 11	8	2	21		
Yüzdeleri	27,0%	21,0%	21,0%	100,0%		
İlköğretim(İlkokul-Ortaokul)	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı: 26	12	1	40
		Yüzdeleri	65,0%	29,3%	2,5%	100,0%
		Hayır	Sayı: 2	22	2	27
		Yüzdeleri	7,0%	51,5%	11,1%	100,0%
		Filirim Yok	Sayı: 1	2	6	9
		Yüzdeleri	11,1%	22,2%	66,7%	100,0%
Toplam	Sayı: 29	27	10	66		
Yüzdeleri	28,2%	45,7%	12,2%	100,0%		
Orta öğretim (Lise)	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı: 57	16	7	80
		Yüzdeleri	71,2%	20,0%	8,8%	100,0%
		Hayır	Sayı: 8	22	2	32
		Yüzdeleri	18,2%	75,0%	6,2%	100,0%
		Filirim Yok	Sayı: 2	6	12	18
		Yüzdeleri	11,1%	22,2%	66,7%	100,0%
Toplam	Sayı: 67	32	22	121		
Yüzdeleri	47,2%	27,2%	15,5%	100,0%		
Ortaokul	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı: 21	6	2	29
		Yüzdeleri	79,3%	15,4%	5,1%	100,0%
		Hayır	Sayı: 1	12	0	13
		Yüzdeleri	7,1%	92,9%	,0%	100,0%
		Filirim Yok	Sayı: 0	0	4	4
		Yüzdeleri	,0%	,0%	100,0%	100,0%
Toplam	Sayı: 22	18	6	46		
Yüzdeleri	56,1%	32,2%	10,4%	100,0%		
Lisans	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı: 22	12	5	39
		Yüzdeleri	66,7%	22,1%	10,2%	100,0%
		Hayır	Sayı: 0	19	1	20
		Yüzdeleri	,0%	95,0%	5,0%	100,0%
		Filirim Yok	Sayı: 0	4	10	14
		Yüzdeleri	,0%	18,6%	71,4%	100,0%
Toplam	Sayı: 32	41	19	92		
Yüzdeleri	46,4%	46,4%	17,0%	100,0%		
Yüksek Lisans	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı: 19	7	1	27
		Yüzdeleri	70,4%	25,9%	3,7%	100,0%
		Hayır	Sayı: 0	4	0	4
		Yüzdeleri	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		Filirim Yok	Sayı: 0	2	2	4
		Yüzdeleri	,0%	40,0%	60,0%	100,0%
Toplam	Sayı: 19	12	4	35		
Yüzdeleri	52,2%	26,1%	11,1%	100,0%		
Doktora	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı: 2	0	0	2
		Yüzdeleri	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		Filirim Yok	Sayı: 0	0	1	1
		Yüzdeleri	,0%	,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	Sayı: 2	0	1	3
		Yüzdeleri	75,0%	,0%	25,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında araştırmaya katılanların “Türk tarihi bizim tarihimiz değildir” yanıtını verenlerin (%37,6 ile 188 kişi) ve “Türk bayrağı hepimizin değil” diyenlerin (%24,8 ile 124 kişi) daha çok öğrenim durumu orta öğretim (lise) ve altında olanlardan oluştuğu görülür. Ancak böyle bir genel sınıflamayı “Türk tarihi bizim de tarihimizdir” diyenler (%47,2 ile 236 kişi) ve “Türk bayrağı hepimizindir” (%62,8 ile 314 kişi) cevabını ankete yansıtanlar için yapmak mümkün değildir. Çünkü bu yanıtı verenlerin öğrenim durumu fark etmeksizin benzer oranlarda olduğu ankete yansımıştır.

Tablo 117: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum, TC Benim Devletimdir Ve Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz?

Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz?				TC Benim Devletimdir			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	70 89,7%	4 5,1%	4 5,1%	78 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	33 27,0%	81 66,4%	8 6,6%	122 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	21 35,0%	8 13,3%	31 51,7%	60 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	124 47,7%	93 35,8%	43 16,5%	260 100,0%
Hayır	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	131 97,0%	4 3,0%	0 ,0%	135 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	13 48,1%	13 48,1%	1 3,7%	27 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	10 62,5%	2 12,5%	4 25,0%	16 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	154 86,5%	19 10,7%	5 2,8%	178 100,0%
Fikrim Yok	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	29 90,6%	2 6,2%	1 3,1%	32 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	5 35,7%	8 57,1%	1 7,1%	14 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	4 25,0%	1 6,2%	11 68,8%	16 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	38 61,3%	11 17,7%	13 21,0%	62 100,0%

Tablo 117’e bakıldığında araştırmaya katılanların “etnik ayrımcılığa maruz kaldığınıza inanıyor musunuz” sorusuna daha çok %52 ile 260 kişi “evet”, %35,6 ile

178 kişi “hayır”, %12,4 ile 62 kişi “fikrim yok” yanıtını vermiştir. Etnik ayrımcılığa maruz kaldığına inandığını söyleyenlerin daha çok %74,8 ile 122 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” yanıtını vermiştir. Ve “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” diyenlerin çoğunlukla “TC benim devletim değildir” cevabını ankete yansıtmıştır. Öte taraftan etnik ayrımcılığa maruz kalmadığını belirtenlerin yoğun olarak %55,1 ile 135 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu yanıtı verenlerin genelde “TC benim devletimdir” dediği görülür.

Tablo 118: Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur, Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir Ve Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo

Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz?				Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur	Evet	Sayı Yüzde	54 75,0%	13 18,1%	5 6,9%	72 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	8 6,2%	112 86,8%	9 7,0%	129 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	10 16,9%	13 22,0%	36 61,0%	59 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	72 27,7%	138 53,1%	50 19,2%	260 100,0%
Hayır	Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur	Evet	Sayı Yüzde	127 89,4%	12 8,5%	3 2,1%	142 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	4 14,8%	22 81,5%	1 3,7%	27 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	4 44,4%	2 22,2%	3 33,3%	9 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	135 75,8%	36 20,2%	7 3,9%	178 100,0%
Fikrim Yok	Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur	Evet	Sayı Yüzde	24 82,8%	1 3,4%	4 13,8%	29 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	3 18,8%	13 81,2%	0 ,0%	16 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	2 11,8%	0 ,0%	15 88,2%	17 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	29 46,8%	14 22,6%	19 30,6%	62 100,0%

Yukarıdaki tablo incelendiğinde araştırmaya katılanların “etnik ayrımcılığa maruz kaldığınıza inanıyor musunuz” sorusuna daha çok %52 ile 260 kişi “evet”, %35,6 ile 178 kişi “hayır”, %12,4 ile 62 kişi “fikrim yok” yanıtını vermiştir. Etnik

ayrımcılığa maruz kaldığına inandığını söyleyenlerin daha çok %75 ile 129 kişi “Türk ordusu bizim ordumuz değil” dedikleri görülür. “Türk ordusu bizim ordumuz değil” diyenlerin daha çok %86,8 ile 112 kişi “Türk tarihi bizim de tarihimiz değil” cevabını ankete yansıtılmışlardır. Öte taraftan etnik ayrımcılığa maruz kalmadığını belirtenlerin yoğun olarak %58,4 ile 142 kişi “Türk ordusu bizim ordumuzdur” yanıtını vermişlerdir. Bu yanıtı verenlerin ise daha çok %89,4 ile 127 kişi “Türk tarihi bizim de tarihimizdir” demiştir.

Tablo 119: Türk Bayrağı Hepimizindir, İstiklal Marşı Benim Marşımdır Ve Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo

Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz?				İstiklal Marşı Benim Marşımdır			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	89 74,2%	23 19,2%	8 6,7%	120 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	14 14,4%	80 82,5%	3 3,1%	97 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	11 25,6%	4 9,3%	28 65,1%	43 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	114 43,8%	107 41,2%	39 15,0%	260 100,0%
Hayır	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	145 92,4%	10 6,4%	2 1,3%	157 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	1 5,9%	16 94,1%	0 ,0%	17 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	0 ,0%	2 50,0%	2 50,0%	4 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	146 82,0%	28 15,7%	4 2,2%	178 100,0%
Fikrim Yok	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	33 89,2%	0 ,0%	4 10,8%	37 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	1 10,0%	7 70,0%	2 20,0%	10 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	2 13,3%	0 ,0%	13 86,7%	15 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	36 58,1%	7 11,3%	19 30,6%	62 100,0%

Tablo 119’e bakıldığında araştırmaya katılan toplam 500 kişi “etnik ayrımcılığa maruz kaldığınıza inanıyor musunuz” sorusuna daha çok %52 ile 260 kişi “evet”, %35,6 ile 178 kişi “hayır”, %12,4 ile 62 kişi “fikrim yok” yanıtını

vermiştir. Etnik ayrımcılığa maruz kaldığına inandığını söyleyenlerin daha çok %46,2 ile 120 kişi ile “Türk bayrağı hepimizindir” cevabını vermiştir. “Türk bayrağı hepimizindir” cevabını verenlerin genelde %74,2 ile 89 kişi “istiklal marşı benim marşımdır” yanıtını ankete yansıtmışlardır. Öte yandan etnik ayrımcılığa maruz kalmadığını belirtenlerin yoğun olarak %88,2 ile 157 kişi “Türk bayrağı hepimizindir” yanıtını vermiştir. “Türk bayrağı hepimizindir” cevabını verenlerin en fazla %92,4 ile 145 kişi “istiklal marşı benim marşımdır” demiştir.

Tablo 120: Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır, Türkiye’deki Kürtlere bağımsızlık Verilmelidir Ve Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor musunuz? İlişkilerini Gösteren Tablo

Etnik Ayrımcılığa Maruz Kaldığınıza İnanıyor Musunuz?				Türkiye’deki Kürtlere Bağımsızlık Verilmelidir.			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır	Evet	Sayı Yüzde	68 47,6%	55 38,5%	20 14,0%	143 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	50 75,8%	12 18,2%	4 6,1%	66 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	30 58,8%	2 3,9%	19 37,3%	51 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	148 56,9%	69 26,5%	43 16,5%	260 100,0%
Hayır	Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır	Evet	Sayı Yüzde	36 23,1%	109 69,9%	11 7,1%	156 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	7 58,3%	5 41,7%	0 ,0%	12 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	2 20,0%	2 20,0%	6 60,0%	10 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	45 25,3%	116 65,2%	17 9,6%	178 100,0%
Fikrim Yok	Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır	Evet	Sayı Yüzde	10 23,8%	21 50,0%	11 26,2%	42 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	1 25,0%	2 50,0%	1 25,0%	4 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	1 6,2%	1 6,2%	14 87,5%	16 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	12 19,4%	24 38,7%	26 41,9%	62 100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında araştırmaya katılanların “etnik ayrımcılığa maruz kaldığınıza inanıyor musunuz” sorusuna daha çok %52 ile 260 kişi “evet”, %35,6 ile 178 kişi “hayır”, %12,4 ile 62 kişi “fikrim yok” yanıtını vermiştir. Etnik ayrımcılığa maruz kaldığına inandığını söyleyenlerin daha çok %55 ile 143 kişi “Türklerle Kürtlerin ortak bir geleceği vardır”, %56,9 ile 148 kişi “Türkiye’deki Kürtlere bağımsızlık verilmelidir” cevabını vermiştir. Öte taraftan etnik ayrımcılığa maruz kalmadığını söyleyenler ise en fazla %87,6 ile 156 kişi “Türklerle Kürtlerin ortak bir geleceği vardır”, %65,2 ile 116 kişi “Türkiye’deki Kürtlere bağımsızlık verilmemelidir” yanıtını vermiştir.

Tablo 121: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum, TC Benim Devletimdir Ve Devlet Sizin Beklentilerinize Uygun Politikalar Geliştiriyor mu? İlişkilerini Gösteren Tablo

Devlet Sizin Beklentilerinize Uygun Politikalar Geliştiriyor mu?				TC Benim Devletimdir			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	87 98,9%	1 1,1%	0 ,0%	88 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	6 60,0%	3 30,0%	1 10,0%	10 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	3 50,0%	1 16,7%	2 33,3%	6 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	96 92,3%	5 4,8%	3 2,9%	104 100,0%
Hayır	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	35 85,4%	4 9,8%	2 4,9%	41 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	22 22,0%	72 72,0%	6 6,0%	100 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	5 17,2%	5 17,2%	19 65,5%	29 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	62 36,5%	81 47,6%	27 15,9%	170 100,0%
Yeteri Kadar Değil	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	97 94,2%	4 3,9%	2 1,9%	103 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	22 47,8%	22 47,8%	2 4,3%	46 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	25 48,1%	5 9,6%	22 42,3%	52 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	144 71,6%	31 15,4%	26 12,9%	201 100,0%
Fikrim Yok	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	11 84,6%	1 7,7%	1 7,7%	13 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	1 14,3%	5 71,4%	1 14,3%	7 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	2 40,0%	0 ,0%	3 60,0%	5 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	14 56,0%	6 24,0%	5 20,0%	25 100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında devletin şehir halkının beklentilerini karşılayamadıkları ya da yetersiz kaldığı görülür. Ankete katılan toplam 500 kişiden “devlet sizin beklentilerinize uygun politikalar geliştiriyor mu” sorusuna en fazla %40,2 ile 201 kişi “yeteri kadar değil”, %34 ile 170 kişi “hayır”, %20,8 ile 104 kişi “evet” yanıtını vermiştir. Devletin kendi beklentilerine yeteri kadar uygun politikalar

geliştirmedigini söyleyenler daha çok %42 ile 103 kişi TC vatandaşı olmaktan gurur duyduklarını belirtmişken, %71,6 ile 144 kişi de “TC benim devletimdir” cevabını vermiştir. Öte taraftan Devletin kendi beklentilerine uygun politikalar geliştirmedigini söyleyenler daha çok %61,3 ile 100 kişi TC vatandaşı olmaktan gurur duymadıklarını ankete yansıtmışken, %47,6 ile 81 kişi de “TC benim devletim değil” cevabını vermiştir.

Tablo 122: Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir, Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur Ve Devlet Sizin Beklentilerinize Uygun Politikalar Geliştiriyor mu? İlişkilerini Gösteren Tablo

Devlet Sizin Beklentilerinize Uygun Politikalar Geliştiriyor mu?				Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur			
				Evete	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evete	Sayı Yüzde	82 96,5%	3 3,5%	0 ,0%	85 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	3 20,0%	9 60,0%	3 20,0%	15 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	2 50,0%	0 ,0%	2 50,0%	4 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	87 83,7%	12 11,5%	5 4,8%	104 100,0%
Hayır	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evete	Sayı Yüzde	29 63,0%	8 17,4%	9 19,6%	46 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	10 10,6%	81 86,2%	3 3,2%	94 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	3 10,0%	7 23,3%	20 66,7%	30 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	42 24,7%	96 56,5%	32 18,8%	170 100,0%
Yeteri Kadar Değil	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evete	Sayı Yüzde	82 89,1%	4 4,3%	6 6,5%	92 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	12 16,7%	51 70,8%	9 12,5%	72 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	6 16,2%	3 8,1%	28 75,7%	37 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	100 49,8%	58 28,9%	43 21,4%	201 100,0%
Fikrim Yok	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evete	Sayı Yüzde	12 92,3%	0 ,0%	1 7,7%	13 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	1 14,3%	6 85,7%	0 ,0%	7 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	1 20,0%	0 ,0%	4 80,0%	5 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	14 56,0%	6 24,0%	5 20,0%	25 100,0%

Tablo 122 incelendiğinde ankete katılan toplam 500 kişiden “devlet sizin beklentilerinize uygun politikalar geliştiriyor mu” sorusuna en fazla %40,2 ile 201 kişi “yeteri kadar değil”, %34 ile 170 kişi “hayır”, %20,8 ile 104 kişi “evet” yanıtını vermiştir. Devletin kendi beklentilerine yeteri kadar uygun politikalar geliştirmedini söyleyenlerin daha çok fikir beyan etmedikleri görülürken, Türk tarihini kendi tarihi olarak gören ve görmeyenlerin ise yüzdelik dilimleri göz önünde tutulduğunda neredeyse benzer oranda olduğu görülür. Ancak genelde “Türk ordusu benim ordumdur” cevabı verilmiştir. Devletin kendi beklentilerine uygun politikalar geliştirmedini söyleyenlerin daha çok Türk tarihini kendi tarihi ve Türk ordusunu kendi ordusu olarak görmediklerini ankete yansıtmışlardır.

Tablo 123: TC Benim Devletimdir, TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum Ve Kürtler İle Türkler Kardeşdir İlişkilerini Gösteren Tablo

Kürtler İle Türkler Kardeşdir				TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	TC Benim Devletimdir	Evet	Sayı Yüzde	206 77,7%	33 12,5%	26 9,8%	265 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	6 12,5%	34 70,8%	8 16,7%	48 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	2 5,7%	7 20,0%	26 74,3%	35 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	214 61,5%	74 21,3%	60 17,2%	348 100,0%
Hayır	TC Benim Devletimdir	Evet	Sayı Yüzde	15 53,6%	11 39,3%	2 7,1%	28 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	2 3,3%	56 93,3%	2 3,3%	60 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	1 20,0%	2 40,0%	2 40,0%	5 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	18 19,4%	69 74,2%	6 6,5%	93 100,0%
Fikrim Yok	TC Benim Devletimdir	Evet	Sayı Yüzde	9 39,1%	7 30,4%	7 30,4%	23 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	2 13,3%	12 80,0%	1 6,7%	15 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	2 9,5%	1 4,8%	18 85,7%	21 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	13 22,0%	20 33,9%	26 44,1%	59 100,0%

Araştırmaya katılanların “Kürtler İle Türkler kardeş midir” sorusuna daha çok %69,6 ile 348 kişi “evet”, %18,6 ile 93 kişi “hayır”, %11,8 ile 59 kişi “fikrim yok” cevabını vermiştir. “Kürtler İle Türkler kardeştir” diyenlerin daha çok %61,5 ile 214 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum”, %83,9 ile 265 kişi “TC benim devletimdir” dedikleri görülür. Öte taraftan “Kürtler İle Türkler kardeş değildir” cevabını araştırmaya yansıtılanların genelde %48,8 ile 60 kişi “TC benim devletimdir”, %74,2 ile 69 kişi ise “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” cevabını vermiştir.

Tablo 124: Türk Bayrağı Hepimizindir, İstiklal Marşı Benim Marşıdır Ve Kürtler İle Türkler Kardeştir ilişkilerini Gösteren Tablo

Kürtler İle Türkler Kardeştir				İstiklal Marşı Benim Marşıdır			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	240 87,9%	23 8,4%	10 3,7%	273 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	6 14,6%	34 82,9%	1 2,4%	41 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	11 32,4%	5 14,7%	18 52,9%	34 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	257 73,9%	62 17,8%	29 8,3%	348 100,0%
Hayır	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	14 63,6%	7 31,8%	1 4,5%	22 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	9 13,2%	59 86,8%	0 ,0%	68 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	0 ,0%	1 33,3%	2 66,7%	3 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	23 24,7%	67 72,0%	3 3,2%	93 100,0%
Fikrim Yok	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	13 68,4%	3 15,8%	3 15,8%	19 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	1 6,7%	10 66,7%	4 26,7%	15 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	2 8,0%	0 ,0%	23 92,0%	25 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	16 27,1%	13 22,0%	30 50,8%	59 100,0%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında araştırmaya katılanların “Kürtler İle Türkler kardeş midir” sorusuna daha çok %69,6 ile 348 kişi “evet”, %18,6 ile 93 kişi “hayır”, %11,8 ile 59 kişi “fikrim yok” cevabını vermiştir. “Kürtler İle Türkler kardeştir” diyenlerin daha çok “Türk bayrağı hepimizindir” ve “istiklal marşı benim marşımdır” dedikleri görülür. “Kürtler İle Türkler kardeş değildir” diyenlerin ise yoğun olarak “Türk bayrağı hepimizin değil” ve “istiklal marşı benim marşım değil” yanıtını araştırmaya yansıtmiş olduklarını görmek mümkündür.

Tablo 125: Ülkede Kürtlere Şiddet Politikası Uygulanmakta, Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur Ve Türkiye’deki Kürtlere Bağımsızlık Verilmelidir İlişkilerini Gösteren Tablo

Türkiye’deki Kürtlere Bağımsızlık Verilmelidir				Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Ülkede Kürtlere Şiddet Politikası Uygulanmakta	Evet	Sayı Yüzde	32 18,8%	114 67,1%	24 14,1%	170 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	20 90,9%	0 ,0%	2 9,1%	22 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	7 53,8%	5 38,5%	1 7,7%	13 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	59 28,8%	119 58,0%	27 13,2%	205 100,0%
Hayır	Ülkede Kürtlere Şiddet Politikası Uygulanmakta	Evet	Sayı Yüzde	23 39,7%	29 50,0%	6 10,3%	58 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	124 88,6%	7 5,0%	9 6,4%	140 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	5 45,5%	3 27,3%	3 27,3%	11 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	152 72,7%	39 18,7%	18 8,6%	209 100,0%
Fikrim Yok	Ülkede Kürtlere Şiddet Politikası Uygulanmakta	Evet	Sayı Yüzde	5 17,2%	9 31,0%	15 51,7%	29 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	12 85,7%	1 7,1%	1 7,1%	14 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	15 34,9%	4 9,3%	24 55,8%	43 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	32 37,2%	14 16,3%	40 46,5%	86 100,0%

Ankete katılan toplam 500 kişi “Türkiye’deki Kürtlere bağımsızlık verilmeli midir” sorusuna yoğun olarak “evet” (%41 ile 205 kişi) ya da “hayır” (%41,8 ile 209 kişi) diyenlerin benzer oranlarda ve sayıda olduğu görülür. %17,2’lik oranla 86 kişi

ise fikir beyan etmemiştir. “Türkiye’deki Kürtlere bağımsızlık verilmelidir”, diyenlerin çoğu %66,1 ile 170 kişi “ülkede Kürtlere şiddet politikası uygulanmaktadır” ve %58 ile 119 kişi de “Türk ordusu bizim ordumuz değil” cevabını ankete yansıtmişlardır. Öte yandan “Türkiye’deki Kürtlere bağımsızlık verilmemelidir” diyenlerin genel olarak %79, 5 ile 140 kişi “ülkede Kürtlere şiddet politikası uygulanmamaktadır” ve %72,7 ile 152 kişi ise “Türk ordusu bizim ordumuzdur” yanıtını vermişlerdir.

Tablo 126: Türk Bayrağı Hepimizindir, Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir Ve Türkiye’deki Kürtlere bağımsızlık Verilmelidir İlişkilerini Gösteren Tablo

Türkiye’deki Kürtlere Bağımsızlık Verilmelidir				Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	54 61,4%	25 28,4%	9 10,2%	88 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	7 7,2%	85 87,6%	5 5,2%	97 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	3 15,0%	7 35,0%	10 50,0%	20 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	64 31,2%	117 57,1%	24 11,7%	205 100,0%
Hayır	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	142 75,9%	36 19,3%	9 4,8%	187 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	5 31,2%	10 62,5%	1 6,2%	16 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	0 ,0%	2 33,3%	4 66,7%	6 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	147 70,3%	48 23,0%	14 6,7%	209 100,0%
Fikrim Yok	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	24 61,5%	12 30,8%	3 7,7%	39 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	1 9,1%	8 72,7%	2 18,2%	11 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	0 ,0%	3 8,3%	33 91,7%	36 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	25 29,1%	23 26,7%	38 44,2%	86 100,0%

Tablo 126'ya bakıldığında ankete katılanların "Türkiye'deki Kürtlere bağımsızlık verilmeli midir" sorusuna yoğun olarak "evet" (%41 ile 205 kişi) ya da "hayır" (%41,8 ile 209 kişi) diyenlerin benzer oranlarda ve sayıda olduğu görülürken %17,2'lik oranla 86 kişi ise fikir beyan etmemiştir. "Türkiye'deki Kürtlere bağımsızlık verilmelidir", diyenlerin genelde %78,2 ile 97 kişi "Türk bayrağı hepimizin değil" ve %57,1 ile 117 kişi "Türk tarihi bizim tarihimiz değil" yanıtlarını araştırmaya yansıtmıştır. Öte taraftan "Türkiye'deki Kürtlere bağımsızlık verilmemelidir", diyenlerin yoğun olarak %59,6 ile 187 kişi "Türk bayrağı hepimizindir" ve %70,3 ile 147 kişi "Türk tarihi bizim de tarihimizdir" cevaplarını verdikleri görülür.

Tablo 127: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum, TC Benim Devletimdir Ve Devlet Kürtlere İkinci Sınıf Vatandaş Muamelesi Göstermektedir İlişkilerini Gösteren Tablo

Devlet Kürtlere İkinci Sınıf Vatandaş Muamelesi Göstermektedir.				TC Benim Devletimdir			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	83 92,2%	5 5,6%	2 2,2%	90 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	31 24,0%	91 70,5%	7 5,4%	129 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	23 39,7%	8 13,8%	27 46,6%	58 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	137 49,5%	104 37,5%	36 13,0%	277 100,0%
Hayır	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	126 98,4%	1 ,8%	1 ,8%	128 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	14 66,7%	7 33,3%	0 ,0%	21 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	8 57,1%	2 14,3%	4 28,6%	14 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	148 90,8%	10 6,1%	5 3,1%	163 100,0%
Fikrim Yok	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	21 77,8%	4 14,8%	2 7,4%	27 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	6 46,2%	4 30,8%	3 23,1%	13 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	4 20,0%	1 5,0%	15 75,0%	20 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	31 51,7%	9 15,0%	20 33,3%	60 100,0%

Yukarıdaki tabloda araştırmaya katılanların “devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermekte midir” sorusuna daha çok %55,4 ile 277 kişi “evet”, %32,6 ile 163 kişi “hayır” %12 ile 60 kişi “fikrim yok” yanıtını vermiştir. “Devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermektedir” diyenlerin genelde %79,1 ile 129 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” denemelerine karşılık %49,5 ile 137 kişi en fazla “TC benim devletimdir” yanıtını ankete yansıtmışlardır. Öte taraftan “Devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermemektedir” cevabını verenlerin yoğun olarak %52,2 ile 128 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum” ve %90,8 ile 148 kişi “TC benim devletimdir” yanıtını vermiştir.

Tablo 128: Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir, Türk Bayrağı Hepimizindir Ve Devlet Kürtlere İkinci Sınıf Vatandaş Muamelesi Göstermektedir İlişkilerini Gösteren Tablo

Devlet Kürtlere İkinci Sınıf Vatandaş Muamelesi Göstermektedir				Türk Bayrağı Hepimizindir			
				Evete	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evete	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evete	Sayı	71	12	2	85
			Yüzde	83,5%	14,1%	2,4%	100,0%
		Hayır	Sayı	46	92	11	149
			Yüzde	30,9%	61,7%	7,4%	100,0%
Fikrim Yok	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Fikrim Yok	Sayı	12	6	25	43
			Yüzde	27,9%	14,0%	58,1%	100,0%
		Toplam	Sayı	129	110	38	277
			Yüzde	46,6%	39,7%	13,7%	100,0%
Hayır	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evete	Sayı	128	1	0	129
			Yüzde	99,2%	,8%	,0%	100,0%
		Hayır	Sayı	20	6	0	26
			Yüzde	76,9%	23,1%	,0%	100,0%
Fikrim Yok	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Fikrim Yok	Sayı	4	1	3	8
			Yüzde	50,0%	12,5%	37,5%	100,0%
		Toplam	Sayı	152	8	3	163
			Yüzde	93,3%	4,9%	1,8%	100,0%
Fikrim Yok	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Evete	Sayı	21	0	1	22
			Yüzde	95,5%	,0%	4,5%	100,0%
		Hayır	Sayı	7	5	1	13
			Yüzde	53,8%	38,5%	7,7%	100,0%
Fikrim Yok	Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir	Fikrim Yok	Sayı	5	1	19	25
			Yüzde	20,0%	4,0%	76,0%	100,0%
		Toplam	Sayı	33	6	21	60
			Yüzde	55,0%	10,0%	35,0%	100,0%

Tablo 128 incelendiğinde araştırmaya katılanların “devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermekte midir” sorusuna daha çok %55,4 ile 277 kişi “evet”, %32,6 ile 163 kişi “hayır” %12 ile 60 kişi “fikrim yok” yanıtını vermiştir. “Devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermektedir” diyenlerin genelde %79,3 ile 149 kişi “Türk tarihi bizim tarihimiz değil” denemelerine karşılık %46,6 ile 129 kişi daha çok “Türk bayrağı hepimizindir” yanıtını verdikleri görülür. Öte taraftan “Devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermemektedir” cevabını verenlerin yoğun olarak %54,7 ile 129 kişi “Türk tarihi bizim de tarihimizdir” ve %93,3 ile 152 kişi “Türk bayrağı hepimizindir” cevabını araştırmaya yansıtılmışlardır.

Tablo 129: İstiklal Marşı Benim Marşıdır, Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur Ve Devlet Kürtlere İkinci Sınıf Vatandaş Muamelesi Göstermektedir İlişkilerini Gösteren Tablo

Devlet Kürtlere İkinci Sınıf Vatandaş Muamelesi Göstermektedir				Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	İstiklal Marşı Benim Marşıdır	Evet	Sayı Yüzde	65 53,7%	37 30,6%	19 15,7%	121 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	13 10,6%	101 82,1%	9 7,3%	123 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	5 15,2%	6 18,2%	22 66,7%	33 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	83 30,0%	144 52,0%	50 18,1%	277 100,0%
Hayır	İstiklal Marşı Benim Marşıdır	Evet	Sayı Yüzde	129 89,0%	10 6,9%	6 4,1%	145 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	4 28,6%	7 50,0%	3 21,4%	14 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	3 75,0%	0 ,0%	1 25,0%	4 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	136 83,4%	17 10,4%	10 6,1%	163 100,0%
Fikrim Yok	İstiklal Marşı Benim Marşıdır	Evet	Sayı Yüzde	19 63,3%	5 16,7%	6 20,0%	30 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	0 ,0%	4 80,0%	1 20,0%	5 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	5 20,0%	2 8,0%	18 72,0%	25 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	24 40,0%	11 18,3%	25 41,7%	60 100,0%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi “devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermekte midir” sorusuna daha çok %55,4 ile 277 kişi “evet”, %32,6 ile 163 kişi “hayır” %12 ile 60 kişi “fikrim yok” yanıtını vermiştir. “Devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermektedir” diyenlerin genelde %86,6 ile 123 kişi “istiklal marşı benim marşım değil” ve %52 ile 144 kişi “Türk ordusu bizim ordumuz değil” yanıtını ankete yansıtmışlardır. Öte taraftan “Devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermemektedir” cevabını verenlerin yoğun olarak %49 ile 145 kişi “istiklal marşı benim marşımdır” ve %83,4 ile 136 kişi “Türk ordusu bizim ordumuzdur” yanıtını vermiştir.

Tablo 130: TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum, TC Benim Devletimdir Ve Ülkede Kürtlere Şiddet Politikası Uygulanmakta İlişkilerini Gösteren Tablo

Ülkede Kürtlere Şiddet Politikası Uygulanmakta				TC Benim Devletimdir			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	66 88,0%	7 9,3%	2 2,7%	75 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	31 23,7%	94 71,8%	6 4,6%	131 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	19 37,3%	8 15,7%	24 47,1%	51 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	116 45,1%	109 42,4%	32 12,5%	257 100,0%
Hayır	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	142 97,9%	2 1,4%	1 ,7%	145 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	11 64,7%	5 29,4%	1 5,9%	17 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	9 64,3%	1 7,1%	4 28,6%	14 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	162 92,0%	8 4,5%	6 3,4%	176 100,0%
Fikrim Yok	TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum	Evet	Sayı Yüzde	22 88,0%	1 4,0%	2 8,0%	25 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	9 60,0%	3 20,0%	3 20,0%	15 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	7 25,9%	2 7,4%	18 66,7%	27 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	38 56,7%	6 9,0%	23 34,3%	67 100,0%

Araştırmaya katılanların “ülkede Kürtlere şiddet politikası uygulanmakta mıdır” sorusuna en çok %51,4’lük oranla 257 kişi “evet”, %35,2’lik oranla 176 kişi

“hayır” %13,4'lük oranla 67 kişi “fikrim yok” cevabını vermiştir. “Ülkede Kürtlere şiddet politikası uygulanmakta” diyenlerin daha çok %80,4 ile 131 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” demesine rağmen %45,1 ile 116 kişi “TC benim devletimdir” dediği tablodan okunabilir. Öte yandan “Ülkede Kürtlere şiddet politikası uygulanmamakta” diyenlerin daha çok %59,2 ile 145 kişi “TC vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum” ve %92 ile 162 kişi “TC benim devletimdir” demiştir.

Tablo 131: Türk Bayrağı Hepimizindir, Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir Ve Ülkede Kürtlere Şiddet politikası Uygulanmakta İlişkilerini Gösteren Tablo

Ülkede Kürtlere Şiddet Politikası Uygulanmakta				Türk Tarihi Bizim de Tarihimizdir			
				Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Evet	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	55 49,1%	49 43,8%	8 7,1%	112 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	11 9,9%	96 86,5%	4 3,6%	111 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	2 5,9%	11 32,4%	21 61,8%	34 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	68 26,5%	156 60,7%	33 12,8%	257 100,0%
Hayır	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	142 86,1%	17 10,3%	6 3,6%	165 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	1 14,3%	4 57,1%	2 28,6%	7 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	1 25,0%	0 ,0%	3 75,0%	4 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	144 81,8%	21 11,9%	11 6,2%	176 100,0%
Fikrim Yok	Türk Bayrağı Hepimizindir	Evet	Sayı Yüzde	23 62,2%	7 18,9%	7 18,9%	37 100,0%
		Hayır	Sayı Yüzde	1 16,7%	3 50,0%	2 33,3%	6 100,0%
		Fikrim Yok	Sayı Yüzde	0 ,0%	1 4,2%	23 95,8%	24 100,0%
		Toplam	Sayı Yüzde	24 35,8%	11 16,4%	32 47,8%	67 100,0%

Araştırmaya katılanların “ülkede Kürtlere şiddet politikası uygulanmakta mıdır” sorusuna en çok %51,4'lük oranla 257 kişi “evet”, %35,2'lik oranla 176 kişi “hayır” %13,4'lük oranla 67 kişi “fikrim yok” cevabını vermiştir. “Ülkede Kürtlere şiddet politikası uygulanmakta” diyenlerin daha çok %80,4 ile 131 kişi “Türk bayrağı hepimizin midir” sorusuna benzer oranlarda yanıt verildiği görülür. Nitekim

bu soruya 112 kişi “evet”, 111 kişi “hayır” dediği görülür. Yine ülkede Kürtlere şiddet politikası uygulanmakta olduğuna inananların genelde %60,7 ile 156 kişi “Türk tarihi bizim tarihimiz değil” dediği tablodan okunabilir. Öte yandan “Ülkede Kürtlere şiddet politikası uygulanmamakta” diyenlerin yoğun olarak %52,5 ile 165 kişi “Türk bayrağı hepimizindir” ve %81,8 ile 144 kişi “Türk tarihi bizim de tarihimizdir” yanıtını ankete yansıttıkları görülür.

3.2. Araştırmanın Genel Değerlendirmesi Ve Öneriler

Van, bulunmuş olduğu konum gereği hem siyasal hem ekonomik hem de sosyal olarak ülkemizde önemli bir kent görünümü vermektedir. Nitekim sınır bölgesinde bulunması ekonomik ve siyasi alanlarda stratejik bir konuma sahip olduğunun göstergesidir. Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bir yer olması yanı sıra çevre il ve bölgelerden yoğun göç alması öte yandan çok sayıda mültecinin yaşadığı kozmopolit bir nüfus yapısına sahiptir. Haliyle sosyal, siyasal, kültürel farklılıkları ve zenginlikleri bünyesinde taşımaktadır. İşte tüm bu gerçeklerle beraber günümüzde, özellikle de son on yılda bu kentte siyasal hareketlenmelerin yoğun olarak görülmesi bizi bu hususta düşünmeye ve araştırmaya sevk etmiştir.

Yapmış olduğumuz sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve siyasal analizler neticesinde: Ülkemizin de başat sorunlarından olan işsizlik probleminin bölgeye has sorunlarla birlikte daha da kesif bir hal aldığı, bu sorunun çözümünde yıllar boyunca ailelere, bireylere iş bulabilme vaatleriyle siyasal partilerin onlara yaklaştığı ve daha iyi bir gelecek umuduyla oy talep ettiği gözlemlenmektedir.

Yanı sıra her siyasal partinin kendi bakış açısı ve parti programları çerçevesinde, bölgeye has bir sorun olan kimlik problemlerinin ortadan kalkacağı, yaygın söylemle Kürt sorununun halledileceği, bunun için de daha demokratik bir siyasal sistem vaadi, daha adil ve herkesin kendini dilediği şekilde ifade edebileceği bir yönetim anlayışı söylemleri.

Ancak on yıllar boyunca bu vaatlerin ve söylemlerin pratik zemine yansımadağı ya da çok yavaş ilerlediği, soruna bir bütün olarak bakılmadağı, siyasal

temsil yetkisine sahip olanların sadece kendilerini ilgilendiren yönleriyle soruna yaklaştığı ya da kendi seçmen tabanına uygun mesajlar ve adımlarla meseleye baktığını irdeleyebilmekteyiz. Bunun da en büyük sebebinin parti ideolojisi ve dünya görüşü olduğu, yanı sıra soruna konjonktürel yaklaşıldığı izlenimini vermektedir. Haliyle mevcut durum, gerek bölgesel bazda gerekse mikro ölçekte il bazında yıllar süren siyasal çatışma alanları yaratmaktadır. Van ili analizi sonucunda böylesine bir siyasal, sosyal ve ekonomik tabloyla karşılaşmaktayız.

Yaşanan tüm bu siyasi çatışmada bölge halkının ne kadar kendi isteğiyle bu sürece dâhil olmak istediği ya da kendisini temsil edenlerin hangi yönüyle/yönleriyle temsil ettiği, yapılmış olan seçimlerin onları ne derece yansıttığı sorusu kafamızı kurtulamaktaydı. Aynı zamanda geçmişten günümüze çoğu ülkede bir vakia olarak var olan siyasal partilerin, kimi ya da neyi temsil ettiği sorunsalıdır. Demokrasi adına parlamentoda yer alan siyasal partilerin, halkı halk için mi, halkı parti/ parti başkanı/ ideoloji için mi, halkı kutsal olarak atfedilen devlet için mi temsil etmektedir? Öte yandan bireyi birey için mi, bireyi toplum için mi, bireyi parti/ parti başkanı/ İdeoloji için mi, bireyi kutsallık atfedilen devlet için mi temsil ettiği ya da etmediği hususu da bizi bu araştırmaya sevk etmişti.

Yapmış olduğumuz bu değerlendirmenin ne kadar doğru olduğu ya da olmadığı sonucuna ulaşmak için de, günümüzde demokrasinin olmazsa olmaz araçlarından olan siyasal temsili ele aldık. Van'da yaşayan halka bu konudaki düşüncelerini ifade edebileceklerine ve sonuç ya da sonuçlar ortaya koyabileceğine inandığımız toplam 74 soru yönelttik. Bu soruları oluşturmadan önce öngörülerimizin ne kadarının doğru ya da ne kadarının yanlış olduğunu varsayımsal olarak aşağıdaki gibi belirledik.

Varsayım 1: *Şehir halkı, siyasal temsilcilerinin varlığına rağmen, kendilerinin siyasal ve sosyal olarak temsil edilmediklerini düşünmektedirler.*

Ön gördüğümüz bu varsayımın doğru olarak sonuçlandığını aşağıdaki verilerden gözlemleyebiliriz.

Tablo 71'e bakıldığında ankete katılanların "siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz?" Sorusuna daha çok siyasal anlamda temsil edilmediklerini araştırmaya yansıtılmışlardır. Öte taraftan "Seçim sistemine güveniyor musunuz?", "siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz?" ve "seçimlere katılıyor musunuz?" İlişkilerini gösteren tablo 73'te görüldüğü gibi seçimlere katılımın daha fazla olmasına karşın seçimlere katılıp da siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünenlerin (toplam temsil edilmediğini düşünen 274 kişiden 210 kişi) daha çok olduğu görülür.

Ayrıca tablo 29'a, 45'e 58'e ve 62'e baktığımızda araştırmaya katılanlara "daha çok hangisine güveniyorsunuz?" Sorusunu yönelttiğimizde genel olarak güvensizliğin hâkim olduğu görülmüştür. Nitekim tablo 58 incelendiğinde güvensizliğin sebepleri olarak şunların dile getirildiğini gözlemleyebilmekteyiz. Devletin eskiye nazaran daha şeffaf olacağı umudunun Uludere olayıyla güvenin zedelediği, bölge halkına daha fazla özgürlük iddiasıyla yapılan eylemlerin şehir hakkında oluşturduğu maddi ve manevi zarar, depremin siyasiler ve siyasi partiler tarafından fırsata dönüştürme gayreti ve gayretleri olduğu söylenebilir. Öte yandan mevcut durum bölge halkı üzerinde bir korku kültürünün oluşmasına sebebiyet verdiği de söylenebilir. Haliyle korku ve güncel siyasal olayların insanlar üzerindeki etki/etkileri sebebiyle insanların neyin doğru neyin yanlış olduğu konusundaki şüpheleri, kimin/kimlerin halk yararına düşündüğü, dolayısıyla kime ve ya kimlere güveneceğinin meydana getirdiği belirsizlik karşısında nasıl davranacağını kestirememeye durumu.

Varsayım 2: Şehir halkının kültürel, ekonomik ve siyasal önceliklerini değerlendirdiğimizde, Türkiyelilik algısında bazı kayguların öne çıktığı görülmektedir.

Nitekim öne sürmüş olduğumuz varsayımın, araştırmanın neticesi olarak doğru çıktığı görülmüştür.

"T.C. vatandaşı olmaktan gurur duyuyor musunuz?" Sorusunun incelendiği tablo 104'e ve 105'e bakıldığında araştırmaya katılanların her ne kadar daha çok "evet" (245 kişi) yanıtı vermiş olsa da "hayır" (163 kişi) diyenlerin de yoğunlukta

olduğu görülmektedir. T.C. vatandaşı olmaktan gurur duymayanların ya da tereddüt yaşayanların (*fikrim yok diyen 92 kişi*) genelde Türkiye'nin en önemli sorunu olarak doğu ve güneydoğu sorununu (*Kürt meselesi/sorunu*) gördüklerini ve T.C. devletini kendi devleti olarak görmediklerini belirtmiştir. Öte yandan T.C. vatandaşı olmaktan gurur duyanların ise daha çok Türkiye'nin en önemli sorunu olarak işsizlik/yoksulluk /ekonomik sorunlar olduğunu ve T.C. devletini kendi devleti olarak gördüklerini söylemişlerdir. Aynı şekilde tablo 109'a bakıldığında anadili Kürtçe olanların daha çok "T.C. benim devletimdir" (*toplam 360 kişiden 206 kişi*) yanıtını vermişlerdir. Buna karşın yine başta anadili Kürtçe (*360 kişiden 143 kişi*) olanlar olmak üzere Zazaca (*6 kişiden 3 kişi*), Ermenice (*%100 ile 1 kişi*) olanların da belirtilen yüzdelle T.C. vatandaşı olmakla gurur duymadıklarını belirtmişlerdir.

Yine tablo 110 irdelendiğinde Anadili Kürtçe olanların yoğunluklu olarak "Türk ordusu bizim ordumuz değildir" cevabıyla birlikte "Türk tarihi bizim tarihimiz değildir" yanıtını da vermişlerdir. Türk ordusunu ("*evet*" diyen 243 "*hayır*" diyen 172 "*fikrim yok*" diyen 85) ve Türk tarihini ("*evet*" diyen 236 "*hayır*" diyen 188 "*fikrim yok*" diyen 76) sahiplenmeme duygusunu tablo 107'de de görmek mümkün iken, Türk bayrağını ve istiklal marşı ile ilgili tereddütler görülse de yoğunluklu olarak sahiplendikleri duygusu tablo 106'dan anlaşılabilir.

Tablo 111'e ve 112'ye satın alma gücündeki parametreler baz alınarak bakıldığında, aylık geliri 2000 TL'nin altında olanların daha çok "T.C. benim devletim değildir", "T.C. vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum", "Türk bayrağı hepimizin değildir", "Kürtlerle Türkler kardeş değildir" yanıtını verdikleri görülür. Öte yandan tablo 123 ve 124 incelendiğinde Kürtlerle Türklerin kardeş olmadığını söyleyenlerin (*%18,6 ile 93 kişi*) genelde "T.C. benim devletim değildir", "T.C. vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum", "Türk bayrağı hepimizin değil" ve "istiklal marşı benim marşım değil" dedikleri görülürken "Kürtler ile Türkler kardeştir" diyenlerin ise mezkur sorulara olumlu yanıtlar verdikleri tablolardan okunabilir.

Tablo 114, 115 ve 116 incelendiğinde öğrenim düzeyi orta öğretim (lise) ve altında olanların çoğunlukla "T.C. vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum" (*toplam 163 kişiden %38 ile 54 kişi*), "TC benim devletim değil" (*toplam 123 kişiden %32,3*

ile 46 kişi), “güvenlik güçleri bize kötü davranıyor” (500 kişiden %27 ile 135 kişi), “Türk ordusu bizim ordumuz değil” (%34,4 ile 172 kişi), “Türk tarihi bizim tarihimiz değildir” (% 37,6 ile 188 kişi) ve “Türk bayrağı hepimizin değil” (500 kişiden %24,8 ile 124 kişi) yanıtını vermişlerdir.

Tablo 117’ye ve 118’e bakıldığında etnik ayrımcılığa maruz kaldığına inananların (%52 ile 260 kişi) daha çok “T.C. vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum” (bu yanıtı veren %74,8 ile 122 kişi ise yoğun olarak “T.C. benim devletim değildir” cevabını vermiştir), “Türk ordusu bizim ordumuz değil” (bu cevabı veren %75 ile 129 kişi ise daha çok “Türk tarihi bizim de tarihimiz değil” demişlerdir.) dedikleri görülür.

Tablo 121’de ve 122’de devletin beklentilerine yeteri kadar uygun politikalar geliştirmedini söyleyenler (% 40,2 ile 201 kişi) daha çok “T.C. vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum”, “T.C. benim devletimdir”, “Türk ordusu benim ordumdur” cevabını vermişken; devletin kendi beklentilerine uygun politikalar hiç geliştirmedini söyleyenler (%34 ile 170 kişi) ise daha çok “T.C. vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum”, “T.C. benim devletim değil”, “Türk tarihi benim tarihim değil” ve “Türk ordusu benim ordum değil” yanıtını ankete yansıtmışlardır.

Tablo 125 ve 126’ya bakıldığında “Türkiye’deki Kürtlere bağımsızlık verilmelidir” (% 41 ile 205 kişi) diyenlerin çoğu “ülkede Kürtlere şiddet politikası uygulanmaktadır”, “Türk ordusu bizim ordumuz değil”, “Türk bayrağı hepimizin değil” ve “Türk tarihi bizim tarihimiz değil” dedikleri görülürken; “Türkiye’deki Kürtlere bağımsızlık verilmemelidir” (% 41,8 ile 209 kişi) diyenlerin ise daha çok olumlu yanıtlar verdikleri görülür.

Tablo 127, 128 ve 129 incelendiğinde “devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermektedir” (%55,4 ile 277 kişi) diyenlerin genelde “T.C. vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum”, “Türk tarihi bizim tarihimiz değildir”, “istiklal marşı benim marşım değil” ve “Türk ordusu bizim ordumuz değil” yanıtını da ankete yansıtmışlardır. Öte yandan “devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermemektedir” (%32,6 ile 163 kişi) cevabını verenlerin ise mezkur sorulara daha çok olumlu yanıtlar verdikleri görülür.

Tablo 130'a ve 131'e bakıldığında yoğun olarak ülkede Kürtlere şiddet politikası uyguladığına inananların (%51,4 ile 257 kişi) "Türk tarihi bizim tarihimiz değil", "T.C. vatandaşı olmaktan gurur duymuyorum" demelerine rağmen "T.C. benim devletimdir" dedikleri de görülür. "Ülkede Kürtlere şiddet politikası uygulanmamakta" (%35,2 ile 176 kişi) diyenlerin ise genelde olumlu yanıt verdikleri görülmektedir.

Varsayım 3: İkamet edilen yerlere göre bireylerin siyasi temsil anlayışlarında farklılıklar görülmektedir.

Öne sürdüğümüz bu varsayımımızın doğrulandığını aşağıdaki verilerden anlamak mümkündür.

Tablo 77 incelendiğinde ankete katılanların kendisini temsil ettiğine inandığı parti/kişi olarak Ak parti yanıtını verenlerin çoğunlukla "Akköprü", "İskele", "Şerefiye", "Abdurrahman Gazi" mahallelerinde ikamet ettikleri görülür. BDP/PKK/Abdullah Öcalan cevabı verenlerin ise "Hacıbekir" "Yeni Mahalle", "İskele" ve "Karşıyaka" mahallelerinde ikamet ettikleri verilen yanıtlardan anlaşılır. Öte taraftan "daha çok hangisine güveniyorsunuz?" Sorusunun ele alındığı tablo 80'de görüldüğü üzere, "Ak parti" cevabını veren mahallelerin "BDP" ve/veya "PKK/Abdullah Öcalan" ya da "BDP/PKK/Abdullah Öcalan" yanıtını daha az ya da hiç vermedikleri görülürken; "daha çok hangisine güveniyorsunuz?" Sorusuna BDP ve/veya PKK/Abdullah Öcalan ya da BDP/PKK/Abdullah Öcalan yanıtını veren mahallelerin ise Ak parti cevabını daha az ya da hiç vermedikleri görülür. Benzer bir durumu tablo 81'de görmek mümkündür. Nitekim bu tabloda Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görenlerin daha çok "Selimbey", "Yeni Mahalle", "Şerefiye", "Abdurrahman Gazi" ve "Hacıbekir" mahallelerinde ikamet ettikleri görülürken, Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görmeyenlerin ise yoğun olarak "İskele", "Akköprü", "Şabaniye", "Şerefiye", "Vali Mithatbey", "Abdurrahman Gazi" mahallerinde ikamet etikleri görülür.

Varsayım 4: Dünya görüşünün (dini inancın, felsefi görüşün, yaşam tarzının) bireyler üzerinde göstermiş olduğu etki siyasi temsil anlayışlarına yansımaktadır.

Ön gördüğümüz bu varsayımın doğru olarak sonuçlandığını aşağıdaki verilerden gözlemleyebiliriz.

Tablo 50'ye bakıldığında dünya görüşünün (inanç faktörünün, felsefi görüşünün, yaşam tarzının) her hangi bir partiye oy verirken etkili olacağını söyleyenlerin yoğunlukta olduğu görülür. Nitekim tablo 48'de bunun neticesini görmek mümkündür. Yani “daha çok hangisine güveniyorsunuz?” Sorusuna” kendini muhafazakâr ve dindar/İslamcı olarak tanımlayanların güven duydukları parti/kişi olarak daha çok “AKP”, sosyalist ve milliyetçi (Kürt-Türk Milliyetçisi) olanların ise verdikleri cevap en çok “devlet”, “BDP”, “PKK/A. Öcalan”, “BDP/PKK/A.Öcalan” olmuştur. Yine aynı durumu tablo 58'de ve 61'de görebiliriz. Bu tablolarda etnik kökeninin ya da dünya görüşünün her hangi bir parti ya da adaya oy vereceği üzerinde etkilidir diyen muhafazakâr ve dindar/İslamcıların daha çok AKP, sosyalistlerin ise en çok BDP, PKK, Abdullah Öcalan dedikleri görülür. Benzer bir şekilde “kendinizi nasıl tanımlarsınız?”, “en çok hangisine güveniyorsunuz?” ve “dünya görüşünüz hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkilimidir?” Sorularının değerlendirildiği tablo 62'de muhafazakâr ve dindar/İslamcıların daha çok AKP, sosyalistlerin ve demokratların ise en çok BDP, PKK, Abdullah Öcalan dedikleri görülür.

Varsayım 5: Anadilinin Kürtçe ve Zazaca olduğunu ifade edenlerin, diğerlerine nazaran gerçek anlamda, kendilerini TBMM'de temsil edecek partinin olmadığı ileri sürülebilir.

Nitekim öne sürmüş olduğumuz varsayımın doğru çıktığını aşağıdaki sonuçlardan görülebiliriz.

Araştırmaya katılanların daha çok siyasal anlamda temsil edilmediklerini belirttikleri tablo 64'te, siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünenlerin ekseriyetle Zazalar (% 83,3 ile 5 kişi) ve Kürtler (% 55,6 ile 200 kişi) olduğu görülür. Öte taraftan “sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kişi kim/hangisi olabilir?” Sorusunun incelendiği tablo 66'da en fazla “hiçbiri” yanıtının verildiği görülür. Bu yanıtı verenlerin ise daha çok etnik kökeninin Kürt olması araştırmamızı destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Varsayım 6: Şehir dışından Van'a göç eden aslen Vanlı olmayanlar ile diğerleri arasında temsil anlayışında önemli farklılıklar görülmektedir.

İleri sürdüğümüz varsayımın doğrulandığını aşağıdaki verilerden anlayabiliriz.

Tablo 17'ye baktığımızda Van'ın çevre illerden göç alan önemli bir merkez haline geldiği görülür. Tablo 21'i incelediğimizde bu nüfus yapısının ilin siyasal temsil anlayışını etkilediğini görmek mümkündür. Nitekim bu tabloda Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görenlerin daha çok Van'a başka yerden göç edenlerden oluştuğu ankete yansıtılmıştır. Öte yandan “siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz?” Sorusuna cevap arayan tablo 24 incelendiğinde Van'a başka yerden göç edenlerin Van'ın yerlilerine nazaran daha çok temsil edildiklerini belirtmişleridir.

Araştırma sonrasında Van'a göç edenlerin ve Van'ın yerlisi olanların siyasal temsil anlayışlarının temel faktörlerinden olan din faktörü, milliyetçilik duygusu ve Kürt kimliğinin yeteri kadar kamusal alanda yer alamadığının sonucuna ulaşılabilir. Tablo 24'te değinmiş olduğumuz gibi Van'ın yerlisi olmayanların diğerlerine göre temsil edildikleri duygusunun daha fazla olmasının en önemli sebebi kısaca milliyetçilik duygusu ve Kürt kimliğinin yeteri kadar kamusal alanda yer alamaması düşüncesinin daha fazla etkili olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim bu kesim kendisine hitap eden parti/kişi/örgüt bulurken; bahsetmiş olduğumuz üç realiteyi taşıyanlar ise bu konuda ya daha az temsil edecek parti/kişi/örgüt bulmaktadır ya da hiç bulamamaktadır. Nedeni ise bu üç realiteden daha çok hangisinin temsilde etkili olacağı duygusundan kaynaklanmaktadır. Yine tablo 29'a ve tablo 45'e baktığımızda araştırmaya katılanlara “daha çok hangisine güveniyorsunuz?” Sorusuna verilen cevaplarda Van'a başka yerden göç edenlerin ve etmeyenlerin her ikisinde de daha çok güvensizliğin hâkim olduğu görülse de Van'a başka ilden göç edenlerin BDP'ye, PKK'a ve A. Öcalan'a (birbirine yakın bir politik görüşe sahip olması hasabiyle aynı küme içerisinde ele alırsak) duydukları güven daha çok olduğu görülür. Bunun tam aksine Van'ın yerlisi olanların ise AKP'ye ve devlet'e daha çok güven duydukları görülür. Öte taraftan tablo 19'da ve 20'de görüldüğü gibi Vanlı olanların, aile veya

akrabalarından PKK'ya katılma, aile ve akrabalarından siyasi tutuklu olma oranlarının diğerlerine nazaran daha az görülmesi iki kesim arasında siyasi görüş farkını ortaya koymaktadır. Nitekim bu durum da siyasal temsil sürecini doğrudan etkiler niteliktedir.

Varsayım 7: Van ili kent merkezinde yaşayan yoksul bireyler, kendilerini daha çok muhafazakâr partilerin TBMM'de temsil ettiğini düşündüğü ileri sürülebilir.

Ön gördüğümüz bu varsayımın doğru olarak sonuçlanmadığı görülmüştür. Yapmış olduğumuz araştırma bize “Van ili kent merkezinde yaşayan yoksul bireyler kendilerini her ne kadar daha çok dindar/İslamcı, sosyalist ve muhafazakâr olarak tanımlasalar da ekseriyetle milliyetçi ve sosyalist yönleriyle bilinen BDP'nin/PKK'nın/Abdullah Öcalan'ın kendilerini temsil ettiğini düşünmektedirler” sonucunu vermiş olduğunu aşağıdaki verilerden gözlemleyebiliriz.

“Kendinizi nasıl tanımlarsınız?” Ve aile aylık net gelir ilişkisini değerlendiren tablo 31 incelendiğinde düşük gelirli olanların kendilerini daha çok dindar/İslamcı, sosyalist ve muhafazakâr olarak tanımladığını görürüz. Yine aile aylık net geliri düşük olanların, aile aylık net geliri yüksek olanlara nazaran daha çok BDP ve/veya PKK/Abdullah Öcalan'a güvendikleri tablo 33'ten okunabilir. Benzer bir şekilde ”sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kişi, kim/hangisi olabilir?” Sorusunun değerlendirildiği tablo 37'de her ne kadar kendini sosyal demokrat olarak nitelendirse de söylem ve eylemleri nedeniyle daha çok milliyetçi sol'a yakın oldukları görülen BDP ve/veya BDP/Selahattin Demirtaş, PKK/Abdullah Öcalan, BDP/PKK/Abdullah Öcalan yanıtlarını tek çizgide ele aldığımızda gelir düzeyi düşük olanların daha çok bu cevapları vermiş oldukları görülür. Bununla beraber geliri düşük olanların yoğun olarak vermiş olduğu yanıtlardan bir diğeri de AKP/Recep Tayip Erdoğan olduğu tablo 37'den çıkarılabilir. Öte taraftan “aile aylık net geliriniz ne kadardır?” ve “Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak görüyor musunuz?” sorularını değerlendiren tablo 38'de milliyetçi sol yönüyle bilinen Abdullah Öcalan'a verilen desteğin yoğun olarak gelir seviyesi düşük olan ailelerden geldiğini görürüz.

Tüm bu veriler bize gelir düzeyi düşük olanların daha çok muhafazakârlığa, milliyetçi sol'a kendilerini daha yakın hissettiklerini göstermektedir. Bu durumu tablo 39 ve tablo 41'de de vurguladığımız gibi hem yazılı hem de görsel yayınları takip etmelerinden de anlamak mümkündür. Nitekim tablo 39'a bakıldığında ankete katılan toplam 500 kişiden daha çok gelir düzeyi düşük olanlardan oluşan 70 kişi Kürtçe dergi okuduğunu belirtmiştir. Bunlardan en fazla 19 kişi İslami hassasiyeti ile bilinen "Nûbihar" dergisini okuduğunu görürüz. Geri kalan dergiler ise milliyetçi sol yönü ağır basan 17 kişinin takip ettiği Hawar dergisi, 13 kişinin okuduğu Esmer dergisi, 11 kişinin takip ettiği PKK'nın yayın organlarından biri olan Serxwebûn dergisidir.

Varsayım 8: Kadınların siyasi temsil anlayışı erkekler ile karşılaştırıldığında daha çok dindar/İslamcı ve muhafazakâr olduğu görülür.

Ön gördüğümüz bu varsayımın doğru olarak sonuçlandığını aşağıdaki verilerden gözlemleyebiliriz.

Tablo 47'de araştırmaya katılanların "kendinizi nasıl tanımlarsınız?" sorusuna vermiş oldukları yanıtlarda bayanların erkeklere nazaran daha çok dindar/İslamcı ve muhafazakâr olduğu görülür. Yine tablo 44'de "sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kishi kim/hangisi olabilir?" soruna bayanların, daha fazla İslami hassasiyetleri ön planda olan muhafazakâr olarak da kabul edilen "AKP/Recep Tayip Erdoğan" yanıtını verdikleri görülür. Araştırmaya katılan bayanların kendilerini temsil etiklerine inandıkları parti olarak Ak partiyi göstermelerinde, özellikle iktidar tarafından çocuk parası olarak verilen ücretin annelere verilme şartının getirilmesi önemli rol oynamıştır. Öte taraftan "Cinsiyet", "kendinizi nasıl tanımlarsınız?" ve "daha çok hangisine güveniyorsunuz?" ilişkilerini değerlendiren tablo 48'e bakıldığında kendilerini genelde İslamcı/dindar ve muhafazakâr olarak tanımlayan bayanların, daha çok güvensizlik için de olduklarını belirtmiş olsalar da erkeklere nispeten "AKP"ye ve "devlet"e güvenlerinin daha fazla olduğu görülür.

Varsayım 9: Karizmatik liderler ile şehir halkının temsil anlayışı paralellik göstermektedir.

İleri sürdüğümüz varsayımın doğrulandığını aşağıdaki verilerden anlayabiliriz.

“Sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kişi kim/hangisi olabilir?” Sorusunun ele alındığı tablo 83’e bakıldığında araştırmaya katılanların daha çok “AKP/Recep Tayip Erdoğan” ve “BDP/Selahattin Demirtaş”, “BDP/PKK/Abdullah Öcalan” yanıtını verdiklerini görürüz. Yine tablo 81’i incelediğimizde Abdullah Öcalan’ı Kürt Halkının lideri olarak görenlerin önemli bir çoğunlukta oldukları görülür. Aynı şekilde tablo 82’e 29’a, 45’e, 58’e, 62’ye baktığımızda araştırmaya katılanlara “daha çok hangisine güveniyorsunuz?” Sorusunu yönelttiğimizde AKP ve BDP/PKK/Abdullah Öcalan yanıtını verdikleri görülür. Tüm bu yanıtlara dikkat edildiğinde Recep Tayip Erdoğan, Abdullah Öcalan yanıtlarının ezici bir etkisi oldukları fark edilir. Bu liderlerin Weber’in otorite tiplerinden karizmatik lider vasfını taşımaları şehir halkının yanıtlarına yansıdığı araştırma neticesinde ortaya çıkmıştır. Nitekim “sizi temsil ettiğini düşündüğünüz adayın hangi özelliğinden etkilendiniz?” Sorusunun incelendiği Tablo 85’e baktığımızda Weber’in otorite tiplerinden olan karizmatik liderin özelliklerinden en fazla “Samimi ve güvenilir olması”, “projeler ve vaatler” (*ya da ikna etme kabiliyeti*) ve “konuşma yeteneği” yanıtını vermişlerdir. Denilebilir ki karizmatik liderler ile Van halkının temsil anlayışı paralellik göstermektedir. Öyle ki, tablo 83’te de ayrıntılı olarak değinmiş olduğumuz gibi kısaca Abdullah Öcalan, PKK’nın lideri olması, Kürt krizinin yoğun olduğu bir dönemde ortaya çıkması, bölge halkıyla kendi dilleri ile iletişim kurması ve bu vesile ile halkta, liderin kendilerinden biri olarak görme duygusunu sağlaması, iletişim kurduğu dilin önemli bir etkisi olarak ikna kabiliyetinin olması, Kürt halkına imtiyazlı Türkiyelilik konumunu sağladığına inanılması, gizli bir kahraman hatta peygamber olarak görülmesi gibi özellikler bu lidere karizmatik bir nitelik kazandırır. Öte yandan Recep Tayip Erdoğan ise ekonomik krizde bir kurtarıcı olarak ortaya çıkması, üç dönem iktidar da kalabilmesi, hitabet gücünün iyi olması, ikna kabiliyetinin iyi olması, güven uyandırması, etkileyici fiziksel görüşünün olması, dış ülkelerdeki Erdoğan hayranlığı gibi özellikler Weber’in öne sürdüğü karizmatik lider vasfını taşıdığını gösterir.

Varsayım 10: Eğitim düzeyi yüksek olanların siyasi temsil anlayışı daha çok ideolojik boyuttadır.

Nitekim öne sürmüş olduğumuz varsayımın doğru çıktığını aşağıdaki sonuçlardan görülebiliriz.

“Öğrenim durumu”, “oy kullandığınızda sizin için en çok ne ön plandadır?” ilişkisini gösteren tablo 91’de ankete katılanların daha çok “ideoloji” cevabını vermiş oldukları görülür. Ve bu yanıtı verenlerin ise genelde öğrenim düzeyi yüksek olanlardan oluştuğu görülür. Benzer bir durumu öğrenim düzeyi yüksek olanların temsil edilmediklerini düşündüren neden olarak en çok “seçilenler resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi” yanıtını tablo 89’da ankete yansıttıklarını görürüz. Yine “oy kullandığınızda sizin için en çok ne ön plandadır?” Sorusunun ele alındığı tablo 100’e bakıldığında “ideoloji” diyenlerin yoğunluklu olarak 40 yaşının altında (*Nitekim bu yaşın altında olanların ekseriyetle öğrenim durumları yüksektir*) olduğu görülür. Bunun da önde gelen nedeni tablo 91’de değinildiği gibi eğitim için genç kuşağın bölge dışına çıkmasıyla Kürt/Doğu Anadolu/Güneydoğu Anadolu sorunu/problemi/meselesini bizzat yaşamaları bu kesimi ideolojik bir hayat anlayışına sevk ettirmiştir.

Varsayım 11: Yaşça büyük olanların, genç kuşağa nazaran kendilerini temsil edenlerden beklentileri farklılaşmakta ve artmaktadır.

Ön gördüğümüz bu varsayımın doğru olarak sonuçlanmadığı görülmüştür. Yapmış olduğumuz araştırma bize “yaşça genç olanların yaşça büyük olanlardan daha çok devletin beklentilerine ya yeteri kadar uygun politikalar geliştirmediğini ya da hiç geliştirmediğini belirtmiştir. Demek oluyor ki yaşça genç olanların yaşça büyük olanlara nazaran devletten beklentileri daha da artmakta ve farklılaşmaktadır” sonucunu vermiş olduğunu aşağıdaki verilerden gözlemleyebiliriz.

Tablo 94’te “devlet sizin beklentilerinize uygun politikalar geliştiriyor mu?” Sorusuna yaşça genç olanların yaşça büyük olanlardan daha çok devletin beklentilerine ya yeteri kadar uygun politikalar geliştirmediğini ya da hiç geliştirmediğini belirtmiştir. Görülüyor ki yaşça genç olanların yaşça büyük olanlara

nazaran devletten beklentileri daha da artmakta ve farklılaşmaktadır. Yine “size temsil edildiğiniz duygusunu oluşturan en çok nedir?” Sorusunun incelendiği tablo 96’ya baktığımızda yaşça genç olanların daha çok “güven” yanıtını verdikleri; yaşça büyük olanların ise genelde “TBMM”, “vatan” ve “siyasi parti” yanıtını araştırmaya yansıtılmışlardır. Öte taraftan tablo 98’e bakıldığında AKP yanıtı veren ve siyasal anlamda temsil edilmediğine inananların daha çok 30 yaşının üstünde olanlardan oluştuğu görülürken AKP cevabını veren ancak siyasal anlamda temsil edildiğini düşünenlerin yoğun olarak 30 yaş ve altında olanlardan oluştuğu görülür. Son olarak “oy verirken tercih yapmanızda en çok ne etkili oluyor?” Sorusunun ele alındığı tablo 101’e bakıldığında 30 yaş ve üzeri olanlar en fazla “din” yanıtını vermişken; 30 yaşının altında olanların ise oy verirken tercih yapmalarında dinin etkisinin daha az olduğu görülmüştür. Bunun öngörülebilir sebeplerinden biri ise tablo 101’de de değinildiği gibi özellikle din’in 28 Şubat süreciyle bir ön yargı aracı ve korku sembolü haline getirilmesinden kaynakladığı sonucu çıkarılabilir. Nitekim Tablo 100’de görüldüğü üzere ankete katılanların yoğunluklu olarak oy kullandıklarında kendileri için en önemli hususun ideoloji olduğunu belirtenlerin çoğunlukla gençlerden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aynı zamanda yapılan araştırmada farklı olarak şu sonuçlara da ulaşılmıştır:

“Daha çok hangisine güveniyorsunuz?” Sorusunu irdeleyen tablo 45, 48, 62 ve 82 incelendiğinde her ne kadar yoğun olarak “AKP” cevabı verilmiş olsa da “BDP” ve/veya “PKK/A. Öcalan”, “BDP/PKK/A.Öcalan” yanıtlarının söylem ve eylemleri ile aynı tabana seslendikleri için bu cevapları tek parça halinde ele alırsak BDP/PKK/A. Öcalan’a olan güvenin daha fazla olduğu ortaya çıkacaktır. Öte yandan “BDP” ve/veya “PKK/A.Öcalan”, “BDP/PKK/A.Öcalan” yanıtlarını tek elde toplayarak değerlendirdiğimizde bu cevabı verenlerin genelde bayanlardan oluştuğu görülür.

Tablo 63 incelendiğinde Abdullah Öcalan’ı Kürt halkının lideri olarak görmeyenlerin (% 53,4 ile 267 kişi) görenlerden (% 32,8 ile 164 kişi) daha fazla olduğu anlaşılır. Abdullah Öcalan’ı Kürt halkının lideri olarak kabul edenlerin daha çok sosyalistlerden ve sosyal demokratlardan oluştuğu görülürken; Abdullah

Öcalan'ı Kürt halkının lideri olarak düşünmeyenlerin ise genelde “Atatürkçü”, “muhafazakâr demokrat” ve “dindar/İslamcı” olarak kendini tanımlayanlardan çıktığı görülür. Öte yandan “aile aylık net gelir” ve “A.Öcalan Kürt halkının lideri olarak görüyor musunuz?” ilişkisini gösteren tablo 38’de aile aylık net geliri düşük olanların daha çok Abdullah Öcalan’ı Kürt halkının lideri olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 39’a bakıldığında genel itibariyle Kürtçe dergi okuyanların aile aylık net gelirlerinin düşük olduğu gözlemlenir. Bu tabloda İslami hassasiyetleri ön planda olanların “Nûbihar” dergisinin daha çok okunduğu görülür. Ancak Kürtçe yayın yapan dergileri, ideolojik olarak gruplandırarsak milliyetçi sosyalist yönüyle bilinen “Esmer”, “Hawar”, “Tîroj”, “Serxwebûn” gibi dergilerin yine gelir seviyesi düşük olanlar tarafından daha çok takip edildiği görünür. Öte yandan tablo 41’e bakıldığında aile aylık net geliri düşük olanların en fazla 133 kişiyle “Roj TV” kanalını izledikleri araştırmaya yansımıştır.

Tablo 42’de %1,2 lik oranla 6 kişi Zazacanın Kürtçeden farklı bir dil olduğunu araştırmaya yansıtılmışlardır.

Etnik kimliği Türk olanların Kürtlerden daha çok “milliyetçi” ve “Atatürkçü”, Kürt kökenli olanların ise Türklerden daha “dindar/İslamcı”, “muhafazakâr”, “sosyalist”, “demokrat” olduğunu yapmış olduğumuz araştırmada “kendinizi nasıl tanımlarsınız?” ve “anadiliniz nedir?” soruları arasındaki ilişkiyi gösteren tablo 53’den çıkarılabilir.

Yaptığımız araştırma neticesinde anadili Kürtçe (Kürt kimliğine sahip 360 kişiden %39,7 ile 143 kişi), Zazaca (Anadili Zazaca olan 6 kişiden %33,3 ile 2 kişi), olanların yoğunluklu olarak devletin beklentilerine yeteri kadar uygun politikalar geliştirmedini belirtmiştir. Anadili Kürtçe (360 kişiden % 39,4 ile 142 kişi), Zazaca (6 kişiden % %66,7 ile 4 kişi) ve Ermenice (%100 ile 1 kişi) olanların daha çok devletin beklentilerine uygun politikalar geliştirmedini belirtmişlerdir. Devletin beklentilerine uygun politikalar geliştirdiğini belirtenlerin daha çok anadili Türkçe (127 kişiden % 35,4 ile 45 kişi) olanlardan ortaya çıktığı görülmüştür.

Tablo 64'e bakıldığında siyasal anlamda temsil edildiğine inanan ya da inanmayan Kürtlerin, Türklere göre etnik kökeninin her hangi bir partiye oy verme üzerinde daha fazla etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Ankete katılanlardan TBMM'nin doğru bir ifade biçimi olarak görmeyenlerin (toplam 152 kişi) daha çok anadili Kürtçe olanlardan (128 kişi) oluştuğunu tablo 65'ten okunabilir. Bu yanıtı verenlerin genelde TBMM tüm ülkeyi din, dil, ırk gözetmeksizin tek çatı altında topluyorsa o çatının her şeyden önce bir etnik yapıyı yansıtmadan tüm halka seslenecek bir meclis adını alması gerektiğini söyleyerek neden TBMM'ni doğru bir ifade biçimi olarak görmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 84'te Şehir halkı temsil edildiği hissini en fazla güven duygusu vereceğini belirtmiş olsa da tablo 29'a, 45'e 58'e ve 62'e baktığımızda "daha çok hangisine güveniyorsunuz?" Sorusuna verilen yanıtlarda yoğun olarak güvensizlik hâkim olduğu görülür. Aynı şekilde tablo 28'de görüldüğü üzere "oy verirken tercih yapmanızda en çok ne etkili oluyor?" Sorusuna önemli bir kesim "diğer" cevabını vererek güven duygusunu vurgulamıştır. Öte yandan siyasal anlamda temsil edilmediğini düşünenlerin (araştırmaya katılan 500 kişiden 274 kişi) sebep olarak daha çok "iyi temsil edilmeme" yanıtını verdikleri görülür.

Tablo 88'de şehir halkının öğrenim durumu yükseldikçe siyasal anlamda temsil edilmediği inancının arttığı görülürken; tam aksine öğrenim düzeyi düştükçe siyasal anlamda temsil edildiği duygusunun arttığı görülür. Öte taraftan "sizi temsil ettiğine inandığınız parti/kişi kim/hangisi olabilir?" Sorusunun ele alındığı tablo 90'da öğrenim durumu yükseldikçe hem baylardan hem de bayanlardan "BDP" ve/veya "BDP/PKK/ Abdullah Öcalan" yanıtı verenlerin azaldığı görülür.

"Sizce Kürt halkını temsil eden aydın kim olabilir?" Sorusunun irdelendiği tablo 87'de daha çok konuşma ve yazma yetenekleri iyi olan, ikna kabiliyetine sahip, belli bir ideolojik duruşa sahip, toplumsal sorunlara bakışı dolayısıyla gizli bir kahraman ilan edilen, halka daha yakın olması, bunu yazılarında ve konuşmalarında belirtmesi gibi özelliklere sahip olan aydınların tercih edildiği görülür.

Türkiye’deki Kürt meselesinin kalıcı çözümü için daha çok yeni anayasa, halklar birbirlerine karşı empati geliştirmeli, federe yönetim, ekonominin güçlendirilmesi ve işsizlik sorununun halledilmesi yanıtlarının tablo 102’ye yansıtıldığı görülür.

Tablo 119’e bakıldığında gerek etnik ayrımcılığa maruz kaldığına inandığını söyleyenlerin (% 52 ile 260 kişi) gerekse etnik ayrımcılığa maruz kalmadığını belirtenlerin (%35,6 ile 178) yoğun olarak “Türk bayrağı hepimizindir”, “istiklal marşı benim marşımdır” yanıtını verdikleri görülür. Öte taraftan tablo 120’de etnik ayrımcılığa maruz kaldığına inananların daha çok “Türklerle Kürtlerin ortak bir geleceği vardır” fakat “Türkiye’deki Kürtlere bağımsızlık verilmelidir” yanıtını verdikleri görülür. Yani Türkler ile Kürtlerin geleceği ancak Kürtlere bağımsızlık verilmesiyle olabileceği vurgulanmıştır.

Yapılan araştırma göstermiştir ki aşiret yapıları artık çözülme evresine gelmiştir. Bu aşiretlerin yerini ise artık ulus bilincinin aldığı görülür. Nitekim tablo 28 ve 25 incelendiğinde aşiret mensubu olmasına karşın bu yapının artık bireyleri temsil eden ya da bireylerin temsil anlayışını etkileyen bir araç olma konumu yitirdiğini görürüz. Bunu yerini milliyetçi ideolojinin yansıması olan ulus bilincinin aldığı gözlemlenir. Son dönemlerde bu süreci güçlendiren etkenlerin daha fazla olduğu söylenebilir. Öyle ki ulus düşüncesinin oluşmasında ki en önemli sebepleri kısaca şöyle sıralamak mümkündür. Kuzey Irakta bir Kürt devletinin varlığının bölge halkına güç vermesi, bölgede eğitim seviyesi yüksek ve nitelikli gençlerin önceki zamana göre daha da artmış olması, bir dönem bölgede ulus bilincini engelleyen en önemli etmen olan din faktörünün 28 Şubat süreciyle iyice zayıflaması, hatta bu faktörün artık sorgulanmaya başlanması, korku unsuru olarak ele alınması ya da ulus oluşturmada bir araç olarak değerlendirilmesi, bölge halkına öteki gözüyle bakıldığına inanılması (tablo 23’de görüldüğü gibi) gibi unsurlar, ulus bilincinin yeşermesinde önemli etkenler olarak görülmektedir.

SONUÇ

Siyaset, siyasetçiler açısından bakıldığında, toplumu yönetme amacıyla iktidarı ele geçirme ya da iktidardan pay alma ve iktidarı elde tutabilme sanatı olarak tanımlanabilirken; toplum açısından ise, iktidarın kaynağı ve iktidarı kullananların iktidarı ele geçirmeleri ile bunu kullanmaları sırasındaki meşruiyet durumları, siyaset alanının kimlere ve ne kadar açık olduğu, bu alanda konumlandırılan mekanizmaların işleyiş tarzları, yönetimin değişebilirliği / değiştirilebilirliği gibi çok geniş kapsamlı ve karmaşık yapıları kapsayan sosyal bir olgudur. Bu karmaşık yapıları analiz etmek de, siyasetin içerdiği anlam karmaşası neticesiyle oldukça zor görünmektedir. Van özelinde yaptığımız bu çalışma da böylesine karmaşık bir denklemin analiz edilmesiyle ilişkilendirilebilir. Yukarıda kullanılan ifade gereği siyasetin, siyasetçiler açısından rolü eğer toplumu yönetme veya iktidarı elinde tutabilme ise, yaptığımız analiz neticesinde burada bölünmüş bir iktidardan söz edilebilir. Bölünmüş bir iktidarın, siyasal temsil anlamında ne kadar izah edilebileceği tartışılabilir. Fakat Van merkezinde yapılan bu çalışmada böylesine bir neticenin elde edildiği görülmektedir. İktidarın bölünmüşlüğü'nün bir sonucu olan AK Parti ve Barış ve Demokrasi Partisi, siyaset açısından hem toplumu yönetme hem de iktidarı elde tutma çabasında oldukça zıt kutuplarda görünmektedirler. Araştırmanın bulgular kısmında dile getirilen analizler, bunların ispatı olarak kabul edilebilir. Lakin bölünmüş bir iktidar anlayışının, bölge üzerinde nasıl bir etkiye sahip olabileceği de tartışmayı farklı alanlara götürebilmektedir. En genel mahiyette bir sonuç çıkarılacaksa Kürt siyasetinin ya da sosyolojisinin iki önemli ayağı, bu iki parti tarafından temsil edilmektedir. Genel bir çerçeve çizilecek olursa din ile ilgili izahatların daha çok AK Parti ile birlikte ele alınması gerekirken Kürt milliyetçiliğinin izahı da ancak Barış ve Demokrasi Partisi ile birlikte mümkün görünmektedir. Aslında bulgulardan elde ettiğimiz bu sonuç, Van için yorumlanabilecek bir siyasal temsil anlayışının da özeti olacaktır, çünkü burada siyasal temsil iki temel dinamikle analiz edilebilmektedir. Bunlardan ilki bir kültür halini almış ve hayatın hemen hemen her noktasında yer edinmiş olan din; ikinci olarak ise anadil talebi de dahil bazı özel konuları içerisine alan milliyetçi tutumlardır. Yukarıda belirtildiği gibi din ve milliyetçilik, özellikle Doğu toplumlarını inceleyebilmek için başat konulardandır, zaten anket sorularının

geneline bakıldığı takdirde, çalışmanın da bu iki ana başlık üzerinden özele gittiği görülebilir.

Van genelinde yapılan bu çalışmada elde edilen bulguların yorumlanmasına önemli katkılardan birini de göç oluşturmaktadır. Özellikle 1900'lı yıllardan sonra şehir merkezine yapılan göçler, Van ilinin kültürel, siyasi ve kentsel gelişimini farklı boyutlarda etkilemiştir. Ankette sorulan sorular ve demografik özellikler kısmındaki açıklamalara bakıldığı takdirde bu durum daha ayrıntılı olarak görülebilecektir. Göçün yarattığı çarpık kentleşme ve beraberinde getirdiği “devlet öfkesi”, bir sonra gelecek nesile bırakılacak miras görevini üstlenmiştir. Zaten yaş gruplarının dağılımına ve gençlerin siyasi içerikli sorulara verdikleri cevaplara bakıldığı takdirde, bu durum gün gibi ortadadır. Kente çevre illerden göç edenlerin oluşturduğu belli başlı mahallerdeki (Hacıbekir, Yeni mahalle gibi) ideolojik ayrım diğer mahallelere nazaran daha belirginlik kazanmakta ve Kürt kavramı, bu bölgelerde hem duygusal hem de siyasi içeriğiyle birlikte yeniden var olmaktadır. Özellikle şehrin bu bölgelerindeki siyasal katılım ise, mevcut siyasal alanda, bu alanın mekanizmalarıyla, iktidarı elinde bulunduranların, tüm toplum kesimleri ve bireyler arasındaki karşılıklı etki-tepki hareketlerinin bütünü temsil ediyor görünmektedir. Bu etki-tepki hareketleri de bazen, daha doğrusu genel itibariyle toplumsal bir hal almakta ve eylemsel durum, sonuç itibariyle halk-devlet (polis) çatışmasına evrilebilmektedir. Özellikle Demokratik Özerkliğin ilanından sonra, Barış ve Demokrasi Partisi'nin savunularıyla birlikte bazı ideolojiler daha keskin bir hal almıştır ve bir kısım Kürt halkının tavrı, siyasal iktidarın kendilerini temsil etmediklerini dile getirmelerine kadar varmıştır. Bu bakımdan, siyasal katılımın tam anlamıyla gerçekleşebilmesi için özellikle iktidarın siyasal gücünün kaynağının ve meşru tabanının toplumun tercihleri doğrultusunda gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu gerçekleşmediği takdirde, siyasal iktidar ne olursa olsun, meşru bir barınma şansı göremeyecektir. Anket sonuçlarından çıkan AK Parti ve BDP çekişmesi de, bu meşruiyet zeminlerinin, nerede, nasıl ve ne şekilde temellendirilebildiğinin en iyi örneği olarak gösterilebilir.

Son olarak ifade edilebilecek bir yaklaşım ise siyasal temsil anlayışının, Van özelinde bir sosyal temsili de beraberinde getirdiğidir. Çünkü sosyal temsil, kendi

içeriğinde sembolik bir temsili de içermektedir. Bu sembolik temsil, yukarıda da izah edildiği gibi en genel anlamda iki başlıklı bir yol izlemektedir. Din sembolizmini AK Parti temsil etmekteyken, milliyetçi sembolizmin belirtileri de BDP’de görülmektedir. Sembolik temsillerin gündelik yaşama evrilmesi ise sosyal temsilin meşruiyet sınırlarını çizmekte ve içeriğini doldurabilmektedir. Sosyal temsilin, demokratik sistemlerdeki yansıması da siyasal katılım ve bunun beraberinde getirdiği siyasal temsil olduğu için, Van özelinde siyasal temsilin, hem sosyal hem de sembolik bir anlamının da olduğu söylenebilir.

EKLER**EK - 1: ANKET**

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ

**SOSYO-POLİTİK PARAMETRELER AÇISINDAN VAN'DAKİ SİYASAL
TEMSİL ANLAYIŞI: İL MERKEZİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA ANKETİ**

(İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim dalında Yüksek Lisans Tez konusu olarak **Sosyo-Politik Parametreler Açısından Van'daki Siyasal Temsil Anlayışı: İl Merkezi Üzerine Bir Araştırma** hakkında çalışma yapmaktayız. Araştırma bilimsel bilgi toplamak amacıyla yapıldığından dolayı, sizin kimliğiniz ve kişisel durumunuz belirtilmeyecektir. Bu konuda yapacağınız yardımlardan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.)

Anket No:

Tarih/...../2011

I. DEMOGRAFİK VE HANE HALKI UNSURLAR

1) **Cinsiyetiniz Nedir?**

A) Bay

B) Bayan

2) **Yaşınız Nedir?**

18-25		30-39		50-59	
25-30		40-49		60 ve üzeri	

3) **Doğum Yeriniz?**

.....

4) **Öğrenim durumunuz nedir?**

Okuryazar	İlköğretim(İlkokul-Ortaokul)	Önlisans	Yüksek Lisans	
Okuryazar değil	Orta öğretim (Lise)	Lisans	Doktora	

5) **İş/Meslek durumunuz nedir?**

İşsiz	Avukat	Akademisyen	
Serbest Meslek (Esnaf-tüccar)	Polis	Öğrenci	
Memur	Doktor	Öğretmen	
İşçi	Hemşire	Mühendis	
Çiftçi	Ev Hanımı	Diğer (.....)	

6) **Ailenizin aylık toplam net geliri ne kadardır?**

0- 499		1000-1999		3000-3999	
500-999		2000-2999		4000 TL ve üzeri	

7) **Hangi mahallede ikamet etmektedir?**

.....

8) **Şuana kadar hayatınızın büyük bir kısmını geçirdiğiniz bölge hangisidir?**

Doğu Anadolu	Marmara	Ege	Karadeniz
Güney Doğu Anadolu	Akdeniz	İç Anadolu	

9) **Van'a başka bir yerden mi göç ettiniz? (Cevabınız Evet ise yeri belirtiniz.)**

A) Evet (.....)

B) Hayır

10) **Göç etmenizdeki etkili olan en önemli faktör nedir? (Cevabınız Evet ise)**

A) Ekonomik nedenler / işsizlik

B) Güvenlik sebebiyle (Köy boşaltılması, devlet ve dağ kadrosu arasındaki silahlı mücadele gibi.)

C) Ailevi sebepler (Kan davası gibi.)

D) Eğitim için

E) Daha iyi bir gelecek yeni sosyal imkânlar

F) Coğrafik koşullar

G) Diğer (.....)

11) **Sizce Van'ın en önemli sorunu nedir?**

Ekonomik sorunlar / İşsizlik	Eğitim	Altyapı yetersizliği	
Kent kimliği Problemi	Etnik sorunlar	Çevre illerden göç alması	
Göç nedeniyle oluşan kültürel çatışma	Çevre düzeni	Van Gölü kirliliği	
Aşiret / Büyük ailelerin Etkin olması	Güvenlik	Diğer (.....)	

Evet

Hayır

12) **Ailenizde Türkçe bilmeyen var mı?**

()

()

13) **Ailenizden veya yakın akrabalarınızdan**

siyasi tutuklu var mı?

()

()

14) **Ailenizden veya yakın akrabalarınızdan**

PKK /Örgüte katılan var mı?

()

()

- 15) **Ailenizden veya yakın akrabalarınızdan korucu olan var mı?** () ()
- 16) **Ailenizden veya yakın akrabalarınızdan asker / polis var mı?** () ()
- 17) **Bir aşirete mensup musunuz?** () ()
- 18) **Hangi aşirete mensupsunuz? (Cevap Evet ise)**

- 19) **Aşiretinizin oy verdiği parti sizin oy kullanmanızda etkili olmaktadır mı?** () ()

II. KÜLTÜREL VE SİYASAL YAKLAŞIMLAR /FARKLILIKLAR

- 20) **Anadiliniz nedir?**

Kürtçe	Arapça	Ermenice	Farsça	
Türkçe	Zazaca	Süryanice	Diğer (.....)	

- 21) **Kendinizi nasıl tanımlarsınız?**

Muhafazakâr	Milliyetçi	Sosyal Demokrat	
Dindar / İslamcı	Atatürkçü	Muhafazakâr Demokrat	
Sosyalist	Demokrat	Diğer (.....)	

- 22) **İslam'a bakış açınızı nasıl değerlendirebilirsiniz?**

- A) Bir yaşam biçimi
- B) Kültür
- C) Allahın emri

D) Diğer (.....)

23) **Günlük gazete okuyor musunuz?**

A) Evet

B) Hayır

24) **Hangi gazeteleri okuyorsunuz?**

Taraf	Özgür Gündem	Zaman	Yeni Şafak	
Radikal	Milliyet	Posta	Diğer (.....)	

25) **En çok izlediğiniz TV kanalı aşağıdakilerden hangisidir?**

Kanal D	ATV	Kanal7	
TRT6	Roj TV	Samanyolu	
Show TV	Star	Diğer (.....)	

26) **Okuduğunuz her hangi bir Kürtçe dergi var mı?**

A) Evet

B) Hayır

27) **En çok hangi Kürtçe dergiyi takip ediyorsunuz? (Yantınız Evet ise)**

Esmer	Serxwebûn	Nûbihar	Zend	
Hawar	Çirûsk	Tîroj	Diğer (.....)	

28) **Okuduğunuz herhangi bir Türkçe dergi var mı?**

A) Evet

B) Hayır

29) En çok hangi Türkçe dergiyi takip ediyorsunuz? (Yanıtınız Evet ise)

Doğu Batı	Toplum Bilim	Divan	Köprü	
Birikim	Türk solu	Sızıntı	Aksiyon	
Umran	Hece	Feminist Eleştiri	Diğer (.....)	

30) Sizce Kürt halkını temsil eden aydınlar kimlerdir?

Ümit Fırat	Kemal Burkey	Sezai Karakoç	Cengiz Çandar
Ahmet Altan	İsmail Beşikçi	Şerafettin Elçi	Muhsin Kızılkaya
Ali Bulaç	Sırrı Süreyya Önder	Bejan Matur	Orhan Miroğlu
Altan Tan	Doğu Ergil	Mehmet Metiner	Hiçbiri
Diğer (.....)			

Evet Hayır Fikrim Yok

31) Bölge dışına çıktığımda rahat bir

şekilde kütçe konuşa biliyor musunuz?

() () ()

32) Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devleti

kurulmalı mıdır?

() () ()

III. SİYASAL TEMSİL VE TERCİHLER

Evet Hayır Fikrim Yok

33) Seçim sistemine güveniyor musunuz?

() ()

34) Seçimlerde uygulanan %10 baraj

sistemini demokratik sisteme uygun

() () ()

buluyor musunuz?

35) Seçimlere katılıyor musunuz?

() ()

36) **Seçimlere katılmamanın en önemli nedeni nedir? (Cevap Hayır ise)**

- A) Beni temsil edecek aday bulamadım
- B) İlgisizlik
- C) Güvenlik ortamının sağlanamaması
- D) Seçim sisteminin adaletsizliği
- E) Özgür irademi yansıtamama
- F) Güvensizlik
- G) Hepsi
- H) Diğer (.....)

37) **Seçimlere katılmanın en önemli nedeni nedir? (Cevap Evet ise)**

- A) Adayımın beni iyi temsil edeceğini düşünüyorum
- B) Hatır gönül için
- C) Ceza almamak için
- D) Siyasal hakkımı kullanıyorum
- E) Vatandaşlık görevimi yerine getiriyorum
- F) Sorumluluk hissediyorum

	<u>Evet</u>	<u>Hayır</u>	<u>Fikrim Yok</u>
38) Dünya görüşünüz (dini inancınız, felsefi görüşünüz, yaşam tarzınız) seçimlerde hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkili olmakta mıdır?	()	()	()
39) Etnik kökeniniz seçimlerde hangi partiye oy vereceğiniz üzerinde etkili olmakta mıdır?	()	()	()
40) Siyasal anlamda temsil edildiğinize inanıyor musunuz?	()	()	
41) Sizce size temsil edilmediğinizi düşündüren neden en çok ne olabilir? (Cevap Hayır ise)			
A) İyi temsil edilmeme			
B) Seçilenler resmi ideolojinin piyonları olmaktan öteye gidememesi			
C) Ülkedeki demokratik sistemden kaynaklı sorun			
D) Seçim sisteminin adaletsizliği			
E) Seçilenlerin ifade özgürlüğünden yoksun olması			
F) Seçilenlere duyulan güvensizlik			
G) Seçimlere ilgisizlik			
H) Hür iradeyi yansıtamama			
42) Siyasal Temsil denildiğinde size en çok ne ifade ediyor?			
A) Bir yetki devridir			
B) Toplumu yansıtmaktadır			
C) Azınlığın yansımasıdır			
D) Özdeşleşme duygusu			
E) Oy vermek			

- F) Sermayenin toplum üzerinde kullandığı tahakküm aracıdır
 G) Toplumu sembolize etmektir
 H) Karar alıcıdır
 İ) Sorumluluktur
 J) Sistemin meşruluk zeminidir

43) **Sizce temsilciler en çok kime ya da neye karşı sorumlu olmalıdır?**

- A) Kendilerini destekleyenlere
 B) Tüm seçim bölgelerine
 C) Partilerine
 D) Kamu yararına

44) **Sizce sizi temsil ettiğine inandığımız parti ya da kişi / hareket kim / hangisi olabilir?**

- A) BDP/Selahattin Demirtaş
 B) AKP/Recep Tayyip Erdoğan
 C) PKK / Abdullah Öcalan
 D) MHP/Devlet Bahçeli
 E) CHP/Kemal Kılıçdaoğlu
 F) BDP / PKK / Abdullah Öcalan
 G) Diğer (.....)
 H) Hiçbiri

45) **Sizde temsil edildiğiniz duygusunu oluşturan en çok nedir?**

TBMM	Siyasi Parti	Oy verdiğim kişide kendimi bulmam	
Oy vermek	Seçim sistemi	Güven	
Vatan	Bayrak	Diğer (.....)	

46) **Sizi temsil ettiğini düşündüğünüz adayın en çok hangi özelliğinden etkilendiniz?**

- A) Konuşma yeteneği
- B) Projeler ve vaatler
- C) Samimi / Güvenilir olması
- D) Karizmatik olması
- E) Zeki olması / İyi bir eğitim almış olması
- F) Oy verdiğim kişide kendimi bulmam
- G) Yakışıklı / Güzel olması
- H) Tecrübeli olması
- İ) Zengin olması
- J) Siyasi düşüncesi

47) **Oy kullandığımız da sizin için en çok hangisi ön plandadır?**

- A) Parti
- B) Parti Başkanı
- C) İdeoloji
- D) Adaylar
- E) Diğer (.....)

48) **Oy verirken tercih yapmanızda en çok hangisi etkili oluyor?**

Ailem	Etnisite	Yazılı ve görsel medya
Akrabalarım	Eşim / Nişanlım / Kız arkadaşım	Aydınlar
Arkadaşlarım	Aşiret	Seçim öncesi yapılan kamuoyu araştırma sonuçları
Din	Komşularım	Diğer (.....)
Hiçbiri		

49) **Hangi partiye ya da adaya oy vereceğiniz ne zaman kesinleşir?**

- A) Oy vereceğim parti / aday her zaman bellidir
- B) Partiler adaylarını açıkladığında
- C) Tanıdığım yakın biri adaylığını açıkladığında
- D) Parti başkanının seçim performansı
- E) Oy verme esnasında
- F) Seçime kısa bir süre kala
- G) Diğer (.....)

50) **Aşağıdakilerden daha çok hangisine güveniyorsunuz?**

Devlet	BDP / PKK / A. Öcalan	Polis
PKK / A. Öcalan	Asker	Hiçbiri
BDP	AKP	Diğer (.....)

Evet Hayır Fikrim Yok

51) **Abdullah Öcalan'ı Kürt halkının lideri**

olarak görüyor musunuz? () () ()

52) **Etnik ayrımcılığa maruz kaldığınıza**

inaniyor musunuz? () () ()

53) **Güvenlik güçlerinin size karşı davranışı nasıl?**

- A) İyi
- B) Bazen İyi
- C) Kötü
- D) Fikrim Yok

54) **Devlet sizin beklentilerinize uygun politikalar geliştiriyor mu?**

- A) Evet
- B) Hayır
- C) Yeteri Kadar Değil
- D) Fikrim Yok

IV. TÜRKİYELİLİK ALGISI

55) **Türkiye halkını bir arada tutan en önemli unsur sizce nedir?**

Toprak	Din	Milliyetçilik	Eğitim	
Dil	Demokratik Vatandaşlık	Milli Kültür	Diğer (.....)	

56) **Aşağıda, her seçenekte size uygun olan rakamı yuvarlak içine alınız.**

TÜRKİYELİLİK ALGISI SORULARI	EVET	HAYIR	FIKRİM YOK
T. C. vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum.	1	2	3
Türk Ordusu bizim ordumuzdur.	1	2	3
Türkiye Cumhuriyeti benim devletimdir.	1	2	3
Türk tarihi bizim de tarihimizdir.	1	2	3
Türk bayrağı hepimizindir.	1	2	3
İstiklal marşı benim marşımdır.	1	2	3
Türkiye Büyük Millet Meclisi size göre doğru bir ifade biçimi midir?	1	2	3

Devlet Kürtlere ikinci sınıf vatandaş muamelesi göstermektedir	1	2	3
Ülkede Kürtlere karşı şiddet politikası uygulanmakta.	1	2	3
Türkiye'deki Kürtlere bağımsızlık verilmelidir.	1	2	3
Kürtler ile Türkler kardeşdir.	1	2	3
Türklerle Kürtlerin ortak bir geleceği vardır.	1	2	3
Türklerle Kürtler arasında kuvvetli bağlar vardır.	1	2	3

57) **Türkiye'nin en önemli sorunu sizce nedir?**

- A) Doğu ve Güney Doğu Sorunu (Kürt meselesi/sorunu)
- B) Bölgeler Arası Yatırımlarda Adaletsizlik
- C) İşsizlik / yoksulluk / Ekonomik sorunlar
- D) Kimlik sorunu / Etnik Ayrımcılık / Farklılıkları içselleştirme sorunu
- E) Başörtüsü sorunu
- F) Laiklik elden gidiyor tereddüdü
- G) Demokratikleşme ve insan hakları
- H) Yönetim zafiyeti
- İ) Yargıda adaletsizlik

58) **Türkiye'deki Kürt ya da Doğu ve Güney Doğu konusu sizce nasıl bir meseledir/ sorundur?**

- A) Halklar arasında ortaya çıkan kültür çatışmasının bir neticesi
- B) İktidar mücadelesinin tezahürü
- C) Demokrasinin ülkede içselleştirme ya da farklılıkların kamusal alana yansıtılması sorunu
- D) Tebaadan farklı olarak bir aydın sorunudur
- E) Kürt meselesi bir Türk sorunudur
- F) Bölgesel gelişmişlik farkıdır
- G) Hepsi
- H) Hiçbiri

İ) Diğer (.....)

59) **Türkiye’de Kürt meselesinin / Doğu ve Güney Doğu Anadolu meselesinin kalıcı çözümü için sizce ne yapılabilir?**

- A) Federe yönetim
- B) BDP’nin iktidar olması
- C) Yeni Anayasa
- D) Halklar birbirlerine karşı empati geliştirmeli
- E) Farklı bir siyasi parti
- F) Etnik ayrımcılık gütmeyen güçlü bir eğitim sistemi
- G) Demokrasi içselleştirilmeli ve farklılıklar kamusal alana yansıtılmalı
- H) Ekonominin güçlendirilmesi ve işsizlik sorununun halledilmesi
- İ) Türkiye’nin AB’ye girmesi
- J) Bağımsız bir Kürt devleti kurulmalı

60) **Türkiye’de, size göre PKK/ Örgüte katılma ve destek verme nedeni nedir?**

- A) Geçmişte yaşanmış olanların tezahürü
- B) Geçmişte yaşanmış olanların tezahürü ve o sürecin halen devam etmesi
- C) Kürt halkının hakkını savunan temsilci görevi görüyor olması
- D) Yoksulluk / işsizlik
- E) Zorla götürülme
- F) Dağ kadrosuna duyulan güven
- G) Bağımsız bir devlet özlemi
- H) Ailenden veya yakınlarından katılanların olması
- İ) Çevre ve aile baskısı
- J) Arkadaş veya çevreden kaynaklı sempatanlığın sonucu
- K) Eğitim sisteminin kalitesizliği
- L) Görsel ve yazılı medyadan kaynaklı sempatanlığın sonucu

61) **PKK'nın / Örgütün siyasal topluma kazandırılması için sizce ne yapılmalıdır?**

- A) Federe yönetim
- B) Yeni Anayasa
- C) Bağımsız bir Kürt devleti kurulmalı
- D) Devlet silahlı mücadelesine son vermeli
- E) Devletin silahlı mücadelesi devam etmeli
- F) PKK / Örgütün silahlı eylemlerine son vermeli
- G) Kürt siyasi parti ile diyalog
- H) Tüm farklılıkları içine alacak güçlü bir demokratik yönetim anlayışının ülkede hâkim kılınması
- İ) Karşılıklı olarak silah bırakma

SORULAR BİTMİŞTİR TEŞEKKÜR EDERİZ.

KAYNAKÇA

AĞAOĞULLARI, M. Ali, L. KÖKER (2009), *Kral-Devlet Ya Da Ölümlü Tanrı*, İmge Kitapevi, 4. Baskı, Ankara.

ALTHUSSER, Louis (2010), *İdeoloji Ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, Çev: Alp Tümertekin, İthaki Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.

ARASLI Oya (1972), *Adaylık Kavramı Ve Türkiye’de Milletvekili Adaylığı*, AÜHF. Yayını, Ankara.

AYDINLI, Halil İbrahim; V. AYHAN (2004), “Egemenlik Kavramının Tarihsel Gelişimi Perspektifinden İktidarın Sınırlandırılması Tartışması”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, cilt 5, sayı 1, ss.47-65.

Bahçeşehir Üniversitesi Uluslararası Güvenlik Ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (BÜSAM), (2009), *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Politik Yapı Araştırması ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden En Fazla Göç Almış Olan İllerin Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Politik Araştırması: Sorunlar, Beklentiler Ve Çözüm Önerileri*, Proje Raporu, Aralık, İstanbul.

BAŞKAYA, Fikret (2011), *Paradigmanın İflası Resmi İdeolojinin Eleştirisine Giriş*, Özgür Üniversite Kitaplığı, 16. Baskı, Ankara.

BENHABİB, Seyla (1996), *Democracy and Difference, Contesting The Boundaries Of The Political*, Published by Princeton University Pres, New Jersey.

BENHABİB, Şeyla (1999), *Modernizm Everensellik Ve Birey*, Çev: Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

BİLGİÇ, M. Sadi, S. AKYÜREK (2009), *Güneydoğu Sorununun Sosyolojik Analizi*, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM), Temmuz, Ankara.

BİLGİN, N. (1994), *Kimlik Sorunu*, Ege Yayın Evi, İzmir.

BİRCH, Anthony (2007), *The Concepts & Theories of Modern Democracy*, Rautledge Published, London And New York.

BOGDANOR, Vernon (1999), *Blackwell'in Siyaset Bilimi Ansiklopedisi I (A-K)*, Çeviren: Bülent Peker, Erhan Yükselci, Sema Yükselci, Ümit yayıncılık, Ankara.

BOGDANOR, Vernon (2003), *Blackwell'in Siyaset Bilimi Ansiklopedisi II (L-Z)*, Çeviren: Erhan Yükselci, Sema Yükselci, Bülent Peker, Ümit yayıncılık, Ankara.

BOTTOMORE, Tom (1987), *Siyaset Sosyolojisi*, Çev: Erol Mutlu, Teori Yayınları, I. Baskı, Ankara.

BORATAV, Korkut (1995). *İktisat Tarihi (1981-1994), Türkiye Tarihi 5, Bugünkü Türkiye 1980-1995 içinde*, Der. Sina Akşin, Cem Yayınları, İstanbul.

BOSTANCI, M. Naci (1998), "Etnisite, Modernizm ve Milliyetçilik", *Türkiye Günlüğü*, Ankara, No: 50, ss. 38-55.

BULAÇ, Ali (1995), *İslâm Ve Demokrasi*, İz Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul.

BURAN, Hasan (2005), *Seçim Sistemleri ve Türkiye İçin Yeni Bir Seçim Sistemi Önerisi*, Siyasal Kitapevi, Ankara.

BRUİNESSEN, M. Van (2010), *Ağa, Şeyh, Devlet, İletişim Yayınları*, 6. Baskı, Çev: Banu Yalkut, İstanbul.

COELHO, Paulo (2008), *Portobello Cadısı*, Can Yayınları, Çev: Celâl Üster, İstanbul.

ÇAM, Esat (2005), *Siyaset Bilimine Giriş*, Der Yayınevi, Dokuzuncu Basım, İstanbul.

ÇELİK, Abdullah, A.V. ULUÇ (2009), "Yerel Siyasette Temsil Üzerine Bir Çalışma: Şanlıurfa Örneği", *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No: 41, ss. 215-231.

ÇETİN, Halis (2003), "Demokratik Meşruiyet Versus Karizmatik Meşruiyet", *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs, Cilt; 27, No; 1, ss, 91-108.

ÇINAR, Menderes (2005), “Kemalist Cumhuriyetçilik Ve İslâmcı Kemalizm”, Yasin Aktay (der.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, İslâmcılık*, Cilt 6, İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

DAHL, Robert (1993), *Demokrasi ve Eleştirileri*, Çev: Levent Köker, Yetkin Basımevi, Ankara.

DAHL, Robert (2001), *Demokrasi Üstüne*, Çev: Betül Kadioğlu, Phoenix Yayınevi, Ankara.

DAMLAPINAR, Zülfikar, Ş. BALCI (2005), “Seçmenin Zihnindeki Aday İmajını Belirleyen Etkenler: 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri Alan Araştırması”, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi, ss. 58-79.

DEMİR, Ömer, M. ACAR (1993), *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Ağaç Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul.

DOĞAN, Adem, G. GÖKER (2010), “Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihi (29 Mart Yerel Seçimleri Elazığ Seçmeni Örneği)”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Ekim, ss. 159-187.

DURGUN, Şenol (2005), *Batı Demokrasilerinde ve Türkiye’de Parlamenter Yapılar ve Parlamenterlerin Temsil Gücü*, Alter Yayınları, 2. Baskı, Ankara.

DUVERGER, Maurice (1986), *Siyasal Rejimler*, Çev: Teoman Tunçdoğan, Sosyal Yayınlar, İstanbul.

DUVERGER, Maurice (1993), *Siyasi Partiler*, Çev: Ergun Özbudun, Dördüncü Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara.

DUVERGER, Maurice (2007), *Siyaset Sosyolojisi*, Çev: Şirin Tekeli, Varlık Yayınları, 8. Baskı, İstanbul.

EFLATUN (2008), *Devlet*, Akvaryum Yayınevi, İstanbul.

ERDOĞAN, Mustafa (1993), *Liberal Toplum Liberal Siyaset*, Siyasal Kitapevi, 1. Baskı, Ankara.

ERDOĞAN, Mustafa (2001), *Anayasal Demokrasi*, 4.Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.

ERGİL, Doğu (1983), *İdeoloji Ve Milliyetçilik*, Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Serisi 4, Turhan Kitabevi, Ankara.

ERKAN, Rüstem, M. BAĞLI (2005), “Diyarbakır’da Seçmen Davranışı Ve Seçmen Davranışının Oluşmasında Yerel Medyanın Rolü” Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi, ss. 181-196.

EROĞLU, Cem (2005), *Çağdaş Devlet Düzenleri*, Almanya, Amerika, Fransa, İngiltere, Kırılmaç Yayinevi, 4. Baskı, Ankara.

ERTEN, Emre (1996), *Türkiye’de Temsil Anlayışı ve Milletvekillerinin Parti Değiştirmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

“Esmer Dergisi Esmerleri Anlatmaya Devam Ediyor” (2008), Erişim Tarihi: 07.03.2012.

http://www.haberdiyarbakir.com/news_detail.php?id=7044

GIDDENS, Anthony (2000), *Sosyoloji*, Çev: Hasan Özel, Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara.

GÖZE, Ayferi (2009), *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Beta Yayınevi, 12. Baskı, İstanbul.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref (2003), *Anayasa Hukuku*, 12. baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.

GÜLTEKİN, İslam (2006), *Temsilde Adalet ilkesi Bakımından Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Tokat.

GÜRBÜZ, Yaşar (1987), *Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler*, Beta Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul.

GÜLSOY, Tefik (2006), “Milletin Temsili”, *KhuKa*, Eylül 2006, ss.71-86.

- GÜVENÇ, Bozkurt (1996), *Kültür ve Demokrasi*, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- GÜZEL, Murat (2001), “Estetik Aklın Oluşumu: Yücenin Temsili Sorunu Ve Siyasalın Eklemlenişi”, *Tezkire, Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 21, Haziran/Temmuz, ss. 27-36.
- HALL, John, G.J. IKENBERRY (2000), *Devlet, Çev: Yeşeren Olgu Alibeygil, Murat Şipal*, Doruk Yayınları, I. Baskı, Ankara.
- HEYWOOD, Andrew (2007), *Siyaset, Çevireler: Bekir Berat Özipek, Bican Şahin, Zeynep Kopuzlu*, Adres Yayınları, Ankara.
- HOBBS, Thomas (1994), *Leviathan*, Everyman Edition, London.
- HOLDEN, Barry (2007), *Liberal Demokrasiyi Anlamak*, Çev: Hüseyin Bal, Liberte Yayınları, Ankara.
- HUNTINGTON, Samuel (2007), *Üçüncü Dalga, 20. Yüzyıl Sonlarında Demokratlaşma*, Çev: Ergun Özbudun, Kıta Yayınları, Ankara.
- HÜNLER, S. Zelyüt (1997), *Ramlı ve MacIntyre, İki Adalet Arasında, Liberal Ve Komunitaryan Düşüncelerin Çatışma Alanı*, Vadi Yayınları, Ankara.
- KALAYCIOĞLU, Ersin, A.Y. SARIBAY (1986), *Türk Siyasal Hayatının Gelişimi*, Beta Yayınevi, İstanbul.
- KALAYCIOĞLU, Ersin, A.Y. SARIBAY, (2007), *Türkiye’de Politik Değişim Ve Modernleşme*, Aktüel Yayınları, Bursa.
- KANBEROĞLU, Zafer (2008), *Kobilerin Bölgesel Kalkınma Üzerine Etkileri: Van İli Üzerine Bir Uygulama*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir.
- KAPANİ, Münci (2002), *Politika Bilimine Giriş*, 14. Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- KEYMAN, E. Fuat (1999), *Türkiye ve Radikal Demokrasi*, Bağlam Yayınları, I. Baskı, İstanbul.

KOÇ, Kazım (2001), *Yerel Demokrasi Açısından Belediye Meclisinin Statüsü Ve İşlevi*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Sakarya.

KOÇ, Yunus, A. PALABIYIK (2011), “Demokratik Açılım Said Nursi İle Okumak”, Köprü Dergisi, Sayı: 116, Güz, ss, 91-107.

KOÇ, Yunus, A. PALABIYIK (2010), “A Comparative Analysis of the Leaders of the Middle East With İn the Context of Max Weber’s Authority Species”, Arab-Turkish Conferences of Social Sciences: Culture and Middle Eastern Studies, TOBB University Conference Halls, 10-12 December 2010, Ankara, TURKEY (Basılmamış Bildiri).

KOÇ, Yunus, A. PALABIYIK (2012), “Üniversite Gençliğinin Toplumsal ve Siyasal Sorunlara Bakışı: Muş Alparslan Üniversitesi ve Bitlis Eren Üniversitesi Öğrencileri Örneği”, ESOSDER, Kış-2012, Cilt: 11, Sayı: 39, s, 322-346.

KÖKER, Levent (2009), *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*, İletişim Yayınları, İstanbul.

KÖSE, Murtaza (2010), “Sosyal Siyaset Kavramı Ve Ömer B. Abdülaziz’in Sosyal Siyaseti”, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:34, ss.75-98.

KRIEGEL, Blandine (2010), *Klasik Siyasi Felsefe Metinleri*, Çev. Zühre İlkelen, İletişim Yayınları, İstanbul.

KUPER, Andrew (2004), *Democracy Beyond Borders, Justice and Representation in Global Institutions*, Oxford University Press, New York.

KÜÇÜKÖMER, İdris (2010) *Batılılaşma & Düzenin Yabancılaşması*, Profil Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul.

“Kürt Dergisi Nûbihar” (2010) , Erişim Tarihi: 07.03.2012,

http://www.habervakti.com/?page=news_details&id=23989

LACLAU, Ernesto (2003), *Evrensellik, Kimlik ve Özgürleşme*, Çev: Ertuğrul Başer, Birikim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

- LACLAU, Ernesto, C. MOUFFE (2008), *Hegemonya ve Sosyalist Strateji, Radikal Demokratik Bir Politikaya doğru*, Çev: Ahmet Kardam, İletişim Yayınları, I. Baskı, İstanbul.
- LIJPHART, Arent (1986), *Çağdaş Demokrasiler*, Çev: Ergun Özbudun, Ersin Onulduran, Yetkin Yayınları, Ankara.
- LİPSON, Leslie (1984), *Demokratik Uygarlık*, Çev: Haldun Gülalp ve Türker Alkan, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- LOCKE, John (2004), *Hükümet Üzerine İki İnceleme*, Çev: Fahri Bakırcı, Babil Yayınları, I. Baskı, Ankara.
- MARDİN, Şerif (1992), *Siyasal ve Sosyal Bilimler*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- MİLLER, David (1995), *Blackwell'in Siyasal Düşünce Ansiklopedisi II (K-Z)*, Çeviren: Bülent Peker, Nevzat Kıracı, Ümit Yayıncılık, Ankara.
- OKYAR, Onur (2010), *Van ilinde PKK Sempatisini Etkileyen Faktörler*, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı, Danışman: İsmail Dinçer Güneş, Yüksek lisans Tezi, Ankara.
- ORAN, Baskın (2008), “Kürt Milliyetçiliğinin Diyalektiği”, Tanıl Bora (der.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, Milliyetçilik*, Cilt 4, İletişim Yayınları, 3.Baskı, İstanbul.
- ÖRS, Birsen (1997), “Siyasal Temsil ve Demokrasi”, İktisat Dergisi, Sayı 374, ss. 24–34.
- ÖRS, Birsen (2006), “Siyasal Temsil”, İ.Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No:35, ss. 1-22.
- ÖZEL, İsmet (1988), *Tehdit Değil, Teklif*, İklim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- ÖZYURT, Cevat (2009), “Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Davranışları: Yerel Seçimleri, Balıkesir Örneği”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:9, Sayı:33, ss. 289-320.

PALABIYIK, Adem (2010), "Postmodernizmin Türkiye Halleri", Zaman Gazetesi, 17.04.2010.

PARILTI, Abidin (2009), "Hawar Dergisi", <<http://www.insanokur.org/?p=11606>>, 09 Eylül 2009: 07.03.2012.

PİTKİN, H. Fenichel (1972), *The Concept Of Representation*, University Of California Pres, Berkeley, Los Angeles, London.

POGGI, Gianfranco (1991), *Çağdaş Devletin Gelişimi, Sosyolojik Bir Yaklaşım*, Çev: Şule Kurt, Binnaz Toprak, Hürriyet Vakfı Yayınları, I. Baskı, İstanbul.

POPPER, Karl (2005), *Daha İyi Bir Dünya Arayışı, Son Otuz Yılın Makaleleri Ve Bildirileri*, Çev: İlknur Aka, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

POWELL, G. Bingham (1990), *Çağdaş Demokrasiler Katılma, İstikrar ve Şiddet*, Çev: Mehmet Turhan, Türk Demokrasi Vakfı Ve Siyasi İlimler Derneği Ortak Yayını, S yayınları, Ankara.

RUSSELL, Bertrand (1990), *İktidar*, Çev: Mete Ergin, Cem Yayınevi, İstanbul.

REDHEAN, Brian (2001), *Siyasal Düşüncenin Temelleri*, Çeviri Editörü: Hikmet Özdemir, Alfa Yayınları, I. Baskı, İstanbul.

ROSEMA, Martin, B. DENTERS, K. AARTS (2011), *How Democracy Works*, Palas Publicatios, Amsterdam University Press, Amsterdam.

ROUSSEAU, Jean-Jacques (2010), *Toplum Sözleşmesi*, Çev: Vedat Gündol, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

ROSENAU, P. Marie (2004), *Post-Modernizm Ve Toplum Bilimleri*, Çev: Tuncay Birkan, Bilim Ve Sanat Yayınları, İkinci Basım, Ankara.

SARICA, Murat (1969), *Fransa ve İngiltere'de Emredici Vekâletten Yeni Temsil Anlayışına Geçiş*, İÜHF. Yayını, İstanbul.

SABİNE, George (1969), *Siyasal Düşünceler Tarihi II*, Çev: Alp Öktem, Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, İstanbul.

SABİNE, George (2000), *Yakınçağ Siyasal Düşünceler Tarihi*, Çev: Özer Ozankaya, Cem Yayınevi, 4. Basım, İstanbul.

SABUNCU, Yavuz (2006), *Anayasaya Giriş*, İmaj Yayınevi, 12. Baskı, Ankara.

SARIBAY, A.Yaşar (2001), *Türkiye’de Demokrasi Ve Politik Partiler*, Alfa Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

SARIBAY, A.Yaşar (1998), *Siyaset, Demokrasi Ve Kimlik*, Asa Yayınevi, 1. Baskı, Bursa.

SARTORİ, Giovanni (1996), *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*, Çev: Tunçer Karamustafaoğlu, Mehmet Turhan, Yetkin Yayınları, Ankara.

SARTORİ, Giovanni (2006), *Görmenin İktidarı*, Çev: Gül Batuş, Bahar Ulukan, İletişim Yayınları, II. Baskı, İstanbul.

SELÇUK, Sami (1987), *Temsili Ve Katılımcı Demokrasinin Kökeni*, Çağdaş Yayınları, İstanbul.

SENNETT, Richard (2005), *Otorite*, Çev: Kamil Durand, İletişim Yayınları, İstanbul.

SCHUMPETER, Joseph (2007), *Kapitalizm, Sosyalizm Ve Demokrasi*, Çev: Hasan İlhan Alter Yayınları, Ankara.

ŞENEL, Alâeddin (1996), *Siyasal Düşünceler Tarihi, Tarih Öncesinde İlkçağda Ortaçağda ve Yeniçağda Toplum Ve Siyasal Düşünüş*, Bilim Ve Sanat Yayınları, 6. Kısaltılmış Basım, Ankara.

ŞEKER, B. Dilara, A. İ. TUNÇ, ve E. ŞAHİN (2010), *Van İli Örneğinde Terör Suçlarına Karışan Kişilerin İç Göç, Sosyal Psikolojik Ve Eğitim Açularından Değerlendirilmesi*, Der: Murat sever; Hüseyin Cinoğlu Ve Oğuzhan Başbüyük, Terörün Sosyal Psikolojisi, Polis Akademisi Yayınları, ss. 229-253, Ankara.

TEKİN, Yusuf, S. ÇİFTÇİ (2006), “Temsil Krizi Tartışmalarına Bir Katkı: 22. Dönem TBMM’nde Yapılan Bir Alan Araştırmasının Sonuçları Işığında Türk Siyasal

Yaşamın Demokratik Temsil İlkesinin Görünümü”, Selçuk Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, ss: 69-90.

TOCQUEVILLE, Alexis de (1962), *Amerika’da Demokrasi*, Çev: Taner Timur, Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, İstanbul.

TOURAINE, Alain (1997), *Demokrasi Nedir?*, Çev: Olcay Kunal, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

TOURAINE, Alain (2011), *Birlikte Yaşayabilecek miyiz?*, Çev: Olcay Kunal, Yapı Kredi Yayınları, 4. Baskı, Şubat İstanbul.

TUNÇAY, Mete (2008), *Batı’da Siyasal Düşünceler Tarihi, Seçilmiş Yazılar, Yakın Çağ*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

TURNER, Bryan (2000), *Statü*, Çev: Kemal İnal, Doruk Yayınları, I. Baskı, Ankara.

TÜRKÖNE, Mümtaz’er (2003), *Siyaset*, Lotus Yayınevi, Ankara.

Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK), (2010), *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, Address Based Population Registration System Results*, Ankara.

TÜZMEN, H., Meder, M. (2002), “Pamukkale Üniversitesi Öğrencilerinin Toplumsal, Ekonomik ve Siyasal Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl:2002 (1) Sayı:11, ss, 128-149.

UZUN, Mehmed (2007), *Kürt Edebiyatına Giriş*, 5. Baskı, İthaki Yayınları, İstanbul.

ÜSTE, R. Bahar (2001), “Dokuz Eylül Üniversitesi Öğrencilerinin Temsil Hakkına İlgisi Ve Öğrenci Temsilciliği Seçimi”, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt16, Sayı:2, ss. 31-47.

WEBER, Max. (2006a), *Bürokrasi ve Otorite*, Ankara, Adres Yayınları, İstanbul.

WEBER, Max. (2006b), *Sosyoloji Yazıları*, Çev; Taha Parla, İletişim Yayınları, İstanbul.

WEBER, Max (2004), *Sosyolojinin Temel Kavramları, Meslek Olarak İlim*, Çev: Medeni Beyaztaş, Efkâr Yayınları, İstanbul.

YAVAŞGEL, Emine (2011), “Demokratik Toplumlarda Seçim ve Temsil”, Erişim Tarihi: 14.01.2012,

<http://www.siyasaliletisim.org/dr-bahadr-kaleaas/doc-dr-emine-yavagel/442-demokratk-toplumlarda-secm-ve-temsl.html>

ZAVALA, America Vera (2006), *Katılımcı Demokrasi, Dünyadaki Katılımcı Demokrasi Deneyimleri*, Çeviren: Naile Aras, Dipnot Yayınları, Ankara.